

Nr. 2 – 2002
Side 135 – 295

NORSK LOVTIDEND

Avd. I

Lover og sentrale forskrifter mv.

Nr. 2
Utgitt 15. mars 2002

Innhold

	Side
Lover og ikrafttredelser. Delegering av myndighet	
2001	
April 30.	Deleg. av myndighet til Direktoratet for naturforvaltning etter lov om viltet § 9 første ledd og § 26 nr. 7 (Nr. 1670) 135
April 6.	Ikrafttr. av lov av 6. april 2001 nr. 12 om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd og lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre (Nr. 1673)..... 137
2002	
Feb. 12.	Deleg. av myndighet til Luftfartstilsynet etter luftfartsloven § 8–1 annet ledd (Nr. 161)..... 257
Feb. 22.	Delvis ikrafttr. av lov av 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) (Nr. 181)..... 277
Feb. 22.	Deleg. av myndighet til Justis- og politidepartementet etter straffegjennomføringsloven § 5 fjerde ledd (Nr. 182) 277
Feb. 25.	Endr. i vedtak om delvis ikrafttredelse av og overgangsbestemmelser til lov 15. juni 2001 nr. 48 om endringer i lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond mv. (Nr. 199)..... 288
Feb. 27.	Endr. i vedtak om ikrafttredelse og overgangsbestemmelser til lov 15. juni 2001 nr. 42 om endringer i lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel (regulering av handel med varederivater) (Nr. 205) 292
Kunngjøring av stortingsvedtak	
2001	
Des. 12.	Vedtak om satser for ytelser etter folketrygdloven (Nr. 1674) 137
Forskrifter	
2001	
Des. 19.	Forskrift om skogavgift for 2002 (Nr. 1672) 136
Nov. 5.	Forskrift om gjennomføring av felleseuropeiske bestemmelser om medisinske krav for tjenestegjørende på luftfartøy, BSL JAR-FCL 3 (Flight Crew Licencing), Amendment 1 (Nr. 1683) 210
2002	
Jan. 22.	Forskrift om tilskudd til utjevning av kostnadene ved forsendelse av sæd og inseminering på storfe og svin (Nr. 133) 244
Feb. 11.	Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktstasjonene fra 1. april 2002 til og med 31. mars 2007 (Nr. 149)..... 247
Feb. 6.	Forskrift om regulering av fangst av sel i Vesterisen og Østisen i 2002 (Nr. 159)..... 255
Feb. 13.	Forskrift om regulering av fisket etter brosme, lange og blålange i Islands økonomiske sone i 2002 (Nr. 162) 257
Feb. 18.	Forskrift om import og frambud av peanøtter fra Egypt (Nr. 171) 262
Feb. 8.	Forskrift for tilskudd til filmformål (Nr. 174)..... 264
Feb. 20.	Forskrift om særlige betingelser for import av fiken, hasselnøtter, pistasjnøtter og visse produkter avledet av disse med opprinnelse i eller sendt fra Tyrkia (Nr. 177) 274
Feb. 20.	Forskrift om særlige betingelser for import av peanøtter og visse avledete produkter med opprinnelse i eller avsendt fra Kina (Nr. 178)..... 275
Feb. 22.	Forskrift til lov om straffegjennomføring (Nr. 183) 277
Endringsforskrifter	
2001	
Des. 21.	Endr. i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier (Nr. 1675) 138
Des. 21.	Endr. i forskrift om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier (Nr. 1676)..... 147
Des. 21.	Endr. i forskrift om farekoder, faresymbol og farebetegnelser, samt advarselssetninger som skal benyttes ved merking av farlige kjemikalier (Nr. 1677)..... 183
Des. 21.	Endr. i forskrift om valg av sikkerhetssetninger og krav til merking av farlige kjemikalier (Nr. 1678) 189
Des. 21.	Endr. i forskrift om emballasje med barnesikret lukning og følbar advarselsmerking (Nr. 1679) 201
Des. 21.	Endr. i forskrift om liste over farlige stoffer (Stofflisten) (Nr. 1680) 203

2002

Feb.	4.	Endr. i forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos tannlege for sykdom (Nr. 134).....	246
Feb.	4.	Endr. i forskrift om tekniske krav og godkjenning av kjøretøy, deler og utstyr (kjøretøyforskriften) (Nr. 135).....	246
Feb.	7.	Endr. i forskrift om stønad til motorkjøretøy eller annet transportmiddel (Nr. 136)	246
Feb.	8.	Endr. i forskrift om faktorer mv. i fisket etter vinterlodde i Barentshavet i 2002 (Nr. 148)	247
Jan.	15.	Endr. i forskrift om gjensidig inspeksjonsrett for medlemsstatene i Kommisjonen for fiske i det nordøstlige Atlanterhav (Nr. 150).....	252
Jan.	15.	Endr. i forskrift om merking av fiske- og fangstfarkoster (Nr. 152).....	252
Jan.	15.	Endr. i forskrift om utøvelse av selfangst i Vesterisen og Østisen (Nr. 155).....	253
Jan.	15.	Endr. i forskrift om utlendingers fiske og fangst i et tilstøtende område i Barentshavet som grenser opp til Norges og Sovjetunionens fastlandskyst (Nr. 157).....	253
Jan.	30.	Endr. i forskrifter om fastsetting av ervervsinntekt for enker (enkemenn) i tjenestepensjonsordninger (Nr. 158).....	254
Feb.	7.	Endr. i forskrift om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med utbrudd av klassisk svinepest i Spania (Nr. 160).....	256
Feb.	13.	Endr. i forskrift om særskilte beskyttelsestiltak ved innførsel av ferskt kjøtt av klauvdyr fra Argentina (Nr. 163).....	258
Feb.	15.	Endr. i forskrift til lov om statens tjenestemenn m.m. (Nr. 164)	258
Feb.	13.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter reker i NAFO-området i 2002 (Nr. 166)	259
Feb.	14.	Endr. i forskrift om prøvedrift med elektronisk oppgaveinnlevering for næringsdrivende (Nr. 167)	260
Feb.	15.	Endr. i forskrift om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med utbrudd av klassisk svinepest i Spania (Nr. 168).....	261
Feb.	15.	Endr. i forskrift om fisketider for fiske etter anadrome laksefisk (laks, sjøaure og sjørøye) i sjøen (Nr. 169)	261
Feb.	18.	Endr. i forskrift om tilskudd til driftsenheter og tamreinlag (Nr. 170).....	262
Feb.	19.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges økonomiske sone og fiskerisonen ved Jan Mayen for fartøy med kolmuletråltillatelse og Nordsjø-/industri-tråltillatelse i 2002 (Nr. 172).....	263
Feb.	19.	Endr. i forskrift om regulering av fisket etter norsk vårgytende sild i 2002 (Nr. 173)	263
Feb.	19.	Endr. i forskrift om kontrolltiltak for restmengder av visse stoffer i animalske næringsmidler, produksjonsdyr og fisk for å sikre helsemessig trygge næringsmidler (Nr. 176)	274
Feb.	21.	Endr. i forskrift til gjennomføring av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråds resolusjon nr. 788 av 19. november 1992 om våpenembargo mot Liberia (Nr. 179).....	276
Feb.	22.	Endr. i forskrift om endring i forskrift til inkassoloven m.m. (inkassoforskriften) (Nr. 180)..	277
Feb.	21.	Endr. i forskrift om fastsettelse av maksimalkvoter per fartøy i fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges indre farvann, sjøterritorium, økonomiske sone og fiskerisonen ved Jan Mayen for fartøy med kolmuletråltillatelse og nordsjø-/industri-tråltillatelse i 2002 (Nr. 196)	287
Feb.	22.	Endr. i forskrift om unntak fra og særregler om retten til å påklage enkeltvedtak (Nr. 197)...	288
Feb.	25.	Endr. i forskrift om utforming og innhold i førerkort etter EØS-modell (Nr. 200).....	289
Feb.	26.	Endr. i forskrift om føring av statistikk over sykefravær og fravær ved barns sykdom (Nr. 201)	291
Feb.	27.	Endr. i forskrift fastsatt av Skattedirektoratet til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 (Nr. 202).....	291
Feb.	27.	Endr. i forskrift om rester av plantevernmidler mv i næringsmidler (Nr. 203).....	291
Feb.	27.	Endr. i forskrift om tilsynsavgift m.v. for kosmetikk- og kroppspfleieprodukter (Nr. 204).....	292
Feb.	27.	Endr. i forskrift om maksimumsgrenser for restmengder av veterinærpreparater i næringsmidler av animalsk opprinnelse (Nr. 206).....	293
Feb.	28.	Endr. i forskrift om fastsetting av kvotefaktor mv. i fisket etter norsk vårgytende sild i 2002 (Nr. 207)	295

Diverse**2001**

Des.	18.	Instruks om anmeldelse til påtalemyndigheten for overtredelse av ligningsloven kapittel 12, folketrygdloven § 24-4 femte ledd, merverdiavgiftsloven § 72 og investeringsavgiftsloven § 7 første ledd (Nr. 1671).....	135
------	-----	--	-----

2002

Feb.	5.	Kunngjøring av normrente for inntektsåret 2001 til bruk ved anvendelse av forskrift av 18. august 1998 nr. 819 om skattemessig behandling av leie av flyttbar produksjonsinnretning på kontinentalsokkelen (Nr. 147).....	247
Jan.	15.	Opph. av forskrift om forbud mot loddefiske i Barentshavet (Nr. 151).....	252
Jan.	15.	Opph. av forskrift om iverksettelse av forbudet mot å fiske norsk vårgytende sild med not om dagen i Norges økonomiske sone (Nr. 153).....	253
Jan.	15.	Opph. av forskrift om oppgaveplikt for fartøy som fisker i Skagerrak (Nr. 154).....	253
Jan.	15.	Opph. av forskrift om tilskott til å trekke ringnotfartøyer ut av konsesjonspliktig fiske (Nr. 156).....	253
Feb.	12.	Endr. i instruks om overvåking av og tiltak mot overførbare spongiforme encefalopatier (TSE) ved slaktning av nærmere bestemte grupper storfe og småfe (Nr. 165).....	259
Feb.	15.	Opph. av forskrift til gjennomføring av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråds resolusjon nr. 1070 av 16. august 1996 om begrensede sanksjoner mot Sudan (Nr. 175).....	274
Feb.	22.	Opph. av forskrift om gebyr for uttalelser i.h.t. byggeforskrift 1987 kap 14:15 (Nr. 198).....	288

Rettelser

		Nr. 26/2000 s. 2419 (i forskrift av 13. november 2000 nr. 1135 om endring i forskrift av 13. juni 2000 nr. 660 konstruksjon, drift, utstyr og besiktelser for fiske- og fangstfartøy med største lengde på 15 meter og derover).....	295
		Nr. 4/2001 s. 437 (i forskrift av 20. mars 2001 nr. 340 om endring i forskrift av 13. juni 2000 nr. 660 om konstruksjon, drift, utstyr og besiktelser for fiske- og fangstfartøy med lengde (L) på 24 meter og derover).	295
		Nr. 17/2001 s. 2375 (i forskrift av 20. desember 2001 nr. 1588 om regulering av fisket etter sei sør for 62° N i 2002).....	295
		Nr. 1/2002 s. 108 (i forskrift av 21. januar 2002 nr. 57 om særskilte beskyttelsestiltak for å hindre spredning av bluetongue fra Italia, Frankrike, Spania og Hellas).....	295
		Oversikt over rettelser	3. omslagsside
		Bestillinger, adresseendringer mv.	4. omslagsside

NORSK LOVTIDEND

Avd. I Lover og sentrale forskrifter mv.

Utgitt i henhold til lov 19. juni 1969 nr. 53.

Utgitt 15. mars 2002

Nr. 2

---

30. april Nr. 1670 2001

Delegering av myndighet til Direktoratet for naturforvaltning etter lov om viltet § 9 første ledd og § 26 nr. 7.

Fastsatt av Miljøverndepartementet 30. april 2001 med hjemmel i lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet § 9 første ledd og § 26 nr. 7. Kunngjort 15. februar 2002.

Miljøverndepartementet delegerer med dette myndighet etter lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet § 9 første ledd og § 26 nr. 7 til Direktoratet for naturforvaltning.

18. des. Nr. 1671 2001

Instruks om anmeldelse til påtalemyndigheten for overtredelse av ligningsloven kapittel 12, folketrygdloven § 24–4 femte ledd, merverdiavgiftsloven § 72 og investeringsavgiftsloven § 7 første ledd.

Fastsatt av Skattedirektoratet 18. desember 2001 med hjemmel i Skattedirektoratets instruksjonsmyndighet. Kunngjort 15. februar 2002.

§ 1. Anmeldermyndighet

Det er fylkesskattekontorene, sentralskattekontorene og Oslo likningskontor som i medhold av denne instruks kan anmelde antatt straffbare overtredelser av ligningsloven kap. 12, folketrygdloven § 24–4 femte ledd og brudd på regnskapslovgivningen i denne sammenheng.

Fylkesskattekontorene kan også anmelde antatt straffbare overtredelser av merverdiavgiftsloven § 72, investeringsavgiftsloven § 7 første ledd, samt brudd på regnskapslovgivningen i denne sammenheng.

§ 2. Uriktige eller ufullstendige opplysninger

Overtredelse av forhold som angitt i ligningsloven § 12–1 nr. 1 bokstav a, og overtredelse av forhold som angitt i folketrygdloven § 24–4 femte ledd, anmeldes når de skatte- eller avgiftsmessige fordeler utgjør et betydelig beløp. Tilsvarende gjelder for avgiftsunndragelse og uberettiget tilbakebetaling av merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven § 72 nr. 1, jf. nr. 4, og for unndragelse av investeringsavgift etter investeringsavgiftsloven § 7 første ledd.

Overtredelse av forhold som angitt i regnskapsloven § 8–5 inngår i vurderingen av en anmeldelse. Dette vil alltid være et selvstendig anmeldelsesgrunnlag når den regnskapspliktige helt eller delvis har unnlatt å føre regnskap eller i ettertid ulovlig har fjernet regnskapet eller deler av det.

§ 3. Utferdigelse av uriktig dokument og overtredelse av lov av 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering

Overtredelse av ligningsloven § 12–1 nr. 1 bokstav b og c anmeldes uten hensyn til unndragelsens omfang. Anmeldelse kan likevel unnlates når overtredelsen gjelder et lite beløp og det ikke foreligger indikasjoner på straffbare forhold utover det som er avdekket.

§ 4. Andre overtredelser av bestemmelsene gitt i eller i medhold av skatte- og avgiftslovgivningen

Overtredelse av ligningsloven § 12–1 nr. 1 bokstav d, merverdiavgiftsloven § 72 nr. 2 første ledd og tilsvarende overtredelse av investeringsavgiftsloven § 7 første ledd, anmeldes når skadevirkningene for det offentlige eller andre grunner tilsier det. Anmeldelse foretas vanligvis ikke før advarsel er gitt og overtredelsen er gjentatt eller pålegg ikke blir fulgt.

Overtredelse av merverdiavgiftsloven § 72 nr. 2 annet ledd, og tilsvarende overtredelse av investeringsavgiftsloven § 7 første ledd, anmeldes i samsvar med retningslinjene i instruksens § 2.

§ 5. *Medvirkning*

Medvirkning til overtredelse av ligningsloven § 12–1 nr. 1 bokstav a og overtredelse av folketrygdloven § 24–4 femte ledd, anmeldes i alminnelighet bare når skattyteren som har gitt opplysningene, selv blir anmeldt og bare i de tilfeller hvor bistanden har vært fremtredende. Det samme gjelder ved overtredelse av merverdiavgiftsloven § 72 nr. 1, jf. nr. 3, samt tilsvarende overtredelse av investeringsavgiftsloven § 7 første ledd.

Den som medvirker til overtredelse av ligningsloven § 12–1 nr. 1 bokstav b, c og d, samt merverdiavgiftsloven § 72 nr. 2, jf. nr. 3, og tilsvarende overtredelse av investeringsavgiftsloven § 7 første ledd, anmeldes etter samme retningslinjer som for hovedmannen.

Gjentatt medvirkning til overtredelse av bestemmelsene i § 12–1 nr. 1, merverdiavgiftsloven § 72 nr. 1 og 2, jf. nr. 3, eller investeringsavgiftsloven § 7 første ledd skal anmeldes, selv om hovedmannen ikke blir anmeldt. Tilsvarende gjelder hvor overtredelsen er utført på en graverende måte. Er medvirkningen foretatt under utøvelse av næring, skal overtredelsen anmeldes med mindre det er grunn til å regne med at overtredelsen er et engangstilfelle og at den bare har eller ville ha ført til unndragelse av et lite skatte- og avgiftsbeløp.

§ 6. *Unntak fra anmeldelse*

Fremtrer det som overveiende sannsynlig at straffesak bare vil bli henlagt eller lede til påtaleunntatelse eller annen påtalemessig advarsel, kan anmeldelse etter § 2 – § 5 i denne instruks normalt unntales. Det samme gjelder når den skatte- eller avgiftspliktige er så syk, gammel eller lignende at straffeforfølgning ville være en uforholdsmessig stor påkjønning.

§ 7. *Flere straffbare overtredelser*

Foreligger det flere straffbare overtredelser av ligningsloven, folketrygdloven, merverdiavgiftsloven, investeringsavgiftsloven og/eller regnskapslovgivningen, skal disse ses i sammenheng ved vurderingen av om anmeldelse skal inngis. Unndragelse over flere år skal ses under ett ved den beløpsmessige vurdering, slik at den samlede skatte- og avgiftsunndragelsen legges til grunn.

§ 8. *Tidspunkt for anmeldelse*

Anmeldelse leveres når det foreligger skjellig grunn til mistanke om straffbar overtredelse av skatte- og avgiftslovgivningen.

§ 9. *Sted for anmeldelse*

Anmeldelse inngis til det politidistrikt hvor den straffbare overtredelsen er foretatt.

§ 10. *Ikrafttredelse og opphevelse av tidligere instruks*

Denne instruksen trer i kraft fra 1. januar 2002. Fra samme tidspunkt oppheves instruks av 15. november 1991¹ om anmeldelse til påtalemyndigheten for overtredelse av ligningsloven kap. 12, folketrygdloven § 17–2 femte ledd, merverdiavgiftsloven § 72 og investeringsavgiftsloven § 7 første ledd.

¹ Ikke kunngjort i Norsk Lovtidend.

19. des. Nr. 1672 2001

Forskrift om skogavgift for 2002.

Fastsatt av Landbruksdepartementet 19. desember 2001 med hjemmel i lov av 21. mai 1965 om skogbruk og skogvern § 41 og § 16 siste ledd, jf. kgl.res. av 2. november 1984 nr. 1808. Kunngjort 15. februar 2002.

§ 1. *Hovedregel for skogavgift*

I 2002 skal det svares en skogavgift ved salg og annen overdragelse samt ved ekspropriasjon av hogget eller fremdrevet skogvirke eller av trær på rot, ved skogeierens foredling av virke for videresalg og annen overdragelse, og ved skogeierens bruk av virke til andre formål enn til dekning av eget behov i jord- og skogbruksmessig virksomhet.

Plikten til å svare skogavgift gjelder masse-, skur- og spesialvirke av bartre. For annet virke, herunder lauvtrevirke generelt, ved til brensel, rundlast og gjerdestolper, samt juletrær og pyntegrønt kan skogeier selv velge om det skal svares skogavgift.

§ 2. *Satser for skogavgift*

Skogavgiften skal være i hele prosentenheter innenfor intervallet 5 – 25 prosent av virkets bruttoverdi. Når virket ikke blir bruttoverdiberegnet, skal skogavgiften være i hele kroner innenfor intervallet 20 – 100 kr pr. m³ (fast målt).

Valg av skogavgiftssats skjer normalt ved at satsen påføres tømmerkontrakt/målemelding. For å kunne bruke en sats lavere enn 8 prosent henholdsvis 25 kr pr. m³, må imidlertid skogeier på forhånd gi melding til kommunen om hvilken sats han/hun ønsker å bruke. Meldingen skal gis på skjema utarbeidet av Landbruksdepartementet. Kommunen kan godkjenne lavere sats for en tidsbegrenset periode, dog ikke lengre enn inneværende år pluss 2 kalenderår. Dersom den valgte sats ikke gir tilstrekkelig med skogavgift for å dekke skogeiers investeringsbehov, kan kommune pålegge skogeier å bruke en høyere skogavgiftssats, dog ikke over 8 prosent. Kommunen skal gi skogeier tilbakemelding innen 3 uker etter at meldingen er sendt (poststemplett). Om tilbakemelding ikke er sendt innen denne frist, er skogeiers valg av sats å anse som godkjent.

Avgiftssatsen gjelder inntil skogeier selv endrer den. Ny sats kan ikke gjøres gjeldende for virke som allerede er omsatt.

Dersom skogeier ikke gir melding om skogavgiftssats for 2002 brukes gjeldende sats ved utgangen av 2001. Dersom det for en periode er godkjent lavere sats, skal satsen ved periodens utløp automatisk settes opp til 8 prosent henholdsvis 25 kr pr. m³, såfremt ikke skogeier selv velger en høyere sats. Dersom gjeldende sats er ukjent, skal det trekkes 10 prosent skogavgift, henholdsvis 32 kr pr. m³.

§ 3. *Manglende innbetaling av skogavgift*

Skogeier har plikt til å gi kjøper korrekt opplysning om hvilken skogavgiftssats som skal brukes. Dette gjelder også når kommunen ikke har godkjent skogeiers ønske om å velge en sats lavere enn 8 prosent henholdsvis 25 kr pr. m³, jf. § 2 annet ledd. Dersom det er trukket for lite skogavgift, kommer bestemmelsene om manglende innbetaling av skogavgift i forskrift om innbetaling av skogavgift og måling av skogsvirke m.v. til anvendelse (§ 2–4).

§ 4. *Klage*

Vedtak truffet i medhold av denne forskrift kan påklages etter kap. VI i lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). Vedtak truffet av kommunen kan påklages til fylkesmannen.

§ 5. *Ikrafttredelse*

Denne forskrift trer i kraft fra 1. januar 2002, og gjelder for kalenderåret 2002.

6. april Nr. 1673 2001

Ikrafttredelse av lov av 6. april 2001 nr. 12 om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd og lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre.

Fastsatt ved kgl.res. 6. april 2001 med hjemmel i lov av 6. april 2001 nr. 12 om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd og lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre del IV første ledd. Fremmet av Miljøverndepartementet. Kunngjort 22. februar 2002.

Lov av 6. april 2001 nr. 12 om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, lov 9. desember 1966 nr. 1 om hevd og lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre trer i kraft fra den tid Unidroit-konvensjonen av 24. juni 1995 om stjålne eller ulovlig utførte kulturgjenstander trer i kraft for Norge.

12. des. Nr. 1674 2001

Vedtak om satser for ytelser etter folketrygdloven.

Kunngjøring fra Sosialdepartementet av stortingsvedtak 12. desember 2001 med hjemmel i lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 6–3 andre ledd, § 6–4 andre ledd, § 7–2 femte ledd, § 15–11 femte ledd, § 17–9 første ledd bokstav a, jf. § 15–11 femte ledd. Kunngjort 22. februar 2002.

Følgende ytelser etter folketrygdloven skal med virkning fra 1. januar 2002 utgjøre:

	<i>Kroner</i>	
1 a	Grunnstønad for ekstrautgifter ved uførhet etter lovens § 6–3, sats 1 (laveste sats)	6.396
1 b	Ved ekstrautgifter utover laveste sats, kan grunnstønaden forhøyes til sats 2	9.768
1 c	eller til sats 3	12.840
1 d	eller til sats 4	18.900
1 e	eller til sats 5	25.620
1 f	eller til sats 6	32.016
2a–1	Hjelpestønad til uføre som må ha hjelp i huset, sats 0	10.656
2a–2	Hjelpestønad etter lovens § 6–4 til uføre under 18 år som må ha tilsyn og pleie, sats 1	11.460
2 b	Forhøyet hjelpestønad etter lovens § 6–5 til uføre under 18 år som må ha særskilt tilsyn og pleie, sats 2	22.920
2 c	eller til sats 3	45.840
2 d	eller til sats 4	68.760
3 a	Gravferdsstønad etter lovens § 7–2 (ordinær sats)	4.000
3 b	Behovsprøvet gravferdstillegg (utover ordinær sats) inntil	8.000
4	Stønad til barnetilsyn etter lovens § 15–11 og § 17–9 (ordinære satser) for første barn	30.852
	– for hvert av de øvrige barn	–
	– for to barn	40.248
	– for tre og flere barn	45.612

21. des. Nr. 1675 2001**Forskrift om endring i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier.**

Fastsatt av Miljøverndepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet 21. desember 2001 med hjemmel i lov av 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. § 18 nr. 3 og § 74 nr. 1 tredje ledd, lov av 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven) § 4 første ledd, lov av 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer § 11A og § 37 første ledd, og lov av 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 11A og § 37 første ledd, jf. EØS-avtalens vedlegg II, kapittel XV pkt. 1 (direktiv 67/548/EØF), pkt. 4 (direktiv 76/769/EØF), pkt. 10 (direktiv 88/379/EØF), pkt. 12b (direktiv 91/442/EØF), og (direktiv 1999/45/EF) alle med senere endringer. Kunngjort 27. februar 2002.

I

I forskrift av 21. august 1997 nr. 996 om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier er det foretatt endringer og forskriften lyder i sin helhet etter dette:

*Kapittel I. Forskriftens virkeområde, ansvarsforhold og definisjoner***§ 1. Forskriftens virkeområde**

Denne forskriften gjelder klassifisering, merking, emballering og deklarerer av farlige kjemikalier som importeres, produseres og/eller omsettes i Norge.

Denne forskriften gjelder for petroleumsvirksomheten på områder som er nevnt i forskrift av 31. august 2001 nr. 1016 § 2 nr. 1 bokstav d, med unntak av vedlegg til rammeforskriften nr. 1 bokstav a.

Forskriften gjelder ikke følgende kjemikalier i bruksklar stand, bestemt for sluttbruker:

- a) Medisinske produkter til humanmedisinsk eller veterinærmedisinsk bruk, definert i lov av 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v.
- b) Matvarer og kosmetikk, i medhold av lov av 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v.
- c) Alkoholholdig drikk, definert i lov av 2. juni 1989 nr. 27 om alkoholholdig drikk.
- d) Radioaktive stoffer, definert i lov av 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling.
- e) Atomenergivirksomhet, definert i lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet.
- f) Plantevernmidler, definert i lov av 5. april 1963 nr. 9 om plantevernmidler m.v.
- g) Tobakkvarer, i henhold til lov av 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakkskader.
- h) Fôrvarer, i henhold til lov av 23. mars 1973 nr. 18 om tilsyn med fôrvarer.
- i) Militære og sivile eksplosiver som markedsføres med henblikk på å oppnå en virkning ved eksplosjon eller ved pyroteknisk effekt.
- j) Avfall, definert i lov av 13. mars 1981 nr. 6 om forurensninger og om avfall.

Forskriften gjelder ikke kjemikalier i transitt som er under tilsyn av tollmyndighetene, såfremt de ikke er gjenstand for noen behandling eller bearbeidelse.

§ 2. Hvem som har plikter etter forskriften

Enhver som produserer, importerer og/eller omsetter farlige kjemikalier for yrkesmessig eller privat bruk, skal sørge for at forskriftens krav oppfylles.

§ 3. Definisjoner

I denne forskriften menes med:

Kjemiske stoffer: Grunnstoffer og deres kjemiske forbindelser med andre grunnstoffer, slik de forekommer naturlig eller industrielt fremstilt. Dette omfatter også de tilsetningsstoffer som er nødvendig for å bevare stoffenes stabilitet, samt slike urenheter som oppstår fra den produksjonsprosess som benyttes, unntatt løsemidler som kan utskilles uten at det påvirker stoffets stabilitet eller endrer dets sammensetning.

Stoffblandinger: Oppløsninger eller faste, flytende og gassformige blandinger som består av to eller flere kjemiske stoffer.

Kjemikalier: Fellesbetegnelse for både kjemiske stoffer og/eller stoffblandinger.

Gass: Et kjemisk stoff eller en stoffblanding som:

- a) ved 50° C har et damptrykk større enn 300 kPa (3 bar); eller
- b) er i fullstendig gassform ved 20° C ved et standard trykk på 101,3 kPa.

Polymer: Et kjemisk stoff som er karakterisert ved at det er dannet ved en sammenkobling av en eller flere typer monomere enheter. Det skal bestå av ett enkelt vektflertall av molekyler som inneholder minst 3 monomere enheter som er kovalent bundet til minst en annen monomer eller reaktant, og skal bestå av mindre enn ett enkelt vektflertall av molekyler med samme molekylvekt. Molekylene har en molekylvektsfordeling hvor forskjellene i molekylvekt hovedsakelig skyldes forskjellene i antall monomere enheter. Med «monomer enhet» menes her en monomers form i en polymer etter reaksjonen.

EC-nr.: Det identifikasjonsnummer som er gitt for stoffet i EØS-området. EC-nr. for stoffet er enten gitt i EINECS eller i ELINCS.

Farlige kjemikalier: Kjemiske stoffer og stoffblandinger som kan medføre helse-, miljø-, brann- eller eksplosjonsfare. Dette omfatter følgende egenskaper:

- a) *Eksplosive kjemikalier:* Faste, flytende, pastaformige eller geleaktige kjemikalier, som også uten tilførsel av atmosfærisk oksygen kan reagere eksotermt (varmeutviklende) med hurtig gassutvikling og som, under definerte prøveforhold detonerer, forbrenner hurtig, eller eksploderer under oppvarming ved delvis inneslutning.
- b) *Oksiderende kjemikalier:* Kjemikalier som i kontakt med andre stoffer reagerer sterkt eksotermt (varmeutviklende) og virker brannfremmende i kontakt med brennbare stoffer.
- c) *Ekstremt brannfarlige kjemikalier:* Flytende kjemikalier som har et ekstremt lavt flammepunkt og lavt kokepunkt, samt kjemikalier i gassform som er brannfarlige i kontakt med luft ved normal temperatur og trykk.
- d) *Meget brannfarlige kjemikalier:*
  - i. kjemikalier som kan utvikle varme og deretter antennes i kontakt med luft ved normal romtemperatur uten energitilførsel, eller
  - ii. kjemikalier i fast form som lett kan antennes etter kortvarig kontakt med en tennkilde, og som fortsetter å brenne eller gløde etter at tennkilden er fjernet, eller
  - iii. flytende kjemikalier som har et meget lavt flammepunkt, eller
  - iv. kjemikalier som i kontakt med vann eller fuktig luft utvikler meget brannfarlige gasser i farlige mengder.
- e) *Brannfarlige kjemikalier:* Flytende kjemikalier som har lavt flammepunkt.
- f) *Meget giftige kjemikalier:* Kjemikalier som i meget små mengder forårsaker død eller akutte, irreversible eller kroniske helseskader etter innånding, svelging eller absorpsjon gjennom huden.
- g) *Giftige kjemikalier:* Kjemikalier som i små mengder forårsaker død eller akutte, irreversible eller kroniske helseskader etter innånding, svelging eller absorpsjon gjennom huden.
- h) *Helseskadelige kjemikalier:* Kjemikalier som kan forårsake død eller akutte, irreversible eller kroniske helseskader etter innånding, svelging eller absorpsjon gjennom huden.
- i) *Etsende kjemikalier:* Kjemikalier som i kontakt med intakt (ubeskadiget) hud fører til varig vevsskade.
- j) *Irriterende kjemikalier:* Kjemikalier som uten å være etsende, gjennom umiddelbar, langvarig eller gjentatt kontakt med hud eller slimhinner inklusive øynene, kan medføre betennelsesreaksjon.
- k) *Allergifremkallende kjemikalier:*
  - i. kjemikalier som er i stand til å fremkalle allergi eller overfølsomhet i øynene eller i luftveiene, eller
  - ii. kjemikalier som kan gi allergi ved hudkontakt.

Ved ytterligere eksponering for kjemikallet oppstår det karakteristiske symptomer.
- l) *Kreftfremkallende kjemikalier:* Kjemikalier som etter innånding, svelging eller ved opptak gjennom huden kan fremkalle eller øke hyppigheten av kreft.
- m) *Arvestoffskadelige (mutagene) kjemikalier:* Kjemikalier som etter innånding, svelging eller ved opptak gjennom huden kan forårsake arvelige genetiske defekter eller øke hyppigheten av slike.
- n) *Reproduksjonsskadelige kjemikalier:* Kjemikalier som etter innånding, svelging eller ved opptak gjennom huden kan forårsake eller øke hyppigheten av ikke-arvelige negative effekter hos avkom og/eller forringelse i mannlig eller kvinnelig reproduksjonsfunksjon eller -kapasitet.
- o) *Miljøskadelige kjemikalier:* Kjemikalier som, hvis de kommer ut i miljøet, vil eller kan representere en øyeblikkelig, langsiktig og/eller forsinket fare for miljøet.

Som farlige regnes også kjemikalier som inneholder organiske løsemidler hvor bruksmåten kan medføre helsefare (YL-merking).

Kapittel II. Klassifisering av farlige kjemikalier

§ 4. Klassifisering av farlige kjemikalier

Farlige kjemikalier skal klassifiseres på grunnlag av den kunnskap som er nødvendig for å avgjøre helse-, brann-, eksplosjons- og miljøfare knyttet til stoffet eller stoffblandingen. Klassifiseringen skal skje i samsvar med de kriteriene som er fastsatt i medhold av § 9.

Stoffer skal klassifiseres på grunnlag av deres iboende egenskaper, og plasseres i en eller flere av fareklassene som er angitt i § 6. De skal vurderes med hensyn til alle fareklasser som der er angitt.

I samsvar med vurdering etter foregående ledd tildeles stoffet eller stoffblandingen farekode, faresymbol, farebetegnelse og advarselsetninger som er fastsatt i medhold av § 9. Grunnlaget for klassifiseringen av et stoff eller en stoffblanding skal kunne dokumenteres for tilsynsmyndighetene.

Klassifiseringen av stoffer som står oppført i liste over farlige stoffer fastsatt i medhold av § 9, er bindende.

§ 5. Testing og innhenting av opplysninger

Testing av kjemikalier for å bestemme data som skal benyttes for å klassifisere etter denne forskriften, skal være utført i samsvar med anerkjente metoder, jf. forskrift om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier.

§ 6. Plassering av farlige kjemikalier i fareklasser

Farlige kjemikalier plasseres i en eller flere av følgende fareklasser:

- eksplosiv
- oksiderende
- ekstremt brannfarlig
- meget brannfarlig
- brannfarlig
- meget giftig
- giftig
- helseskadelig
- etsende
- irriterende
- allergifremkallende
- kreftfremkallende
- arvestoffskadelig
- reproduksjonsskadelig
- miljøskadelig.

Kjemikalier som utelukkende skal YL-merkes, jf. § 3, siste ledd, plasseres ikke i noen av de ovenfor nevnte fareklassene.

§ 7. Informasjonsplikt overfor myndighetene

Den som har klassifisert et stoff som kreftfremkallende, reproduksjonsskadelig og/eller arvestoffskadelig i samsvar med utfyllende regler, se § 9 annet ledd, skal så snart som mulig oversende Statens forurensningstilsyn dokumentasjon om dette. Det skal så raskt som mulig framlegges et dokument som oppsummerer informasjon for alle farlige egenskaper, jf. § 3. Dokumentet skal omfatte en sammenstilling av data med samtlige henvisninger, herunder eventuelle relevante data som ikke er offentliggjort.

Informasjonsplikten gjelder også ny informasjon om stoffer oppført i liste over farlige stoffer fastsatt i medhold av § 9 (Stofflisten).

§ 8. Informasjonsplikt overfor senere omsetningsledd

Den som produserer eller importerer et kjemikalie som en annen produsent innen EØS-området ønsker å benytte som komponent i en ny stoffblanding, skal på begrunnet forespørsel fra produsenten av den nye stoffblandingen så snart som mulig oversende alle nødvendige data. Dette gjelder opplysninger som er nødvendige som underlag for korrekt klassifisering og merking av den nye stoffblandingen.

§ 9. Adgang til å gi utfyllende regler om klassifisering

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet fastsetter i samråd utfyllende forskrift om liste over farlige stoffer (Stofflisten).

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet fastsetter i samråd utfyllende forskrifter for de kriterier som skal benyttes ved klassifisering av farlige kjemikalier.

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet fastsetter i samråd utfyllende forskrifter om farekoder, faresymbol, farebetegnelser, samt de advarselssetninger som skal benyttes.

Kapittel III. Krav til emballering

§ 10. Emballasje

Kjemikalier som omfattes av denne forskriften kan kun lovlig omsettes hvis emballasjen tilfredsstiller følgende krav:

- a) Emballasjen skal være slik konstruert og fremstilt at innholdet ikke kan trenge ut utilsiktet.
- b) Materialet i emballasjen og lukkeanordningen må ikke kunne kjemisk angripes eller danne farlige forbindelser med innholdet.
- c) Emballasje og lukkeanordning må i alle deler være sterk og solid for å sikre at den ikke vil løsne. Emballasjen skal tåle den behandling og påvirkning som den erfaringsmessig vil kunne utsettes for.
- d) Emballasje utstyrt med lukkeanordning skal være konstruert slik at emballasjen kan lukkes gjentatte ganger uten at innholdet utilsiktet kan trenge ut.
- e) Emballasjen skal være utformet slik at hel eller delvis tømning kan skje på forsvarlig måte.
- f) Emballasje for farlige kjemikalier som selges til forbrukere må være utformet slik at det tas hensyn til risikoen for skader hos barn. Emballasje for farlige kjemikalier som selges til forbrukere må ikke ha en utforming og/eller betegnelse som brukes på matvarer, forvarer, medisiner eller kosmetikk.

§ 11. Barnesikret lukning

Enhver emballasje, uansett størrelse, som inneholder farlige kjemikalier som skal merkes med symbol og farebetegnelse «Meget giftig», «Giftig» eller «Etsende», og som selges eller på annen måte gjøres tilgjengelig for vanlige forbrukere, skal være forsynt med barnesikret lukning.

§ 12. Adgang til å gi utfyllende regler om emballering med barnesikret lukning

Statens forurensningstilsyn fastsetter utfyllende forskrifter om krav til emballasje med barnesikret lukning.

Kapittel IV. Merking**§ 13. Krav til merking**

Emballasje for farlige kjemikalier skal være merket i henhold til bestemmelsene i dette kapitlet. Merkingen skal skje så snart som praktisk mulig og senest når omsetning igangsettes i Norge. Hver emballasjeeinheit skal være forsynt med merkeetikett på norsk. Dersom stoffet eller stoffblandingen omsettes i dobbel salgsemballasje, skal både ytre og indre emballasje være merket i samsvar med reglene i dette kapitlet, jf. dog § 19.

Emballasje for farlige kjemikalier må ikke være utstyrt med symboler, farebetegnelser eller advarselssetninger som kan forveksles med det som kreves av faremerking etter denne forskriften.

Angivelser som «ikke giftig», «ikke helsefarlig», «non-toxic», «ikke miljøfarlig», «miljøvennlig» eller lignende må ikke forekomme på etikett eller emballasje for farlige kjemikalier som omfattes av denne forskriften.

§ 13A. Postordresalg

Ved postordresalg og lignende salg hvor kjøperen ikke ser kjemikaliet etikett før avtalen inngås, skal markedsføringen for kjemikalier omfattet av denne forskriften inneholde informasjon om kjemikaliet farlige egenskaper.

§ 14. Følbar advarselsmerking

Enhver emballasje, uansett størrelse, som inneholder stoffer eller stoffblandinger som skal merkes med symbol og farebetegnelse «Meget giftig», «Giftig», «Etsende», «Helseskadelig», «Ekstremt brannfarlig» eller «Meget brannfarlig», og som selges eller på annen måte gjøres tilgjengelig for vanlige forbrukere, skal være forsynt med følbar advarselsmerking. Denne bestemmelsen gjelder ikke for aerosoler klassifisert og merket kun som ekstremt brannfarlig eller meget brannfarlig.

§ 15. Merking av farlige kjemikalier

Emballasje for farlige kjemikalier, samt kjemikalier som omfattes av særlige merkeregler, se § 20 annet ledd, skal være utstyrt med merking på norsk som oppfyller følgende krav:

- Kjemikaliet betegnelse eller handelsnavn.
- For stoffer: Stoffets kjemiske navn.

Er stoffet oppført i Stofflisten, skal navnet som er oppført her angis på etiketten. Stoffet som ikke er oppført i Stofflisten, skal angis med entydig kjemisk navn.

For stoffblandinger: Entydig kjemisk navn på inngående stoffer.

- Navn og full adresse med telefonnummer til produsent, importør eller omsetter innen EØS-området.
- Faresymbol med farebetegnelse.
- Advarselssetninger som gir tilstrekkelige opplysninger om faremomenter (Risikosekninger) og nødvendige forholdsregler (Sikkerhetssetninger) ved bruk av kjemikaliet.
- På etikett for stoffer skal EC-nr. angis når dette foreligger, jf. § 3.
- På etikett for stoffblandinger som selges til forbrukere, skal emballasjen merkes med stoffblandingsens netto volum eller vekt (nominell mengde).
- På etikett for stoffer skal betegnelsen «EF-etikett» angis for stoffer oppført i Stofflisten, med visse unntak.

§ 16. Merking av kjemikalier som inneholder organiske løsemidler (YL-merking)

Emballasje på 1 liter eller mer for kjemikalier som inneholder organiske løsemidler, og der bruksmåten kan medføre helsefare, skal merkes på norsk med:

- Navn og full adresse med telefonnummer til produsent, importør eller omsetter innen EØS-området.
- Stoffets eller stoffblandingsens handelsnavn.
- Navn på alle stoff som tas med ved beregningen av YL-gruppe.
- YL-gruppe. Stoffblandingen deles inn i YL-grupper på følgende måte:

				<i>YL-gruppe</i>	
0 m ³ /l	<	YL-tall	≤	30 m ³ /l	00
30 m ³ /l	<	YL-tall	≤	100 m ³ /l	0
100 m ³ /l	<	YL-tall	≤	400 m ³ /l	1
400 m ³ /l	<	YL-tall	≤	800 m ³ /l	2
800 m ³ /l	<	YL-tall	≤	1.600 m ³ /l	3
1.600 m ³ /l	<	YL-tall	≤	3.200 m ³ /l	4
3.200 m ³ /l	<	YL-tall		.....	5

YL-tall = korrigert yrkeshygienisk luftbehov i m³ /l stoffblanding.

Når stoffet eller stoffblandingen tilhører YL-gruppe 4 eller 5, skal det på emballasjen også angis korrigert yrkeshygienisk luftbehov i m³ /l. Korrigert yrkeshygienisk luftbehov kan angis i følgende intervaller: 1.600–2.400 m³ /l, 2.401–3.200 m³ /l, 3.201–4.000 m³ /l, 4.001–4.800 m³ /l osv.

- e) Advarselsetninger nærmere spesifisert i forskrift om YL-merking.

Stoffblandinger merkes først etter denne bestemmelsen når vektprosenten av meget giftige og giftige løsemidler multiplisert med ti pluss vektprosenten av andre løsemidler, overstiger 10%. Ved beregningen medtas alle meget giftige og giftige løsemidler som inngår med 0.2 vektprosent eller mer, samt alle helseskadelige og etsende løsemidler som inngår med 1 vektprosent eller mer. Andre løsemidler medtas når de inngår med 2 vektprosent eller mer.

§ 17. *Utforming av fareetikett*

Opplysninger som kreves i § 13, § 15 og § 16 skal oppføres samlet på en etikett (fareetiketten).

Fareetiketten skal være godt festet på emballasjen på en slik måte at informasjonen er lesbar.

Fareetiketten skal være skrevet på norsk.

Fareetiketten skal minst ha følgende format:

- a) Emballasje som inneholder 0–3 liter: x 74 mm
- b) Emballasje som inneholder > 3–50 liter: x 105 mm
- c) Emballasje som inneholder > 50–500 liter: x 148 mm
- d) Emballasje som inneholder mer enn 500 liter: x 210 mm

Hvert faresymbol skal dekke minst 1/10 av fareetikettens overflate og være minst 1 cm².

Fareetiketten må bare benyttes til å gi slik informasjon som kreves etter denne forskriften, samt om nødvendig, eventuelle tilleggsinformasjoner om helse- eller sikkerhetsforhold.

Når minste etikettformat ikke får plass på emballasjen, kan formatet reduseres forutsatt at merkingen kommer tydelig fram, eller merkingen kan skje på særskilt merkeseddel som festes til emballasjen.

Faresymbolene og eventuell angivelse av YL-gruppe skal trykkes i sort på oransjegal bakgrunn.

Hele fareetikettens overflate skal være festet til den emballasje som umiddelbart omslutter stoffet eller stoffblandingen.

En separat fareetikett er ikke nødvendig hvis de påkrevde informasjonen klart fremgår av selve emballasjen, klart adskilt fra eventuell annen informasjon på emballasjen.

Fargen og utformingen av etiketten, eventuelt emballasjen iht. forrige ledd, skal være slik at faresymbolet og dets bakgrunn fremtrer tydelig.

Informasjonen som er påkrevet på emballasjen skal vises klart og fremtre tydelig i forhold til bakgrunnen med skrift av størrelse og type som er lett lesbar.

Fareetiketten skal være anbrakt slik at den forblir på emballasjen til innholdet er oppbrukt, og er leselig på naturlig leseavstand i hele varens brukstid.

§ 18. *Unntak for merking av småemballasje*

Dersom emballasjens innhold er 125 ml eller mindre, er merking med risiko- og sikkerhetssetninger (jf. § 15) ikke nødvendig dersom kjemikaliet er klassifisert i fareklassene meget brannfarlig, brannfarlig, oksiderende eller irriterende. Unntaket gjelder også helseskadelige kjemikalier som ikke er tilgjengelig for forbrukere.

§ 19. *Merking ved transport*

Der hvor ytteremballasjen kun benyttes som transportemballasje skal denne være merket i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale regler om transport av farlig gods.

Der hvor det benyttes felles bruker- og transportemballasje skal denne i tillegg til merking etter gjeldende regler for transport av farlig gods også merkes i samsvar med § 15 med unntak av faresymbol og farebetegnelse. Ved angivelse av YL-tall skal emballasjen også merkes i samsvar med § 16.

§ 20. *Adgang til å gi utfyllende regler om merking*

Statens forurensningstilsyn og Direktoratet for brann- og elsikkerhet kan i samråd fastsette utfyllende forskrifter om følbar merking, (se forskrift om emballasje med barnesikret lukning og følbar advarselsmerking).

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet kan i samråd fastsette utfyllende forskrifter om kriterier for valg av sikkerhetssetninger og andre merkebestemmelser, (se forskrift om krav til merking av farlige kjemikalier og valg av sikkerhetssetninger).

Direktoratet for arbeidstilsynet fastsetter nærmere forskrifter om beregning av yrkeshygienisk luftbehov og om hvilke advarselsetninger som skal benyttes for kjemikalier (stoffer og stoffblandinger) som inneholder organiske løsemidler (YL-merking).

Kapittel V. Deklarasjon

§ 21. *Deklarasjonsplikt for farlige kjemikalier*

Enhver som i Norge produserer, importerer og/eller omsetter for yrkesmessig eller privat bruk 100 kg eller mer pr. år av et kjemikalie som er klassifisert i en av fareklassene angitt i § 6, eller et kjemikalie som er merkepliktig etter § 16 (YL-merking), skal sende følgende deklarasjon til Produktregisteret:

- a) Navn og full adresse med telefonnummer til produsent, importør eller omsetter innen EØS-området. For norske firmaer skal det dessuten gis organisasjonsnummer.
- b) Kjemikaliets handelsnavn (i samsvar med navn på varens emballasje).

- c) Kjemikalietts farekoder, risikosestninger og eventuell YL-gruppe.
- d) Kjemikalietts bruksområde angitt med mengdefordeling på bransjer og produkttyper.
- e) Faktisk mengde produsert, importert, eksportert og eventuelt forbrukt i egen virksomhet, fordelt på bruk som råvare og øvrig forbruk, pr. år.
- f) Innholdsangivelse:
  - i. For stoffer:
    - Alle stoffer som inngår (jf. § 3) skal angis med entydig kjemisk betegnelse, CAS-nr. og EC-nr. der dette er gitt.
  - ii. For stoffblandinger som er klassifisert på grunnlag av helse- og miljøskadelige egenskaper og/eller er YL-merket:
    - Alle stoffer i stoffblandingen angis med entydig kjemisk navn, CAS-nr. og EC-nr. der dette er gitt, farekoder og risikosestninger, samt mengder, angitt i vektprosent. Summen av mengden av alle komponenter skal være 100 vektprosent.
  - iii. For stoffblandinger som er klassifisert utelukkende på grunnlag av brannfarlige, eksplosive eller oksiderende egenskaper:
    - Alle stoffer i stoffblandingen som bidrar til klassifiseringen angis med entydig kjemisk betegnelse, CAS-nr. og eventuelt EC-nr., samt mengder angitt i vektprosent.
    - Øvrige stoffer i stoffblandingen angis med entydig kjemisk navn, CAS-nr. og EC-nr. der dette er gitt.

g) Fysikalske data av betydning for å vurdere farlige egenskaper ved kjemikaliet.

h) Forpliktende underskrift for den deklarasjonsansvarlige.

Produktregisteret kan kreve fareetiketter for alle kjemikalier som er deklarasjonspliktige i henhold til første ledd.

Produktregisteret kan kreve oppdatering av all informasjon som er krevet i første ledd.

Deklarasjon av farlige kjemikalier må skje senest når omsetning eller yrkesmessig bruk begynner i Norge.

Deklarasjonsansvarlig skal sende ny deklarasjon dersom det skjer endringer i stoffet eller stoffblandingen av vesentlig betydning for brann, eksplosjon, helse eller miljø.

§ 22. Adgang til å gi utfyllende regler om deklarasjonsplikt

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet kan i samråd fastsette nærmere regler for gjennomføring av deklarasjonsplikten etter § 21, første ledd.

Kapittel VI. Omsetning og innførsel av meget giftige og giftige kjemikalier til privat bruk

§ 23. Forbud mot innførsel til Norge av kjemikalier til privat bruk

Direkte innførsel til Norge til privat bruk av kjemikalier merket med faresymbol og farebetegnelse «meget giftig» eller «giftig» er forbudt.

Forbudet mot privat innførsel gjelder ikke for motorbensin eller dieselolje til transportformål som innføres på kjøretøyets drivstofftank eller i godkjente reservetanker.

§ 24. Tillatelse til omsetning av meget giftige og giftige kjemikalier til privat bruk

Den som vil omsette kjemikalier merket med faresymbolet og farebetegnelsen «meget giftig» eller «giftig» til privat bruk, må ha tillatelse fra Statens forurensningstilsyn, som kan fastsette nærmere vilkår for denne.

Apotek er unntatt fra kravet om omsetningstillatelse.

§ 25. Restriksjoner for salg og utlevering av meget giftige og giftige kjemikalier til privat bruk

Kjemikalier til privat bruk merket med faresymbolet og farebetegnelsen «meget giftig» eller «giftig» kan bare selges til personer over 18 år som ved rekvisisjon dokumenterer behov for slike stoffer eller stoffblandinger, og det ikke finnes mindre farlige erstatninger til den aktuelle bruken.

Rekvisisjonen skal skrives på fastsatt skjema som fås ved henvendelse til politiet eller Statens forurensningstilsyn. Rekvisisjonen skal inneholde opplysninger om kjemikalietts handelsnavn, bruksformål og ønsket mengde, kjøperens navn og adresse, samt kjøperens erklæring om at kjemikaliet bare vil bli brukt til det oppgitte formål, oppbevart forsvarlig, og ikke vil bli overdratt til andre. Rekvisisjonen skal ha påtegning fra politiet om at de tillater utlevering til det oppgitte formål. Rekvisisjonen leveres selgeren samtidig med utleveringen, og er gyldig i ett år. Selgeren skal oppbevare rekvisisjonen i minst to år.

Før utlevering har selgeren plikt til å forvise seg om at kjøperen tilfredsstiller kravene i denne bestemmelsen.

Utleveres stoffet eller stoffblandingen til andre enn kjøperen, må denne fremlegge skriftlig fullmakt fra kjøperen.

Kjemikalier til privat bruk som er merket med symbol og farebetegnelse «meget giftig» eller «giftig», må ikke utleveres til personer under 18 år.

§ 26. Unntak fra omsetningsreglene for visse kjemikalier til privat bruk

For motorbensin, dieselolje til transportformål, fyringsolje og parafin, ferdigproduserte farger og penner til kunstnerisk bruk, gjelder ikke § 24 og § 25. Unntaket gjelder også for ferdigformulerte kjemikalier i pulver- eller væskeform til fotografisk bruk som er klassifisert som meget giftig eller giftig iht. definisjonen gitt i § 3.

Kapittel VII. Tilsyn og ikrafttredelse

§ 27. Tilsyn

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet fører tilsyn med at denne forskriften følges innenfor sine respektive ansvarsområder.

§ 28. Unntak

I særlige tilfeller, og forutsatt at det ikke strider mot internasjonale avtaler som Norge har inngått, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet innenfor sine respektive ansvarsområder gjøre unntak fra bestemmelsene i denne forskrift.

§ 29. Tvangsmulkt og forelegg

For å sikre at bestemmelsene i denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften blir overholdt, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet innenfor sine respektive ansvarsområder treffe vedtak om tvangsmulkt i medhold av lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 13 og lov om arbeidervern og arbeidsmiljø § 78. Direktoratet for brann- og elsikkerhet kan ilegge forelegg i medhold av lov om eksplosive varer § 42 og § 43 og lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 45 og § 46.

§ 30. Klage

Vedtak truffet i medhold av denne forskriften av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet kan påklages til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Vedtak truffet av Statens forurensningstilsyn kan påklages til Miljøverndepartementet.

§ 31. Straff

Ved overtredelse av denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften, kommer bestemmelsene om straff i lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 44, lov om eksplosive varer § 41, lov om arbeidervern og arbeidsmiljø, kapittel XIV, lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 12 og straffelovens § 48a og § 48b til anvendelse, dersom forholdet ikke faller inn under strengere straffebestemmelser.

§ 32. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Denne forskriften trer i kraft 1. januar 1998.

Følgende forskrifter endres ved at:

- Kapittel 4, avsnitt III i forskrift av 6. desember 1974 nr. 3 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk oppheves.
- Kapittel 4, avsnitt II i forskrift av 22. mars 1977 nr. 1 om eksplosive varer oppheves.

Følgende forskrifter oppheves:

- Forskrift av 22. desember 1993 nr. 1228 om merking, omsetning m.v. av kjemikalier som kan medføre helsefare.
- Forskrift av 27. desember 1995 nr. 1189 om klassifisering, merking m.v. av stoff som kan medføre miljøfare.
- Forskrift av 3. juli 1990 nr. 602 om stoffliste, risiko- og sikkerhetssetninger m.v.
- Forskrift av 25. mai 1988 nr. 447 om barnesikret emballasje for enkelte kjemiske stoffer og produkter som brukes i husholdningen.
- Forskrift av 9. desember 1982 nr. 1791 om merking av stoffer og produkter som inneholder organiske løsemidler (YL-merking).

Kommentarer til enkelte av forskriftens bestemmelser:

Kapittel I om forskriftens virkeområde, ansvarsforhold og definisjoner

Til § 1:

Oljedirektoratet har i forskrift av 8. mars 1995 nr. 263 om systematisk oppfølging av arbeidsmiljøet i petroleumsvirksomheten tatt inn bestemmelser om at helsefarlige kjemikalier som tas i bruk i petroleumsvirksomheten skal være klassifisert, merket mv. i samsvar med denne.

Forskriften gjelder for Svalbard.

Forskriften gjelder råvarer i form av stoffer eller stoffblandinger som benyttes i framstilling av legemidler, næringsmidler, kosmetikk, plantevernmidler, tobakksvarer eller fôrvarer.

Produksjon av produkt (råvare) til eget industrielt bruk (i egen prosess) omfattes ikke av forskriften dersom kjemikallet benyttes i egen prosess innenfor avgrenset fysisk område.

Det er gitt egne regler for omsetning av teknisk sprit (etanol, propanol) som administreres av Rusmiddeldirektoratet og Nemnda for teknisk sprit.

Kjemikalier som produseres i Norge skal deklarerer til Produktregisteret enten de eksporteres til land innenfor EØS-området eller til land utenfor EØS-området.

Det er gitt en egen forskrift om eksport og import av visse farlige kjemikalier, fastsatt av Miljøverndepartementet 27. juli 1999 nr. 992, i samsvar med forordning (EØF) nr. 2455/92. Denne forskriften stiller krav om at ved eksport

til land utenfor EØS-området skal farlige kjemikalier være forsynt med informasjon som tilsvarer kravene til klassifisering, merking og emballering i forskrift om klassifisering, merking mv. av farlige kjemikalier.

Til § 2:

Enhver som bringer farlige kjemikalier i omsetning i Norge har ansvar i henhold til denne forskriften. Den som produserer eller er ansvarlig for å ta inn farlige kjemikalier til EØS-området foretar klassifisering, merking og emballering på fellesskapets vegne. Den første i Norge som tar inn kjemikalier har ansvar for å ha tilstrekkelig kunnskap og skaffe til veie dokumentasjon for å påse at klassifisering og merking er tilfredsstillende i henhold til norske regler.

Direkte kjøp av farlige kjemikalier til yrkesmessig bruk er omfattet av forskriften. Dette gjelder både innførsel fra EØS-området og/eller import fra land utenfor EØS-området.

Den som omemballerer et kjemikalie og gir det et nytt varenavn er å regne som ansvarlig etter denne forskriften. Den som omemballerer uten å endre navn, er å regne som etterfølgende omsetningsledd med et selvstendig ansvar for å påse at kjemikalien er påført riktig merkeetikett.

Selv om ansvaret for å overholde bestemmelsene i forskriften ligger hos den som bringer kjemikalier i omsetning, kan oppgavene med for eksempel merking og deklarerering overføres til andre (for eksempel en agent eller leieprodusent (fysisk produsent)). Hvis disse påtar seg slike oppgaver, har de en avtalerettslig forpliktelse overfor oppdragsgiver til å utføre oppgavene i samsvar med forskriftens bestemmelser.

Til § 3:

Med et stoff menes stoffet i den tilstand dette omsettes, dvs. den tekniske kvaliteten. Dette kan utover det som er nevnt i § 3 være:

- forurensninger som en følge av produksjonsprosessen
- tilsetninger, f.eks. stabilisatorer, som er nødvendige for at kjemikalien kan omsettes
- at stoffet er en blanding av isomere
- at stoffet bare kan markedsføres løst i løsemiddel, f.eks. vannløsning av visse syrer
- at visse veldefinerte petroleumsfraksjoner regnes som stoffer.

EC-nr. er knyttet til stoffenes eksistens på det europeiske (EØS) markedet, og et stoffs EC-nr. kan foreligge på en av to lister:

- EINECS-listen (The European Inventory of Existing Commercial Substances), dvs. listen over kjemiske stoffer som eksisterte i EUs medlemsland pr. 18. september 1981, publisert i EF-Tidende 1990, C 145 A, s. 1 eller
- ELINCS-listen (The European List of Notified Chemical Substances), dvs. europeisk liste over forhåndsmeldte kjemiske stoffer som er brakt på det europeiske markedet etter 18. september 1981.

I en polymer skal det inngå minst 4 monomere byggestener (enheter). En polymer skal ikke inneholde molekyler med bare samme antall monomere byggestener (samme molekylvekt), men med en fordeling av molekyler med forskjellig molekylvekt som er slik at ingen av molekylene alene vektmessig skal utgjøre så mye som 50% av vekten.

Kapittel II om klassifisering av farlige kjemikalier

Til § 4:

Produsent, importør og/eller omsetter har en selvstendig plikt til å fremskaffe den nødvendige, relevante dokumentasjon. Klassifiseringen skal synliggjøre alle de farlige egenskapene ved et stoff eller stoffblanding.

Stoffblandinger klassifiseres som hovedregel etter de samme kriterier som gjelder for stoffer med de unntak som er gitt i forskrift om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier. Hvis ett eller flere stoffer som inngår i stoffblandingen er oppført i forskrift om liste over farlige stoffer (Stofflisten), skal den angitte klassifiseringen benyttes. Stofflisten er ikke uttømmende (eksempelliste). Stoffer som ikke er oppført på Stofflisten skal merkes og klassifiseres i henhold til bestemmelsene gitt i § 9 annet ledd.

Til § 5:

Metoder som skal benyttes ved undersøkelser er beskrevet i direktiv 67/548/EØF, Annex V. OECDs testmetoder (OECD Guidelines for testing av Chemicals) med tillegg kan eventuelt benyttes.

Til § 7:

Dokumentasjon som oversendes Statens Forurensningstilsyn vil bli videresendt til Europakommisjonen vedlagt forslag om ny eller endret klassifisering såfremt myndighetene er enige i forslaget.

Kapittel IV om merking

Til § 13:

Der hvor kjemikalier er pakket eller montert som en felles enhet, men består av fysiske atskilte deler, skal disse påføres separate merkeetiketter.

Produktkontrollloven § 3 setter krav til aktsomhet for å forebygge og begrense helse- og/eller miljøskaide. Det følger av aktsomhetsplikten at farlige kjemikalier ikke må selges eller markedsføres på en måte som er egnet til å

villedde brukeren med hensyn til bruksområde eller de farer som er knyttet til bruk av kjemikaliet.

Reklame for farlige kjemikalier kan være i strid med aktsomhetsplikten med mindre det i reklamebudskapet henvises til kjemikaliets fareklassifisering.

I tillegg har Direktoratet for brann- og elsikkerhet fastsatt forskrift om aerosolbeholdere av 1. mars 1996 nr. 229, som setter krav til særskilt merking ut fra emballasjetypen.

Til § 13A:

Kjøperen skal ha blitt gjort kjent med faremerkingen av kjemikaliet før avtalen inngås. Bestemmelsen vil, i tillegg til tradisjonelt postordresalg, også ramme elektronisk handel, salg over internett mv.

Til § 15:

Detaljerte krav til merking av stoffer og stoffblandinger er gitt i henholdsvis § 2 og § 3 i forskrift om krav til merking av farlige kjemikalier og valg av sikkerhetssetninger. Her er også presisert unntaksregler for angivelse av entydig kjemisk navn på etikett og bruk av betegnelsen EF-etikett. For å underlette entydig identifisering, anbefales bruk av CAS-nr.

Det navn som angis for produsent, importør eller omsetter på etiketten skal være relevant for den som er ansvarlig for å plassere kjemikaliet på markedet innen EØS-området.

Krav til en spesiell advarselsmerking av nye stoffer og stoffblandinger som inneholder mer enn 1% nye stoffer er gitt i § 4 i forskrift om krav til merking av farlige kjemikalier og valg av sikkerhetssetninger.

Til § 16:

Denne paragrafen gjelder selv om kjemikaliet med innhold av løsemidler ut fra helsefarlige egenskaper ikke klassifiseres i de fareklassene som er nevnt i § 6.

Emballasje for kjemikalier som kun importeres som råstoff til egen produksjon i virksomhet som går inn under arbeidsmiljøloven, unntas fra kravet om merking med importørs navn og adresse når kjemikaliet importeres direkte til Norge fra land utenfor EØS-området.

Til § 17:

Ved merking som omfatter flere land (flerspråklig etikett) er det viktig å understreke kravet til tydelig og klar informasjon. Norsk merking bør være klart atskilt fra andre lands språk. Formatet på etikett er gitt for den norske merkingen.

Kapittel V om deklarasjon

Til § 21:

Deklarasjonsplikten, det vil si ansvaret for at opplysninger meldes til Produktregisteret, er knyttet til den som først plasserer kjemikaliet på det norske markedet slik dette er beskrevet i forskriftens § 2. Firma som er registrert innenfor EØS-området, som selger stoffer eller stoffblandinger til Norge, kan deklare til Produktregisteret på vegne av sine norske mottakere. Det er allikevel den som mottar stoffet/stoffblandingen i Norge som har plikter etter forskriften.

Det er utgitt en egen veiledning og skjema for deklarerer av kjemikalier, som kan fås ved henvendelse til Produktregisteret.

Kapittel VI om omsetning og innførsel av meget giftige og giftige kjemikalier til privat bruk

Til § 25:

Statens forurensningstilsyn gir nærmere bestemmelser om omsetning av metanolholdig drivstoff til modellmotorer.

Til § 26:

Med fyringsolje menes her brensel som anvendes til fyring i faste eller mobile anlegg og som selges i detalj fra tankbil. Unntaket fra omsetningsreglene omfatter også brensel som selges i lukkede systemer som f.eks. gassflasker med flytende gass. Ferdigformulerte kjemikalier til fotografisk bruk, når disse er klassifisert som kreftfremkallende, arvestoff- og reproduksjonsskadelige (se definisjon i § 3) og tildelt faresymbolet «Giftig», kan derimot ikke omsettes for privat bruk.

Til § 27:

Tilsynsmyndighetene kan blant annet iverksette omsetningsforbud eller treffe vedtak om tilbaketrekning fra markedet dersom informasjonen om kjemikaliene ikke oppfyller forskriftens krav.

Til § 28:

Artikkel 25 i direktiv 67/548/EØF gir mulighet for unntak fra merke- og emballeringskravene i spesielle tilfeller. Norske myndigheter må informere Europakommisjonen om eventuelle unntak innvilges. (jf. direktiv 1999/45/EF).

*Kapittel VII om tilsyn og ikrafttredelse**Til § 32:*

Merkeplikt og deklarasjonsplikt etter denne forskriften inntre for farlige kjemikalier som innføres for omsetning eller produseres umiddelbart etter ikrafttredelsen. For kjemikalier merket og deklarerert etter tidligere forskrifter er det fastsatt ett års overgangsperiode.

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2002.

Farlige kjemikalier som 1. januar 2002 er emballert, merket og deklarerert i samsvar med gjeldende forskrift, kan uten hinder av reglene i endringsforskriften omsettes i ett år etter at endringene har trådt i kraft.

21. des. Nr. 1676 2001**Forskrift om endring i forskrift om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier.**

Fastsatt av Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Oljedirektoratet 21. desember 2001 med hjemmel i forskrift av 21. august 1997 nr. 996 om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier § 9 andre ledd. Kunngjort 27. februar 2002.

I

I forskrift av 23. desember 1997 nr. 1497 om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier er det foretatt en rekke endringer. Forskriften lyder i sin helhet etter dette:

*Kapittel I. Ansvarsforhold***§ 1. Virkeområde**

Denne forskriften angir kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier iht. § 4 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier.

§ 2. Hvem som har plikter etter forskriften

Enhver som produserer, importerer og/eller omsetter farlige kjemikalier for yrkesmessig eller privat bruk skal sørge for at forskriftens krav oppfylles.

§ 3. Hva klassifiseringen skal omfatte

Klassifiseringen skal dekke helse-, miljø- og brann- og eksplosjonsfarlige egenskaper ved stoffer og stoffblandinger.

Klassifiseringen skal baseres på stoffenes iboende egenskaper. Klassifiseringen skal dekke alle forhold som kan medføre fare knyttet til normal håndtering og bruk av kjemikalier.

§ 4. Testing og innhenting av opplysninger

Testing av kjemikalier for å få frem data som skal benyttes for å klassifisere etter denne forskriften, skal være utført etter de til enhver tid fastsatte metodene som er angitt i Annex V til EUs direktiv 67/548/EØF.¹ Fysisk-kjemiske egenskaper ved kjemikalier skal bestemmes ved hjelp av de metoder som er angitt i ovenfor nevnte Annex V, del A. Helsefarlige egenskaper skal bestemmes ved hjelp av metoder som er angitt i ovenfor nevnte Annex V, del B, mens kjemikaliers miljøskadelige egenskaper skal bestemmes ved hjelp av metoder som er angitt i ovenfor nevnte Annex V, del C. OECDs testmetoder, «OECD Guidelines for Testing of Chemicals», med tillegg, kan eventuelt benyttes.

For noen kjemikalier foreligger det testdata som er fremkommet ved bruk av andre testmetoder enn de som er angitt i ovenfor nevnte annek. Dataenes relevans i klassifiserings- og merkesammenheng og eventuelt behov for gjennomføring av ytterligere testing må i slike tilfeller vurderes fra sak til sak hvor det bl.a. må tas hensyn til å minimalisere bruk av forsøksdyr.

Laboratorietester skal utføres etter den til enhver tid gjeldende ordning for god laboratoriepraksis (GLP), fastsatt i direktiv 87/18/EØF² med senere endringer.

¹ Annex V fås kjøpt hos Swets Blackwell AS, Boks 4901 Nydalen, 0423 Oslo.

² Norsk Akkreditering (NA) er det norske organet for teknisk akkreditering, inkludert GLP.

§ 5. Definisjoner

Definisjonene i § 3 sjuende ledd i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier gjelder for denne forskriften.

*Kapittel II. Klassifisering av stoffer og stoffblandinger**Del A: Klassifisering av stoffer og stoffblandinger for brann-, eksplosjonsfarlige og oksiderende egenskaper***§ 6. Grunnlaget for klassifisering**

Klassifiseringskriteriene for eksplosive, oksiderende og brannfarlige kjemikalier skal følge direkte av

testmetodene som er angitt i Annex V¹ til rådsdirektiv 67/548/EØF.

Hvis det foreligger relevant informasjon som viser at de fysisk-kjemiske egenskapene ved kjemikaliene (bortsett fra for organiske peroksider) i praksis er forskjellig fra egenskapene som ble påvist ved bruk av testmetodene, skal slike kjemikalier klassifiseres i samsvar med de faremomenter de representerer for de som håndterer og bruker kjemikaliene.

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres etter de samme kriteriene, med enkelte unntak, jf. § 8 og § 11.

Det vil ikke være nødvendig å utføre tester for å bestemme stoffblandingers eksplosive, oksiderende, ekstremt brannfarlige, meget brannfarlige eller brannfarlige egenskaper forutsatt at ingen av de inngående stoffene har slike egenskaper, samt at det på basis av informasjon tilgjengelig for produsent, importør eller omsetter, ikke synes å forligge slike faremomenter.

Ved endring av en stoffblandings sammensetning, skal ny vurdering gjøres med mindre det er vitenskapelige grunner til å anta at endringen ikke medfører ny klassifisering.

¹ Annex V til direktiv 67/548/EØF fås kjøpt hos Swets Blackwell AS, Boks 4901 Nydalen, 0423 Oslo (tlf. 23400000, faks 23400001, e-post info.no.swetsblackwell.com).

§ 7. Klassifisering som eksplosiv

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres eksplosiv og tildeles symbolet E med farebetegnelsen «Eksplosiv» i samsvar med resultatene av testene iht. § 4 og forutsatt at kjemikaliene er eksplosive i den form de bringes i omsetning.

Bruk av én risikosegning er obligatorisk. Risikosegningen skal velges i samsvar med følgende kriterier:

R2 Eksplosjonsfarlig ved støt, gnidning, ild eller andre antennelseskilder

- Alle eksplosive stoffer og stoffblandinger, bortsett fra de som er angitt nedenfor.

R3 Meget eksplosjonsfarlig ved støt, gnidning, ild eller andre antennelseskilder

- Stoffer og stoffblandinger som er spesielt følsomme, f.eks. salter av pikrinsyre eller pentaerythritoltetranitrat (PETN).

§ 8. Klassifisering som oksiderende

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres oksiderende og tildeles symbolet O med farebetegnelsen «Oksiderende» i samsvar med resultatene av testmetodene angitt i § 4.

Bruk av én risikosegning er obligatorisk. Risikosegningen skal velges i samsvar med følgende kriterier:

R7 Kan forårsake brann

- Organiske peroksider som har brannfarlige egenskaper selv om de ikke er i kontakt med annet brennbart materiale.

R8 Brannfarlig ved kontakt med brennbare stoffer

- Andre oksiderende kjemikalier, også uorganiske peroksider, som kan forårsake brann eller øke brannfaren ved kontakt med brennbart materiale.

R9 Eksplosjonsfarlig ved blanding med brennbare stoffer

- Andre kjemikalier, inkludert uorganiske peroksider, som blir eksplosive når de blandes med brennbare materialer, f.eks. visse klorater.

Kommentarer vedrørende peroksider

Organiske peroksider eller blandinger av disse som har eksplosive egenskaper i den form de markedsføres, klassifiseres i henhold til § 7.

Eksisterende metoder angitt i § 4 for bestemmelser av oksiderende egenskaper kan ikke benyttes på organiske peroksider.

Hva stoffer angår, klassifiseres organiske peroksider som ikke allerede er klassifisert som eksplosiver, som farlige ut fra sin struktur (for eksempel R-O-O-H; R1-O-O-R₂).

Stoffblandinger som ikke allerede er klassifisert som eksplosiver, skal klassifiseres ved hjelp av følgende beregningsmetode som er basert på tilstedeværelse av aktivt oksygen. Følgende formel gir prosentinnholdet av tilgjengelig aktivt oksygen i en stoffblanding som inneholder organisk peroksid:

$$16 \times (n_i \times c_i / m_i)$$

hvor:

n_i = antall peroksidgrupper pr. molekyl av organisk peroksid i

c_i = konsentrasjonen (vektprosent) av organisk peroksid i

m_i = molekylvekten av organisk peroksid i

Organiske peroksider eller stoffblandinger av disse som ikke allerede er klassifisert som eksplosiver, klassifiseres oksiderende dersom peroksidet eller stoffblandingen inneholder:

- mer enn 5% av organiske peroksider, eller
- mer enn 0,5% tilgjengelig oksygen fra organiske peroksider, og mer enn 5% hydrogenperoksid.

§ 9. Klassifisering som ekstremt brannfarlig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres ekstremt brannfarlig og tildeles symbolet F+ med farebetegnelsen «Ekstremt brannfarlig» i samsvar med resultatene av testmetodene angitt i § 4.

Risikosekningen skal velges i samsvar med følgende kriterier:

R12 Ekstremt brannfarlig

- Flytende kjemikalier med flammepunkt lavere enn 0 °C og kokepunkt (ved kokepunktområde gjelder startkokepunktet) som er lik eller lavere enn 35 °C.
- Kjemikalier i gassform som er brannfarlige i kontakt med luft ved normalt trykk og temperatur.

§ 10. Klassifisering som meget brannfarlig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres meget brannfarlig og tildeles symbolet F med farebetegnelsen «Meget brannfarlig» i samsvar med resultatene av testmetodene angitt i § 4.

Risikosekninger skal velges i samsvar med følgende kriterier:

R11 Meget brannfarlig

- Kjemikalier i fast form som lett antennes etter kortvarig kontakt med antenneskilde, og som fortsetter å brenne eller gløde også etter at antenneskilden er fjernet.
- Flytende kjemikalier med flammepunkt lavere enn 21 °C som ikke er ekstremt brannfarlige.

R15 Reagerer med vann under dannelse av ekstremt brannfarlige gasser

- Kjemikalier som i kontakt med vann eller fuktig luft utvikler ekstremt brannfarlige gasser i farlige mengder, dvs. minimum en liter pr. kilo pr. time.

R17 Selvantennelig i luft

- Kjemikalier som ved normal temperatur, uten energitilførsel, i kontakt med luft kan utvikle varme og til slutt antennes.

§ 11. Klassifisering som brannfarlig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres brannfarlig i samsvar med resultatene av testmetodene angitt i § 4.

Risikosekningen skal velges i samsvar med følgende kriterier:

R10 Brannfarlig

- Flytende kjemikalier med flammepunkt lik eller høyere enn 21 °C, men lik eller lavere enn 55 °C.

Stoffblandinger med flammepunkt lik eller høyere enn 21 °C og lik eller lavere enn 55 °C klassifiseres ikke som brannfarlige hvis stoffblandingen ikke på noen måte kan opprettholde forbrenning, og det ikke er noen grunn til å frykte at stoffblandingen medfører fare for de som håndterer den eller for andre personer.

§ 12. Klassifisering av gassblandinger

Gassblandinger klassifiseres normalt etter de kriteriene som er gitt i § 7 – § 11, men kan unntaksvis klassifiseres ved hjelp av beregningsreglene som er gitt iht. reglene gitt i denne paragraf.

1. Brannfareklassifisering

I tilfeller hvor gassblandinger produseres på bestilling i små mengder, kan brannfaren ved disse gassblandingene vurderes ved hjelp av følgende beregningsmetode:

Gassblandingen beskrives med formelen:

$$A_1 F_1 + \dots + A_i F_i + \dots + A_n F_n + B_1 I_1 + \dots + B_i I_i + \dots + B_p I_p$$

hvor:

- A_i og B_i er molbrøker
- F_i er brannfarlig gass
- I_i er inert gass
- n er antall brannfarlige gasser
- p er antall inerte gasser

Dette uttrykket kan omskrives til en form hvor alle I_i (inerte gasser) uttrykkes ved en nitrogenekvivalent ved å bruke en koeffisient, K_i, og hvor det ekvivalente innhold av brannfarlig gass, A'_i, er uttrykt som følger:

$$A'_i = A_i \times (100 / A_i + K_i B_i)$$

Ved å bruke verdien for maksimalt innhold av brannfarlige gasser som i en blanding med nitrogen gir en sammensetning som ikke er brannfarlig i luft (T_{ci}), kan man få følgende uttrykk:

$$\sum_i A'_i / T_{ci} \leq 1$$

Gassblandingen er brannfarlig hvis uttrykket gir en verdi større enn 1. Stoffblandingen skal i såfall klassifiseres ekstremt brannfarlig og R12 skal benyttes.

Ekvivalenskoeffisient (K_i)

Verdiene for ekvivalenskoeffisientene, K_i , mellom de inerte gassene og nitrogen, og verdien for maksimalt innhold av brannfarlig gass (T_{ci}) finner man i tabell 1 og 2 i ISO-standarden ISO 10156.

Maksimum innhold av brannfarlig gass (T_{ci}):

Verdien for maksimum innhold av brannfarlig gass (T_{ci}) finner man i tabell 2 i ISO-standarden ISO 10156.

Dersom det ikke er angitt noen T_{ci} -verdi for en brannfarlig gass i ovenfor nevnte standard, skal gassens nedre eksplosjonsgrense (lower explosivity limit – LEL) benyttes. Foreligger det ikke noen LEL-verdi, skal T_{ci} -verdien settes til 1 volumprosent.

Kommentarer

- Uttrykkene ovenfor kan benyttes for å finne korrekt klassifisering av stoffblandinger i gassform. Dette er imidlertid ikke noen metode som kan erstatte tekniske forsøk for å bestemme sikkerhetsforhold.
- Uttrykket gir ingen informasjon om hvorvidt en blanding som inneholder oksiderende gasser kan fremstilles på en sikker måte. Ved klassifisering for brannfare ved hjelp av dette uttrykket blir ikke de oksiderende gassene tatt i betraktning.
- Ovenfor angitte uttrykk vil bare gi pålitelige resultater hvis de brannfarlige gassene ikke påvirker hverandre med hensyn til deres brannfarlighet. Dette må tas i betraktning ved vurdering av f.eks. halogenerte hydrokarboner.

2. Oksiderende egenskaper

Testmetodene det er referert til i § 4 skal ikke benyttes for bestemmelse av oksiderende egenskaper ved en gassblanding. Klassifisering for slike oksiderende egenskaper skal fastsettes i samsvar med beregningsmetoden som er angitt nedenfor.

Prinsippet for metoden er sammenligning av det oksiderende potensiale for gassene i stoffblandingen med det oksiderende potensiale for oksygen i luft. Konsentrasjonen av gassene i blandingen uttrykkes i volumprosent.

Gassblandingen anses like oksiderende eller mer oksiderende enn luft hvis følgende uttrykk er oppfylt:

$$\sum_i x_i C_i \geq 21$$

hvor:

- x_i er gasskonsentrasjonen i volumprosent,
- C_i er oksygenekvivalenskoeffisienten.

Hvis dette uttrykket er oppfylt, skal stoffblandingen klassifiseres oksiderende og risikosekningen R8 benyttes (jf. §8).

Ekvivalenskoeffisienter mellom oksiderende gasser og oksygen:

Koeffisientene som benyttes i beregninger for å bestemme oksiderende evne for visse gasser i blandinger i forhold til den oksiderende evne for oksygen i luft, er opplistet under 5.2. i ISO-standarden ISO 10156, og er som følger:

$$\begin{aligned} \text{O}_2 &: 1 \\ \text{N}_2 \text{O} &: 0,6 \end{aligned}$$

Dersom det ikke foreligger noen verdi for koeffisienten C_i i den angitte standarden, skal det benyttes en verdi på 40 for denne koeffisienten.

§ 13. Andre brann- og eksplosjonsfarlige egenskaper

Kjemikalier som er klassifisert i en fareklasse i samsvar med kriteriene i denne forskriftens kapittel II, skal tildeles supplerende risikosekninger i samsvar med følgende kriterier:

R1 Eksplosjonsfarlig i tørr tilstand

- Eksplosjonsfarlige kjemikalier som markedsføres i løsning eller i fuktet form; f.eks. nitrocellulose med mer enn 12,6% nitrogen.

R4 Danner meget følsomme eksplosjonsfarlige metallforbindelser

- Eksplosjonsfarlige kjemikalier som kan danne følsomme, eksplosjonsfarlige metallderivater; f.eks. pikrinsyre, styfninsyre.

R5 Eksplosjonsfarlig ved oppvarming

- Termisk ustabile kjemikalier som ikke er klassifisert eksplosjonsfarlige; f.eks. perklorisyre > 50%.

R6 Eksplosjonsfarlig ved og uten kontakt med luft

- Kjemikalier som er ustabile ved romtemperatur; f.eks. acetylen.

R7 Kan forårsake brann

- Reaktive kjemikalier; f.eks. fluor, natriumhydrosulfitt.

R14 Reagerer voldsomt med vann

- Kjemikalier som reagerer voldsomt med vann; f.eks. acetylklorid, alkalimetaller, titantetraklorid.

R16 Eksplosjonsfarlig ved blanding med oksiderende stoffer

- Kjemikalier som reagerer eksplosivt med oksidasjonsmidler; f.eks. rødt fosfor.

R18 Ved bruk kan brennbare damper/eksplosive dampluftblandinger dannes

- Stoffblandinger som i seg selv ikke klassifiseres brannfarlig, men som inneholder flyktige komponenter som er brannfarlige i luft.

R19 Kan danne eksplosive peroksider

- Kjemikalier som kan danne eksplosive peroksider under lagring; f.eks. dietyleter, 1,4-dioksan.

R30 Kan bli meget brannfarlig under bruk

- Stoffblandinger som i seg selv ikke klassifiseres brannfarlig, men som kan bli brannfarlig på grunn av avdunsting av flyktige, ikke-brannfarlige komponenter.

R44 Eksplosjonsfarlig ved oppvarming i lukket rom

- Kjemikalier som i seg selv ikke klassifiseres eksplosjonsfarlige i samsvar med § 7, men som ved praktisk bruk kan vise eksplosive egenskaper ved oppvarming under inneslutning. Visse stoffer kan for eksempel spaltes eksplosivt ved oppvarming i lukket stålfat, men viser ikke slike egenskaper ved oppvarming i mindre solide beholdere.

Andre utfyllende risikoenetninger som omfatter helsefare er gitt i § 28.

*DEL B: Klassifisering av stoffer og stoffblandinger for helsefarlige egenskaper***§ 14. Grunnlaget for klassifisering**

Kjemikalier skal klassifiseres ut fra virkningen på mennesker eller virkningen av dyreforsøk. Positive funn hos mennesker skal ikke svekkes av negative resultater i dyreforsøk. Forsøk på mennesker frarådes og skal normalt ikke benyttes til å svekke positive resultater i dyreforsøk.

Det foreligger nå en del validerte in vitro testmetoder (se Annex V¹) som kan benyttes til å klarlegge ulike farlige egenskaper ved kjemikalier. For å unngå unødvendig testing på dyr, skal disse benyttes når det er formålstjenlig.

De beregningsmetoder som beskrives i dette kapitlet gjelder både for ikke-gassformige og gassformige stoffblandinger.

Klassifisering av stoffer og ikke-gassformige stoffblandinger følger de kravene som er gitt i § 15 – § 26, mens klassifisering av stoffblandinger i gassform er beskrevet i § 27.

Stoffenes konsentrasjonsgrenser er angitt i vektprosent, bortsett fra for gasser hvor det benyttes volumprosent.

¹ Annex V til EUs direktiv 67/548/EØF fås kjøpt hos Swets Blackwell AS, Boks 4901 Nydalen, 0423 Oslo (tlf. 23400000, faks 23400001, e-post: info.no.swetsblackwell.com).

§ 15. Klassifisering av stoffblandinger

Stoffblandinger som kan medføre helsefare skal klassifiseres etter en av følgende metoder:

Metode A:

På grunnlag av resultater av toksikologisk testing av stoffblandingen ved bruk av anerkjente metoder etter de kriterier som er angitt i denne forskrift, § 19 – § 26.

Metode B:

Ved hjelp av tradisjonell beregningsmetode med bruk av generelle konsentrasjonsgrenser som angitt i denne forskrift, § 19 – § 26, med mindre det er angitt individuelle konsentrasjonsgrenser for de aktuelle stoffene i Stofflisten.

For helseeffekter som ikke er tilstrekkelig kartlagt gjennom toksikologiske tester i henhold til Metode A, skal klassifisering gjøres ved bruk av tradisjonell beregningsmetode i samsvar med Metode B.

Når en stoffblandings helsefarlige egenskaper er kartlagt ved bruk av begge metoder som er angitt ovenfor, skal resultatene av Metode A benyttes som grunnlag for klassifisering av stoffblandingen, bortsett fra ved klassifisering i fareklassene allergifremkallende, kreftfremkallende, arvestoffskadelig og reproduksjonsskadelig hvor klassifiseringen alltid skal gjøres ved hjelp av tradisjonell beregningsmetode.

Ved klassifiseringen skal det tas hensyn til eventuell informasjon om egenskaper ved stoffer som inngår i stoffblandingen og som kan ha gjensidig forsterkende (synergistisk) eller svekkende (antagonistisk) effekt.

Stoffblandinger med kjent sammensetning som er klassifisert på grunnlag av testing i henhold til Metode A ovenfor, skal underkastes ny vurdering etter Metode A eller B hvis det:

- a) Skjer endringer i den opprinnelige sammensetningen hvor konsentrasjonen av et eller flere av de farlige stoffene endres utover de variasjonsintervallene som er angitt i § 17.

- b) Skjer endringer i sammensetningen ved erstatning (substitusjon) eller tilsetning av et eller flere stoffer som kan være farlige eller ikke farlige ut fra definisjonene i denne forskriften (§ 5).

Ny vurdering skal gjøres med mindre det er vitenskapelige grunner til å anta at en endret sammensetning ikke medfører ny klassifisering

§ 16. Begrensning i bruk av beregningsmetode

Ved klassifisering av stoffblandinger ved hjelp av tradisjonell beregningsmetode, skal inngående stoffer tas med ved summasjon dersom deres konsentrasjon i den aktuelle stoffblandingen er større eller lik de verdier som er angitt i tabellen nedenfor, dersom det ikke er angitt lavere konsentrasjonsgrenser for stoffet i Stofflisten.

Stoffets fareklasse	Konsentrasjon	
	Gasser % volum/volum	Andre % vekt/vekt
Meget giftig	> 0,02	> 0,1
Giftig	> 0,02	> 0,1
Helseskadelig	> 0,2	> 1
Etsende	> 0,02	> 1
Irriterende	> 0,2	> 1

§ 17. Endret sammensetning som krever ny vurdering av klassifisering av stoffblandinger

Det skal gjøres ny vurdering av helsefareklassifiseringen av en stoffblending dersom innholdet av farlige komponenter endres utover følgende grenser:

Intervall for den opprinnelige konsentrasjonen av stoffet	Tillatt variasjon i den opprinnelige konsentrasjonen av stoff
kons. ≤ 2,5%	± 30%
2,5 < kons. ≤ 10%	± 20%
10 < kons. ≤ 25%	± 10%
25 < kons. ≤ 100%	± 5%

Likeledes skal det gjøres en ny vurdering av klassifiseringen dersom sammensetningen av stoffblandingen endres ved bruk av nye komponenter uansett om de er definert som farlige eller ikke i denne forskriften (§ 5).

§ 18. Klassifisering av stoffer som inneholder urenheter, og/eller tilsetningsstoffer

Med unntak av de stoffer som er oppført i Stofflisten, skal helsefareklassifisering av stoffer med urenheter, tilsetningsstoffer eller enkeltkomponenter utføres som for stoffblandinger. Stoffer som inneholder asbest skal ikke klassifiseres etter disse generelle reglene, men vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Del B 1: Klassifisering av stoffer og stoffblandinger mht. akutt, varige (irreversibel) og alvorlige skadevirkninger (kronisk giftighet)

§ 19. Klassifisering for akutt giftighet

1. Grunnlag for klassifisering – LD₅₀ /kritisk dose

- Kjemikaliers akutte giftighet kan angis ut fra den eksperimentelle dosen som gir 50% dødelighet hos forsøksdyrene (LD₅₀ -verdi). Kjemikaliers akutte giftighet ved svelging kan også fastsettes ved å bestemme den kritiske dosen (fixed dose procedure). Bestemmelse av doseområdet for hvor død kan forventes ved eksponering (tilnærmet LD₅₀) kan også gjøres ved Metoden for bestemmelse av akutt giftig klassifisering (B.1 tris – Acute toxic class method i Annex V¹).

Prosedyre for bestemmelse av kritisk dose:

Kritisk dose er den dosen som forårsaker tydelige tegn på giftighet, men ikke nødvendigvis død. Klassifiseringen foretas ut fra graden av giftighet ved den/de doser hvorved testen er utført (5, 50, 500 eller 2.000 mg/kg kroppsvekt (som spesifisert i Annex V¹, del B til direktiv 67/548/EØF)).

Med begrepet «tydelige tegn på giftighet» menes toksiske effekter etter eksponering for kjemikaliet som er så alvorlige at eksponering for neste, høyere dosenivå etter all sannsynlighet ville føre til død.

Resultatene fra denne type studier med en spesifikk dose kan være enten

- mindre enn 100% overlevelse, eller
- 100% overlevelse, men tydelige tegn på giftighet, eller
- 100% overlevelse, men ikke tydelige tegn på giftighet.

Dosen 2.000 mg/kg kroppsvekt brukes primært for å få informasjon om kjemikalier som forventes å ha lav akutt giftighet og som ikke er klassifisert med hensyn til akutt giftighet.

Metoden for bestemmelse av akutt giftig klassifisering:

Eksponeringsområdet for hvor dødelighet er forventet er avledet fra det observerte nærvær eller fravær av stoffrelatert dødelighet ifølge Metoden for bestemmelse av akutt giftig klassifisering. Første testdose skal være en av de tre kritiske doser (25, 200 eller 2.000 mg/kg kroppsvekt).

Denne testmetoden krever i noen tilfeller ny testing med høyere eller lavere doser, hvis det ikke allerede er testet ved den relevante dosen (se eventuelt ytterligere informasjon i Annex V¹, del B til direktiv 67/548/EØF).

1 Annex V til EUs direktiv 67/548/EØF fås kjøpt hos Swets Blackwell AS, Boks 4901 Nydalen, 0423 Oslo (tlf. 23400000, faks 23400001, e-post info.no.swetsblackwell.com).

2. Klassifisering ut fra testresultater

Stoffer og stoffblandinger klassifiseres etter kriteriene nedenfor dersom de etter en enkelt, kortvarig eksponering ved svelging, hudkontakt eller innånding gir alvorlige skader eller fører til død.

2.1. Meget giftig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres meget giftig og tildeles symbolet T+ med farebetegnelsen «Meget giftig» dersom de oppfyller kriteriene nedenfor.

Risikosestninger skal velges i samsvar med følgende kriterier:

R28 Meget giftig ved svelging

- LD50 oral, rotte: ≤ 25 mg/kg kroppsvekt, eller
- Mindre enn 100% overlevelse ved kritisk dose 5 mg/kg kroppsvekt oralt inntak, rotte
- høy dødelighet ved doser på ≤ 25 mg/kg kroppsvekt oralt inntak ved metoden for bestemmelse av akutt giftig klassifisering (for tolkning av testresultatene, se flytskjema i Annex 2 til testmetoden B.1 tris – Acute toxic class method i Annex V¹).

R27 Meget giftig ved hudkontakt

- LD50 dermal, rotte eller kanin: ≤ 50 mg/kg kroppsvekt.

R26 Meget giftig ved innånding

- LC50 innånding, rotte, for aerosoler eller partikulært materiale: $\leq 0,25$ mg/l/4 timer, eller
- LC50 innånding, rotte, for gasser eller damper: $\leq 0,5$ mg/l/4 timer.

2.2. Giftig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres giftig og tildeles symbolet T med farebetegnelsen «Giftig» dersom de oppfyller kriteriene nedenfor.

Risikosestninger skal velges i samsvar med følgende kriterier:

R25 Giftig ved svelging

- LD50 oral, rotte: $25 < LD50 \leq 200$ mg/kg kroppsvekt, eller
- Kritisk dose 5 mg/kg kroppsvekt oralt inntak, rotte: 100% overlevelse, men tydelige tegn på giftighet
- høy dødelighet ved doser > 25 mg/kg og ≤ 200 mg/kg kroppsvekt oralt inntak ved metoden for bestemmelse av akutt giftig klassifisering (for tolkning av testresultatene, se flytskjema i Annex 2 til testmetoden B.1 tris – Acute toxic class method i Annex V¹).

R24 Giftig ved hudkontakt

- LD50 dermal, rotte eller kanin: $50 < LD50 \leq 400$ mg/kg.

R23 Giftig ved innånding

- LC50 innånding, rotte, for aerosoler eller partikulært materiale: $0,25 < LC50 \leq 1$ mg/l/4 timer, eller
- LC50 innånding, rotte, for gasser eller damper: $0,5 < LC50 \leq 2$ mg/l/4 timer.

2.3. Helsekadelig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres helsekadelig og tildeles symbolet Xn med farebetegnelsen «Helsekadelig» dersom de oppfyller kriteriene nedenfor.

Risikosestninger skal velges i samsvar med følgende kriterier:

R22 Farlig ved svelging

- LD50 oral, rotte: $200 < LD50 \leq 2.000$ mg/kg kroppsvekt, eller
- Kritisk dose 50 mg/kg kroppsvekt oralt inntak, rotte: 100% overlevelse, men tydelige tegn på giftighet, eller
- Kritisk dose 500 mg/kg kroppsvekt oralt inntak, rotte: Mindre enn 100% overlevelse. (Se eventuelt nærmere beskrivelse til testmetode B1 (a) – Acute toxicity (oral) i Annex V¹,
- Høy dødelighet ved doser > 200 mg/kg og ≤ 2.000 mg/kg kroppsvekt oralt inntak ved metoden for bestemmelse av akutt giftig klassifisering (for tolkning av testresultatene, se flytskjema i Annex 2 til testmetoden B.1 tris – Acute toxic class method i Annex V¹).

R21 Farlig ved hudkontakt

- LD50 dermal, rotte eller kanin: $400 < LD50 \leq 2.000$ mg/kg kroppsvekt.

R20 Farlig ved innånding

- LC50 innånding, rotte, for aerosoler eller partikulært materiale: $1 < LC50 \leq 5$ mg/l/4 timer, eller
- LC50 innånding, rotte, for gasser eller damper: $2 < LC50 \leq 20$ mg/l/4 timer.

R65 Farlig: Kan forårsake lungeskade ved svelging

For flytende stoffer og stoffblandinger som kan medføre aspirasjonsfare hos mennesker på grunn av kjemikalienes lave viskositet gjelder:

- For stoffer og stoffblandinger som inneholder alifatiske, alicykliske og aromatiske hydrokarboner i en total konsentrasjon større eller lik 10 prosent og som enten har:
  - strømningsstid på mindre enn 30 sek. i en 3 mm ISO cup i henhold til ISO 2431, eller
  - kinematisk viskositet målt ved hjelp av et kalibrert glass kapillar viskosimeter, i henhold til ISO 3104/3105, som er mindre enn 7×10^{-6} m²/sek ved 40° C, eller kinematisk viskositet fremskaffet ved målinger av et rotasjonsviskosimeter i henhold til ISO 3219, som er mindre enn 7×10^{-6} m²/sek ved 40 °C

Merk at stoffer og stoffblandinger som oppfyller disse kriteriene ikke må klassifiseres hvis de har en gjennomsnittlig overflatespenning som er større enn 33 mN/m ved 25 °C målt med Nouy-tensiometer eller etter testmetodene beskrevet i Annex V, del A5.
- For andre stoffer og stoffblandinger som ikke oppfyller de ovennevnte kriterier, skal vurderingen baseres på praktisk erfaring hos mennesker.

*3. Klassifisering av stoffblandinger ut fra inngående stoffer**3.1. Stoffblandinger med ett stoff klassifisert for akutt giftighet*

Stoffblandinger som inneholder bare ett stoff som er klassifisert mht. akutt giftighet klassifiseres etter tabell 1 dersom ikke stoffet er oppført i Stofflisten med en spesifikk klassifiseringsgrense. I slike tilfeller skal klassifiseringsgrensen som er angitt i Stofflisten benyttes.

Tabell 1: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets klassifisering og konsentrasjon

<i>Konsentrasjon (vekt%) av stoffet i stoffblandingen</i>	<i>Klassifisering av stoffet</i>		
	<i>T+ (R26, R27, R28)</i>	<i>T (R23, R24, R25)</i>	<i>Xn (R20, R21, R22)</i>
<i>0% < kons. < 0,1%</i>			
<i>0,1% ≤ kons. < 1%</i>	<i>Xn (R20, R21, R22)</i>		
<i>1% ≤ kons. < 3%</i>	<i>T (R23, R24, R25)</i>		
<i>3% ≤ kons. < 7%</i>	<i>T (R23, R24, R25)</i>	<i>Xn (R20, R21, R22)</i>	
<i>7% ≤ kons. < 25%</i>	<i>T+ (R26, R27, R28)</i>	<i>Xn (R20, R21, R22)</i>	
<i>25% ≤ kons.</i>	<i>T+ (R26, R27, R28)</i>	<i>T (R23, R24, R25)</i>	<i>Xn (R20, R21, R22)</i>

3.2. Stoffblandinger med stoffer som klassifiseres for aspirasjonsfare

Flytende stoffblandinger som inneholder stoffer som medfører aspirasjonsfare (R65), klassifiseres og merkes i henhold til kriteriene gitt i § 19 pkt. 2.3.

Stoffer som er tildelt risikosetning R65, skal ikke tas med i betraktning når det benyttes beregningsregler (tradisjonell metode) i henhold til § 19 pkt. 3.1. eller 3.3.

3.3. Stoffblandinger med flere stoffer klassifisert for akutt giftighet

Hvis det er mer enn ett stoff i stoffblandingen som er klassifisert med hensyn til akutt giftighet, må klassifiseringen gjøres ved hjelp av følgende beregningsregler:

3.3.1. Meget giftig

Stoffblandingen klassifiseres meget giftig når summen av de tall som fremkommer ved å dividere konsentrasjonen av hvert enkelt meget giftige stoff i stoffblandingen med stoffets klassifiseringsgrense er større eller lik 1:

$$\Sigma (P_{T+} / L_{T+,T+}) \geq 1$$

hvor:

P_{T+} er vektprosent av hvert meget giftige stoff i stoffblandingen

$L_{T+,T+}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering som meget giftig, spesifisert for hvert enkelt stoff i stoffblandingen.

Dersom det ikke er angitt andre klassifiseringsgrenser i Stofflisten, benyttes følgende verdi:

$$L_{T+,T+} = 7\%$$

3.3.2. Giftig

Stoffblandingen klassifiseres giftig hvis summen av de tall som fremkommer ved å dividere konsentrasjonen av hvert enkelt meget giftige eller giftige stoff med stoffets klassifiseringsgrense er større eller lik 1, det vil si:

$$\Sigma ((P_{T+} / L_{T+,T}) + (P_T / L_{T,T})) \geq 1$$

hvor:

P_{T+} og P_T er vektprosent av hvert henholdsvis meget giftige og giftige stoff i stoffblandingen, og $L_{T+,T}$ og $L_{T,T}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering som giftig for henholdsvis meget giftige og giftige stoffer i stoffblandingen.

Dersom det ikke er spesifisert andre klassifiseringsgrenser i Stofflisten, benyttes følgende verdier:

$$L_{T+,T} = 1\%$$

$$L_{T,T} = 25\%$$

3.3.3. Helseskadelig

Stoffblandingen klassifiseres helseskadelig hvis summen av de tall som fremkommer ved å dividere konsentrasjonen av hvert enkelt meget giftige, giftige eller helseskadelige stoff i stoffblandingen med stoffets klassifiseringsgrense er større eller lik 1, det vil si:

$$\Sigma ((P_{T+} / L_{T+,X_n}) + (P_T / L_{T,X_n}) + P_{X_n} / L_{X_n,X_n}) \geq 1$$

hvor:

P_{T+} , P_T og P_{X_n} er konsentrasjonen av hvert enkelt meget giftige, giftige og helseskadelige stoff i stoffblandingen, og

$L_{T+,X_n} / L_{T,X_n}$ og L_{X_n,X_n} er klassifiseringsgrensen for klassifisering som helseskadelig for henholdsvis meget giftige, giftige og helseskadelige stoffer i stoffblandingen.

Dersom det ikke er spesifisert andre klassifiseringsgrenser i Stofflisten, benyttes følgende verdier:

$$L_{T+,X_n} = 0,1\%$$

$$L_{T,X_n} = 3\%$$

$$L_{X_n,X_n} = 25\%$$

- 1 Annex V til EUs direktiv 67/548/EØF fås kjøpt hos Swets Blackwell AS, Boks 4901 Nydalen, 0423 Oslo (tlf. 23400000, faks 23400001, e-post: info.no.swetsblackwell.com).

§ 20. Klassifisering for varige skader etter en enkelt dose (irreversibel giftighet)

1. Klassifisering ut fra testresultater

Stoffer og stoffblandinger klassifiseres etter kriteriene nedenfor dersom de etter en enkelt, kortvarig eksponering ved svelging, hudkontakt eller innånding gir varige (irreversible) skader, uten å føre til død. Skadene skal være andre enn de som er angitt i § 24 (kreft), § 25 (arvestoffskade) eller § 26 (reproduksjonsskade).

1.1. Meget giftig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres meget giftig og tildeles symbolet T+ med farebetegnelsen «Meget giftig», samt utstyres med risikosetningen som er angitt nedenfor dersom de oppfyller følgende kriterier:

R39 Fare for alvorlig varig helseskade

- Stor sannsynlighet for at varige (irreversible) skader kan oppstå etter enkel, kortvarig eksponering, vanligvis ved de dosenivåer og eksponeringsveier som er angitt i § 19, pkt. 2.1.

For å angi eksponeringsveien, benyttes en av følgende kombinasjonssetninger: R39//26, R39/27, R39/28, R39/26/27, R39/26/28, R39/27/28 eller R39/26/27/28.

1.2. Giftig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres giftig og tildeles symbolet T med farebetegnelsen «Giftig», samt utstyres med risikosetningen som er angitt nedenfor dersom de oppfyller følgende kriterier:

R39 Fare for alvorlig varig helseskade

- Stor sannsynlighet for at varige (irreversible) skader kan oppstå etter enkel, kortvarig eksponering, vanligvis ved de dosenivåer og eksponeringsveier som er angitt i § 19, pkt. 2.2.

For å angi eksponeringsveien, benyttes en av følgende kombinasjonssetninger: R39/23, R39/24, R39/25, R39/23/24, R39/23/25, R39/24/25 eller R39/23/24/25.

1.3. Helseskadelig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres helseskadelig og tildeles symbolet Xn med farebetegnelsen «Helseskadelig», samt utstyres med risikosetningen som er angitt nedenfor dersom de oppfyller følgende kriterier:

R68 Mulig fare for varig helseskade

- Stor sannsynlighet for at varige skader kan oppstå etter enkel kortvarig eksponering, vanligvis ved de dosenivåer og eksponeringsveier som er angitt i § 19, avsnitt 2.3.

For å angi eksponeringsvei, benyttes en av følgende kombinasjonssetninger: R68/20, R68/21, R68/22, R68/20/21, R68/20/22, R68/21/22, R68/20/21/22.

2. Klassifisering av stoffblandinger ut fra inngående stoffer

Stoffblandinger som inneholder stoffer klassifisert med R39 eller R68, skal vurderes med hensyn til klassifisering for varige (irreversible) skadevirkninger.

Dersom det ikke foreligger forsøksresultater for stoffblandingen med hensyn til varige (irreversible) skadevirkninger, skal reglene i neste ledd benyttes.

Det benyttes ikke summasjonsregler for klassifisering av stoffblandinger for varige (irreversible) skadevirkninger; hvert enkelt stoff vurderes for seg.

Stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer som er klassifisert mht. varige (irreversible) skadevirkninger, klassifiseres etter tabell 3 dersom ikke stoffet eller stoffene er oppført i Stofflisten med spesifikke klassifiseringsgrenser. I slike tilfeller skal klassifiseringsgrensene som er angitt i Stofflisten benyttes.

Tabell 3: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets/stoffenes klassifisering og konsentrasjon

Konsentrasjon (vekt%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet		
	T+ (R39/eksp.vei)	T (R39/eksp.vei)	Xn (R68/eksp.vei)
0% < kons. < 0,1%			
0,1% ≤ kons. < 1%	Xn (R68/eksp.vei)		
1% ≤ kons. < 10%	T (R39/eksp.vei)	Xn (R68/eksp.vei)	
10% ≤ kons.	T+ (R39/eksp.vei)	T (R39/eksp.vei)	Xn (R68/eksp.vei)

For stoffblandinger kombineres henholdsvis R39 og R68 med andre risikosestninger for å indikere eksponeringsvei på samme måte som beskrevet ovenfor i 1.1 – 1.3.

§ 21. Alvorlige skadevirkninger ved gjentatt eller langvarig påvirkning (kronisk giftighet)

1. Grunnlag for klassifisering

Skadene kan være varige eller av forbigående art og kan f.eks. oppstå på grunn av gjentatt påvirkning av lave doser som hver for seg ikke viser tegn til skadevirkninger.

De i pkt. 2 angitte dosene for klassifisering kan benyttes direkte når alvorlige skader er observert i subkronisk (90 døgns) toksisitetstest. Ved fortolkning av resultater fra subakutt (28 døgns) toksisitetstest, skal de angitte dosenivåene tredobles. Dersom testresultat fra kronisk (2 års) toksisitetstest er tilgjengelig, må disse vurderes i hvert enkelt tilfelle. Dersom det foreligger resultater fra tester med forskjellig varighet, skal resultatene fra testen med lengst varighet normalt benyttes.

2. Klassifisering ut fra testresultater

Stoffer og stoffblandinger klassifiseres etter kriteriene nedenfor dersom de etter gjentatt eller langvarig eksponering ved svelging, hudkontakt eller innånding gir alvorlige skader eller fører til død. Skadene skal være andre enn de som er angitt i § 24 (kreft), § 25 (arvestoffskade) eller § 26 (reproduksjonsskade).

2.1. Giftig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres giftig og tildeles symbolet T med farebetegnelsen «Giftig» dersom de oppfyller kriteriene nedenfor.

Risikosestninger velges i samsvar med følgende kriterier:

R48 Alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning

Alvorlige skader (klar funksjonell forstyrrelse eller morfologisk endring som har toksikologisk betydning) observeres ved følgende dosenivåer:

- Oral, rotte: ≤ 5 mg/kg kroppsvekt/dag, eller
- Dermal, rotte eller kanin: ≤ 10 mg/kg kroppsvekt/dag, eller
- Innånding, rotte: &§163; 0,025 mg/liter, 6 timer/dag.

For å angi eksponeringsvei, benyttes en av følgende kombinasjonssetninger: R48/23, R48/24, R48/25, R48/23/24, R48/23/25, R48/24/25, R48/23/24/25.

2.2. Helseskadelig

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres helseskadelig og tildeles symbolet Xn med farebetegnelsen «Helseskadelig» dersom de oppfyller kriteriene nedenfor.

Risikosestninger velges i samsvar med følgende kriterier:

R48 Alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning

Alvorlige skader (klar funksjonell forstyrrelse eller morfologisk endring som har toksikologisk betydning)

observeres ved følgende doser:

- Oral, rotte: $5 < \text{dose} \leq 50$ mg/kg kroppsvekt/dag, eller
- Dermal, rotte eller kanin: $10 < \text{dose} \leq 100$ mg/kg kroppsvekt/dag, eller
- Innånding, rotte: $0,025 < \text{dose} \leq 0,25$ mg/liter, 6 timer/dag.

For å angi eksponeringsvei, benyttes en av følgende kombinasjonssetninger: R48/20, R48/21, R48/22, R48/20/21, R48/20/22, R48//21/22, R48/20/21/22.

3. Klassifisering av stoffblandinger ut fra inngående stoffer

Stoffblandinger, som inneholder stoffer klassifisert med R48, skal vurderes med hensyn til klassifisering for kronisk giftighet.

Dersom det ikke foreligger forsøksresultater for stoffblandingen med hensyn til kronisk giftighet, skal reglene som er angitt i neste ledd benyttes.

Det benyttes ikke summasjonsregler for klassifisering av stoffblandinger for kronisk giftighet; hvert enkelt stoff vurderes for seg.

Stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer som er klassifisert mht. kronisk giftighet, klassifiseres etter tabell 4 dersom ikke stoffet eller stoffene er oppført i Stofflisten med spesifikke klassifiseringsgrenser. I slike tilfeller skal klassifiseringsgrensene som er angitt i Stofflisten benyttes.

Tabell 4: Stoffblandingsens klassifisering ut fra stoffets/stoffenes konsentrasjon og klassifisering

Konsentrasjon (vekt%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet	
	T (R48/eksp.vei)	Xn (R48/eksp.vei)
0% < kons. < 1%		
1% ≤ kons. < 10%	Xn (R48/eksp.vei)	
10% ≤ kons.	T (R48/eksp.vei)	Xn (R48/eksp.vei)

For å vise inntaksmåte eller eksponeringsvei, benyttes kombinasjonssetninger av R48 med andre risikosestninger på samme måte som beskrevet i pkt. 2.

4. Bruk av risikosestning R48

Risikosestning R48 skal brukes for å vise til spesielle biologiske effekter som er beskrevet i pkt. 4.1. Risikosestningen skal benyttes ved effekter som død, tydelige funksjonsforstyrrelser eller morfologiske endringer som har toksikologisk betydning. Setningen er spesielt viktig når disse effektene er irreversible. Det skal ikke bare legges vekt på alvorlige organspesifikke eller systemspesifikke endringer, men også generelle endringer av mindre alvorlig art som omfatter flere organer eller alvorlig endring i den alminnelige helsetilstand.

Når man vurderer om det foreligger bevis for denne type helseeffekter, skal følgende retningslinjer legges til grunn:

4.1. Funn som tilsier at R48 bør benyttes:

- Dødsfall er knyttet til eksponering for stoffet.
- Større funksjonelle endringer
  - (i) endringer i det sentrale eller det perifere nervesystemet, inkludert syn, hørsel og luktesans, vurdert ved kliniske observasjoner eller andre egnede metoder (f.eks. elektrofysiologiske målinger).
  - (ii) funksjonsendringer i andre organsystemer (f.eks. i lungene).
- Alle vedvarende endringer i klinisk biokjemi, hematologi eller urinanalyser som indikerer alvorlig funksjonsfeil i et eller flere organer. Hematologiske forstyrrelser anses som særlig viktige hvis resultatene tyder på at de skyldes redusert produksjon av blodceller i benmargen.
- Alvorlige organskader påvist ved mikroskopisk undersøkelse av vev
  - (i) utbredt eller alvorlig nekrose (celledød), fibrose eller granulomdannelse i vitale organer med regenererende kapasitet (f.eks. lever).
  - (ii) alvorlige morfologiske endringer som er potensielt reversible, men som viser tydelige funksjonsforstyrrelser i enkelte organer (f.eks. alvorlige endringer i leverens fettinnhold, alvorlig akutt tubulær nefrose i nyrene eller gastritt med sårdannelse).
  - (iii) tegn på betydelig celledød i vitale organer uten regenererende kapasitet (f.eks. fibrose i hjertemuskulaturen eller degenerering av nerveceller («dying back»)) eller i stamcellepopulasjoner (f.eks. aplasi eller hypoplasi i benmargen).

De ovenfor nevnte effekter avdekkes som oftest i dyreforsøk. Ved vurdering av data fra praktisk erfaring må det legges spesiell vekt på eksponeringsnivåer.

4.2. Funn som tilsier at R48 ikke bør benyttes

Bruk av R48 er begrenset til tilfeller av «alvorlig helseskade ved lengre tids påvirkning». Det finnes en rekke stoffrelaterte effekter som kan ses både i mennesker og dyr og som tilsier at R48 ikke skal benyttes. Disse effektene kan være relevante ved forsøk for å bestemme det høyeste dosenivå som ikke fører til alvorlige helseskader etter

eksponering for stoffet. Eksempler på veldokumenterte endringer som normalt ikke tilsier bruk av R48, uavhengig av deres statistiske signifikans, er bl.a.:

- Kliniske observasjoner eller endringer i kroppsvektøkning, nærings- eller vanninntak, som kan ha en viss toksikologisk betydning, men som ikke i seg selv tyder på «alvorlig skade».
- Mindre endringer i parametre for klinisk biokjemi, hematologi eller urinanalyse, som er av tvilsom eller minimal toksikologisk betydning.
- Endringer i organvekt uten tegn på funksjonsforstyrrelser i det aktuelle organ.
- Tilpassningsreaksjoner som svar på det tilførte kjemikaliet (f.eks. makrofaginnvandring i lungene, leverhypertrofi og enzyminduksjon, eller hyperplastiske reaksjoner på irriterende stoffer). Lokale effekter i huden etter gjentatt hud-applikasjon av et stoff, som mer dekkende klassifiseres med R38 «Irriterer huden».
- Når det er påvist artsspesifikke toksisitetsmekanismer (f.eks. spesifikke metaboliseringsveier som ikke anses relevante hos mennesker).

5. Klassifisering av sterkt flyktige stoffer

Enkelte stoffer med høyt damptrykk skal ikke klassifiseres med hensyn til helsefare ut fra de angitte kriteriene. Foreligger det imidlertid tilstrekkelig dokumentasjon for at slike stoffer kan medføre helsefare ved normal håndtering og bruk, skal stoffene ut fra individuell vurdering klassifiseres «Helseskadelig» og merkes med en passende risikosegning.

Del B 2: Etsende og irriterende egenskaper

§ 22. Klassifisering av stoffer og stoffblandinger for etsende og irriterende egenskaper

1. Klassifisering ut fra testresultater

1.1. Etsende

- Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres etsende og tildeles symbolet C med farebetegnelsen «Etsende» hvis
- kjemikaliet ved kontakt med ubeskadiget dyrehud fører til dyptgående vevsskade hos minst ett forsøksdyr i test for hudirritasjon etter metoder som det er henvisning til i § 4 (Annex V) eller i likeverdig metode.
  - Kjemikaliet har gitt positive resultater i validerte in vitro tester som henvisning til i Annex V.¹
  - Kjemikaliet kan forventes å være etsende, f.eks. ut fra sterkt sure eller sterkt basiske reaksjoner som målt ved pH mindre enn 2 eller større enn 11,5. Når en ekstrem pH er grunnlaget for klassifiseringen skal det også tas hensyn til basisk eller sur reserve.² Hvis disse vurderingene tilsier at kjemikaliet muligens ikke er etsende, skal ytterligere testing bli utført for å bekrefte dette, fortrinnsvis ved å utføre en validert in vitro-test. Vurderinger av basisk eller sur reserve skal ikke alene bli brukt til å utelukke at kjemikaliet skal klassifiseres som etsende.

Risikosegninger skal velges ut fra følgende kriterier:

R35 Sterkt etsende

- Dyptgående vevsskade oppstår som resultat av inntil tre minutters kontakt med frisk, ubeskadiget dyrehud, eller om slikt resultat kan forutsies.

R34 Etsende

- Dyptgående vevsskade oppstår som resultat av inntil fire timers kontakt med frisk, ubeskadiget dyrehud, eller om slikt resultat kan forutsies.
- Organiske hydroperoksider, unntatt i tilfeller det foreligger dokumentasjon på det motsatte.

Kommentarer

Når klassifiseringen er basert på resultater fra en validert in vitro-test skal enten R35 eller R34 bli brukt avhengig av testens egenskaper til å skjelle mellom etsende og sterkt etsende.

Når klassifiseringen er basert på ekstreme pH-verdier alene, skal R35 (sterkt etsende) benyttes.

1.2. Irriterende

Stoffer og stoffblandinger skal klassifiseres irriterende hvis de uten å være etsende kan medføre betennelsesreaksjoner gjennom umiddelbar, langvarig eller gjentatt kontakt med hud eller slimhinner, inklusive øynene. Slike stoffer og stoffblandinger skal tildeles symbolet Xi med farebetegnelsen «Irriterende», samt utstyres med en eller flere risikosegninger i samsvar med kriteriene som er angitt nedenfor:

1.2.1. Betennelse i huden

R38 Irriterer huden

- Stoffer og stoffblandinger som forårsaker betydelig betennelse i huden som varer i minst 24 timer, etter en påvirkningstid på inntil fire timer. Dette bestemmes på kanin i samsvar med de testmetoder som det er henvisning til i § 4 (Annex V¹).

Betennelse i huden er betydelig hvis:

- Middelverdien for den tallverdi som oppnås for enten rødhet (erythem)- og skorpe (eschar)-

dannelse, eller dannelse av væskeansamling (ødem) som oppstår, beregnet for alle forsøksdyrene som er benyttet, er 2 eller høyere, eller:

- Dersom det er benyttet tre forsøksdyr i testen i samsvar med metoden som det er henvisning til i § 4, og enten rødhet- og skorpedannelsen, eller dannelse av væskeansamling har en middelvei på 2 eller høyere. Dette beregnet for hvert enkelt dyr separat, og irritasjonseffekten er observert i to eller flere forsøksdyr.

I begge tilfeller skal alle tallverdier for hvert av avlesningstidspunktene (24, 48 og 72 timer) inngå i beregningen av de respektive middelveiene.

Betennelse i huden er også betydelig hvis den vedvarer i minst to av forsøksdyrene til observasjonstidens slutt. Det skal også tas hensyn til spesielle effekter, f.eks. hevelser (hyperplasier), skjelldannelse (scaling), misfarging, sprekker (fissurer), skorper (scabs) og hårfall (alopecia).

Relevante data kan også være tilgjengelige fra dyreforsøk ved gjentatt og/eller langvarig eksponering (se kommentarer til R48 § 21, punkt 4.2, 4. strekpunkt. Disse data anses som vesentlige dersom de observerte virkningene kan sammenlignes med dem som er beskrevet ovenfor.

- Stoffer og stoffblandinger som forårsaker betydelig hudbetennelse, basert på praktiske observasjoner av skader på mennesker.
- Organiske peroksid, unntatt i de tilfeller hvor det foreligger dokumentasjon på det motsatte.

Parestesi:

Parestesi hos mennesker som følge av hudkontakt med pyretroidholdige plantevernmidler anses ikke som irriterende virkning som begrunner klassifisering som Irriterende (Xi) med R38. S24 (Unngå hudkontakt) bør imidlertid anvendes for stoffer som kan fremkalle slike virkninger.

1.2.2. Øyeskader

R36 Irriterer øynene

- Stoffer og stoffblandinger som etter påføring på forsøksdyrets øye forårsaker betydelige øyeskader. Skaden skal opptre senest 72 timer etter eksponeringen, og vare i minst 24 timer.

Øyeskader er betydelige hvis gjennomsnittstallverdi i øyeirritasjonstest som vist til i § 4 (Annex V¹) svarer til én av følgende verdier:

- Uklarhet i hornhinnen (corneal opacity) lik eller større enn 2, men mindre enn 3.
- Irisskader lik eller større enn 1, men ikke større enn 1,5.
- Rødhet i bindehinnen (conjunctivae) større eller lik 2,5.
- Væskeansamling (ødem) i bindehinnen (chemosis) lik eller større enn 2, eller, hvis testene som det er referert til i § 4 er utført med bruk av tre forsøksdyr, og skadene på minst to dyr er tilsvarende de ovenfor nevnte verdier, unntatt irisskader. Her skal verdien være lik eller større enn 1, men mindre enn 2, og tilsvarende for rødhet i bindehinnen, hvor verdien skal være lik eller større enn 2,5.

I begge tilfeller skal alle tallverdier (for alle dyrene) for en effekt ved hvert avlesningstidspunkt (24, 48 og 72 timer) benyttes for å beregne den aktuelle middelveien.

- Kjemikalier som, basert på praktisk erfaring fra mennesker, forårsaker betydelige øyeskader.
- Organiske peroksid, med mindre det foreligger dokumentasjon på det motsatte.

R41 Fare for alvorlig øyeskade

- Stoffer og stoffblandinger som etter påføring på forsøksdyrets øye forårsaker alvorlig øyeskade. Skaden skal opptre senest 72 timer etter eksponeringen, og vare i minst 24 timer.

Øyeskader er alvorlige hvis gjennomsnittstallverdi i øyeirritasjonstest som vist til i § 4 (Annex V¹) svarer til én av følgende verdier:

- Uklarhet i hornhinnen (corneal opacity) lik eller større enn 3.
- Irisskade større enn 1,5.

Det samme gjelder når det i forsøket er benyttet tre forsøksdyr og skadene på minst to forsøksdyr har noen av følgende verdier:

- Uklarhet i hornhinnen lik eller større enn 3.
- Irisskade lik 2.

I begge tilfeller skal alle tallverdier for en effekt ved hvert avlesningstidspunkt (24, 48 og 72 timer) benyttes for å beregne den aktuelle middelveien.

Øyeskader regnes også som alvorlige dersom de fortsatt er til stede ved avsluttet observasjonsperiode.

Øyeskader regnes også som alvorlige dersom kjemikallet forårsaker (irreversibel) varig farging av øynene.

- Kjemikalier som forårsaker alvorlige øyeskader, basert på praktisk erfaring fra mennesker.

Kommentarer:

Kjemikalier som er klassifisert etsende vil også medføre fare for øyeskade. Dette faremomentet anses

ivaretatt med merking av rene stoffer med R34 eller R35, og R41 er derfor ikke tatt med i merkingen. Ved klassifisering av stoffblandinger ved hjelp av beregningsmetoder, jf. 2.2, skal stoffer klassifisert etsende betraktes som om de også er gitt R41.

1.2.3. Irritasjon av luftveiene

R37 Irriterer luftveiene

- Stoffer og stoffblandinger som forårsaker alvorlig irritasjon av luftveiene på grunnlag av
  - praktisk erfaring fra menneske, eller
  - positive resultater fra velegnete dyreforsøk.

Kommentarer angående bruken av R37:

Ved tolkningen av praktiske observasjoner på menneske, skal det skjelles mellom effekter som fører til klassifisering med R48 (se § 21 pkt. 4) og effekter som fører til klassifisering med R37. Virkninger som normalt fører til klassifisering med R37 er reversible og vanligvis begrenset til de øvre luftveier.

Positive resultater fra velegnete dyreforsøk kan omfatte data oppnådd i en generell toksisitetstest, inkludert histopatologiske data fra luftveiene. Data fra målinger av eksperimentell bradypnea kan også anvendes til bedømmelse av luftveisirritasjon.

2. Klassifisering av stoffblandinger ut fra inngående stoffer

2.1. Bruk av beregningsmetoder

Ved klassifisering av stoffblandinger ved hjelp av beregningsmetoder, skal inngående stoffer ikke tas med i beregningen dersom deres konsentrasjon i den aktuelle stoffblandingen er mindre eller lik:

- 1% for etsende og/eller irriterende stoffer,

dersom det ikke er angitt spesifikke konsentrasjonsgrenser for stoffet i Stofflisten.

2.1.1. Stoffblandinger som inneholder ett stoff klassifisert ut fra etsende eller irriterende egenskaper

Stoffblandinger som inneholder bare ett stoff som er klassifisert mht. etsende og/eller irriterende egenskaper, klassifiseres etter tabell 5 dersom ikke stoffet er oppført i Stofflisten med en spesifikk klassifiseringsgrense. I slike tilfeller skal klassifiseringsgrensen som er angitt i Stofflisten benyttes.

Tabell 5: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets klassifisering og konsentrasjon

Konsentrasjon (vekt%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet			
	C (R35)	C (R34)	Xi (R41)	Xi (R36, R37, R38)
0% < kons. < 1%				
1% ≤ kons. < 5%	Xi (R36/38)			
5% ≤ kons. < 10%	C (R34)	Xi (R36/38)	Xi (R36)	
10% ≤ kons. < 20%	C (R35)	C (R34)	Xi (R41)	
20% ≤ kons.	C (R35)	C (R34)	Xi (R41)	Xi (R36, R37, R38)

2.1.2. Stoffblandinger med flere stoffer klassifisert etsende eller irriterende

Hvis det er mer enn et stoff i stoffblandingen som er klassifisert med hensyn til etsende og/eller irriterende egenskaper, må klassifiseringen skje ved hjelp av de beregningsregler som er angitt under dette punktet.

2.1.2.1. Etsende med R35

Stoffblandingen klassifiseres etsende når summen av de tall som fremkommer ved å dividere prosentinnholdet (vekt) av hvert enkelt etsende stoff (med R35) i stoffblandingen med stoffets klassifiseringsgrense er større eller lik 1:

$$\Sigma (P_{C,R-35} / L_{C,R-35,R-35}) \geq 1$$

hvor:

$P_{C,R-35}$ er innhold i vektprosent av hvert stoff i stoffblandingen som er etsende med R35.

$L_{C,R-35,R-35}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering som etsende med R35, spesifisert for hvert enkelt stoff i stoffblandingen som er klassifisert etsende med R35.

Dersom det ikke er spesifisert andre klassifiseringsgrenser i Stofflisten, benyttes følgende klassifiseringsgrense:

$$L_{C,R-35,R-35} = 10\%$$

2.1.2.2. Etsende med R34

Stoffblandingen klassifiseres etsende med R34 hvis summen av de tall som fremkommer ved å dividere konsentrasjonen av hvert enkelt etsende stoff (R35 eller R34) i stoffblandingen med stoffets klassifiseringsgrense er

større eller lik 1, det vil si:

$$\Sigma ((P_{C,R-35} / L_{C,R-35,R-34}) + (P_{C,R-34} / L_{C,R-34,R-34})) \geq 1$$

hvor:

$P_{C,R-35}$ er innhold i vektprosent av hvert stoff i stoffblandingen som er etsende med R35.

$P_{C,R-34}$ er innhold i vektprosent av hvert stoff i stoffblandingen som er etsende med R34.

$L_{C,R-35,R-34}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av etsende stoffer med R35 som etsende med R34, spesifisert for hvert enkelt stoff i stoffblandingen som er klassifisert etsende med R35.

$L_{C,R-34,R-34}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering som etsende med R34 for hvert enkelt stoff klassifisert som etsende med R34.

Dersom det i Stofflisten ikke er spesifisert andre klassifiseringsgrenser for klassifisering av stoffet som etsende med R34, skal følgende klassifiseringsgrenser benyttes:

$$L_{C,R-35,R-34} = 5\%$$

$$L_{C,R-34,R-34} = 10\%$$

2.1.2.3. Irriterende med R41 Fare for alvorlig øyeskade

Stoffblandinger som inneholder mer enn ett stoff klassifisert etsende eller irriterende med R41, skal klassifiseres irriterende hvis summen av de tall som fremkommer ved å dividere konsentrasjonen av hvert enkelt etsende (R35 eller R34) eller irriterende (R41) stoff i stoffblandingen med stoffets klassifiseringsgrense er større eller lik 1, det vil si:

$$\Sigma ((P_{C,R-35} / L_{X_i,R-35,R-41}) + (P_{C,R-34} / L_{X_i,R-34,R-41}) + (P_{X_i,R-41} / L_{X_i,R-41,R-41})) \geq 1$$

hvor:

$P_{C,R-35}$ er konsentrasjonen av hvert stoff klassifisert etsende med R35.

$P_{C,R-34}$ er konsentrasjonen av hvert stoff klassifisert etsende med R34.

$P_{X_i,R-41}$ er konsentrasjonen av hvert stoff klassifisert irriterende med R41.

$L_{X_i,R-35,R-41}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av etsende stoffer med R35 som irriterende med R41, spesifisert for hvert enkelt stoff.

$L_{X_i,R-34,R-41}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av etsende stoffer med R34 som irriterende med R41, spesifisert for hvert enkelt stoff.

$L_{X_i,R-41,R-41}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av irriterende stoffer med R41 som irriterende med R41, spesifisert for hvert enkelt stoff.

Dersom det i Stofflisten ikke er spesifisert andre klassifiseringsgrenser for klassifisering av stoffet som irriterende med R41, skal følgende klassifiseringsgrenser benyttes:

$$L_{X_i,R-35,R-41} = 5\%$$

$$L_{X_i,R-34,R-41} = 10\%$$

$$L_{X_i,R-41,R-41} = 10\%$$

2.1.2.4. Irriterende med R38 Irriterer huden

Stoffblandinger som inneholder mer enn et stoff som er klassifisert etsende eller irriterende (R38), skal klassifiseres irriterende hvis summen av de tall som fremkommer ved å dividere konsentrasjonen av hvert enkelt etsende (R35 eller R34) eller irriterende (R38) stoff i stoffblandingen med stoffets klassifiseringsgrense er større eller lik 1, det vil si:

$$\Sigma ((P_{C,R-35} / L_{X_i,R-35,R-38}) + (P_{C,R-34} / L_{X_i,R-34,R-38}) + (P_{X_i,R-38} / L_{X_i,R-38,R-38})) \geq 1$$

hvor:

$P_{C,R-35}$ er konsentrasjonen av hvert stoff i stoffblandingen som er klassifisert etsende med R35.

$P_{C,R-34}$ er konsentrasjonen av hvert stoff i stoffblandingen som er klassifisert etsende med R34.

$P_{X_i,R-38}$ er konsentrasjonen av hvert stoff i stoffblandingen som er klassifisert irriterende med R38.

$L_{X_i,R-35,R-38}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av etsende stoffer med R35 som irriterende med R38, spesifisert for hvert enkelt stoff.

$L_{X_i,R-34,R-38}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av etsende stoffer med R34 som irriterende med R38, spesifisert for hvert enkelt stoff.

$L_{X_i,R-38,R-38}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av irriterende stoffer med R38 som irriterende med R38, spesifisert for hvert enkelt stoff.

Dersom det i Stofflisten ikke er spesifisert andre klassifiseringsgrenser for klassifisering av stoffet som irriterende med R38, skal følgende klassifiseringsgrenser benyttes:

$$L_{X_i,R-35,R-38} = 1\%$$

$$L_{X_i,R-34,R-38} = 5\%$$

$$L_{X_i,R-38,R-38} = 20\%$$

Hvis stoffblandingen inneholder etsende stoff/stoffer med R35 og/eller R34 i konsentrasjoner som gjør at de skal tas med i beregningen, skal stoffblandingen merkes med kombinasjonssetningen

R36/38 Irriterer øynene og huden

2.1.2.5. Irriterende med R36 Irriterer øynene

Stoffblandinger som inneholder mer enn et stoff klassifisert irriterende med R41 eller R36 i konsentrasjoner som hver for seg ikke gir klassifisering, skal klassifiseres irriterende hvis summen av de tall som fremkommer ved å dividere konsentrasjonen av hvert enkelt etsende (R35 eller R34) eller irriterende (R41 eller R36) stoff i stoffblandingen med stoffets klassifiseringsgrense er større eller lik 1, det vil si:

$$\Sigma ((P_{C,R-35} / L_{Xi,R-35,R-36}) + (P_{C,R-34} / L_{Xi,R-34,R-36}) + (P_{Xi,R-41} / L_{Xi,R-41,R-36}) + (P_{Xi,R-36} / L_{Xi,R-36,R-36})) \geq 1$$

hvor:

$P_{C,R-35}$ er konsentrasjonen av hvert stoff i stoffblandingen som er klassifisert etsende med R35.

$P_{C,R-34}$ er konsentrasjonen av hvert stoff i stoffblandingen som er klassifisert etsende med R34.

$P_{Xi,R-41}$ er konsentrasjonen av hvert stoff i stoffblandingen som er klassifisert irriterende med R41.

$P_{Xi,R-36}$ er konsentrasjonen av hvert stoff i stoffblandingen som er klassifisert irriterende med R36.

$L_{Xi,R-35,R-36}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av etsende stoffer med R35 som irriterende med R36, spesifisert for hvert enkelt stoff.

$L_{Xi,R-34,R-36}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av etsende stoffer med R34 som irriterende med R36, spesifisert for hvert enkelt stoff.

$L_{Xi,R-41,R-36}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av irriterende stoffer med R41 som irriterende med R36, spesifisert for hvert enkelt stoff.

$L_{Xi,R-36,R-36}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av irriterende stoffer med R36 som irriterende med R36, spesifisert for hvert enkelt stoff.

Dersom det i Stofflisten ikke er spesifisert andre klassifiseringsgrenser for klassifisering av stoffet som irriterende med R36, skal følgende klassifiseringsgrenser benyttes:

$$L_{Xi,R-35,R-36} = 1\%$$

$$L_{Xi,R-34,R-36} = 5\%$$

$$L_{Xi,R-41,R-36} = 5\%$$

$$L_{Xi,R-36,R-36} = 20\%$$

2.1.2.6. Irriterende med R37 Irriterer luftveiene

Stoffblandinger som inneholder mer enn et stoff klassifisert irriterende med R37 i konsentrasjoner som hver for seg ikke gir klassifisering, skal klassifiseres irriterende hvis summen av de tall som fremkommer ved å dividere konsentrasjonen av hvert enkelt irriterende (R37) stoff i stoffblandingen med stoffets klassifiseringsgrense er større eller lik 1, det vil si:

$$\Sigma (P_{Xi,R-37} / L_{Xi,R-37,R-37}) \geq 1$$

hvor:

$P_{Xi,R-37}$ er konsentrasjonen av hvert stoff i stoffblandingen som er klassifisert irriterende med R37.

$L_{Xi,R-37,R-37}$ er klassifiseringsgrensen for klassifisering av irriterende stoffer med R37 som irriterende med R37, spesifisert for hvert enkelt stoff.

Dersom det i Stofflisten ikke er spesifisert andre klassifiseringsgrenser for klassifisering av stoffet som irriterende med R37, skal følgende klassifiseringsgrenser benyttes:

$$L_{Xi,R-37,R-37} = 20\%$$

1 Annex V til EUs direktiv 67/548/EØF.

2 J.R. Young, M.J. How, A.P. Walker and W.M.H. Worth (1998). «Classification as corrosive or irritant to skin of preparations containing acidic or alkaline substances, without testing on animals». *Toxic. In Vitro* 2(1): 19–26.

Del B 3: Allergifremkallende egenskaper

§ 23. Klassifisering av stoffer og stoffblandinger mht. allergifremkallende egenskaper

1. Grunnlag for klassifisering

Allergi (allergi eller annen overfølsomhet) er en tilstand der kroppens følsomhet for et bestemt stoff er forhøyet i et eller flere av kroppens organer. Med forhøyet menes at kroppen reagerer på stoffer som normalt ikke gir slike reaksjoner, eller reagerer på betydelig mindre doser enn det som normalt er nødvendig for å utløse en reaksjon. Den økte følsomheten kan bero på spesifikke immunologiske mekanismer (allergi) eller ikke-immunologiske mekanismer (annen overfølsomhet).

Klassifisering av stoffer skal baseres på undersøkelser av stoffets virkning på forsøksdyr eller praktisk erfaring fra bruk av det aktuelle stoffet.

Ved klassifisering av stoffblandinger, skal man utelukkende se på de inngående stoffenes egenskaper og konsentrasjon i stoffblandingen, og klassifisere stoffblandingen ut fra konsentrasjonsgrenser.

Negative resultater fra forsøk med stoffblandinger på dyr skal ikke tillegges vekt ved klassifisering av stoffblandinger.

Allergifremkallende stoffer skal tas med ved klassifisering av stoffblandinger dersom de inngår i stoffblandingen med 1 vektprosent eller mer, dersom det ikke er angitt en spesifikk konsentrasjonsgrense for stoffet i Stofflisten. I

slike tilfeller skal denne benyttes.

2. Klassifisering av stoffer

2.1. Allergi ved innånding

Stoffer som kan gi allergi eller annen overfølsomhet i luftveiene eller øynene, skal klassifiseres allergifremkallende og tildeles symbolet Xn med farebetegnelsen «Helseskadelig», samt utstyres med risikosetningen nedenfor dersom de oppfyller følgende kriterier:

R42 Kan gi allergi ved innånding

- hvis det foreligger dokumentasjon for at stoffet kan forårsake spesifikk overfølsomhet ved innånding, eller
- hvis det er positive resultater fra relevante dyreforsøk, eller
- hvis stoffet er et isocyanat, unntatt i de tilfeller hvor det foreligger dokumentasjon for at det spesifikke isocyanatet ikke forårsaker overfølsomhet ved innånding.

Kommentarer angående bruken av R42:

Dokumentasjon fra mennesker

Dokumentasjonen for at stoffet kan forårsake spesifikk overfølsomhet ved innånding vil normalt være basert på erfaring fra mennesker. I denne forbindelse sees overfølsomhet normalt som astma, men andre overfølsomhetsreaksjoner som rhinitt (høysnue) eller alveolitt skal også tas i betraktning. Tilstanden skal ha klinisk karakter av en allergisk reaksjon. Det er imidlertid ikke nødvendig å påvise immunologiske mekanismer.

Ved vurderingen av dokumentasjonen basert på human eksponering skal det også tas hensyn til:

- størrelsen av den eksponerte befolkningen
- eksponeringens omfang.

Ovennevnte dokumentasjon kan være:

- klinisk forhistorie og data fra egnede lungefunksjonsprøver satt i relasjon til eksponeringen for stoffet, bekreftet ved annen støttende dokumentasjon som kan omfatte
- strukturlikhet med stoffer som vites å forårsake overfølsomhet ved innånding
- in vivo immunologiske prøver (f.eks. prikktest på hud)
- in vitro immunologiske prøver (f.eks. serologiske analyser)
- undersøkelser, som kan vise andre spesifikke, men ikke-immunologiske virkningsmekanismer, f.eks. gjentatt svak irritasjon eller farmakologisk fremkalt virkninger
- data fra positive bronkiale provokasjonstester med stoffet, som er utført i overensstemmelse med aksepterte retningslinjer for bestemmelsen av en spesifikk overfølsomhetsreaksjon.

Utredningene må omfatte både vanlig sykehistorie og yrkeshistorie med de aktuelle stoffene som personen har vært utsatt for for å kunne fastslå en sammenheng mellom eksponering for et bestemt stoff og utviklingen av overfølsomhet ved innånding. Relevante informasjoner omfatter forsterkende faktorer både i hjemmet og på arbeidsplassen, sykdommens begynnelse og utvikling, samt pasientens familiebakgrunn. Sykehistorien må også omfatte andre allergiske sykdommer eller luftveissykdommer fra barndommen av, samt røkevaner.

Resultatene fra positive bronkiale provokasjonsprøver betraktes i seg selv som tilstrekkelig dokumentasjon for klassifisering. Det må imidlertid erkjennes, at mange av de ovennevnte undersøkelser i praksis allerede vil være foretatt på et tidligere tidspunkt.

Stoffer som ved irritasjon fremkaller astmasymptomer kun hos personer med bronkial hyperaktivitet bør ikke tildeles R42.

Dyreforsøk

Data fra forsøk som tyder på at et stoff kan forårsake overfølsomhet ved innånding hos mennesker kan omfatte:

- IgE-målinger (f.eks. hos mus)
- spesifikke lungereaksjoner hos marsvin.

2.2. Allergi ved hudkontakt

Stoffer som klassifiseres som allergifremkallende ved hudkontakt skal tildeles symbolet Xi, farebetegnelsen «Irriterende» samt risikosetningen R43 i overensstemmelse med følgende kriterier:

R43 Kan gi allergi ved hudkontakt

- hvis praktiske erfaringer viser, at stoffet kan forårsake overfølsomhet ved hudkontakt hos et betydelig antall personer, eller
- på grunnlag av positive resultater fra relevante dyreforsøk.

*Kommentarer angående bruken av R43:**Dokumentasjon fra mennesker*

Følgende dokumentasjon (praktisk erfaring) er tilstrekkelig for å klassifisere et stoff med R43:

- positive data fra egnete lappetester, normalt fra mer enn en dermatologisk klinikk, eller
- epidemiologiske undersøkelser, som viser at stoffet har forårsaket allergisk kontaktdermatitis. Situasjoner hvor en betydelig andel av de eksponerte personer viser karakteristiske symptomer, skal vurderes spesielt alvorlig selv om antallet tilfeller er lavt, eller
- positive data fra eksperimentelle undersøkelser på mennesker (se også § 14)

Følgende er tilstrekkelig for å klassifisere et stoff med R43, når det er støttende dokumentasjon:

- isolerte tilfeller av allergisk kontaktdermatitt, eller
- epidemiologiske undersøkelser, hvor tilfeldigheter, systematiske feil (bias) eller forstyrrende faktorer (confounders) ikke med rimelig sikkerhet kan utelukkes.

Støttende dokumentasjon kan omfatte:

- data fra dyreforsøk utført etter gjeldende retningslinjer og med et resultat som ikke oppfyller kriteriene gitt i avsnittet om dyreforsøk, men som er tilstrekkelig nær grensen til å bli betraktet som betydningsfull, eller
- data fra ikke-standardiserte metoder, eller
- forhold mellom struktur og aktivitet.

Dyreforsøk

Som positive resultater fra relevante dyreforsøk betraktes;

Hvis undersøkelsesmetoden av adjuvanstypen for hudfølsomhet eller andre prøvemeter av adjuvanstypen anvendes, skal det være en reaksjon hos minst 30% av forsøksdyrene. For alle andre undersøkelsesmetoder betraktes en reaksjon hos minst 15% av forsøksdyrene som positiv.

2.3. Immunologisk kontakturtikaria ved hudkontakt

For stoffer, som tilfredsstiller kriteriene for R42, og som i tillegg forårsaker immunologisk kontakturtikaria, bør opplysninger om kontakturtikaria gis i form av relevante S-setninger, normalt S24 og S36/37, og utdypes i helse, miljø- og sikkerhetsdatabladet.

For stoffer, som viser tegn på immunologisk kontakturtikaria, men som ikke oppfyller kriteriene for R42, bør klassifisering med R43 vurderes.

Det finnes ingen aksepterte dyreforsøk tilgjengelig for å identifisere stoffer som forårsaker immunologisk kontakturtikaria. Klassifiseringen vil derfor normalt måtte baseres på dokumentasjon fra mennesker som vil være tilsvarende de for allergi ved hudkontakt (R43).

2.4. Bruk av symbolet Xi i tillegg til Xn

Om symbolet Xn og farebetegnelsen «Helseskadelig» benyttes, er bruken av symbolet Xi og farebetegnelsen «Irriterende» valgfritt.

3. Klassifisering av stoffblandinger

Ved klassifisering av stoffblandinger med hensyn til allergifremkallende egenskaper, skal de stoffer som er klassifisert etter kriteriene i pkt. 2, ovenfor tas i betraktning. Hvert stoff skal betraktes for seg.

Stoffblandingen skal klassifiseres som allergifremkallende dersom den inneholder et eller flere stoffer som er klassifisert allergifremkallende og som inngår i stoffblandingen i konsentrasjon som er lik eller større enn konsentrasjonsgrensene angitt i tabell 6. Hvis stoffet er oppført i Stofflisten med en spesifikk klassifiseringsgrense skal denne benyttes.

Tabell 6: *Stoffblandingens klassifisering ut fra stoffets/stoffenes klassifisering og konsentrasjon*

Konsentrasjon (vekt%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet		
	Xn (R42)	Xi (R43)	Xn (R42/43)
0% < kons. < 1%			
1% ≤ kons.	Xn (R42)	Xi (R43)	Xn (R42/43)

Hvis stoffblandingen skal klassifiseres med både R42 og R43, benyttes kombinasjonssetningen R42/43 og faresymbolet Xn med farebetegnelsen «Helseskadelig».

*Del B 4: Kreftfremkallende, arvestoffskadelige og/eller reproduksjonsskadelige egenskaper***§ 24. Klassifisering av stoffer og stoffblandinger mht. kreftfremkallende egenskaper***1. Grunnlag for klassifisering*

Kreftfremkallende kjemikalier (karsinogener) er stoffer og stoffblandinger som kan forårsake kreft hos

mennesker eller dyr. Kjemikalier som har vist kreftfremkallende effekt i godt utførte dyreforsøk, må anses å kunne forårsake kreft hos mennesker dersom det ikke foreligger sterke holdepunkter for at mekanismen for svulstutvikling ikke er relevant for mennesker.

Ved klassifiseringen av kreftfremkallende stoffer skal man først vurdere om et stoff er kreftfremkallende eller ikke i henhold til de gjeldende kriterier. Dersom det foreligger opplysninger som gjør det mulig å vurdere dose-respons-forhold for å bestemme stoffets potens skal dette gjøres for hvert enkelt stoff. Ut fra disse vurderingene skal det vurderes om det er grunnlag for å fastsette spesifikke konsentrasjonsgrenser for det enkelte stoff. Grunnlaget skal oversendes myndighetene, jf. § 7 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige stoffer.

Stoffblandinger klassifiseres utelukkende ut fra de inngående stoffenes klassifisering og konsentrasjon i stoffblandingen. Testing av stoffblandinger i dyreforsøk kan ikke brukes som grunnlag for klassifisering. Dersom det er fastsatt spesifikke konsentrasjonsgrenser i Stofflisten skal disse benyttes i stedet for de generelle konsentrasjonsgrensene som er gitt i pkt. 3.1. (tabell 7).

2. Klassifisering av stoffer

Kreftfremkallende stoffer klassifiseres i tre kategorier:

Kreftkategori 1 (Kreft1):

Stoffer som er vist å være kreftfremkallende hos mennesker.

Når det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon for å fastslå en årsakssammenheng mellom human eksponering for stoffet og utvikling av kreft hos mennesker.

Kreftkategori 2 (Kreft2):

Stoffer som skal anses å ha kreftfremkallende virkning hos mennesker.

Når det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon til å gi sterk mistanke om at human eksponering for stoffet kan føre til utvikling av kreft hos mennesker, vanligvis på grunnlag av:

- Relevante langtidsstudier på dyr.
- Annen relevant informasjon.

Kreftkategori 3 (Kreft3):

Stoffer som gir grunnlag for bekymring på grunn av mulig kreftfremkallende virkning hos mennesker, men hvor den foreliggende dokumentasjonen er utilstrekkelig til å gjøre en tilfredsstillende vurdering. Det finnes visse holdepunkter fra relevante dyreforsøk, men de er utilstrekkelige for å klassifisere stoffet i kreftkategori 2.

2.1. Klassifisering og merking

Kreftfremkallende stoffer skal klassifiseres i fareklassen kreftfremkallende og tildeles faresymbol, farebetegnelse og risikosegninger i samsvar med kriteriene nedenfor.

2.1.1. Kreftkategori 1 (Kreft1) og kreftkategori 2 (Kreft2)

Kreftfremkallende stoffer klassifisert i kreftkategori 1 (Kreft1) og 2 (Kreft2) tildeles symbolet T med farebetegnelsen «Giftig» og skal utstyres med en av følgende risikosegninger:

R45 Kan forårsake kreft

- Skal benyttes ved merking av kreftfremkallende stoffer i kreftkategori 1 (Kreft1) og 2 (Kreft2) når R49 ikke kan benyttes.

R49 Kan forårsake kreft ved innånding

- Bør benyttes ved merking av kreftfremkallende kjemikalier som kun medfører kreftfare ved innånding av støv, damp, gass eller røyk, mens andre eksponeringsveier (svelging eller hudkontakt) ikke medfører kreftfare.

2.1.2. Kreftkategori 3 (Kreft3)

Kreftfremkallende stoffer klassifisert i kreftkategori 3 (Kreft3) tildeles symbolet Xn med farebetegnelsen «Helseskadelig» og skal utstyres med følgende risikosegning:

R40 Mulig fare for kreft

2.2. Kriterier for klassifisering av kreftfremkallende stoffer

Stoffer klassifiseres som kreftfremkallende i kategori 1 (Kreft1) på grunnlag av epidemiologiske data og i kreftkategori 2 (Kreft2) eller 3 (Kreft3) i første rekke på grunnlag av dyrestudier.

For klassifisering av stoffer som kreftfremkallende i kreftkategori 2 bør det foreligge

- Positive resultater for to dyrearter, eller
- Klart positivt resultat for en dyreart, sammen med støttende dokumentasjon som for eksempel gentoksisk aktivitet, metabolske eller biokjemiske studier, økt forekomst av godartede svulster, strukturellitet med andre kjente kreftfremkallende stoffer eller data fra epidemiologiske studier som antyder en sammenheng mellom eksponering for stoffet og kreft.

Kreftkategori 3 (Kreft3) inkluderer to underkategorier:

- a) Stoffer som er vel undersøkte, men for hvilke dokumentasjonen for kreftfremkallende egenskaper er utilstrekkelig for å klassifisere stoffet i kreftkategori 2. Ytterligere forsøk forventes ikke å kunne gi noen mer relevant informasjon av betydning for klassifisering.
- b) Stoffer som er utilstrekkelig undersøkt. Tilgjengelige opplysninger er utilstrekkelige, men kan tyde på risiko for kreft hos mennesker. Denne klassifiseringen er ikke endelig, og videre undersøkelser er nødvendige for kunne treffe en endelig beslutning.

2.2.1. Forskjellen mellom kreftkategori 2 (Kreft2) og 3 (Kreft3)

Forholdene nedenfor reduserer betydningen av dokumenterte effekter på forsøksdyr. Disse forholdene, spesielt i kombinasjon, leder i de fleste tilfeller til klassifisering i kreftkategori 3, selv om svulstene har blitt induisert hos dyr:

- Kreftfremkallende effekter opptrer bare ved meget høye dosenivåer, det vil si nivåer som overskrider «maksimalt tolererbar dose». «Maksimalt tolererbar dose» kjennetegnes av toksiske effekter som, uten å redusere livslengden, viser seg bl.a. som fysiologiske endringer, for eksempel nedsatt kroppsvekt med ca. 10%,
- Forekomst av svulster, særlig ved høye dosenivåer, bare i spesielle organer hos visse arter som er kjente for å vise betydelig spontan svulstutvikling,
- Forekomst av svulster bare på tilførselsstedet i meget følsomme testsystem (for eksempel intraperitoneal eller subkutan tilførsel av visse lokalt aktive stoffer), dersom den spesielle administrasjonsveien ikke er relevant for mennesker,
- Ikke gentoksiske effekter i korttidsstudier in vivo og in vitro,
- Det foreligger en sekundær virkningsmekanisme, hvorved effekten i praksis kan anses å forekomme når et visst terskelnivå for en dose overskrides (for eksempel hormonelle effekter på målorgan eller fysiologiske reguleringsmekanismer, kronisk stimulering av celledeling),
- Det foreligger en artspesifikk mekanisme for svulstdannelse, f.eks. artspesifikk metabolisme, uten relevans for mennesker.

2.2.2. Forskjellen mellom kreftkategori 3 (Kreft3) og ingen kreftklassifisering

For ikke å klassifisere et stoff som kreftfremkallende er følgende forhold relevante for å utelukke mistanke om helseisiko for menneske:

- Hvis mekanismen for svulstdannelse er klart identifisert, og det finnes sterke bevis for at denne mekanismen ikke er relevant for mennesker, bør stoffet ikke klassifiseres som kreftfremkallende,
- Hvis de eneste tilgjengelige opplysningene om kreftfremkallende effekter gjelder leversvulster hos bestemte, spesielt følsomme musestammer, uten andre ytterligere støttende bevis behøver stoffet ikke klassifiseres som kreftfremkallende,
- Spesiell oppmerksomhet skal gis tilfeller der de eneste tilgjengelige opplysningene om kreftfremkallende effekter gjelder forekomst av svulster i spesifikke organer hos visse dyrestammer, og det er vel kjent at slike svulster utvikles spontant i høy frekvens.

2.3. Vurdering av behov for fastsettelse av spesifikke konsentrasjonsgrenser på grunnlag av stoffets potens:¹

I vurderingen skal bl.a. epidemiologiske data, dose-respons-forhold og informasjon om mulige mekanismer, inklusive gentoksisitet og toksikokinetikk, tillegges vekt.

Det foreligger sjelden data fra epidemiologiske undersøkelser som kan benyttes ved potensvurdering. De fleste stoffene vil måtte bedømmes ut fra de doser som er benyttet i langtids dyreforsøk. T25 er definert som daglig dose i mg/kg kroppsvekt som i langtidsforsøk har gitt økt svulsthyppighet hos 25% av forsøksdyrene. T25-verdier gir et grunnlag for inndeling av de kreftfremkallende stoffene mht. potens, men potensvurderingen skal alltid bygge på en helhetsvurdering av stoffet og dets egenskaper. Andre viktige elementer i vurderingen er:

- dose-responssammenhenger
- aktivitet med hensyn til svulststed/arter/stammer/kjønn
- mekanisme inkludert skade på arvematerialet (gentoksisitet)
- relevans av mekanisme for mennesket
- opptak/fordeling/omdannelse/utskillelse (toksikokinetikk)
- andre elementer som struktur-aktivitetsforhold (SAR).

Potensvurderingen innvirker ikke på selve klassifiseringen av et stoff, men på konsentrasjonsgrensen ved klassifisering av stoffblandinger som inneholder stoffet.

3. Klassifisering av stoffblandinger

Klassifisering av stoffblandinger for kreftfare skal alltid gjøres ut fra de inngående stoffenes klassifisering i samsvar med pkt. 2 ovenfor og stoffenes konsentrasjon i stoffblandingen.

Kreftfremkallende stoffer skal tas med ved klassifisering av stoffblandinger dersom de inngår i stoffblandingen i konsentrasjon som er lik eller større enn:

- 0,1% for stoffer klassifisert i kreftkategori 1 og 2 (Kreft1 og Kreft2)
- 1,0% for stoffer klassifisert i kreftkategori 3 (Kreft3)

dersom ikke spesifikke klassifiseringsgrenser er angitt i Stofflisten.

3.1. Stoffblandinger som inneholder kreftfremkallende stoffer

Stoffblandinger som inneholder et eller flere kreftfremkallende stoffer skal klassifiseres i samsvar med tabell 7 dersom stoffene ikke er oppført i Stofflisten med spesifikke klassifiseringsgrenser. I slike tilfeller skal klassifiseringsgrensen som er angitt i Stofflisten benyttes.

Tabell 7: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets klassifisering og konsentrasjon

Konsentrasjon (vekt%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet		
	Kreft1 (T, R45, R49)	Kreft2 (T, R45, R49)	Kreft3 (Xn, R40)
0% < kons. < 0,1%			
0,1% ≤ kons. < 1,0%	T (R45, R49)	T (R45, R49)	
1,0% ≤ kons.	T (R45, R49)	T (R45, R49)	Xn (R40)

1 Ytterligere informasjon angående den faglige vurderingen av kreftfremkallende stoffers potens og behovet for å sette spesifikke konsentrasjonsgrenser finnes i dokumentet «Guidelines for setting specific concentration limits for carcinogens in Annex I of Directive 67/548/EC – Inclusion of potency considerations» (ISBN nr. 92–828–7443–5) utarbeidet av EU-kommisjonen.

§ 25. Klassifisering av arvestoffskadelige stoffer og stoffblandinger

1. Grunnlag for klassifisering

En mutasjon er en permanent endring i mengden eller strukturen av det genetiske materialet i en organisme som medfører endring i en fenotypisk egenskap hos organismen. Endringene kan omfatte et enkelt eller flere gener, et helt kromosom eller deler av det. Effekter som omfatter enkeltgener kan skyldes effekter på enkelte DNA-baser (punktmutasjoner), eller være forårsaket av større endringer som tap (delesjoner) av deler av genet. Effekter på hele kromosomer kan omfatte strukturelle eller numeriske endringer. En mutasjon i kjønnscellene hos organismer med kjønnnet formering kan overføres til avkommet. Mutagener er stoffer som gir økt hyppighet av mutasjoner.

Stoffer skal klassifiseres som mutagener med spesiell vekt på arvelig, genetisk skade. Resultater som fører til klassifisering av kjemikalier som arvestoffskadelige, inklusive de i Mutagenkategori 3, anses som en advarsel om mulig kreftfremkallende aktivitet ved stoffet.

2. Klassifisering av stoffer

Arvestoffskadelige (mutagene) stoffer klassifiseres i tre kategorier:

Mutagenkategori 1 (Mut1):

Stoffer som er påvist arvestoffskadelige i mennesker.

Når det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon til å fastslå at det foreligger årsakssammenheng mellom eksponering for stoffet og arvelig, genetisk skade hos mennesket.

Mutagenkategori 2 (Mut2):

Stoffer som skal anses for å ha arvestoffskadelig virkning hos mennesket.

Når det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon til å gi sterk mistanke om at human eksponering for stoffet kan medføre utvikling av arvelig genetisk skade, generelt klassifisert på grunnlag av:

- Egnede dyreforsøk.
- Annen relevant informasjon.

Mutagenkategori 3 (Mut3):

Stoffer som gir grunnlag for bekymring på grunn av mulig arvestoffskadelig virkning hos mennesket. Når det foreligger dokumentasjon fra egnede arvestoffskadestudier, men denne er utilstrekkelig for å klassifisere stoffet i Mut2.

2.1. Klassifisering og merking

Arvestoffskadelige stoffer klassifiseres i fareklassen arvestoffskadelig og tildeles symbol, farebetegnelse og risikosegning i samsvar med kriteriene gitt i 2.2.

2.1.1. Klassifisering i Mut1 og Mut2

Arvestoffskadelige stoffer i kategoriene Mut1 og Mut2 tildeles symbolet T med farebetegnelsen «Giftig» og utstyres med følgende risikosegning:

R46 Kan fremkalle arvelige skader

2.1.2. Klassifisering i Mut3

Arvestoffskadelige stoffer i kategorien Mut3 tildeles symbolet Xn med farebetegnelsen «Helseskadelig» og utstyres med følgende risikosegning:

R68 Mulig fare for varig helseskade

2.2. Kriterier for klassifisering av arvestoffskadelige stoffer

Utvikling av metoder for testing av arvestoffskadelig effekt er en løpende prosess. For mange nye tester finnes det ennå ikke tilgjengelig noen standardiserte protokoller eller evalueringskriterier. Ved evaluering av mutagenitetsdata, må kvaliteten på den gjennomførte testen og graden av validering av testmetoden tillegges vekt.

2.2.1. Mut1

For å klassifisere et stoff i Mut1, må det foreligge positiv dokumentasjon på årsakssammenheng mellom eksponering for stoffet og utvikling av mutasjoner hos mennesket, fastlagt gjennom epidemiologiske undersøkelser. Eksempler på slike stoffer er ikke kjent i dag. Det anses som ekstremt vanskelig ut fra studier å oppnå pålitelig informasjon om utbredelse av mutasjoner eller eventuelt økt hyppighet av slike i humanpopulasjoner.

2.2.2. Mut2

For å klassifisere et stoff i Mut2, må det foreligge positive resultater fra forsøk som viser:

- 2 (a) Mutagene effekter overført til avkom.
- 2 (b) Andre cellulære påvirkninger som er relevante for mutagenitet, i kjønnsceller fra pattedyr in vivo, eller
- 2 (c) Mutagene effekter i kroppsceller (somatiske celler) fra pattedyr in vivo, kombinert med tydelige bevis for at stoffet eller en relevant metabolitt av stoffet (omdanningsprodukt) når frem til kjønnscellene.

Med hensyn til klassifisering i Mut2, er følgende metoder egnet:

- 2 (a) in vivo mutagenisitetsundersøkelser på kjønnsceller:
  - Spesifikk lokus mutasjonstest
  - Test for påvisning av arvelig translokasjon
  - Dominant letal mutasjonstest.

Disse testmetodene påviser faktisk tilstedeværelse av genetisk skade hos avkom, eller defekter i embryo under utvikling.

- 2 (b) in vivo-tester som påviser gentoksiske effekter i kjønnsceller (vanligvis DNA):
  - Metode for å avdekke kromosomale avvik i antall eller struktur påvist ved cytogenetiske analyser inkludert aneuploidi forårsaket av malsegresjon av kromosomer
  - Metode for påvisning av søster-kromatide-utbyttinger (SCE)
  - Metode for påvisning av uprogrammert (unscheduled) DNA-syntese (UDS)
  - Metode for påvisning av irreversibel (kovalent) binding av mutagen til kjønnselle-DNA
  - Metode for å påvise andre former for DNA-skade.

Disse testene gir mer eller mindre indirekte holdepunkter for gentoksisitet. Positive resultater i disse testene vil vanligvis bli underbygget av positive resultater in vivo mutasjonstester med kroppsceller i pattedyr eller mennesker (se under Mut3, fortrinnsvis metoder som under 3 (a)).

- 2 (c) in vitro undersøkelsesmetoder som påviser mutagen effekt i kroppsceller fra pattedyr (se under 3 (a)), kombinert med:
  - Toksikokinetiske, eller
  - Andre metoder som er i stand til å påvise at stoffet eller en aktuell metabolitt av stoffet når frem til kjønnscellene.

For 2 (b) og 2 (c) kan det overveies om positive resultater fra vertsmedierte (host-mediated) undersøkelser eller demonstrasjon av utvetydige effekter i undersøkelser in vitro skal benyttes som underbyggende bevis.

2.2.3. Mut3

For å klassifisere et stoff i Mut3, må det foreligge positive resultater fra undersøkelser som viser:

- 3 (a) Mutagene effekter, eller
- 3 (b) Andre cellulære påvirkninger som er relevant for mutagen virkning, i kroppsceller fra pattedyr in vivo. Særlig 3 (b) vil normalt bli underbygget med positive resultater fra in vitro mutagenisitetsundersøkelser.

For undersøkelser av effekter i kroppsceller in vivo, er følgende metoder egnet:

- 3 (a) in vivo-undersøkelser av mutagen virkning i kroppsceller:
  - Mikrokjernetest på benmargceller eller metafase-analyser
  - Metafase-analyser på perifere lymfocytter
  - Farge-flekk-test på musepels.
- 3 (b) in vivo-undersøkelser av DNA-påvirkning i kroppsceller:
  - Metode for påvisning av søster-kromatide-utbyttinger (SCE) i kroppsceller
  - Metode for påvisning av uprogrammert DNA-syntese (UDS) i kroppsceller
  - Metode for påvisning av (irreversibel) binding av mutagen til kroppscelle-DNA
  - Metode for påvisning av DNA-skade i kroppsceller, f.eks. ved alkalisk eluering.

Stoffer som kun viser positive resultater i en eller flere in vitro mutagenitetsundersøkelser, bør normalt ikke klassifiseres. Det anbefales imidlertid sterkt å gjennomføre ytterligere undersøkelser in vivo. I unntakstilfeller, f.eks. et stoff som viser tydelige effekter i flere in vitro-undersøkelser og hvor det ikke foreligger noen relevante data fra in vivo-undersøkelser, men hvor likhetstrekk med kjente arvestoffskadelige eller kreftfremkallende stoffer, kan klassifisering i Mut3 overveies.

3. Klassifisering av stoffblandinger

Klassifisering for arvestoffskadelig virkning skal alltid gjøres ut fra stoffblandings sammensetning.

Hvis en stoffblanding inneholder et eller flere stoffer som oppfyller kriteriene for klassifisering etter pkt. 2 ovenfor, skal stoffblandingen vurderes for klassifisering for mutagen virkning. Hvert stoff skal vurderes for seg med hensyn til klassifisering av stoffblandingen.

Stoffblandinger skal klassifiseres i samsvar med tabell 8 dersom stoffene ikke er oppført i Stofflisten med spesifikke klassifiseringsgrenser. I slike tilfeller skal klassifiseringsgrensen som er angitt i Stofflisten benyttes.

Tabell 8: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets/stoffenes klassifisering og konsentrasjon

Konsentrasjon (vekt%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet		
	Mut1 (T, R46)	Mut2 (T, R46)	Mut3 (Xn, R68)
0% < kons. < 0,1%			
0,1% ≤ kons. < 1%	T (R46)	T (R46)	
1,0% ≤ kons.	T (R46)	T (R46)	Xn (R68)

§ 26. Klassifisering av reproduksjonsskadelige stoffer og stoffblandinger

1. Grunnlag for klassifisering

Reproduksjonsskader inkluderer både reduksjon i mannlig og kvinnelig reproduksjonsfunksjoner eller -evne, og ikke-arvelige skader i avkommet. Dette gir en inndeling i to hovedgrupper:

- 1) Effekter på mannlig eller kvinnelig forplantningsevne og
- 2) Skader på avkommet.

1? Effekter på mannlig eller kvinnelig forplantningsevne omfatter negative effekter på lyst (libido), seksuell adferd, utvikling av spermier og egg, hormonell aktivitet eller fysiologisk respons som vil påvirke evnen til forplantning, forplantningen i seg selv eller utviklingen av det befruktede egget frem til og med implantasjonen.

2? Skader på avkommet omfatter i videste forstand enhver påvirkning på den normale utviklingen av avkommet, både før og etter fødselen. Det inkluderer effekter som er utviklet eller manifesterer seg før fødselen såvel som virkninger som først kommer til uttrykk etter fødselen. Dette omfatter embryotoksiske/føtotoksiske effekter, slik som redusert kroppsvekt, vekst- og utviklingsforsinkelse (retardering), organtoksisitet, død, abort, strukturelle defekter (teratogene effekter), funksjonelle defekter, peri- og postnatale defekter og svekket postnatal eller fysisk utvikling opp til og med puberthetsutviklingen.

Klassifisering av kjemikalier som reproduksjonsskadelige gjøres ut fra deres iboende egenskaper på bakgrunn av de effekter som er nevnt ovenfor. Kjemikalier bør ikke klassifiseres som reproduksjonsskadelige dersom slike effekter skyldes en sekundær, ikke spesifikk toksisk effekt. Ved klassifisering av reproduksjonsskadelige kjemikalier skal det tillegges betydning om effektene opptrer ved eksponeringsnivåer som ikke fører til andre skadevirkninger.

2. Klassifisering av stoffer

Reproduksjonsskadelige stoffer klassifiseres i tre kategorier:

Kategori 1 (Rep1):

- a) Stoffer som er kjent for å redusere forplantningsevnen hos mennesker.
  - Når det foreligger tilstrekkelig bevis til å påvise sammenheng mellom human eksponering for stoffet og redusert forplantningsevne.
- b) Stoffer som er kjent for å forårsake fosterskader hos mennesker.
  - Når det foreligger tilstrekkelig bevis for å påvise sammenheng mellom human eksponering for stoffet og etterfølgende skader i utviklingen av avkommet.

Kategori 2 (Rep2):

- a) Stoffer som skal anses for å kunne redusere forplantningsevnen hos mennesker.
  - Når det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon for at human eksponering for stoffet med stor sannsynlighet kan medføre redusert forplantningsevne, vanligvis på grunnlag av:
    - Klar dokumentasjon fra dyreforsøk på redusert forplantningsevne uten at andre helseskader opptrer, eller bevis for redusert forplantningsevne som opptrer ved omtrent samme dosenivåer som andre helseskader, men ikke som sekundære, ikke-spesifikke konsekvenser av de øvrige helseskadene.
    - Annen relevant informasjon.
- b) Stoffer som skal anses for å kunne forårsake fosterskader hos mennesker.
  - Når det foreligger tilstrekkelige dokumentasjon for at det er stor sannsynlighet for at human eksponering for stoffet kan forårsake fosterskader, vanligvis på grunnlag av:

- Klare resultater fra egnede dyreforsøk hvor slike effekter er observert i avkommet uten tegn til markerte helseeffekter i mordyret, eller ved omtrent samme dosenivåer som andre helseeffekter opptrer, men ikke som sekundære, ikke-spesifikke konsekvenser av de øvrige helseskadene.
- Annen relevant informasjon.

Kategori 3 (Rep3):

- a) Stoffer som gir grunn til bekymring med hensyn til human forplantningsevne.
  - Generelt på grunnlag av:
    - Resultater fra egnede dyreforsøk som dokumenterer grunnlag for mistanke om redusert forplantningsevne uten tegn til andre helseeffekter, eller dokumentasjon av redusert forplantningsevne som opptrer ved omtrent de samme dosenivåer som andre helseeffekter opptrer, men ikke som sekundære, ikke-spesifikke følgeskader av de øvrige helseskadene, men hvor bevisene er utilstrekkelige til å klassifisere stoffet i kategori 2.
    - Annen relevant informasjon.
- b) Stoffer som gir grunn til bekymring for mennesket med hensyn til mulige fosterskadelige effekter.
  - Generelt på grunnlag av:
    - Resultater av egnede dyreforsøk som dokumenterer grunnlag for sterk mistanke om fosterskadelig effekt uten tegn til markerte helseeffekter i mordyret, eller ved omtrent de samme dosenivåer som andre helseeffekter opptrer, men ikke som sekundære, ikke-spesifikke konsekvenser av de øvrige helseskadene, men hvor bevisene er utilstrekkelige til å klassifisere stoffet i kategori 2.
    - Annen relevant informasjon.

2.1. Klassifisering og merking

Reproduksjonsskadelige stoffer skal klassifiseres i fareklassen reproduksjonsskadelig og tildeles faresymbol, farebetegnelser og risikosetninger i samsvar med kriteriene som er angitt under pkt. 2.1.1. og 2.1.2.

2.1.1 Klassifisering i Rep1 og Rep2

Reproduksjonsskadelige stoffer klassifisert i kategorien Rep1 eller Rep2 skal tildeles symbolet T med farebetegnelsen «Giftig» og utstyres med en av følgende risikosetninger:

R60 Kan skade forplantningsevnen

- Stoffer som reduserer forplantningsevnen hos mennesker.
eller
- Stoffer som skal behandles som om de reduserer forplantningsevnen hos mennesker.

R61 Kan gi fosterskader

- Stoffer som forårsaker fosterskader hos mennesker.
eller
- Stoffer som skal behandles som om de forårsaker fosterskader i mennesker.

2.1.2. Klassifisering i Rep3

Reproduksjonsskadelige stoffer klassifisert i kategorien Rep3 skal tildeles symbolet Xn med farebetegnelsen «Helseskadelig» og utstyres med en av følgende risikosetninger:

R62 Mulig fare for skade på forplantningsevnen

- Stoffer som gir grunn til bekymring med hensyn til menneskets forplantningsevne.

R63 Mulig fare for fosterskade

- Stoffer som gir grunn til bekymring med hensyn til fosterskader hos mennesker.

2.2. Kategorisering av reproduksjonsskadelige stoffer

Klassifisering av et kjemisk stoff i kategori 1 for effekter på forplantningsevnen eller fosterskadelige virkninger, skal gjøres på grunnlag av epidemiologiske data. Klassifisering i kategori 2 eller kategori 3 skjer primært på grunnlag av data fra dyreforsøk. Data fra in vitro-undersøkelser eller forsøk på fugleegg anses som underbyggende bevis, og vil bare i unntakstilfeller føre til klassifisering i mangel av in vivo-data.

I likhet med de fleste andre typer av toksiske effekter, vil det forventes at stoffer som viser reproduksjonsskadelige egenskaper har en terskelverdi; nivåer under denne vil ikke vise negative effekter. Selv om tydelige effekter er påvist i dyreforsøk, kan relevansen for mennesket være tvilsom på grunn av dosene som er benyttet, f.eks. hvis effektene bare er påvist ved høye doser, det foreligger betydelige toksikokinetiske forskjeller, eller hvis tilførselsveien er uegnet. I slike eller lignende tilfeller kan klassifisering i kategori 3, eller ingen klassifisering, være relevant.

I testmetodene som det er referert til i § 4, er det spesifisert en «limit-test» for stoffer med lav toksisitet. Hvis et dosenivå på minst 1.000 mg/kg kroppsvekt gitt oralt ikke gir tegn på reproduksjonsskadelige effekter, kan undersøkelser ved andre dosenivåer anses som unødvendige. Hvis det foreligger data fra undersøkelser som er utført

med høyere doser enn den ovenfor nevnte dosegrense (1.000 mg/kg), skal disse dataene vurderes sammen med andre relevante data. Under normale forhold vil effekter som bare fremkommer ved bruk av doser som er høyere enn den angitte dosegrensen, ikke nødvendigvis føre til klassifisering som reproduksjonsskadelig.

2.3. Effekter på forplantningsevnen

For klassifisering av et stoff i kategori 2 for skade på forplantningsevnen, skal det normalt foreligge klar dokumentasjon for slike effekter fra en forsøksdyreart. Det skal dessuten foreligge bevis for virkningsmekanisme eller påvirkningspunkt, eller kjemisk likhet med andre kjente forplantningshemmende stoffer eller annen informasjon fra mennesker, som fører til konklusjonen at effektene trolig vil opptre i mennesket. Dersom det foreligger undersøkelser fra bare en dyreart, uten relevant underbyggende dokumentasjon, kan klassifisering i kategori 3 være passende.

Siden svekket forplantningsevne kan opptre som en ikke spesifikk virkning av alvorlig generell toksisitet, eller hvor det er alvorlig svekkelse (inanition), bør klassifisering i kategori 2 bare gjøres i de tilfeller hvor det foreligger klar dokumentasjon for noen av de toksiske effekter som rapporteres som spesifikke for reproduksjonssystemet. Hvis det er dokumentert at redusert forplantningsevne i dyreforsøk skyldes manglende evne til parring, vil det vanligvis, for klassifisering i kategori 2, kreves dokumentasjon av virkningsmekanisme for å kunne tolke om eventuelle negative effekter, slik som endringer i hormonbalansen, også vil finne sted hos mennesket.

2.4. Utviklingstoksicitet

Effekter på utvikling omfatter skader som skyldes en eksponering i fosterlivet som fremkommer i løpet av perioden mellom implantasjon og kjønnsmodning av individet.

For klassifisering i kategori 2 skal det foreligge klar dokumentasjon for negative effekter i godt utførte undersøkelser med en eller flere dyrearter. Siden negative effekter i drektighetsperioden eller etter fødselen kan være et resultat av helseskader hos mordyret, redusert nærings- eller vanninntak, stress hos mordyret, mangel på omsorg for avkom, spesifikk næringsmangel (specific dietary deficiencies), dårlig dyrehold, tilstøtende (intercurrent) infeksjoner, osv., er det viktig at de effekter som observeres opptrer i godt utførte undersøkelser ved dosenivåer som ikke er knyttet til betydelige helseeffekter hos mordyret. Tilførselsmåten er også viktig. Spesielt kan injeksjon av irriterende materiale i bukhulen (intraperitonealt) forårsake lokale ødeleggelser av livmoren (uterus) med sitt innhold. Resultatene av slike undersøkelser må derfor tolkes med varsomhet, og vil normalt ikke alene føre til klassifisering.

Klassifisering i kategori 3 bygger på lignende kriterier som klassifisering i kategori 2, men kan benyttes i tilfeller hvor det er mangler ved forsøksoppsettet som gjør konklusjonene mindre overbevisende, eller i tilfeller hvor muligheten for at de påviste effektene kan skyldes ikke-spesifikk påvirkning, som generell toksisitet, ikke kan utelukkes.

Generelt sett vil klassifisering i kategori 3 eller ingen kategori skje ad hoc på grunnlag av om de observerte effektene bare er mindre endringer i hyppigheten av spontane defekter, mindre endringer i hyppigheten av vanlig opprettede varianter, som observeres ved skjelettundersøkelser, eller små forskjeller som opptrer under postnatal utvikling.

2.5. Effekter i ammeperioden

Stoffer som klassifiseres reproduksjonsskadelige, og som også gir grunn til bekymring på grunn av deres virkning på diegiving, skal i tillegg merkes med R64 (se kriterier i § 28).

I klassifiseringssammenheng vil helseeffekter i avkommet som utelukkende skyldes påvirkning via brystmelk, eller helseeffekter som oppstår som en følge av barnets eksponering for stoffet, ikke bli ansett som reproduksjonsskader med mindre slike effekter medfører hemmet utvikling av avkommet.

3. Klassifisering av stoffblandinger

Klassifisering for reproduksjonsskadelig virkning skal alltid gjøres ut fra stoffblandings sammensetning.

Hvis en stoffblending inneholder et eller flere stoffer som oppfyller kriteriene for klassifisering etter pkt. 2 ovenfor, skal stoffblandingen vurderes for klassifisering for reproduksjonsskadelig virkning. Hvert stoff skal vurderes for seg med hensyn til klassifisering av stoffblandingen.

Stoffblandinger skal klassifiseres i samsvar med tabell 9 dersom stoffene ikke er oppført i Stofflisten med spesifikke klassifiseringsgrenser. I slike tilfeller skal klassifiseringsgrensen som er angitt i Stofflisten benyttes.

Tabell 9: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets/stoffenes klassifisering og konsentrasjon

Konsentrasjon (vekt%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet		
	Rep1 (T, R60, R61)	Rep2 (T, R60, R61)	Rep3 (Xn, R62, R63)
0% < kons. < 0,5%			
0,5% ≤ kons. < 5,0%	T (R60, R61)	T (R60, R61)	
5,0% ≤ kons.	T (R60, R61)	T (R60, R61)	Xn (R62, R63)

*Del B 5: Stoffblandinger i gassform***§ 27. Klassifisering av stoffblandinger i gassform***1. Generelt*

Stoffblandinger i gassform skal klassifiseres ved hjelp av de samme metodene som benyttes for stoffblandinger i andre fysiske tilstander, men det benyttes avvikende konsentrasjonsgrenser. Konsentrasjonene angis for gassformige kjemikalier i volumprosent.

*2. Klassifisering for akutt giftighet**2.1. Stoffblandinger med ett stoff klassifisert for akutt giftighet*

Stoffblandinger i gassform som inneholder bare ett stoff som er klassifisert mht. akutt giftighet, skal klassifiseres etter tabell 10 dersom ikke stoffet er oppført i Stofflisten med en spesifikk klassifiseringsgrense. I slike tilfeller skal denne benyttes.

Tabell 10: Stoffblandingsens klassifisering ut fra stoffets klassifisering og konsentrasjon

<i>Konsentrasjon (vol%) av stoffet i stoffblandingen</i>	<i>Klassifisering av stoffet</i>		
	<i>T+ (R26, R27, R28)</i>	<i>T (R23, R24, R25)</i>	<i>Xn (R20, R21, R22)</i>
0% < kons. < 0,02%			
0,02% ≤ kons. < 0,2%	Xn (R20, R21, R22)		
0,2% ≤ kons. < 0,5%	T (R23, R24, R25)		
0,5% ≤ kons. < 1%	T (R23, R24, R25)	Xn (R20, R21, R22)	
1% ≤ kons. < 5%	T+ (R26, R27, R28)	Xn (R20, R21, R22)	
5% ≤ kons.	T+ (R26, R27, R28)	T (R23, R24, R25)	Xn (R20, R21, R22)

2.2. Stoffblandinger med flere stoffer klassifisert for akutt giftighet

Stoffblandinger i gassform skal klassifiseres etter de samme metoder som er angitt i § 19 pkt. 3.3.

I stedet for de grenser som er angitt i § 19, pkt. 3.3., for bruk i beregningsmetodene for klassifisering av ikke-gassformige stoffblandinger som meget giftig, giftig og helseskadelig, skal det ved klassifisering av stoffblandinger i gassform benyttes følgende klassifiseringsgrenser i volumprosent, dersom ikke Stofflisten angir spesifikke klassifiseringsgrenser:

2.2.1. Meget giftig

$$L_{T+,T+} = 1\%$$

2.2.2. Giftig

$$L_{T+,T} = 0,2\%$$

$$L_{T,T} = 5\%$$

2.2.3. Helseskadelig

$$L_{T+,Xn} = 0,02\%$$

$$L_{T,Xn} = 0,5\%$$

$$L_{Xn,Xn} = 5\%$$

3. Klassifisering for varige skadevirkninger (irreversibel giftighet)

Stoffblandinger skal klassifiseres ved hjelp av den samme metoden som benyttes for klassifisering av stoffblandinger i andre tilstander, men med bruk av andre klassifiseringsgrenser.

Stoffblandinger i gassform som inneholder ett eller flere stoffer som er klassifisert mht. varige (irreversible) skadevirkninger, klassifiseres etter tabell 11 dersom ikke stoffet eller stoffene er oppført i Stofflisten med spesifikke klassifiseringsgrenser. I slike tilfeller skal disse benyttes.

Tabell 11: Stoffblandingsens klassifisering ut fra stoffets/stoffenes klassifisering og konsentrasjon

<i>Konsentrasjon (vol%) av stoffet i stoffblandingen</i>	<i>Klassifisering av stoffet</i>		
	<i>T+ (R39/eksp.vei)</i>	<i>T (R39/eksp.vei)</i>	<i>Xn (R68/eksp.vei)</i>
0% < kons. < 0,02%			
0,02% ≤ kons. < 0,2%	Xn (R68/eksp.vei)		
0,2% ≤ kons. < 0,5%	T (R39/eksp.vei)		
0,5% ≤ kons. < 1%	T (R39/eksp.vei)	Xn (R68/eksp.vei)	

Konsentrasjon (vol%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet		
	T+ (R39/eksp.vei)	T (R39/eksp.vei)	Xn (R68/eksp.vei)
1% ≤ kons. < 5%	T+ (R39/eksp.vei)	Xn (R68/eksp.vei)	
5% ≤ kons.	T+ (R39/eksp.vei)	T (R39/eksp.vei)	Xn (R68/eksp.vei)

For å angi inntaksmåte eller eksponeringsvei benyttes kombinasjonssetninger som angitt i § 20.

4. Klassifisering for alvorlige skadevirkninger ved gjentatt eller langvarig påvirkning (kronisk giftighet)

Stoffblandinger i gassform skal klassifiseres ved hjelp av den samme modellen som benyttes for klassifisering av stoffblandinger i andre tilstander, men med bruk av andre klassifiseringsgrenser.

Stoffblandinger i gassform som inneholder ett eller flere stoffer som er klassifisert mht. kronisk giftighet, klassifiseres etter tabell 12 dersom ikke stoffet eller stoffene er oppført i Stofflisten med en spesifikk klassifiseringsgrense. I slike tilfeller skal disse benyttes.

Tabell 12: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets/stoffenes klassifisering og konsentrasjon

Konsentrasjon (vol%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet	
	T (R48/eksp.vei)	Xn (R48/eksp.vei)
0% < kons. < 0,5%		
0,5% ≤ kons. < 5%	Xn (R48/eksp.vei)	
5% ≤ kons.	T (R48/eksp.vei)	Xn (R48/eksp.vei)

For å vise inntaksmåte eller eksponeringsvei, benyttes kombinasjonssetninger av R48 med andre risikoseksetninger for å indikere eksponeringsvei på samme måte som beskrevet i § 21.

5. Klassifisering for etsende og/eller irriterende egenskaper

Stoffblandinger i gassform skal klassifiseres ved hjelp av de samme metodene som benyttes for stoffblandinger i andre tilstander, men det benyttes avvikende konsentrasjonsgrenser. Konsentrasjonene angis for gassformige kjemikalier i volumprosent.

5.1. Stoffblandinger som inneholder ett stoff klassifisert som etsende eller irriterende

Stoffblandinger i gassform som inneholder bare ett stoff som er klassifisert mht. etsende eller irriterende egenskaper, skal klassifiseres etter tabell 13 dersom ikke stoffet er oppført i Stofflisten med en spesifikk klassifiseringsgrense. I slike tilfeller skal denne benyttes.

Tabell 13: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets klassifisering og konsentrasjon

Konsentrasjon (vol%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet			
	C (R35)	C (R34)	Xi (R41)	Xi (R36, R37, R38)
0% < kons. < 0,02%				
0,02% ≤ kons. < 0,2%	Xi (R37)			
0,2% < kons. < 0,5%	C (R34)			
0,5% ≤ kons. < 1%	C (R34)	Xi (R37)	Xi (R36)	
1% ≤ kons. < 5%	C (R35)	Xi (R37)	Xi (R36)	
5% ≤ kons.	C (R35)	C (R34)	Xi (R41)	Xi (R36,R37, R38)

5.2. Stoffblandinger som inneholder flere stoffer klassifisert etsende eller irriterende

I stedet for de klassifiseringsgrenser som er angitt i § 22 for bruk i beregningsmetodene for klassifisering av ikke-gassformige stoffblandinger som etsende eller irriterende, skal det ved klassifisering av stoffblandinger i gassform benyttes følgende klassifiseringsgrenser i volumprosent, dersom ikke Stofflisten angir spesifikke klassifiseringsgrenser:

5.2.1. Etsende

$$L_{C,R-35,R-35} = 1\%$$

$$L_{C,R-35,R-34} = 0,2\%$$

$$L_{C,R-34,R-34} = 5\%$$

5.2.2. Irriterende med R41 Fare for alvorlig øyeskade

$$L_{Xi,R-35,R-41} = 0,2\%$$

$$L_{Xi,R-34,R-41} = 5\%$$

$$L_{Xi,R-41,R-41} = 5\%$$

5.2.3. Irriterende med R38 Irriterer huden

$$L_{Xi,R-35,R-38} = 0,02\%$$

$$L_{Xi,R-34,R-38} = 0,5\%$$

$$L_{Xi,R-38,R-38} = 5\%$$

Dersom stoffblandingen inneholder etsende stoffer i konsentrasjoner som bidrar til klassifisering av stoffblandingen, skal stoffblandingen merkes med en av følgende kombinasjonssetninger:

R37/38 Irriterer luftveiene og huden

R36/37/38 Irriterer øynene, luftveiene og huden

5.2.4. Irriterende med R36 Irriterer øynene

$$L_{Xi,R-41,R-36} = 0,5\%$$

$$L_{Xi,R-36,R-36} = 5\%$$

5.2.5. Irriterende med R37 Irriterer huden

$$L_{Xi,R-37,R-37} = 5\%$$

6. Klassifisering for allergifremkallende egenskaper

Stoffblandinger i gassform skal klassifiseres med hensyn til allergifare etter tabell 14 dersom ikke stoffet er oppført i Stofflisten med en spesifikk klassifiseringsgrense. I slike tilfeller skal klassifiseringsgrensen som er angitt i Stofflisten benyttes.

Konsentrasjonene angis i volumprosent for gassformige kjemikalier.

Tabell 14: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets/stoffenes klassifisering og konsentrasjon

Konsentrasjon (vol%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet	
	<i>Xn (R42)</i>	<i>Xn (R42//43)</i>
0% < kons. < 0,2%		
0,2% ≤ kons.	<i>Xn (R42)</i>	<i>Xn (R42/43)</i>

7. Klassifisering for kreftfremkallende egenskaper

Stoffblandinger i gassform som inneholder stoffer som er klassifisert kreftfremkallende i samsvar med § 24, skal klassifiseres etter de samme regler som ikke-gassformige stoffblandinger, gitt i § 24, pkt 3.

8. Klassifisering for arvestoffskadelige egenskaper

Stoffblandinger i gassform som inneholder stoffer som er klassifisert arvestoffskadelige i samsvar med § 25, skal klassifiseres etter de samme regler som ikke-gassformige stoffblandinger, gitt i § 25, pkt 3.

9. Klassifisering for reproduksjonsskadelige egenskaper

Klassifisering av stoffblandinger i gassform for reproduksjonsskadelig virkning skal alltid gjøres ut fra stoffblandings sammensetning.

Stoffblandinger skal klassifiseres i samsvar med tabell 15 dersom stoffene ikke er oppført i Stofflisten med spesifikke klassifiseringsgrenser. I slike tilfeller skal disse benyttes.

Tabell 15: Stoffblandings klassifisering ut fra stoffets/stoffenes klassifisering og konsentrasjon

Konsentrasjon (vol%) av stoffet i stoffblandingen	Klassifisering av stoffet		
	<i>Rep1 (T, R60, R61)</i>	<i>Rep2 (T, R60, R61)</i>	<i>Rep3 (Xn, R62, R63)</i>
0% < kons. < 0,2%			
0,2% ≤ kons. < 1%	<i>T (R60, R61)</i>	<i>T (R60, R61)</i>	
1,0% < kons.	<i>T (R60, R61)</i>	<i>T (R60, R61)</i>	<i>Xn (R62, R63)</i>

*Del B 6: Andre helsefarlige egenskaper***§ 28. Andre helsefarlige egenskaper***1. Kjemikalier som kan gi effekter i ammeperioden*

Stoffer, som ikke er klassifisert reproduksjonsskadelig, men som gir grunn til bekymring på grunn av toksiske virkninger når de overføres til spebarnet i ammeperioden, skal merkes med R64 (se kriterier nedenfor). Denne risikosekningen kan også være egnet for bruk på stoffer som påvirker melkemengden eller melke kvaliteten.

R64 skal normalt benyttes på grunnlag av:

- Toksikokinetiske undersøkelser som viser sannsynlighet for at stoffet vil finnes i brystmelk i mulig helsefarlige nivåer; og/eller
- På grunnlag av resultater fra en- eller to-generasjonsforsøk i dyreforsøk som viser skadevirkninger hos avkommet forårsaket av overføring via melken; og/eller
- På grunnlag av dokumentasjon fra mennesket som antyder fare for spebarn i ammeperioden.

Stoffer som er kjent for å kunne opphopes (akkumuleres) i kroppen, og som deretter kan bli overført i brystmelk i ammeperioden, kan merkes med R33 og R64.

2. Utfyllende risikosekninger om helsefare

Kjemikalier som er klassifisert i en fareklasse i samsvar med kriteriene i kapittel II i denne forskriften, skal tildeles supplerende risikosekninger i samsvar med følgende kriterier:

R29 Ved kontakt med vann utvikles giftig gass

- Kjemikalier som i kontakt med vann eller fuktig luft utvikler meget giftige eller giftige gasser i potensielt farlige mengder; f.eks. aluminiumfosfid, fosforpentasulfid.

R31 Ved kontakt med syre utvikles giftig gass

- Kjemikalier som reagerer med syrer under utvikling av giftige gasser i farlige mengder; f.eks. natriumhypokloritt, bariumpolysulfid. For stoffer som er tilgjengelig for offentligheten, vil bruk av S50 (Må ikke blandes med ... (Angis av produsent, importør eller omsetter)) være bedre egnet.

R32 Ved kontakt med syre utvikles meget giftig gass

- Kjemikalier som reagerer med syrer under utvikling av meget giftige gasser i farlige mengder; f.eks. salter av hydrogencyanid, natriumazid. For stoffer som er tilgjengelig for offentligheten, vil bruk av S50 (Må ikke blandes med ... (Angis av produsent, importør eller omsetter)) være bedre egnet.

R33 Kan opphopes i kroppen ved gjentatt bruk

- Kjemikalier som sannsynligvis opphopes i menneskekroppen, og når denne opphopningen kan gi grunnlag for bekymring som ikke er sterk nok til berettiget bruk av R48.

R64 Kan skade barn som får morsmelk

- Kjemikalier som opptas av kvinner og som kan påvirke ammingen, eller som kan finnes (inklusive stoffskifteprodukter (metabolitter)) i morsmelk i slike mengder at de gir grunn til bekymring for helsen til barn som får morsmelk.
- Kommentarer til bruk av denne risikosekningen (og i noen tilfeller bruk av R33) er gitt i pkt. 1. ovenfor.

R66 Gjentatt eksponering kan gi tørr eller sprukket hud

For kjemikalier som gir grunn til bekymring som følge av tørr, flassete eller sprukket hud, men som ikke oppfyller kriteriene for R38:

På grunnlag av

- praktiske observasjoner etter normal håndtering og bruk, eller
- relevant dokumentasjon med hensyn til forutsette virkninger på huden.

R67 Damp kan forårsake døsighet og svimmelhet

For flyktige stoffer og stoffblandinger som inneholder slike stoffer, som forårsaker klare symptomer på svekkelse av sentralnervesystemet ved innånding, og som ikke allerede er klassifisert med hensyn til akutt giftighet ved innånding (R20, R23, R26, R68/20, R39/23 eller R39/26).

Følgende dokumentasjon kan anvendes:

- a) Data fra dyreforsøk som inneholder stoffer som forårsaker klare symptomer på redusert funksjon av sentralnervesystemet, for eksempel narkotiske virkninger, sløvhets, manglende koordinering (herunder tap av opprettingsrefleks) og ataksi enten
  - ved konsentrasjoner/eksponeringstider på høyst 20 mg/l/4 h, eller
  - når forholdet mellom effektkonsentrasjonen ved ≤ 4 timer og den mettede dampkonsentrasjonen (SVC) ved 20 °C er $\leq 1/10$.
- b) Praktisk erfaring hos mennesker (f.eks. narkose, døsighet, redusert oppmerksomhet, tap av reflekser, manglende koordinering, svimmelhet) fra veldokumenterte rapporter under eksponeringsforhold som

kan sammenlignes med virkningene på dyr angitt ovenfor.

Andre utfyllende risikosetninger som omfatter brann- og eksplosjonsfare er gitt i § 13.

Del C: Klassifisering av stoffer og stoffblandinger mht. miljøskadelige egenskaper

§ 29. Grunnlaget for klassifisering

Det primære målet med å klassifisere stoffer og stoffblandinger som er miljøskadelige er å advare brukeren mot de faremomenter disse stoffene representerer for økosystemene. Selv om dagens kriterier henspeiler på effekter i vannmiljøet, er det erkjent at visse stoffer samtidig eller alternativt kan ha skadelig virkning i andre økosystemer som kan bestå av populasjoner som kan strekke seg fra jordbunnsmikroflora og -mikrofauna til primater (høytstående pattedyr).

Kriteriene som er beskrevet i § 34, følger direkte av testmetodene som det er referert til i § 4 i den grad de er nevnt. Klassifiseringen av stoffer vil over tid kunne endre seg, f.eks. på grunn av nye data.

Miljøskadelige stoffer og stoffblandinger inndeles i to grupper ut fra deres akutte og/eller langtidseffekter i vannmiljøer og deres akutte og/eller langtidseffekter i ikke-vandige miljøer.

Ved klassifiseringen av stoffer skal man vurdere såvel stoffet som dets nedbrytningsprodukter (metabolitter). Hvis stoffets nedbrytningsprodukter klassifiseres miljøskadelig, skal stoffet klassifiseres miljøskadelig.

§ 30. Klassifisering av stoffblandinger

Den systematiske vurderingen av alle miljøskadelige egenskaper uttrykkes med hjelp av konsentrasjonsgrenser uttrykt i vektprosent, med unntak for gassformige stoffblandinger, der de uttrykkes i volumprosent.

Ved vurderingen av miljøskadelige egenskaper for en stoffblending skal alle klassifiseringspliktige stoffer iht. til kriteriene gitt i § 34 tas med i betraktning.

§ 36 beskriver den tradisjonelle beregningsmetoden for klassifiseringen, og angir R-setningene som skal benyttes ved klassifiseringen av stoffblandingen.

§ 37 gir de generelle konsentrasjonsgrensene som skal brukes ved anvendelse av den tradisjonelle metoden, samt de aktuelle faresymbolene og R-setningene for klassifiseringen.

§ 38 gir anvisninger om testmetoder som skal brukes ved testing av stoffblandinger mhp. akutt giftighet for vannmiljøet.

Stoffblandingers miljøfare skal beregnes etter den tradisjonelle metoden som er beskrevet i § 36 med bruk av de generelle konsentrasjonsgrensene som er oppført i § 37. Dersom de farlige stoffene er oppført i Stofflisten med spesielle konsentrasjonsgrenser, skal disse benyttes ved fremgangsmåten beskrevet i § 36.

Eventuelle laboratorieforsøk skal gjennomføres på stoffblandingen i den form den omsettes i.

§ 31. Begrensning i bruk av beregningsmetode

Ved klassifisering av stoffblandinger ved hjelp av beregningsmetoder, skal inngående stoffer taes med i beregningen dersom deres konsentrasjon i den aktuelle stoffblandingen er større eller lik verdiene i nedenstående tabell, med mindre det ikke er angitt lavere konsentrasjoner i Stofflisten.

<i>Fareklasse</i>	<i>Kons. som skal taes med i beregningen Gassformige blandinger, %vol/vol</i>	<i>Kons. som skal taes med i beregningen Andre stoffblandinger, %vekt/vekt</i>
Miljøskadelig, N		≥ 0.1
Miljøskadelig, ozon N	≥ 0.1	≥ 0.1
Miljøskadelig		≥ 1

§ 32. Endret sammensetning som krever ny vurdering av klassifisering av stoffblandinger

Det skal gjøres ny vurdering av miljøfareklassifiseringen av en stoffblending dersom innholdet av farlige komponenter endres utover følgende grenser:

<i>Intervall for den opprinnelige konsentrasjonen av stoffet</i>	<i>Tillatt variasjon i den opprinnelige konsentrasjonen av stoff</i>
kons. ≤ 2,5%	± 30%
2,5 < kons. ≤ 10%	± 20%
10 < kons. ≤ 25%	± 10%
25 < kons. ≤ 100%	± 5%

Likeledes skal det gjøres en ny vurdering av klassifiseringen dersom sammensetningen av stoffblandingen endres ved bruk av nye komponenter uansett om de er definert som farlige eller ikke, jf. § 3 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier.

Ny vurdering skal gjøres med mindre det er vitenskapelige grunner til å anta at en endret sammensetning ikke medfører ny klassifisering.

§ 33. Klassifisering av stoffer som inneholder urenheter og/eller tilsetningsstoffer

Med unntak av de stoffer som er oppført i Stofflisten, skal miljøfareklassifisering av stoffer med urenheter, tilsetningsstoffer eller enkeltkomponenter utføres som for stoffblandinger.

Del C 1: Klassifisering av miljøskadelige stoffer

§ 34. Kriterier for klassifisering mht. vannmiljø

1. Klassifisering og merking med symbol

Stoffer skal klassifiseres miljøskadelig og tildeles symbolet N med farebetegnelsen «Miljøskadelig», samt utstyres med risikosegninger i samsvar med følgende kriterier:

Med begge disse risikosegningene:

R50 Meget giftig for vannlevende organismer

og

R53 Kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i vannmiljøet

Akutt giftighet:

- 96 timers LC50 (for fisk): ≤ 1 mg/l, eller
- 48 timers EC50 (for *Daphnia*): ≤ 1 mg/l, eller
- 72 timers IC50 (for alge): ≤ 1 mg/l

og

- Stoffet ikke er lett nedbrytbart, eller
- $\log P_{OW}$ ($\log$ oktanol/vann-fordelingskoeffisient) $\geq 3,0$ (med mindre den eksperimentelt bestemte biokonsentrasjonsfaktoren, BCF ≤ 100).

Kommentarer:

Fordelingskoeffisienten for n-oktanol-vann er et indirekte mål for et stoffs bioakkumuleringspotensiale.

Det er påvist en sterk sammenheng mellom $\log P_{ow}$ og organiske stoffers bioakkumulerbarhet i fisk.

R50 Meget giftig for vannlevende organismer

Akutt giftighet:

- 96 timers LC50 (for fisk): ≤ 1 mg/l, eller
- 48 timers EC50 (for *Daphnia*): ≤ 1 mg/l, eller
- 72 timers IC50 (for alge): ≤ 1 mg/l.

Med begge disse risikosegningene:

R51 Giftig for vannlevende organismer

og

R53 Kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i vannmiljøet

Akutt giftighet:

- 96 timers LC50 (for fisk): $1 \text{ mg/l} \leq LC50 < 10 \text{ mg/l}$, eller
- 48 timers EC50 (for *Daphnia*): $1 \text{ mg/l} \leq EC50 < 10 \text{ mg/l}$, eller
- 72 timers IC50 (for alge): $1 \text{ mg/l} \leq IC50 < 10 \text{ mg/l}$

og

- Stoffet ikke er lett nedbrytbart, eller
- $\log P_{OW}$ ($\log$ oktanol/vann-fordelingskoeffisient) $\geq 3,0$ (med mindre den eksperimentelt bestemte biokonsentrasjonsfaktoren, BCF ≤ 100).

2. Klassifisering og merking uten symbol

Stoffer skal klassifiseres miljøskadelig og utstyres med risikosegninger i samsvar med følgende kriterier:

Med begge disse risikosegningene:

R52 Skadelig for vannlevende organismer

og

R53 Kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i vannmiljøet

Akutt giftighet:

- 96 timers LC50 (for fisk): $10 \text{ mg/l} < LC50 \leq 100 \text{ mg/l}$, eller
- 48 timers EC50 (for *Daphnia*): $10 \text{ mg/l} < EC50 \leq 100 \text{ mg/l}$, eller
- 72 timers IC50 (for alge): $10 \text{ mg/l} < IC50 \leq 100 \text{ mg/l}$

og

- Stoffet ikke er lett nedbrytbart.

Dette kriteriet benyttes med mindre det foreligger ytterligere vitenskapelig dokumentasjon vedrørende nedbrytning og/eller giftighet som med rimelig sikkerhet kan vise at hverken stoffet eller dets nedbrytningsprodukter utgjør noen potensiell fare for langtids- og/eller forsinkede skadevirkninger for vannmiljøet. Slik supplerende, vitenskapelig dokumentasjon kan omfatte:

- (i) Påvist evne til rask nedbrytning i vannmiljø.
- (ii) Fravær av kronisk giftighet ved en konsentrasjon på 1,0 mg/l, f.eks. ingen observert effekt ved konsentrasjoner større enn 1,0 mg/l, bestemt i forlenget giftighetstest med fisk eller *Daphnia*.

R52 Skadelig for vannlevende organismer

Stoffer som ikke faller inn under kriteriene som er angitt tidligere i dette kapitlet, men som likevel på grunnlag av tilgjengelige bevis vedrørende deres giftvirkning kan medføre en fare for strukturen eller funksjonen av vannmiljøet.

R53 Kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i vannmiljøet

Stoffer som ikke faller inn under kriteriene som tidligere er oppgitt for miljøskadelige stoffer, men som på grunnlag av tilgjengelig bevis vedrørende deres nedbrytbarhet, akkumuleringspotensiale, samt beregnet eller påvist miljømessig oppførsel og skjebne, likevel kan representere en langsiktig og/eller forsinket fare for strukturen og/eller funksjonen av vannmiljøet.

Lite vannløselige stoffer, dvs. stoffer med løselighet på mindre enn 1 mg/l, vil for eksempel bli omfattet av dette kriteriet dersom:

- (a) De ikke er lett nedbrytbare; og
- (b) $\log P_{OW}$ ($\log$ oktanol/vann-fordelingskoeffisient) $\geq 3,0$ (med mindre den eksperimentelt bestemte biokonsentrasjonsfaktoren, $BCF \leq 100$).

Dette kriteriet benyttes dersom det ikke foreligger ytterligere vitenskapelig bevis vedrørende nedbrytning og/eller giftighet som er tilstrekkelig til å gi en rimelig sikkerhet for at hverken stoffet eller dets nedbrytningsprodukter vil innebære noen potensiell fare for langtids- og/eller forsinkede skadevirkninger for vannmiljøet.

Slik supplerende, vitenskapelig bevis kan omfatte:

- (i) Påvist evne til rask nedbrytning i vannmiljø.
- (ii) Fravær av kronisk giftighet ved grensen for stoffets vannløselighet, f.eks. ingen observerte effekter ved konsentrasjoner større enn stoffets løselighetsgrense, bestemt i forlenget giftighetstest med fisk eller *Daphnia*.

3. Bestemmelse av IC50 for alge og bionedbrytbarhet

Dersom det kan påvises at algevekst er hemmet utelukkende på grunn av redusert lysintensitet som følge av at teststoffet er sterkt farget, skal testmetoden IC50, 72 timer, ikke benyttes som grunnlag for klassifisering.

Stoffer anses som lett nedbrytbare dersom følgende kriterier er oppfylt:

- (a) Hvis følgende nedbrytningsnivåer er oppnådd i 28-dagers bionedbrytningsundersøkelser:
  - 70% i tester basert på oppløst organisk karbon.
  - 60% av teoretisk maksimum i tester basert på oksygenforbruk (depletion) eller utvikling av karbondioksid.
 Disse nivåene av bionedbrytbarhet må oppnås innen 10 dager etter starten av nedbrytningen; dvs. tidspunktet da 10% av teststoffet er nedbrutt.
- (b) Dersom, i de tilfeller hvor kun data for COD og BOD₅ foreligger, forholdet BOD₅/COD er lik eller større enn 0,5; eller
- (c) Dersom det foreligger andre overbevisende vitenskapelige bevis for at stoffet kan nedbrytes (biotisk og/eller abiotisk) i vannmiljø til et nivå lik eller større enn 70% i løpet av en 28-dagers periode.

§ 35. Klassifisering mht. ikke-vandig miljø

1. Klassifisering og merking med symbol

Stoffer skal klassifiseres som miljøskadelige, tildeles symbolet N med farebetegnelsen «Miljøskadelig» og utstyres med risikosegninger i samsvar med følgende kriterier:

R54 Giftig for planter

R55 Giftig for dyr

R56 Giftig for jordlevende organismer

R57 Giftig for bier

R58 Kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i miljøet

- Stoffer som på grunnlag av tilgjengelig dokumentasjon vedrørende deres giftighet, nedbrytbarhet, akkumuleringspotensiale, samt deres beregnede eller observerte oppførsel og skjebne i miljøet kan representere en umiddelbar eller langsiktig og/eller forsinket fare for strukturen og/eller funksjonen av naturlige økosystemer, andre enn de som er dekket av § 34. Detaljerte kriterier vil bli utarbeidet senere.

2. Klassifisering og merking med symbol

Stoffer skal klassifiseres som miljøskadelige, tildeles symbolet N med farebetegnelsen «Miljøskadelig» og

utstyres med risikosestninger i samsvar med følgende kriterier:

R59 Farlig for ozonlaget

- Stoffer som på grunnlag av tilgjengelig bevis vedrørende deres egenskaper og deres beregnede eller observerte oppførsel og skjebne i miljøet, kan representere en fare for strukturen og/eller funksjonen av det stratosfæriske ozonlaget. Dette inkluderer stoffene som er oppført i Annex A, gruppe I og II, Annex B, gruppe I, II og III, Annex C, gruppe I, II og III og Annex E, gruppe I i Montrealprotokollen. Dette tilsvarer stoffene oppført i Annex I og II til EUs forordning (EØF) nr. 2037/2000.

Del C 2: Klassifisering av stoffblandinger

§ 36. Tradisjonell beregningsmetode

a) Vannmiljø

I. Den tradisjonelle metoden for vurdering av farene for vannmiljøet

Den tradisjonelle metoden for vurdering av farene for vannmiljøet tar hensyn til alle farene som et stoff kan medføre for dette mediet i samsvar med følgende spesifikasjoner.

Følgende stoffblandinger skal klassifiseres som miljøskadelige

1. – og tildeles

faresymbolet «N»,
farebetegnelsen «miljøskadelig» og
risikosestningene R50 og R53 (R50/53):

1.1. stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningene R50/53 i konsentrasjoner som hver for seg er lik eller større enn:

- a) enten konsentrasjonen fastsatt i Stofflisten for stoffet eller stoffene til vurdering, eller
- b) konsentrasjonen fastsatt i § 37 (tabell 1) dersom stoffet eller stoffene ikke er oppført i Stofflisten eller er oppført der uten konsentrasjonsgrenser,

1.2. stoffblandinger som inneholder flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningene R50/53 i konsentrasjoner som hver for seg ikke overskrider grensene fastsatt i 1.1 bokstav a eller b, dersom

$$\Sigma (P_{N,R50-53} / L_{N,R50-53}) \geq 1$$

der: $P_{N,R50-53}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R50–53 i stoffblandingen,
 $L_{N,R50-53}$ er grensen for R50–53 fastsatt for hvert miljøskadelig stoff med setningene R50–53, uttrykt i vektprosent,

2. – og tildeles

faresymbolet «N»,
farebetegnelsen «miljøskadelig» og
risikosestningene R51 og R53 (R51–53)

med mindre stoffblandingen allerede er klassifisert i samsvar med 1 ovenfor.

2.1. stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningene R50–53 eller R51–53 i konsentrasjoner som hver for seg er lik eller større enn:

- a) enten konsentrasjonen fastsatt i Stofflisten for stoffet eller stoffene til vurdering, eller
- b) konsentrasjonen fastsatt i § 37 (tabell I) dersom stoffet eller stoffene ikke er oppført i Stofflisten eller er oppført der uten konsentrasjonsgrenser,

2.2. stoffblandinger som inneholder flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningene R50–53 eller R51–53 i konsentrasjoner som hver for seg ikke overskrider grensene fastsatt i 2.1. bokstav a eller b, dersom

$$\Sigma ((P_{N,R50-53} / L_{N,R51-53}) + (P_{N,R51-53} / L_{N,R51-53}))$$

der: $P_{N,R50-53}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R50–53 i stoffblandingen,
 $P_{N,R51-53}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R51–53 i stoffblandingen,
 $L_{N,R51-53}$ er den respektive grensen for R51–53 fastsatt for hvert miljøskadelig stoff med setningene R50–53 eller R51–53, uttrykt i vektprosent,

3. – og tildeles

risikosestningene R52 og R53 (R52–53)

med mindre stoffblandingen allerede er klassifisert i samsvar med 1 eller 2 ovenfor.

3.1. stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningene R50–53 eller R51–53 eller R52–53 i konsentrasjoner som hver for seg er lik eller større enn:

- a) enten konsentrasjonen fastsatt i Stofflisten for stoffet eller stoffene til vurdering, eller
- b) konsentrasjonen fastsatt i § 37 (tabell 1) dersom stoffet eller stoffene ikke er oppført i Stofflisten

eller er oppført der uten konsentrasjonsgrenser,

3.2. stoffblandinger som inneholder flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningene R51–53 eller R50–53 eller R52–53 i konsentrasjoner som hver for seg ikke overskrider grensene fastsatt i 3.1 bokstav a eller b, dersom

$$\Sigma ((P_{N,R50-53} / L_{R52-53}) + (P_{N,R51-53} / L_{R52-53}) + (P_{R52-53} / L_{R52-53})) \geq 1$$

der: $P_{N,R50-53}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R50–53 i stoffblandingen,
 $P_{N,R51-53}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R51–53 i stoffblandingen,
 P_{R52-53} er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R52–53 i stoffblandingen,
 L_{R52-53} er den respektive grensen for R52–53 for hvert miljøskadelig stoff med setningene R50–53 eller R51–53 eller R52–53, uttrykt i vektprosent,

4. – og tildeles

faresymbolet «N»,
farebetegnelsen «miljøskadelig» og
risikosetningen R50
med mindre stoffblandingen allerede er klassifisert i samsvar med 1 ovenfor.

4.1. stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningen R50 i konsentrasjoner som hver for seg er lik eller større enn:

- enten konsentrasjonen fastsatt i Stofflisten for stoffet eller stoffene til vurdering, eller
- konsentrasjonen fastsatt i § 37 (tabell 2) dersom stoffet eller stoffene ikke er oppført i Stofflisten eller er oppført der uten konsentrasjonsgrenser,

4.2. stoffblandinger som inneholder flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningen R50 i konsentrasjoner som hver for seg ikke overskrider grensene fastsatt i 4.1. bokstav a eller b, dersom

$$\Sigma (P_{N, R50} / L_{N,R50}) \geq 1$$

der: $P_{N,R50}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningen R50 i stoffblandingen,
 $L_{N,R50}$ er grensen for R50 for hvert miljøskadelig stoff med setningen R50, uttrykt i vektprosent,

4.3. stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningen R50, men som ikke oppfyller kriteriene i 4.1. eller 4.2., og som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningene R50–53 dersom

$$\Sigma ((P_{N,R50} / L_{N,R50}) + (P_{N,R50-53} / L_{N,R50})) \geq 1$$

der: $P_{N,R50}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningen R50 i stoffblandingen,
 $P_{N,R50-53}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R50–53 i stoffblandingen,
 $L_{N,R50}$ er den respektive grensen for R50 for hvert miljøskadelig stoff med setningene R50 eller R50–53, uttrykt i vektprosent,

5. – og tildeles

risikosetningen R52
med mindre stoffblandingen allerede er klassifisert i samsvar med 1, 2, 3 eller 4 ovenfor:

5.1. stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningen R52 i konsentrasjoner som hver for seg er lik eller større enn:

- enten konsentrasjonen fastsatt i Stofflisten for stoffet eller stoffene til vurdering, eller
- konsentrasjonen fastsatt i § 37 (tabell 3) dersom stoffet eller stoffene ikke er oppført i Stofflisten eller er oppført der uten konsentrasjonsgrenser,

5.2. stoffblandinger som inneholder flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningen R52 i konsentrasjoner som hver for seg ikke overskrider grensene fastsatt i 5.1. bokstav a eller b, dersom

$$\Sigma (P_{R52} / L_{R52}) \geq 1$$

der: P_{R52} er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningen R52 i stoffblandingen,
 L_{R52} er grensen for R52 for hvert miljøskadelig stoff med setningen R52, uttrykt i vektprosent,

6. – og tildeles

risikosetningen R53
med mindre stoffblandingen allerede er klassifisert i samsvar med 1, 2 eller 3 ovenfor:

6.1. stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningen R53 i konsentrasjoner som hver for seg er lik eller større enn:

- enten konsentrasjonen fastsatt i Stofflisten for stoffet eller stoffene til vurdering, eller
- konsentrasjonen fastsatt i § 37 (tabell 4) dersom stoffet eller stoffene ikke er oppført i Stofflisten eller er oppført der uten konsentrasjonsgrenser,

6.2. stoffblandinger som inneholder flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningen R53 i konsentrasjoner som hver for seg ikke overskrider grensene fastsatt i 6.1. bokstav a eller b, dersom

$$\Sigma (P_{R53} / L_{R53}) \geq 1$$

der: P_{R53} er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningen R53 i stoffblandingen,

L_{R53} er grensen for R53 for hvert miljøskadelig stoff med setningen R53, uttrykt i vektprosent,

6.3. stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningen R53, men som ikke oppfyller kriteriene i 6.2., og som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med setningene R50–53 eller R51–53 eller R52–53 dersom

$$\Sigma ((P_{R53} / L_{R53}) + (P_{N,R50-53} / L_{R53}) + (P_{N,R51-53} / L_{R53}) + (P_{R52-53} / L_{R53})) \geq 1$$

der: P_{R53} er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningen R53 i stoffblandingen,

$P_{N,R50-53}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R50–53 i stoffblandingen,

$P_{N,R51-53}$ er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R51–53 i stoffblandingen,

P_{R52-53} er vektprosenten av hvert miljøskadelig stoff med setningene R52–53 i stoffblandingen,

L_{R53} er den respektive grensen for R53 for hvert miljøskadelig stoff med setningene R53 eller R50–53 eller R51–53 eller R52–53, uttrykt i vektprosent.

b) Øvrig miljø (ikke-vandig miljø)

b1) Landmiljø

I. Vurdering av stoffblandinger som er farlige for landmiljøet

Ved bruk av følgende risikosetninger til klassifisering av stoffblandinger skal det tas hensyn til de detaljerte kriteriene etter at disse er tatt inn i § 35:

R54 Giftig for planter

R55 Giftig for dyr

R56 Giftig for jordlevende organismer

R57 Giftig for bier

R58 Kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i miljøet.

b2) Ozonlaget

I. Den tradisjonelle metoden for vurdering av stoffblandinger som er farlige for ozonlaget

Følgende stoffblandinger skal klassifiseres som miljøskadelige

1. og tildeles

faresymbolet «n»,

farebetegnelsen «miljøskadelig» og

risikosetningen R59:

stoffblandinger som inneholder ett eller flere stoffer klassifisert som miljøskadelige med faresymbolet «N» og risikosetningen R59 i konsentrasjoner som hver for seg er lik eller større enn:

a) enten konsentrasjonen fastsatt i Stofflisten for stoffet eller stoffene til vurdering, eller

b) konsentrasjonen fastsatt i § 37 (tabell 5) dersom stoffet eller stoffene ikke er oppført i Stofflisten eller er oppført der uten konsentrasjonsgrenser,

§ 37. Generelle konsentrasjonsgrenser ved vurdering av miljøfare

I. For vannmiljøet

Konsentrasjonsgrensene fastsatt i følgende tabeller, uttrykt i vektprosent, er avgjørende for klassifiseringen av stoffblandingen i forhold til konsentrasjonen av det eller de enkelte tilstedeværende stoffene, og klassifiseringen av dette eller disse er også angitt.

Tabell 1.: Akutt giftighet i vann og uønskede langtidsvirkninger

Klassifisering av stoffet	Klassifisering av stoffblandingen		
	N, R50–53	N, R51–53	R52–53
N, R50–53	kons. $\geq$ 25%	2,5% $\leq$ kons. < 25%	0,25% $\leq$ kons. < 2,5%
N, R51–53		kons. $\geq$ 25%	2,5% $\leq$ kons. < 25%
R52–53			kons. $\leq$ 25%

Tabell 2.: Akutt giftighet i vann

Klassifisering av stoffet	Klassifisering av stoffblandingen
	N, R50
N, R50	kons. $\geq$ 25%
N, R50–53	kons. $\geq$ 25%

Tabell 3: Giftighet i vann

<i>Klassifisering av stoffet</i>	<i>Klassifisering av stoffblandingen</i> R52
R52	kons. $\geq$ 25%

Tabell 4: Uønskede langtidsvirkninger

<i>Klassifisering av stoffet</i>	<i>Klassifisering av stoffblandingen</i> R53
R53	kons. $\geq$ 25%
N, R50–53	kons. $\geq$ 25%
N, R51–53	kons. $\geq$ 25%
R52–53	kons. $\geq$ 25%

II. For det øvrige miljø (ikke-vandig miljø)

Konsentrasjonsgrensene fastsatt i følgende tabell, uttrykt i vektprosent eller, for gassformige stoffblandinger, i volumprosent, er avgjørende for klassifiseringen av stoffblandingen i forhold til konsentrasjonen av det eller de enkelte tilstedeværende stoffene, og klassifiseringen av dette eller disse er også angitt.

Tabell 5: Farlig for ozonlaget

<i>Klassifisering av stoffet</i>	<i>Klassifisering av stoffblandingen</i> N, R59
N med R59	kons. $\geq$ 0,1%

§ 38. Testmetoder til bruk ved vurdering av fare for vannmiljøet

Klassifisering av en stoffblanding skjer oftest etter den tradisjonelle metode. Til bestemmelse av akutt giftighet for vannmiljøet kan det imidlertid i visse tilfeller være hensiktsmessig å teste selve stoffblandingen. Eventuelle laboratorieforsøk skal gjennomføres på stoffblandingen i den form den omsettes i.

Resultatene av disse testene av stoffblandingen kan bare endre klassifiseringen med hensyn på akutt giftighet som ville ha fremkommet ved bruk av den tradisjonelle metode.

Undersøkelsene skal videre gjennomføres for alle tre arter i overensstemmelse med kriteriene i § 34 i denne forskrift (alger, dafnier, fisk) med mindre stoffblandingen allerede etter undersøkelser på en av artene er blitt plassert i høyeste fareklasse for akutt giftighet for vannmiljøet, eller det allerede foreligger et resultat av undersøkelsene innen denne forskriften trer i kraft.

Kapittel III. Tilsyn, unntak, tvangsmulkt, straff og ikrafttredelse

§ 39. Tilsyn

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet fører tilsyn med at denne forskriften følges innenfor sine respektive ansvarsområder.

§ 40. Unntak

I særlige tilfeller, og forutsatt at det ikke strider mot internasjonale avtaler som Norge har inngått, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet innenfor sine respektive ansvarsområder gjøre unntak fra bestemmelsene i denne forskrift.

§ 41. Tvangsmulkt og forelegg

For å sikre at bestemmelsene i denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften blir overholdt, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet innenfor sine ansvarsområder treffe vedtak om tvangsmulkt i medhold av lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 13 og lov om arbeidervern og arbeidsmiljø § 78. Direktoratet for brann- og elsikkerhet kan ilegge forelegg i medhold av lov om eksplosive varer § 42 – § 43 og lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 45 – § 46.

§ 42. Klage

Enkeltvedtak truffet i medhold av denne forskriften av Direktoratet for brann- og elsikkerhet, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet kan påklages til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Enkeltvedtak truffet av Statens forurensningstilsyn kan påklages til Miljøverndepartementet.

§ 43. Straff

Ved overtredelse av denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften, kommer bestemmelsene om straff i lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 44, lov om eksplosive varer § 41, lov om

arbeidervern og arbeidsmiljø, kap. XIV, lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 12 og straffelovens § 48a og § 48b til anvendelse, dersom forholdet ikke faller inn under strengere straffebestemmelser.

§ 44. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 1998.

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2002.

Farlige kjemikalier som 1. januar 2002 er emballert, merket og deklartert i samsvar med gjeldende forskrift, kan uten hinder av reglene i endringsforskriften omsettes i ett år etter at endringene har trådt i kraft.

21. des. Nr. 1677 2001

Forskrift om endring i forskrift om farekoder, faresymbol og farebetegnelser, samt advarselsetninger som skal benyttes ved merking av farlige kjemikalier.

Fastsatt av Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Oljedirektoratet 21. desember 2001 med hjemmel i forskrift av 21. august 1997 nr. 996 om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier § 9 tredje ledd, jf. EØS-avtalens vedlegg II, avsnitt XV pkt. 1 (direktiv 67/548/EØF) pkt. 10 (direktiv 88/379/EØF), pkt. 4 (direktiv 76/769/EØF) og pkt. 12b (direktiv 91/442/EØF) og (direktiv 1999/45/EF), alle med senere endringer. Kunngjort 27. februar 2002.

I

I forskrift av 23. desember 1997 nr. 1494 om farekoder, faresymbol og farebetegnelser, samt advarselsetninger som skal benyttes ved merking av farlige kjemikalier er det foretatt endringer og forskriften lyder i sin helhet etter dette:

Kapittel I. Ansvarsforhold

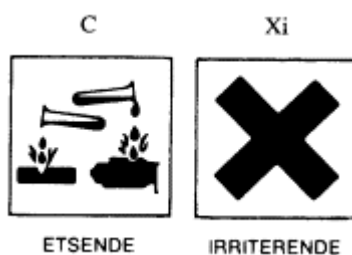
§ 1. Hvem som har plikter etter forskriften

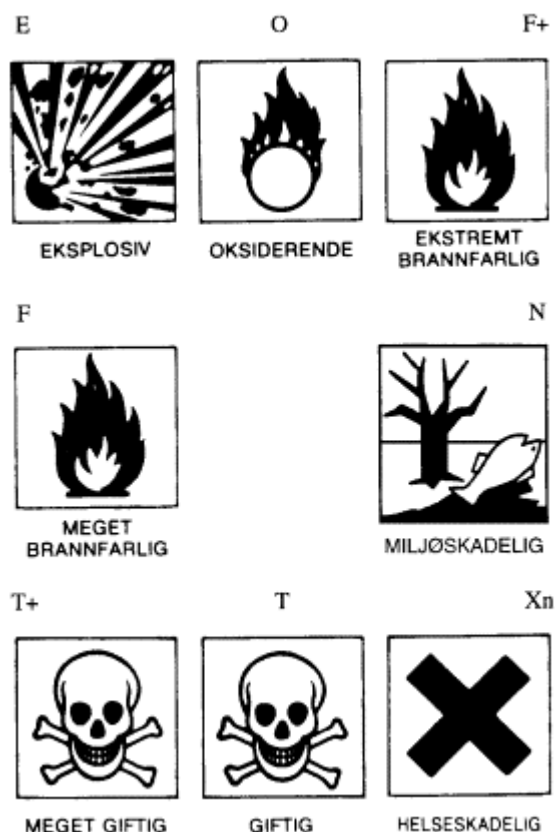
Enhver som produserer, importerer og/eller omsetter farlige kjemikalier for yrkesmessig eller privat bruk skal sørge for at forskriftens krav oppfylles. Faresymbolene med tilhørende farebetegnelser, samt ordlyden på advarselsetningene skal være i samsvar med denne forskriften.

Kapittel II. Faresymboler etc.

§ 2. Farekoder, faresymbol og farebetegnelser

Følgende farekoder, faresymbol og farebetegnelser gjelder ved merking av kjemikalier iht. § 15 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier:

Faresymbolene skal trykkes i sort på oransje-gul bunn. Farebetegnelse skal angis sammen med faresymbol. Farekoden som står over symbolene skal ikke inngå i fareetiketten.

Kapittel III. Advarselssetninger

§ 3. Risikosestninger

Ved advarselsmerking av farlige kjemikalier, iht. § 15 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier, skal setninger som benyttes for å beskrive faremomenter (R-setninger) ha følgende ordlyd:

R1	Eksplisjonsfarlig i tørr tilstand.
R2	Eksplisjonsfarlig ved støt, gnidning, ild eller andre antennelseskilder.
R3	Meget eksplisjonsfarlig ved støt, gnidning, ild eller andre antennelseskilder.
R4	Danner meget følsomme eksplisjonsfarlige metallforbindelser.
R5	Eksplisjonsfarlig ved oppvarming.
R6	Eksplisjonsfarlig ved og uten kontakt med luft.
R7	Kan forårsake brann.
R8	Brannfarlig ved kontakt med brennbare stoffer.
R9	Eksplisjonsfarlig ved blanding med brennbare stoffer.
R10	Brannfarlig.
R11	Meget brannfarlig.
R12	Ekstremt brannfarlig.
R14	Reagerer voldsomt med vann.
R15	Reagerer med vann under dannelse av ekstremt brannfarlige gasser.
R16	Eksplisjonsfarlig ved blanding med oksiderende stoffer.
R17	Selvantennelig i luft.
R18	Ved bruk kan brennbare damper/eksplisive damp-luft-blandinger dannes.
R19	Kan danne eksplisive peroksider.
R20	Farlig ved innånding.
R21	Farlig ved hudkontakt.
R22	Farlig ved svelging.
R23	Giftig ved innånding.
R24	Giftig ved hudkontakt.
R25	Giftig ved svelging.
R26	Meget giftig ved innånding.
R27	Meget giftig ved hudkontakt.

R28	Meget giftig ved svelging.
R29	Ved kontakt med vann utvikles giftig gass.
R30	Kan bli meget brannfarlig under bruk.
R31	Ved kontakt med syre utvikles giftig gass.
R32	Ved kontakt med syre utvikles meget giftig gass.
R33	Kan opphopes i kroppen ved gjentatt bruk.
R34	Etsende.
R35	Sterkt etsende.
R36	Irriterer øynene.
R37	Irriterer luftveiene.
R38	Irriterer huden.
R39	Fare for alvorlig varig helseskade.
R40	Mulig fare for kreft.
R41	Fare for alvorlig øyeskade.
R42	Kan gi allergi ved innånding.
R43	Kan gi allergi ved hudkontakt.
R44	Ekspløsjonsfarlig ved oppvarming i lukket rom.
R45	Kan forårsake kreft.
R46	Kan forårsake arvelige skader.
R48	Alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning.
R49	Kan forårsake kreft ved innånding.
R50	Meget giftig for vannlevende organismer.
R51	Giftig for vannlevende organismer.
R52	Skadelig for vannlevende organismer.
R53	Kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i vannmiljøet.
R54	Giftig for planter.
R55	Giftig for dyr.
R56	Giftig for jordlevende organismer (jordbunnsorganismer).
R57	Giftig for bier.
R58	Kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i miljøet.
R59	Farlig for ozonlaget.
R60	Kan skade forplantningsevnen.
R61	Kan gi fosterskader.
R62	Mulig fare for skade på forplantningsevnen.
R63	Mulig fare for fosterskade.
R64	Kan skade barn som får morsmelk.
R65	Farlig: kan forårsake lungeskade ved svelging.
R66	Gjentatt eksponering kan gi tørr eller sprukket hud.
R67	Damp kan forårsake døsighet og svimmelhet.
R68	Mulig fare for varig helseskade.

Kombinasjonssetninger

Når flere setninger kombineres i én setning, iht. § 15 i forskrift om klassifisering, merking mv. av farlige kjemikalier, skal ordlyden på setningene være som angitt nedenfor. Kombinasjonen regnes som én setning:

R14/15	Reagerer voldsomt med vann under dannelse av ekstremt brannfarlige gasser.
R15/29	Reagerer med vann under dannelse av giftige og ekstremt brannfarlige gasser.
R20/21	Farlig ved innånding og hudkontakt.
R20/22	Farlig ved innånding og svelging.
R20/21/22	Farlig ved innånding, hudkontakt og svelging.
R21/22	Farlig ved hudkontakt og svelging.
R23/24	Giftig ved innånding og hudkontakt.
R23/25	Giftig ved innånding og svelging.
R23/24/25	Giftig ved innånding, hudkontakt og svelging.
R24/25	Giftig ved hudkontakt og svelging.
R26/27	Meget giftig ved innånding og hudkontakt.
R26/28	Meget giftig ved innånding og svelging.
R26/27/28	Meget giftig ved innånding, hudkontakt og svelging.
R27/28	Meget giftig ved hudkontakt og svelging.
R36/37	Irriterer øynene og luftveiene.
R36/38	Irriterer øynene og huden.
R36/37/38	Irriterer øynene, luftveiene og huden.

R37/38	Irriterer luftveiene og huden.
R39/23	Giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved innånding.
R39/24	Giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved hudkontakt.
R39/25	Giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved svelging.
R39/23/24	Giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved innånding og hudkontakt.
R39/23/25	Giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved innånding og svelging.
R39/24/25	Giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved hudkontakt og svelging.
R39/23/24/25	Giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved innånding, hudkontakt og svelging.
R39/26	Meget giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved innånding.
R39/27	Meget giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved hudkontakt.
R39/28	Meget giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved svelging.
R39/26/27	Meget giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved innånding og hudkontakt.
R39/26/28	Meget giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved innånding og svelging.
R39/27/28	Meget giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved hudkontakt og svelging.
R39/26/27/28	Meget giftig: fare for alvorlig varig helseskade ved innånding, hudkontakt og svelging.
R42/43	Kan gi allergi ved innånding og hudkontakt.
R48/20	Farlig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved innånding.
R48/21	Farlig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved hudkontakt.
R48/22	Farlig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved svelging.
R48/20/21	Farlig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved innånding og hudkontakt.
R48/20/22	Farlig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved innånding og svelging.
R48/21/22	Farlig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved hudkontakt og svelging.
R48/20/21/22	Farlig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved innånding, hudkontakt og svelging.
R48/23	Giftig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved innånding.
R48/24	Giftig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved hudkontakt.
R48/25	Giftig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved svelging.
R48/23/24	Giftig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved innånding og hudkontakt.
R48/23/25	Giftig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved innånding og svelging.
R48/24/25	Giftig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved hudkontakt og svelging.
R48/23/24/25	Giftig: alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning ved innånding, hudkontakt og svelging.
R50/53	Meget giftig for vannlevende organismer; kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i vannmiljøet.
R51/53	Giftig for vannlevende organismer: kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i vannmiljøet.
R52/53	Skadelig for vannlevende organismer: kan forårsake uønskede langtidsvirkninger i vannmiljøet.
R68/20	Farlig: mulig fare for varig helseskade ved innånding.
R68/21	Farlig: mulig fare for varig helseskade ved hudkontakt.
R68/22	Farlig: mulig fare for varig helseskade ved svelging.
R68/20/21	Farlig: mulig fare for varig helseskade ved innånding og hudkontakt.
R68/20/22	Farlig: mulig fare for varig helseskade ved innånding og svelging.
R68/21/22	Farlig: mulig fare for varig helseskade ved hudkontakt og svelging.
R68/20/21/22	Farlig: mulig fare for varig helseskade ved innånding, hudkontakt og svelging.

§ 4. Sikkerhetssetninger

Ved advarselmerking, iht. § 15 i forskrift om klassifisering, merking mv. av farlige kjemikalier, skal følgende setninger benyttes for å beskrive nødvendige forholdsregler for forsvarlig håndtering og bruk av kjemikaliene:

S1	Oppbevares innelåst.
S2	Oppbevares utilgjengelig for barn.
S3	Oppbevares kjølig.
S4	Må ikke oppbevares i nærheten av bolighus.
S5	Oppbevares under .... (En egnet væske som angis av produsent, importør eller omsetter).
S6	Oppbevares under .... (En inert gass som angis av produsent, importør eller omsetter).
S7	Emballasjen skal holdes tett lukket.
S8	Oppbevares tørt.
S9	Oppbevares på et godt ventilert sted.
S12	Emballasjen må ikke lukkes tett igjen.
S13	Må ikke oppbevares sammen med næringsmidler, drikkevarer eller dyrefôr.
S14	Oppbevares adskilt fra .... (Uforenelige kjemikalier som angis av produsent, importør eller omsetter).
S15	Må ikke utsettes for varme.
S16	Holdes vekk fra antennelseskilder – Røyking forbudt.
S17	Holdes vekk fra brennbart materiale.

- S18 Skal behandles og åpnes med forsiktighet.
- S20 Det må ikke spises eller drikkes under bruk.
- S21 Det må ikke røykes under bruk.
- S22 Unngå innånding av støv.
- S23 Unngå innånding av gass/røyk/damp/sprøytetåke. (Den eller de aktuelle betegnelser angis av produsent, importør eller omsetter).
- S24 Unngå hudkontakt.
- S25 Unngå kontakt med øynene.
- S26 Får man stoffet i øynene; skyll straks grundig med store mengder vann og kontakt lege.
- S27 Tilsølte klær må fjernes straks.
- S28 Får man stoff på huden, vask straks med store mengder .... (Angis av produsent, importør eller omsetter).
- S29 Må ikke tømmes i kloakkavløp.
- S30 Vann må ikke tilsettes.
- S33 Ta forholdsregler mot utladning av statisk elektrisitet.
- S35 Produktet og emballasjen skal uskadeliggjøres på en sikker måte.
- S36 Bruk egnede verneklær.
- S37 Bruk egnede vernehansker.
- S38 Ved utilstrekkelig ventilasjon, må det benyttes egnet åndedrettsvern.
- S39 Bruk vernebriller/ansiktsskjerm.
- S40 Gulv og tilsølte gjenstander rengjøres med .... (Angis av produsent, importør eller omsetter).
- S41 Unngå innånding av røyken som oppstår ved brann eller eksplosjon.
- S42 Bruk egnet åndedrettsvern ved utgassing/sprøyting. (Den eller de aktuelle betegnelser angis av produsent, importør eller omsetter).
- S43 Ved brannslukning, bruk .... (Produsent, importør eller omsetter skal oppgi korrekt type av brannslukningsutstyr. Hvis bruk av vann øker faren, tilføy: «Bruk ikke vann»).
- S45 Ved uhell eller illebefinnende er omgående legebehandling nødvendig; vis etiketten om mulig.
- S46 Ved svelging, kontakt lege omgående og vis denne beholderen eller etiketten.
- S47 Må ikke oppbevares ved temperatur som er høyere enn .... °C. (Angis av produsent, importør eller omsetter).
- S48 Skal holdes fuktig med .... (Egnet materiale angis av produsent, importør eller omsetter).
- S49 Må kun oppbevares i den originale emballasjen.
- S50 Må ikke blandes med .... (Angis av produsent, importør eller omsetter).
- S51 Må bare anvendes på godt ventilerte steder.
- S52 Bør ikke benyttes på større flater i beboelses- eller oppholdsrom.
- S53 Unngå direkte kontakt – innhent spesielle opplysninger før bruk.
- S56 Ta hånd om dette kjemikaliet og dets emballasje og lever til godkjent avfallbehandlingsanlegg.
- S57 Oppbevares/håndteres slik at forurensning i miljøet unngås. (Sørg for forsvarlig emballering for å forebygge miljøforurensning).
- S59 Innhent opplysninger om gjenvinning og ombruk hos produsent/importør/omsetter.
- S60 Dette kjemikaliet og dets emballasje skal behandles som spesialavfall.
- S61 Unngå utslipp til miljøet. Se helse-, miljø- og sikkerhets- (HMS) datablad for ytterligere informasjon.
- S62 Ved svelging må ikke brekning fremkalles: Kontakt lege omgående og vis denne etikett eller emballasje.
- S63 Ved uhell ved innånding bringes den skadelidende til frisk luft og holdes i ro.
- S64 Ved svelging skylles munnen med vann (bare dersom personen er ved bevissthet).
- S210 Bruk trykkluft- eller friskluftsmaske i trange rom.

Kombinasjonssetninger

Når flere setninger kombineres i én setning, iht. § 15 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier, skal ordlyden på setningene være som angitt nedenfor. Kombinasjonen regnes som en setning:

- S1/2 Oppbevares innelåst og utilgjengelig for barn.
- S3/7 Emballasjen oppbevares godt lukket på et kjølig sted.
- S3/9/14 Emballasjen oppbevares på et kjølig, godt ventilert sted adskilt fra .... (Angis av produsent, importør eller omsetter).
- S3/9/14/49 Må kun oppbevares i den originale emballasjen på et kjølig, godt ventilert sted adskilt fra.... (Angis av produsent, importør eller omsetter).
- S3/9/49 Må kun oppbevares i den originale emballasjen på et kjølig, godt ventilert sted.
- S3/14 Oppbevares kjølig og adskilt fra .... (Angis av produsent, importør eller omsetter).
- S7/8 Emballasjen skal holdes tett lukket og oppbevares tørt.

- S7/9 Emballasjen skal holdes tett lukket og oppbevares på et godt ventilert sted.
- S7/47 Emballasjen skal holdes tett lukket og oppbevares ved en temperatur som ikke er høyere enn ... °C. (Angis av produsent, importør eller omsetter).
- S20/21 Det må ikke spises, drikkes eller røykes under bruk.
- S24/25 Unngå kontakt med huden og øynene.
- S27/28 Tilsølte klær må fjernes straks, og får man stoff på huden, vask straks med store mengder .... (Angis av produsent, importør eller omsetter)
- S29/35 Må ikke tømmes i kloakkavløp, produktet og emballasjen skal uskadeliggjøres på en sikker måte.
- S29/56 Må ikke tømmes i kloakkavløp; ta hånd om dette kjemikaliet og dets emballasje og lever til godkjent avfallsbehandlingsanlegg.
- S36/37 Bruk egnede verneklær og vernehansker.
- S36/37/39 Bruk egnede verneklær, vernehansker og vernebriller/ansiktsskjerm.
- S36/39 Bruk egnede verneklær og vernebriller/ansiktsskjerm.
- S37/39 Bruk egnede vernehansker og vernebriller/ansiktsskjerm.
- S47/49 Må kun oppbevares i den originale emballasjen ved temperatur som ikke er høyere enn ... °C. (Angis av produsent, importør eller omsetter).

Kapittel IV. Tilsyn, unntak, tvangsmulkt, straff og ikrafttredelse

§ 5. Tilsyn

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet fører tilsyn med at denne forskriften følges innenfor sine respektive ansvarsområder.

§ 6. Unntak

I særlige tilfeller, og forutsatt at det ikke strider mot internasjonale avtaler som Norge har inngått, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet innenfor sine respektive ansvarsområder gjøre unntak fra bestemmelsene i denne forskrift.

§ 7. Tvangsmulkt og forelegg

For å sikre at bestemmelsene i denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften blir overholdt, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet innenfor sine ansvarsområder treffe vedtak om tvangsmulkt i medhold av lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 13 og lov om arbeidervern og arbeidsmiljø § 78. Direktoratet for brann- og elsikkerhet kan ilegge forelegg i medhold av lov om eksplosive varer § 42 – § 43 og lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 45 – § 46.

§ 8. Klage

Enkeltvedtak truffet i medhold av denne forskriften av Direktoratet for brann- og elsikkerhet, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet kan påklages til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Enkeltvedtak truffet av Statens forurensningstilsyn kan påklages til Miljøverndepartementet.

§ 9. Straff

Ved overtredelse av denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften, kommer bestemmelsene om straff i lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 44, lov om eksplosive varer § 41, lov om arbeidervern og arbeidsmiljø, kap. XIV, lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 12 og straffelovens § 48a og § 48b til anvendelse, dersom forholdet ikke faller inn under strengere straffebestemmelser.

§ 10. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 1998

Kommentarer til enkelte av forskriftens bestemmelser

Til § 2:

Innramming av farebetegnelsen er ønskelig, men dette er ikke noe krav.

Det er vist en oversikt over sammenhengen mellom klassifisering i fareklasser, knyttet til bruk av bestemte risikosetninger, og de faresymbol og farebetegnelser som skal benyttes ved merking av emballasje for farlige kjemikalier. Farekoden inngår ikke i merkingen, men er den koden for symbolet som bl.a. er benyttet i forskrift om liste over farlige kjemikalier (Stofflisten).

Bruk av risikosetningene R33 og R64 (se § 5 i forskrift om krav til merking av farlige kjemikalier og valg av sikkerhetssetninger) og R29, R31, R32, R66 og R67 gir ikke en klassifisering som uttrykkes ved faresymbol og er derfor ikke vist i denne tabellen:

<i>Fareklasse – § 3 og § 6 i hovedforskriften</i>	<i>Farekode</i>	<i>Faresymbol</i>	<i>Farebetegnelse</i>
<i>Ekspllosiv</i>			
R2, R3	E	Ekspllosiv	Ekspllosiv
<i>Oksiderende</i>			
R7, R8, R9	O	Oksiderende	Oksiderende
<i>Ekstremt brannfarlig</i>			
R12	F+	Flammesymbol	Ekstremt brannfarlig
<i>Meget brannfarlig</i>			
R11, R15, R17	F	Flammesymbol	Meget brannfarlig
<i>Brannfarlig</i>			
R10	Ingen	Ingen	Ingen
<i>Meget giftig</i>			
R26, R27, R28, R39	T+	Dødninghode	Meget giftig
<i>Giftig</i>			
R23, R24, R25, R39, R48	T	Dødninghode	Giftig
<i>Helseskadelig</i>			
R20, R21, R22, R68, R48, R65	Xn	Andreaskors	Helseskadelig
<i>Etsende</i>			
R34, R35	C	Etsesymbol	Etsende
<i>Irriterende</i>			
R36, R37, R38, R41	Xi	Andreaskors	Irriterende
<i>Allergifremkallende</i>			
R42	Xn	Andreaskors	Helseskadelig
R43	Xi	Andreaskors	Irriterende
<i>Kreftfremkallende</i>			
R45, R49	T	Dødninghode	Giftig
R40	Xn	Andreaskors	Helseskadelig
<i>Arvestoffskadelig</i>			
R46	T	Dødninghode	Giftig
R68	Xn	Andreaskors	Helseskadelig
<i>Reproduksjonsskadelig</i>			
R60, R61	T	Dødninghode	Giftig
R62, R63	Xn	Andreaskors	Helseskadelig
<i>Miljøskadelig</i>			
R50, R50/53, R51/53, R54, R55, R56, R57, R58, R59	N	Miljøfaresymbol	Miljøskadelig
R52, R52/53, R53	Ingen	Ingen	Ingen

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2002.

Farlige kjemikalier som 1. januar 2002 er emballert, merket og deklartert i samsvar med gjeldende forskrift, kan uten hinder av reglene i endringsforskriften omsettes i ett år etter at endringene har trådt i kraft.

21. des. Nr. 1678 2001

Forskrift endring i forskrift om valg av sikkerhetssetninger og krav til merking av farlige kjemikalier.

Fatsatt av Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Oljedirektoratet 21. desember 2001 med hjemmel i forskrift av 21. august 1997 nr. 996 om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier § 20 andre ledd, jf. EØS-avtalens vedlegg II, avsnitt XV pkt. 1 (direktiv 67/548/EØF), pkt. 10 (direktiv 88/379/EØF), pkt. 4 (direktiv 76/769/EØF), pkt. 12b (direktiv 91/442/EØF) og (direktiv 1999/45/EF), alle med senere endringer. Kunngjort 27. februar 2002.

I

I forskrift av 23. desember 1997 nr. 1493 om valg av sikkerhetssetninger og krav til merking av farlige kjemikalier gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om krav til merking av farlige kjemikalier og valg av sikkerhetssetninger

I tillegg er det foretatt en rekke endringer og forskriften lyder i sin helhet etter dette:

Kapittel I. Ansvarsforhold

§ 1. Hvem som har plikter etter forskriften

Enhver som produserer, importerer eller omsetter farlige kjemikalier for yrkesmessig eller privat bruk skal sørge for at forskriftens krav oppfylles.

Kapittel II. Merkebestemmelser

§ 2. Merking av stoffer

Emballasje for farlige stoffer, samt stoffer som omfattes av de særlige merkereglene som er gitt i dette kapittel, skal være utstyrt med merking som oppfyller følgende krav:

- a. Stoffets betegnelse eller handelsnavn.
- b. Stoffets kjemiske navn: Er stoffet oppført i Stofflisten skal navnet som er oppført her angis på etiketten. Stoffet som ikke er oppført i Stofflisten, skal angis med entydig kjemisk navn.
- c. Navn og full adresse med telefonnummer til produsent, importør eller omsetter innen EØS-området.
- d. Faresymbol med farebetegnelse som angir faren ved bruk av kjemikalie.
  - i. Stoffet oppført i Stofflisten skal merkes med de faresymbol og farebetegnelser som stoffet er oppført med i Stofflisten.
  - ii. Stoffet som ikke er oppført i Stofflisten, skal merkes med faresymbol og farebetegnelser som fremkommer ved bruk av klassifiseringskriteriene.
  - iii. Hvis bruk av klassifiseringskriteriene gir mer enn ett symbol, skal symbol med farebetegnelse velges på følgende måte:
    - a. Krav om angivelse av symbol T+/T gjør bruk av symbolene Xn/Xi og C frivillig (hvis ikke annet er angitt i Stofflisten).
    - b. Krav om angivelse av symbol C gjør bruk av symbol Xn/Xi frivillig.
    - c. Krav om angivelse av symbol E gjør bruk av symbolene F+/F og O frivillig.Advarselsetninger skal i slike tilfeller gi nødvendig informasjon om farlige effekter som ikke dekkes av symbolet/-ene som benyttes.
- e. Advarselsetninger som gir tilstrekkelige opplysninger om faremomenter (Risikosekninger) og nødvendige forholdsregler (Sikkerhetssetninger) ved bruk av stoffet.
  - i. Stoffet som er oppført i Stofflisten skal være utstyrt med de Risiko- og Sikkerhetssetninger som der er angitt for stoffet, eventuelt med tillegg av advarselsetninger for YL-merking (jf. § 16 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier).
  - ii. For stoffer som ikke er oppført i Stofflisten skal relevante Risiko- og Sikkerhetssetninger velges ut med de kriterier som er angitt.
- f. På etikett for stoffer skal EC-nr. angis når dette foreligger.
- g. Betegnelsen «EF-etikett» skal angis for stoffer oppført i Stofflisten med unntak av de som er gitt note: «norsk 1 og norsk 2».

§ 3. Merking av stoffblandinger

Emballasje for farlige stoffblandinger, samt stoffblandinger som omfattes av de særlige merkereglene som er gitt i dette kapittel, skal være utstyrt med merking som oppfyller følgende krav:

- a. Stoffblandingsens betegnelse eller handelsnavn.
- b. Navn og full adresse med telefonnummer til produsent, importør eller omsetter innen EØS-området.
- c. Entydig kjemisk navn på inngående stoffer i henhold til følgende regler:
  - i. I stoffblandinger klassifisert som T+, T eller Xn, skal de stoffer angis som er klassifisert T+, T eller Xn og som finnes i stoffblandingen i konsentrasjon som er lik eller større enn stoffets nedre klassifiseringsgrense (Xn-grensen).
  - ii. I stoffblandinger klassifisert som C, skal de stoffer angis som er klassifisert C og som finnes i stoffblandingen i konsentrasjon lik eller større enn stoffets nedre klassifiseringsgrense (Xi-grensen).
  - iii. I stoffblandinger klassifisert som allergifremkallende, skal alle stoffer angis som er klassifisert allergifremkallende og som finnes i stoffblandingen i konsentrasjon lik eller større enn det enkelte stoffs klassifiseringsgrense.
  - iv. På fareetikett for stoffblandinger merket med en eller flere av risikosekningene R39, R40, R42, R43, R42/43, R45, R46, R48, R49, R60, R61, R62, R63 eller R68, skal det eller de stoffer som bidrar til denne klassifiseringen navngis.
  - v. På fareetikett for konsentrerte stoffblandinger til parfymeindustrien vil det være tilstrekkelig å angi navnet på det stoffet som i sterkeste grad bidrar til allergifaren ved stoffblandingen, selv om stoffblandingen består av flere allergifremkallende stoffer.

Som hovedregel vil det være tilstrekkelig å navngi maksimum de fire stoffene som primært bidrar sterkest til fareklassifiseringen og som utgjør de alvorligste helsefarene ved stoffblandingen dersom ikke annet er angitt i bokstav c pkt. iv. I enkelte tilfeller vil det, for å oppfylle krav til opplysning, være nødvendig å angi navnet på mer

enn fire stoffer. Stoffer oppført i Stofflisten skal angis med det navn som er benyttet i Stofflisten.

- d. Faresymbol med farebetegnelse. Hvis klassifiseringen resulterer i merking med mer enn ett symbol, skal symbol med farebetegnelse velges på følgende måte:
  - i. Krav om angivelse av symbol T+/T gjør bruk av symbolene Xn/Xi og C frivillig.
  - ii. Krav om angivelse av symbol C gjør bruk av symbol Xn/Xi frivillig.
  - iii. Krav om angivelse av symbol E gjør bruk av symbolene F+/F og O frivillig.

Advarselsetninger skal i slike tilfeller gi nødvendig informasjon om farlige effekter som ikke dekkes av symbolet/ene som benyttes.

- e. Advarselsetninger som gir tilstrekkelige opplysninger om farer (Risikosestninger) og nødvendige forholdsregler (Sikkerhetssetninger) ved bruk av stoffblandingen.
  - i. Som hovedregel vil det være tilstrekkelig å angi seks Risikosestninger og seks Sikkerhetssetninger for å beskrive faremomenter og nødvendige forholdsregler knyttet til bruk av en stoffblending. Kombinasjonssetninger regnes i denne sammenheng som en setning.
  - ii. Hvis stoffblandingen klassifiseres i mer enn en fareklasse, må advarselsetningene som benyttes dekke alle de viktigste faremomentene og nødvendige forholdsregler knyttet til bruk av stoffblandingen.
  - iii. Risikosestningene «Ekstremt brannfarlig» eller «Meget brannfarlig» behøver ikke angis på etiketten dersom de gjentar den informasjon som er gitt med faresymbol og farebetegnelse etter bokstav d.
- f. På etikett for stoffblandinger som selges til forbrukere, skal emballasjen merkes med stoffblandingsens netto volum eller vekt (nominell mengde).

Dersom en produsent eller importør kan godtgjøre at offentliggjøring i henhold til kravene i bokstav c vil kunne skade hans forretningshemmeligheter, kan stoffet angis med alternativt navn. Dette navnet bør baseres på stoffets viktigste funksjonelle kjemiske grupper.

Muligheten for å benytte alternativt navn gjelder ikke når stoffet er tildelt risikosestningene (R39, R40, R42, R43, R42/43, R45, R46, R48, R60, R61, R62, R63 eller R68).

En produsent som ønsker å benytte seg av denne unntaksregelen, må før markedsføringen iverksettes gi en veldokumentert melding til Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet eller Oljedirektoratet, som viser at betingelsene er oppfylt. Meldingen skal minst inneholde følgende opplysninger:

- a. Produsentens navn.
- b. Betegnelse eller handelsnavn for kjemikaliet i de land innen EØS hvor kjemikaliet vil bli omsatt.
- c. Forventet anvendelse/bruk av kjemikaliet.
- d. Sammensetningsopplysninger for kjemikaliet.
- e. Klassifisering av kjemikaliet og av de innholdsstoffene som ikke står på Stofflisten, med redegjørelse for den dokumentasjon som ligger til grunn for den foreslåtte klassifisering.
- f. Angivelse av det eller de helsefarlige innholdsstoffer, som ikke ønskes oppgitt på etiketten, med entydig kjemisk navn, CAS-nummer og EC-nummer.
- g. Dokumentasjon på hvorfor hans forretningshemmeligheter vil kunne skades ved opplysning av entydig kjemisk navn på etiketten.
- h. Opplysning om det alternative navn som vil bli brukt på etiketten for det helsefarlige stoffet.

Melding til ovennevnte myndigheter kan utelates, hvis tilsvarende melding er sendt inn til myndighetene i et annet EØS-land hvor kjemikaliet blir omsatt, og hvor meldingen også gir opplysning om hvilke betegnelse eller handelsnavn som blir benyttet ved omsetning i Norge.

Hvis dokumentasjonen i forhold til betingelsene og kravene angitt i foregående to ledd er utilstrekkelig, skal stoffets entydige kjemiske navn angis på fareetiketten i henhold til bokstav c.

§ 4. Merking av kjemikalier som inneholder nye stoffer

Stoffer som faller inn under forskrift om forhåndsmelding av nye stoffer (Forhåndsmeldingsforskriften) av 1. juli 1996 nr. 715 skal klassifiseres og merkes i samsvar med forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier.

Stoffer som faller inn under unntaksreglene i forskrift om forhåndsmelding av nye kjemikalier, med adgang til begrenset forhåndsmelding (Forhåndsmeldingsforskriftens § 5), skal så langt som mulig klassifiseres og merkes i samsvar med forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier. Dersom det ikke foreligger testdata for å vurdere klassifisering av stoffet i alle fareklasser, skal stoffet klassifiseres og merkes for de effektene det foreligger testdata for, og i tillegg merkes med følgende:

«Advarsel – stoffet er ennå ikke fullstendig undersøkt»

Stoffblandinger som inneholder 1 vektprosent eller mer av et stoff som skal merkes med advarselen som er angitt ovenfor, skal merkes med følgende:

«Advarsel – Denne stoffblandingen inneholder et stoff som ennå ikke er fullstendig undersøkt»

§ 5. Særlige merkeregler for stoffblandinger som er klassifisert

Stoffblandinger som er klassifisert i en eller flere av fareklassene som er angitt i § 6 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier, skal i tillegg til kravene i § 4 merkes i samsvar med følgende kriterier:

1. *Stoffblandinger som er tilgjengelig for offentligheten*

Dersom slike stoffblandinger er klassifisert meget giftig (T+), giftig (T) eller etsende (C), og det er fysisk

umulig å påføre merking med sikkerhetssetningene S1, S2, S45 eller S46 på selve emballasjen, skal emballasjen være vedlagt en nøyaktig og lett forståelig bruksanvisning som om nødvendig inneholder opplysninger om destruksjon av tomemballasjen.

2. *Stoffblandinger som påføres ved sprøyting*

Fareetiketten på emballasjen for slike stoffblandinger, skal være merket med sikkerhetssetning S23 sammen med sikkerhetssetning S38 eller S51, utvalgt etter de kriteriene som er gitt i kapittel III i denne forskriften.

3. *Stoffblandinger som inneholder et eller flere stoff som er merket med R33: «Kan opphopes i kroppen ved gjentatt bruk»*

Dersom stoffblandingen inneholder minst én vektprosent av et stoff som er merket med risikosetning R33, skal denne setningen stå på fareetiketten. Dette gjelder ikke hvis det er angitt en annen spesifikk konsentrasjonsgrense for stoffet i Stofflisten.

4. *Stoffblandinger som inneholder et eller flere stoff som er merket med R64: «Kan skade barn som får morsmelk»*

Dersom stoffblandingen inneholder minst én vektprosent av et stoff som er merket med risikosetning R64, skal denne setningen stå på fareetiketten. Dette gjelder med mindre det er angitt en annen spesifikk konsentrasjonsgrense for stoffet i Stofflisten.

§ 6. *Særlige merkebestemmelser for stoffblandinger*

Følgende merkeregler gjelder for stoffblandinger som inneholder bestemte stoffer, uavhengig av om stoffblandingen blir klassifisert i en fareklasse eller ikke. De øvrige merkereglene gitt i denne forskriften eller forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier gjelder også for disse kjemikaliene.

1. *Stoffblandinger som inneholder bly*

Maling og lakk

Emballasje for maling og lakk med totalt blyinnhold som overstiger 0,15% (uttrykt som metallens vekt) av stoffblandingsens samlede vekt, fastsatt i samsvar med ISO-standard 6503–1984, skal ha følgende påskrift: «Inneholder bly. Må ikke brukes på gjenstander som barn vil kunne tygge eller suge på.»

Emballasje som inneholder mindre enn 125 ml, kan ha følgende påskrift:

«Advarsel! Inneholder bly.»

2. *Stoffblandinger som inneholder cyanoakrylater*

Lim

Emballasjen som umiddelbart omslutter cyanoakrylat-baserte limstoffer, skal være forsynt med følgende påskrift:

«Cyanoakrylat.

Farlig.

Klistrer sammen hud og øyne på få sekunder.

Oppbevares utilgjengelig for barn.»

Nødvendige sikkerhetsinstruksjoner skal følge emballasjen.

3. *Stoffblandinger som inneholder isocyanater*

Emballasje som inneholder isocyanater (monomerer, oligomerer, prepolymerer osv. – hver for seg eller i blanding), skal være forsynt med følgende påskrift:

«Inneholder isocyanater.

Se informasjon fra produsenten.»

4. *Stoffblandinger som inneholder epoksyforbindelser med gjennomsnittlig molekylvekt mindre eller lik 700*

Stoffblandinger som inneholder epoksyforbindelser med gjennomsnittlig molekylvekt på ≤ 700 , skal ha følgende påskrift:

«Inneholder epoksyforbindelser.

Se informasjon fra produsenten.»

5. *Stoffblandinger som inneholder aktivt klor og som er tilgjengelig for offentligheten*

Emballasje for stoffblandinger som inneholder mer enn 1% aktivt klor, skal ha følgende påskrift:

«Advarsel! Må ikke brukes sammen med andre kjemikalier. Kan avgi farlige gasser (klor)»

6. *Stoffblandinger som inneholder kadmium (legeringer), beregnet til lodding og sveising*

Emballasje for stoffblandinger som inneholder kadmium og som kan anvendes ved lodding eller sveising, skal være forsynt med følgende påskrift:

«Advarsel! Inneholder kadmium.

Det utvikles farlige gasser ved bruk.

Se informasjon fra produsenten.

Følg sikkerhetsinstruksjonene.»

Merkingen skal være lett leselig, og skal ikke kunne fjernes.

7. *Stoff og/eller stoffblandinger klassifisert som kreftrfremkallende, arvestoffskadelige og reproduksjonsskadelige og tildelt faresymbolet Giftig*

Emballasje for kjemikalier som inneholder stoff og/eller stoffblandinger som er klassifisert som

kreftfremkallende, arvestoff- og reproduksjonsskadelig og tildelt faresymbolet Giftig som anført i Stofflisten, skal ha følgende påskrift:

«Kun til yrkesmessig bruk. NB:¹ Unngå enhver kontakt – Innhent spesielle opplysninger før bruk».

Merkingen skal være lett leselig, og skal ikke kunne fjernes.

Se forøvrig visse unntak gitt i § 26 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier.

1 Tekst analog med sikkerhetssetning S53. Hvis denne sikkerhetssetningen allerede er påkrevet, er det ikke nødvendig å gjenta setningen.

§ 7. Merking av kjemikalier med tilbøyelighet til selvantennelse

Emballasje for vegetabiliske og animalske oljer som tørker med eksoterm oksidasjon (tørrende oljer) og som kan føre til selvantennelse, skal være forsynt med følgende påskrift:

«Inneholder .... (Angis av produsent, importør eller omsetter). Risiko for selvantennelse. Søl og brukte filler samles og oppbevares i brannsikker avfallsbeholder, henges til tork ute eller brennes under oppsyn.»

Teksten skal være lett synlig og adskilles fra annen tekst, f.eks. bruksanvisning o.l.

§ 8. Merking av mobile gassbeholdere

Mobile gassbeholdere er tilfredsstillende merket når de er merket i samsvar med § 15 og § 17 eller § 19 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier eller denne forskrifts § 2 og § 3.

For gassbeholdere med et volum lik eller mindre enn 150 liter kan formatet og utformingen av fareetiketten istedet følge merkebestemmelsene i ISO-standard ISO/DP 7225.

Den informasjon som er i samsvar med ovenfor nevnte forskrifts § 15, kan være preget eller angitt på en holdbar skive eller skilt festet på beholderen, eller etikett festet til gassbeholderen.

For stoffblandinger kan denne merkingen angi en fellesbetegnelse eller industrielt/kommersielt navn, forutsatt at de farlige stoffene som inngår i stoffblandingen angis klart og utsettelig på selve gassbeholderen.

§ 9. Merking av gassbeholdere beregnet for propan, butan, flytende petroleumsgass (LPG) eller blandinger av disse

Disse stoffene og stoffblandingene er klassifisert henholdsvis i forskrift om liste over farlige stoffer (Stofflisten) og i forskrift om kriterier om klassifisering av farlige kjemikalier. De representerer allikevel ingen helsefare når de blir markedsført i lukkede, refyllbare beholdere eller engangsbeholdere i henhold til EN 417, som brensel som kun brukes til forbrenning.

Disse sylindere eller beholdere skal merkes med symbol og R- og S-setning på grunn av brannfaren. Informasjon om helsefare er ikke påkrevet på etiketten. Produsent, importør eller omsetter skal oversende disse opplysningene til profesjonelle brukere i henhold til kravene i forskrift om utarbeidelse og distribusjon av helse-, miljø- og sikkerhetsdatablad for farlige kjemikalier.

Forbrukere skal gis tilstrekkelig informasjon slik at de nødvendige forhåndsregler for vern av helse og sikkerhet kan tas.

Forøvrig gjelder de generelle kravene til merking av mobile gassbeholdere som er gitt i § 8.

§ 10. Merking av metaller i massiv form, legeringer eller stoffblandinger som inneholder polymerer eller elastomerer

Metaller, legeringer eller stoffblandinger som inneholder polymerer eller elastomerer skal klassifiseres og merkes i samsvar med forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier.

Noen av disse kjemikaliene innebærer ikke helsefare ved innånding, svelging eller hudkontakt eller for det vandige miljø i den form de omsettes, selv om de klassifiseres etter forskriftens regler, eller er klassifisert i Stofflisten.

Det er i slike tilfeller ikke påkrevet å påføre disse kjemikaliene fareetikett i samsvar med forskriften. Produsent, importør og/eller omsetter skal imidlertid sørge for at all informasjon som skulle inngått i fareetiketten blir oversendt til profesjonelle brukere av slike kjemikalier i form av et helse-, miljø- og sikkerhetsdatablad.

Forbrukere skal gis tilstrekkelig informasjon slik at de nødvendige forhåndsregler for vern av helse og sikkerhet kan tas.

§ 11. Merking av stoffer og stoffblandinger klassifisert med R65

Stoffer og stoffblandinger klassifisert som helseskadelig på grunn av aspirasjonsfare (med R65) behøver ikke merkes for dette når denne type kjemikalier selges i aerosolbeholdere eller i beholdere med forseglet sprayanordning.

§ 12. Informasjon ved utlevering av uemballerte kjemikalier

Den som utleverer kjemikalier i uemballert form (dvs. i tank, bulk etc.), skal sørge for at informasjon som kreves utleveres sammen med kjemikaliene.

Det er ikke nødvendig å utlevere slik informasjon dersom kjemikaliene fylles på emballasje beregnet for gjentatt påfylling av et bestemt kjemikalium, og emballasjen er utstyrt med fareetikett for dette.

Kapittel III. Valg av sikkerhetssetninger

§ 13. Kriterier for valg av sikkerhetssetninger

Det endelige valg av sikkerhetssetninger må ta hensyn til de risikosestningene som er angitt på etiketten og kjemikalietts beregnede bruksformål.

Generelt er det tilstrekkelig med seks S-setninger for å beskrive de mest relevante forholdsreglene. I denne sammenheng anses de kombinerte setningene i forskrift om farekoder, faresymbol og farebetegnelser, samt advarselsetninger som enkeltsetninger. For S-setninger som omhandler det å ta hånd om kjemikaliet, skal det brukes én S-setning, med mindre det er klart at avhendingen av stoffet og dets beholder ikke utgjør noen fare for menneskers helse eller for miljøet. For kjemikalier som er offentlig tilgjengelig er det svært viktig med råd om hvordan man sikkert tar hånd om kjemikaliet. Noen R-setninger blir overflødige dersom S-setningene velges med omhu, og omvendt; S-setninger som åpenbart tilsvarer R-setninger, settes på etiketten bare dersom en særlig advarsel ønskes fremhevet. Ved valg av sikkerhetssetninger må det gis særlig oppmerksomhet til forutsatte bruksvilkår for visse kjemikalier, som for eksempel sprøyting eller annen fare for forstøvning.

Setningene velges ut fra beregnet bruk, sikkerhetssetningene S1, S2 og S45 er obligatoriske for alle meget giftige, giftige og etsende kjemikalier som er offentlig tilgjengelige. Sikkerhetssetningene S2 og S46 er obligatoriske for alle andre farlige kjemikalier som er offentlig tilgjengelige unntatt dem som bare er klassifisert som miljøfarlige.

Dersom setningene som er valgt etter kriteriene i denne paragraf medfører overflødig eller tvetydigheter, eller dersom de klart er unødvendige ut fra produktet/emballasjen, kan enkelte av setningene utelates.

Ved advarselmerking av farlige kjemikalier iht. forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier, § 15e skal sikkerhetssetninger (S-setninger) velges ut i samsvar med disse generelle kriteriene:

S1 Oppbevares innelåst.

Anvendelsesområde:

– Meget giftige, giftige og etsende kjemikalier.

Kriterier for bruk:

– Obligatorisk for meget giftige, giftige eller etsende kjemikalier som er tilgjengelig for¹ offentligheten.

S2 Oppbevares utilgjengelig for barn.

Anvendelsesområde:

– Alle farlige kjemikalier.

Kriterier for bruk:

– Obligatorisk for alle farlige kjemikalier som er tilgjengelig for offentligheten, bortsett fra de som bare er klassifisert miljøskadelig.

S3 Oppbevares kjølig.

Anvendelsesområde:

– Organiske peroksider.

– Andre farlige kjemikalier med kokepunkt ≤ 40 °C.

Kriterier for bruk:

– Obligatorisk for organiske peroksider, hvis ikke S47 er brukt.

– Anbefalt for andre farlige kjemikalier med kokepunkt ≤ 40 °C.

S4 Må ikke oppbevares i nærheten av bolighus.

Anvendelsesområde:

– Meget giftige og giftige kjemikalier.

Kriterier for bruk:

– Normalt begrenset til meget giftige og giftige kjemikalier når det er ønskelig med utfyllende informasjon i tillegg til bruk av S13, for eksempel dersom det er fare ved innånding. Kjemikaliet bør ikke oppbevares i nærheten av bolighus, men setningen utelukker ikke at kjemikaliet kan anvendes i boligområde hvis bruken er forsvarlig.

S5 Oppbevares under .... (En egnet væske som angis av produsent, importør eller omsetter.)

Anvendelsesområde:

– Spontant antennelige (selvantennelige) kjemikalier i fast form.

Kriterier for bruk:

– Normalt begrenset til disse spesialtilfellene, f.eks. natrium, kalium eller hvitt eller gult fosfor.

S6 Oppbevares under .... (En inert gass som angis av produsent, importør eller omsetter.)

Anvendelsesområde:

– Farlige kjemikalier som må oppbevares under inert atmosfære.

Kriterier for bruk:

– Normalt begrenset til spesialtilfeller, f.eks. visse organometalliske forbindelser.

S7 Emballasjen skal holdes tett lukket.

Anvendelsesområde:

– Organiske peroksider.

– Kjemikalier som kan avgi meget giftige, giftige, helseskadelige eller ekstremt brannfarlige gasser.

– Kjemikalier som ved kontakt med fuktighet avgir ekstremt brannfarlige gasser.

– Meget brannfarlige kjemikalier i fast form.

Kriterier for bruk:

– Obligatorisk for organiske peroksider.

– Anbefales for de øvrige anvendelsesområder som er nevnt ovenfor.

S8 Oppbevares tørt.

- Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som kan reagere voldsomt med vann.
– Kjemikalier som ved kontakt med vann utvikler meget giftige, giftige eller ekstremt brannfarlige gasser.
Kriterier for bruk:
– Normalt begrenset til anvendelsesområdene som er nevnt ovenfor når det er nødvendig å forsterke advarslene som er gitt, ved bruk av R14 og spesielt R15, samt med R29.
- S9 *Oppbevares på et godt ventilert sted.*
Anvendelsesområde:
– Flyktige kjemikalier som kan avgi meget giftige, giftige eller helseskadelige damper.
– Ekstremt brannfarlige eller meget brannfarlige væsker og ekstremt brannfarlige gasser.
Kriterier for bruk:
– Anbefales for flyktige kjemikalier som kan avgi meget giftige, giftige eller helseskadelige damper.
– Anbefales for ekstremt brannfarlige eller meget brannfarlige væsker og ekstremt brannfarlige gasser.
- S12 *Emballasjen må ikke lukkes tett igjen.*
Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som ved å avgi gasser eller damper vil kunne sprenges emballasjen.
Kriterier for bruk:
– Normalt begrenset til spesielle tilfeller som nevnt ovenfor.
- S13 *Må ikke oppbevares sammen med næringsmidler, drikkevarer eller dyrefôr.*
Anvendelsesområde:
– Meget giftige, giftige og helseskadelige kjemikalier.
Kriterier for bruk:
– Anbefales for slike kjemikalier dersom de er tilgjengelige for offentligheten.
- S14 *Oppbevares adskilt fra ... (Uforenelige kjemikalier som angis av produsent, importør eller omsetter.)*
Anvendelsesområde:
– Organiske peroksider.
Kriterier for bruk:
– Obligatorisk for og normalt begrenset til organiske peroksider. Kan også med fordel benyttes i unntakstilfeller hvor uforenelighet kan utgjøre en spesiell risiko (f.eks. oksidasjons- og reduksjonsmidler eller syre og base).
- S15 *Må ikke utsettes for varme.*
Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som kan dekomponere eller kan reagere spontant ved varmpåvirkning.
Kriterier for bruk:
– Normalt begrenset til spesielle tilfeller, f.eks. monomerer, men skal ikke benyttes hvis R2, R3 og/eller R5 allerede er benyttet.
- S16 *Holdes vekk fra antenneskilder – Røyking forbudt.*
Anvendelsesområde:
– Ekstremt brannfarlige eller meget brannfarlige væsker og ekstremt brannfarlige gasser.
Kriterier for bruk:
– Anbefales for kjemikalier som er angitt ovenfor, men skal ikke benyttes hvis R2, R3 og/eller R5 allerede er benyttet.
- S17 *Holdes vekk fra brennbar materiale.*
Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som kan danne eksplosive eller selvantennelige blandinger med brennbar materiale.
Kriterier for bruk:
– Brukes i spesielle tilfeller, f.eks. for å understreke R8 og R9.
- S18 *Skal behandles og åpnes med forsiktighet.*
Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som kan utvikle overtrykk i emballasjen.
– Kjemikalier som kan danne eksplosive peroksider.
Kriterier for bruk:
– Normalt begrenset til ovenfor nevnte tilfeller når det er fare for øyeskader og/eller kjemikaliene er tilgjengelig for offentligheten.
- S20 *Det må ikke spises eller drikkes under bruk.*
Anvendelsesområde:
– Meget giftige, giftige eller etsende kjemikalier.
Kriterier for bruk:
– Normalt begrenset til spesielle tilfeller (f.eks. arsen og arsenforbindelser; fluoracetater), spesielt hvis de er tilgjengelig for offentligheten.
- S21 *Det må ikke røykes under bruk.*
Anvendelsesområde:

- Kjemikalier som utvikler giftige forbindelser ved forbrenning.
Kriterier for bruk:
– Normalt begrenset til spesielle tilfeller (f.eks. halogenerte forbindelser).
- S22 *Unngå innånding av støv.*
Anvendelsesområde:
– Alle helsefarlige kjemikalier i fast form (f.eks. pulver, krystaller).
Kriterier for bruk:
– Obligatorisk for kjemikalier nevnt ovenfor hvor R42 er benyttet.
– Anbefales brukt på kjemikalier som nevnt ovenfor dersom de leveres i form av støv som kan innåndes, og de mulige helsefarene knyttet til innånding ikke er kartlagt.
- S23 *Unngå innånding av gass/røyk/damp/sprøytetåke. (Den eller de aktuelle betegnelser angis av produsent, importør eller omsetter.)*
Anvendelsesområde:
– Alle helsefarlige kjemikalier i flytende form eller gassform.
– Kjemikalier som kommer inn under forskrift om YL-merking.
Kriterier for bruk:
– Obligatorisk for kjemikalier som nevnt ovenfor hvor R42 er benyttet.
– Obligatorisk for kjemikalier som skal anvendes til sprøyting. S38 eller S51 skal benyttes i tillegg.
– Anbefales når det er nødvendig å gjøre brukeren oppmerksom på farer ved innånding som ikke er nevnt i risikoseksetningene som er benyttet.
– Obligatorisk for YL-gruppene 00, 0 og 1.
- S24 *Unngå hudkontakt.*
Anvendelsesområde:
– Alle helsefarlige kjemikalier.
Kriterier for bruk:
– Obligatorisk for kjemikalier som skal merkes med R43 dersom ikke S36 skal benyttes.
– Anbefales når det er nødvendig å gjøre brukeren oppmerksom på farer ved hudkontakt som ikke er beskrevet i risikoseksetningene som inngår i merkingen (for eksempel parestesi). Kan også benyttes for å understreke risikoseksetninger.
- S25 *Unngå kontakt med øynene.*
Anvendelsesområde:
– Alle helsefarlige kjemikalier.
Kriterier for bruk:
– Anbefales når det er nødvendig å gjøre brukeren oppmerksom på farer ved øyekontakt som ikke er beskrevet i risikoseksetningene som inngår i merkingen. Kan også benyttes for å understreke risikoseksetninger.
– Anbefales for stoffer tildelt R34, R35, R36 eller R41 dersom det er sannsynlig at de vil være tilgjengelig for offentligheten.
- S26 *Får man stoffet i øynene; skyll straks grundig med store mengder vann og kontakt lege.*
Anvendelsesområde:
– Etsende eller irriterende kjemikalier.
Kriterier for bruk:
– Obligatorisk for etsende kjemikalier og kjemikalier som skal merkes med R41.
– Anbefales benyttet på irriterende kjemikalier som skal merkes med R36.
- S27 *Tilsølte klær må fjernes straks.*
Anvendelsesområde:
– Meget giftige, giftige eller etsende kjemikalier.
Kriterier for bruk:
– Obligatorisk for meget giftige stoffer og stoffblandinger tildelt R27 dersom det er sannsynlig at de vil være tilgjengelig for offentligheten, anbefales for meget giftige kjemikalier tildelt R27 som brukes i industrien. Denne sikkerhetssetningen skal imidlertid ikke benyttes dersom S36 er tildelt, anbefales for giftige kjemikalier tildelt R24 og for etsende kjemikalier dersom det er sannsynlig at de vil være tilgjengelig for offentligheten.
- S28 *Får man stoff på huden, vask straks med store mengder ... (Angis av produsent, importør eller omsetter.)*
Anvendelsesområde:
– Meget giftige, giftige eller etsende kjemikalier.
Kriterier for bruk:
– Obligatorisk for meget giftige kjemikalier.
– Anbefales benyttet til andre kjemikalier som er nevnt ovenfor, spesielt dersom vann ikke er best egnede rensesvæske.
– Anbefales for etsende kjemikalier som vil være tilgjengelig for offentligheten.
- S29 *Må ikke tømmes i kloakkavløp.*
Anvendelsesområde:

- Ekstremt brannfarlige eller meget brannfarlige væsker som ikke er blandbare med vann.
  - Meget giftige og giftige kjemikalier.
  - Miljøfarlige kjemikalier.
- Kriterier for bruk:
- Obligatorisk for miljøfarlige kjemikalier tildelt symbolet N som vil være tilgjengelig for offentligheten, med mindre dette er produktets bruksområde.
  - Anbefales benyttet på andre enn de ovenfor nevnte kjemikalier som vil være tilgjengelig for offentligheten, med mindre dette er produktets bruksområde.
- S30 *Vann må ikke tilsettes.*
- Anvendelsesområde:
- Kjemikalier som reagerer voldsomt med vann.
- Kriterier for bruk:
- Normalt begrenset til spesielle tilfeller (f.eks. svovelsyre), men kan også, når det vurderes egnet for å få best mulig informasjon, benyttes for å understreke R14, eller som et alternativ til R14.
- S33 *Ta forholdsregler mot utladning av statisk elektrisitet.*
- Anvendelsesområde:
- Ekstremt brannfarlige eller meget brannfarlige kjemikalier.
- Kriterier for bruk:
- Anbefales for kjemikalier til industriell bruk som ikke absorberer fuktighet. Brukes i realiteten aldri på kjemikalier som er tilgjengelig for offentligheten.
- S35 *Produktet og emballasjen skal uskadeliggjøres på en sikker måte.*
- Anvendelsesområde:
- Alle farlige kjemikalier.
- Kriterier for bruk:
- Anbefales for kjemikalier hvor spesiell veiledning er påkrevet for riktig avhending.
- S36 *Bruk egnede verneklær.*
- Anvendelsesområde:
- Organiske peroksider.
  - Meget giftige, giftige eller helseskadelige kjemikalier.
  - Etsende kjemikalier.
- Kriterier for bruk:
- Obligatorisk for meget giftige og etsende kjemikalier.
  - Obligatorisk for kjemikalier som skal merkes med R21 eller R24.
  - Obligatorisk for kreftfremkallende stoffer i gruppe Kreft3 (merket med R40), og stoffblandinger som er klassifisert ut fra innhold av slike stoffer, med mindre effektene kun utvikles etter innånding av kjemikaliet.
  - Obligatorisk for arvestoffskadelige og reproduksjonsskadelige stoffer i kategori 3, og stoffblandinger som er klassifisert ut fra innhold av slike stoffer, med mindre effektene kun utvikles etter innånding av kjemikaliet.
  - Obligatorisk for organiske peroksider.
  - Anbefales for giftige kjemikalier dersom LD50-verdi for hud er ukjent, men det er sannsynlig at kjemikaliet kan være giftig ved hudkontakt.
  - Anbefales for kjemikalier som brukes industrielt, som vil kunne gi helseskade ved langvarig bruk.
- S37 *Bruk egnede vernehansker.*
- Anvendelsesområde:
- Meget giftige, giftige, helseskadelige eller etsende kjemikalier.
  - Organiske peroksider.
  - Kjemikalier som er hudirriterende eller forårsaker hudallergi.
- Kriterier for bruk:
- Obligatorisk for meget giftige og etsende kjemikalier.
  - Obligatorisk for kjemikalier som skal merkes med enten R21, R24 eller R43.
  - Obligatorisk for kreftfremkallende stoffer i gruppe Kreft3 (merket med R40), og stoffblandinger som er klassifisert ut fra innhold av slike stoffer, med mindre effektene kun utvikles etter innånding av kjemikaliet.
  - Obligatorisk for arvestoffskadelige og reproduksjonsskadelige stoffer i kategori 3, og stoffblandinger som er klassifisert ut fra innhold av slike stoffer, med mindre effektene kun utvikles etter innånding av kjemikaliet.
  - Obligatorisk for organiske peroksider.
  - Anbefales for giftige kjemikalier dersom LD50-verdi for hud er ukjent, men det er sannsynlig at kjemikaliet kan være giftig ved hudkontakt.
  - Anbefales for kjemikalier som er hudirriterende.
- S38 *Ved utilstrekkelig ventilasjon, må det benyttes egnet åndedrettsvern.*

Anvendelsesområde:

- Meget giftige eller giftige kjemikalier.
- Kjemikalier som kommer inn under forskrift om YL-merking.

Kriterier for bruk:

- Normalt begrenset til spesielle tilfeller hvor meget giftige eller giftige kjemikalier brukes i industrien eller i landbruket.
- Obligatorisk for YL-gruppe 1–5.

S39 *Bruk vernebriller/ansiktsskjerm.*

Anvendelsesområde:

- Organiske peroksider.
- Etsende og irriterende kjemikalier som kan gi alvorlige øyeskader.
- Meget giftige og giftige kjemikalier.

Kriterier for bruk:

- Obligatorisk for kjemikalier som skal merkes med R34, R35 eller R41.
- Obligatorisk for organiske peroksider.
- Anbefales når det er nødvendig å gjøre brukeren oppmerksom på faren ved kontakt med øynene som ikke er nevnt i de risikosekningene som skal benyttes ved merkingen.
- Normalt begrenset til særlige tilfeller for meget giftige og giftige kjemikalier hvor det er fare for sprut, og kjemikaliene kan bli absorbert gjennom huden.

S40 *Gulv og tilsølte gjenstander rengjøres med ... (Angis av produsent, importør eller omsetter)*

Anvendelsesområde:

- Alle farlige kjemikalier.

Kriterier for bruk:

- Normalt begrenset til de farlige kjemikaliene hvor vann ikke er egnet som rengjøringsmiddel (f.eks. hvor det er nødvendig med absorpsjon i pulvermateriale, oppløsning med løsemiddel etc.), og hvor det er viktig på grunn av helse eller sikkerhet å gi slik advarsel på etiketten.

S41 *Unngå innånding av røyken som oppstår ved brann eller eksplosjon.*

Anvendelsesområde:

- Farlige kjemikalier som ved forbrenning avgir meget giftige eller giftige gasser.

Kriterier for bruk:

- Normalt begrenset til spesielle tilfeller.

S42 *Bruk egnet åndedrettsvern ved utgassing/sprøyting. (Den eller de aktuelle betegnelser angis av produsent, importør eller omsetter.)*

Anvendelsesområde:

- Kjemikalier som anvendes eller kan anvendes til utgassing eller sprøyting, men som kan medføre fare for brukerens helse eller sikkerhet dersom det ikke blir tatt nødvendige forholdsregler.
- Kjemikalier som kommer inn under forskrift om YL-merking.

Kriterier for bruk:

- Normalt begrenset til spesielle tilfelle.
- Obligatorisk for YL-gruppe 2–5. Setningen bortfaller når kjemikaliet ikke kan sprøytes (f.eks. pasta e.l.).

S43 *Ved brannslukning, bruk ... (Produsent, importør eller omsetter skal oppgi korrekt type av brannslukningsutstyr. Hvis bruk av vann øker faren, tilføy: «Bruk ikke vann».)*

Anvendelsesområde:

- Ekstremt brannfarlige, meget brannfarlige og brannfarlige kjemikalier.

Kriterier for bruk:

- Obligatorisk for kjemikalier som i kontakt med vann eller fuktig luft utvikler ekstremt brannfarlige gasser.
- Anbefales for ekstremt brannfarlige, meget brannfarlige og brannfarlige kjemikalier, spesielt når de ikke er blandbare med vann.

S45 *Ved uhell eller illebefinnende er omgående legebehandling nødvendig; vis etiketten om mulig.*

Anvendelsesområde:

- Meget giftige kjemikalier.
- Giftige og etsende kjemikalier.
- Kjemikalier som forårsaker allergi ved innånding.

Kriterier for bruk:

- Obligatorisk for kjemikalier som nevnt ovenfor.

S46 *Ved svelging, kontakt lege omgående og vis denne beholderen eller etiketten.*

Anvendelsesområde:

- Alle farlige kjemikalier, unntatt de som er meget giftige, giftige, etsende eller miljøskadelige.

Kriterier for bruk:

- Obligatorisk for alle farlige kjemikalier som er nevnt ovenfor, som vil være tilgjengelig for

- offentligheten. Setningen kan utelates dersom det ikke er grunn til å frykte at kjemikaliene vil være skadelige etter svelging, spesielt for barn.
- S47 *Må ikke oppbevares ved temperatur som er høyere enn ... °C. (Angis av produsent, importør eller omsetter.)*
Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som blir ustabile ved en viss temperatur.
Kriterier for bruk:
– Normalt begrenset til spesielle tilfeller (f.eks. visse organiske peroksider).
- S48 *Skal holdes fuktig med ... (Egnet materiale angis av produsent, importør eller omsetter.)*
Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som i tørr tilstand kan bli svært følsomme for gnister, friksjon eller støt.
Kriterier for bruk:
– Normalt begrenset til spesielle tilfeller, f.eks. nitrocelluloser.
- S49 *Må kun oppbevares i den originale emballasjen.*
Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som er følsomme for katalyttisk spaltning.
Kriterier for bruk:
– Kjemikalier som er følsomme for katalyttisk spaltning, f.eks. visse organiske peroksider.
- S50 *Må ikke blandes med ... (Angis av produsent, importør eller omsetter.)*
Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som kan reagere med angitte kjemikalier under dannelse av meget giftige eller giftige gasser.
– Organiske peroksider.
Kriterier for bruk:
– Anbefales for kjemikalier som nevnt ovenfor, som vil være tilgjengelig for offentligheten, når den er et bedre alternativ enn R31 eller R32.
– Obligatorisk for visse peroksider som kan gi voldsom reaksjon med akseleratorer eller promotorer.
- S51 *Må bare anvendes på godt ventilerte steder.*
Anvendelsesområde:
– Kjemikalier som sannsynligvis vil eller er beregnet på å utvikle damper, støv, spray, røyk, tåke etc. som kan medføre fare ved innånding, eller brann- eller eksplosjonsrisiko.
Kriterier for bruk:
– Anbefales når bruk av S38 ikke er egnet. Spesielt viktig når slike kjemikalier vil være tilgjengelig for offentligheten.
- S52 *Bør ikke benyttes på større flater i beboelses- eller oppholdsrom.*
Anvendelsesområde:
– Flyktige, meget giftige, giftige og helseskadelige stoffer og stoffblandinger som inneholder disse.
Kriterier for bruk:
– Anbefales brukt når langvarig påvirkning for slike stoffer sannsynligvis kan forårsake helseskader på grunn av deres avdampning fra store, behandlede overflater i beboelses- eller oppholdsrom.
- S53 *Unngå enhver kontakt – innhent spesielle opplysninger før bruk.*
Anvendelsesområde:
– Kreftfremkallende, arvestoffskadelige og/eller reproduksjonsskadelige kjemikalier.
Kriterier for bruk:
– Obligatorisk for kjemikaliene nevnt ovenfor som skal merkes med minst én av følgende R-setninger: R45, R46, R49, R60 eller R61.
- S56 *Ta hånd om dette kjemikaliet og dets emballasje og lever til godkjent avfallsbehandlingsanlegg.*
Anvendelsesområde:
– Alle farlige kjemikalier.
Kriterier for bruk:
– Anbefales for alle kjemikalier som vil være tilgjengelig for offentligheten dersom særlig håndtering er nødvendig.
- S57 *Oppbevares/håndteres slik at forurensning i miljøet unngås. (Sørg for forsvarlig emballering for å forebygge miljøforurensning.)*
Anvendelsesområde:
– Stoffer som skal merkes med symbolet N.
Kriterier for bruk:
– Normalt begrenset til stoffer som sannsynligvis ikke vil være tilgjengelig for offentligheten.
- S59 *Innhent opplysninger om gjenvinning og ombruk hos produsent/importør/omsetter.*
Anvendelsesområde:
– Alle farlige kjemikalier.

- Kriterier for bruk:
- Obligatorisk for stoffer som er farlige for ozonlaget.
  - Anbefales for andre kjemikalier som anbefales gjenvunnet eller gjenbrukt.
- S60 *Dette kjemikaliyet og dets emballasje skal behandles som spesialavfall.*
Anvendelsesområde:
  - Alle farlige kjemikalier.Kriterier for bruk:
  - Anbefales for kjemikalier som sannsynligvis ikke vil være tilgjengelig for offentligheten, dersom S35 ikke benyttes.
- S61 *Unngå utslipp til miljøet. Se helse-, miljø- og sikkerhetsdatablad for ytterligere informasjon.*
Anvendelsesområde:
  - Miljøskadelige kjemikalier.Kriterier for bruk:
  - Normalt brukt på stoffer som skal merkes med symbolet N.
  - Anbefales for alle stoffer som er klassifisert miljøskadelig og som ikke faller inn under punktet over.
- S62 *Ved svelging må ikke brekning fremkalles: Kontakt lege omgående og vis denne etikett eller emballasje.*
Anvendelsesområde:
  - Stoffer og stoffblandinger som er klassifisert som helseskadelig med R65 (i henhold til kriterier gitt i forskrift om kriterier for klassifisering § 19, pkt. 2.3.).
  - Skal ikke benyttes på kjemikalier som markedsføres i aerosolbeholdere eller i beholdere med forseglet sprayanordning, se § 11 i denne forskrift (Annex VI² punkt 8 og 9).Kriterier for bruk:
  - Obligatorisk for kjemikalier som er nevnt ovenfor, hvis de selges eller vil være tilgjengelig for offentligheten, med mindre S45 og S46 er obligatorisk.
  - Anbefales for kjemikalier nevnt ovenfor som anvendes industrielt, med mindre S45 og S46 er obligatorisk.
- S63 *Ved uhell ved innånding bringes den skadelidende til frisk luft og holdes i ro*
Anvendelsesområde:
  - Meget giftige kjemikalier (gasser, damper, partikler, flyktige væsker).
  - Kjemikalier som kan fremkalle allergi ved innånding.Kriterier for bruk:
  - Obligatorisk for kjemikalier merket R26, R23 eller R42 som vil være tilgjengelig for offentligheten og kan bli brukt på en måte som kan medføre innånding.
- S64 *Ved svelging skylles munnen med vann (bare dersom personen er ved bevissthet).*
Anvendelsesområde:
  - Etsende eller irriterende kjemikalier.Kriterier for bruk:
  - Anbefales for ovennevnte kjemikalier som kan være tilgjengelig for offentligheten, dersom nevnte behandling er egnet.
- S210 *Bruk trykkluft- eller friskluftsmaske i trange rom*
Anvendelsesområde:
  - Kjemikalier som kommer inn under forskrift om YL-merking (inneholder organiske løsemidler).Kriterier for bruk:
  - Obligatorisk for YL-gruppe 3–5.

1 Med dette menes kjemikalier som kan være tilgjengelige for alle, selv om de brukes i yrkesmessig øyemed.

2 Annex VI til direktiv 67/548/EØF.

Kapittel IV. Tilsyn, unntak, tvangsmulkt, straff og ikrafttredelse

§ 14. Tilsyn

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet fører tilsyn med at denne forskriften følges innenfor sine respektive ansvarsområder.

§ 15. Unntak

I særlige tilfeller, og forutsatt at det ikke strider mot internasjonale avtaler som Norge har inngått, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet innenfor sine respektive ansvarsområder gjøre unntak fra bestemmelsene i denne forskrift.

§ 16. Tvangsmulkt og forelegg

For å sikre at bestemmelsene i denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften blir overholdt, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet innenfor sine ansvarsområder treffe vedtak om tvangsmulkt i medhold av lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 13 og lov om arbeidervern og arbeidsmiljø § 78. Direktoratet for brann- og elsikkerhet kan ilegge forelegg i medhold av lov om

eksplosive varer § 42 – § 43 og lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 45 – § 46.

§ 17. *Klage*

Enkeltvedtak truffet i medhold av denne forskriften av Direktoratet for brann- og elsikkerhet, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet kan påklages til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Enkeltvedtak truffet av Statens forurensningstilsyn kan påklages til Miljøverndepartementet.

§ 18. *Straff*

Ved overtredelse av denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften, kommer bestemmelsene om straff i lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 44, lov om eksplosive varer § 41, lov om arbeidervern og arbeidsmiljø, kap. XIV, lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 12 og straffelovens § 48a og § 48b til anvendelse, dersom forholdet ikke faller inn under strengere straffebestemmelser.

§ 19. *Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser*

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 1998.

Kommentarer

Til § 2:

Hvis et stoff som ikke er oppført på EINECS, er forhåndsmeldt, men ennå ikke tatt opp på ELINCS, skal ikke etiketten påføres EC-nummer.

Til § 7:

Dersom kjemikaliet er merkepliktig iht. de øvrige bestemmelsene i forskriften, skal denne teksten plasseres sammen med R- og S-setningene. For kjemikalier som ikke er merkepliktige, bør teksten skrives med fet skrift og være rammet inn.

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2002.

Farlige kjemikalier som 1. januar 2002 er emballert, merket og deklareret i samsvar med gjeldende forskrift, kan uten hinder av reglene i endringsforskriften omsettes i ett år etter at endringene har trådt i kraft.

21. des. Nr. 1679 2001

Forskrift om endring i forskrift om emballasje med barnesikret lukning og følbar advarselsmerking.

Fastsatt av Statens forurensningstilsyn og Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern 21. desember 2001 med hjemmel i forskrift av 21. august 1997 nr. 996 om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier § 12 og § 20 første ledd, jf. EØS-avtalens vedlegg II, avsnitt XV pkt. 1 (direktiv 67/548/EØF) pkt. 10 (direktiv 88/379/EØF), pkt. 4 (direktiv 76/769/EØF), pkt. 12b (direktiv 91/442/EØF) og (direktiv 1999/45/EF), alle med senere endringer. Kunngjort 27. februar 2002.

I

I forskrift av 23. desember 1997 nr. 1496 om emballasje med barnesikret lukning og følbar advarselsmerking er det foretatt endringer og forskriften lyder i sin helhet etter dette:

Kapittel I. Ansvarsforhold

§ 1. *Hvem som har plikter etter forskriften*

Enhver som produserer, importerer og/eller omsetter farlige kjemikalier som er tilgjengelig for vanlige forbrukere skal sørge for at forskriftens krav oppfylles.

Kapittel II. Egenskaper, emballasjekrav

§ 2. *Farlige kjemikalier omfattet av kravet til emballasje med barnesikret lukning*

Følgende kjemikalier skal være emballert i forpakning med barnesikret lukning:

1. Farlige kjemikalier som faller innunder kravet i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier, § 11.
2. Flytende kjemikalier som medfører en aspirasjonsfare (R65) og som er klassifisert og merket iht. kriterier gitt i forskrift om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier, § 19 pkt. 2.3.
3. Kjemikalier som inneholder minst ett av stoffene angitt i tabell 1, og som inngår i stoffblandingen med en konsentrasjon som er lik eller større enn de konsentrasjonsgrensene som er oppgitt i tabellen.

Tabell 1:

<i>Stoffnavn</i>	<i>CAS-nr.</i>	<i>EEC-nr.</i>	<i>Kons.gr.</i>
Metanol	67–56–1	200–659–6	3%
Diklormetan	75–09–2	200–838–9	1%

Kjemikalier av den type som er angitt under pkt. 2 og som selges i aerosolbeholdere eller i beholdere med forseglet sprayanordning, trenger ikke være utstyrt med barnesikret lukning

§ 3. *Krav til barnesikret lukning*

Barnesikrede lukkeanordninger som benyttes på emballasje som kan lukkes igjen etter bruk, skal være i samsvar med ISO-standard 8317 for «Barnesikret emballasje. Krav og metoder for utprøving av emballasje som kan lukkes igjen», vedtatt av Den Internasjonale Standardiseringsorganisasjonen (ISO).

Barnesikrede lukkeanordninger som benyttes på emballasje som ikke kan lukkes igjen etter bruk, skal være i samsvar med CEN-standard EN 862 for «Emballasje – Barnesikret emballasje. Krav og metoder for ikke-lukkbar emballasje for ikke-medisinske produkter», vedtatt av Den Europeiske Standardiseringskomiteen (CEN).

Kapittel III. Merkebestemmelser – følbar merking

§ 4. *Følbar advarselsmerking*

Emballasje, som i henhold til § 14 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier skal være utstyrt med følbar advarselsmerking, skal være påført merking som oppfyller kravene i europeisk standard ISO 11683 vedrørende fareangivelser som skal kunne oppfattes ved berøring.

Kapittel IV. Tilsyn, unntak, tvangsmulkt, straff og ikrafttredelse

§ 5. *Tilsyn*

Statens forurensningstilsyn og Direktoratet for brann- og elsikkerhet fører tilsyn med at denne forskriften følges innenfor sine respektive ansvarsområder.

§ 6. *Unntak*

I særlige tilfeller, og forutsatt at det ikke strider mot internasjonale avtaler som Norge har inngått, kan Statens forurensningstilsyn og Direktoratet for brann- og elsikkerhet innenfor sine respektive ansvarsområder gjøre unntak fra bestemmelsene i denne forskrift.

§ 7. *Tvangsmulkt og forelegg*

For å sikre at bestemmelsene i denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften blir overholdt, kan Statens forurensningstilsyn innenfor sitt ansvarsområde treffe vedtak om tvangsmulkt i medhold av lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 13. Direktoratet for brann- og elsikkerhet kan ilegge forelegg i medhold av lov om eksplosive varer § 42 – § 43 og lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 45 – § 46.

§ 8. *Klage*

Enkeltvedtak truffet i medhold av denne forskriften av Direktoratet for brann- og elsikkerhet kan påklages til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Enkeltvedtak truffet av Statens forurensningstilsyn kan påklages til Miljøverndepartementet.

§ 9. *Straff*

Ved overtredelse av denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften, kommer bestemmelsene om straff i lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 44, lov om eksplosive varer § 41, lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 12 og straffelovens § 48a og § 48b til anvendelse, dersom forholdet ikke faller inn under strengere straffebestemmelser.

§ 10. *Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser*

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 1998.

Kommentarer til enkelte av forskriftens bestemmelser:

Til § 3:

1. Testing i samsvar med nevnte standard kan bare utføres av laboratorier som oppfyller europeisk standard serie EN 45 000. For laboratorier i Norge skal dette være dokumentert ved akkreditering.
2. Dersom det er opplagt at emballasjen er tilstrekkelig barnesikret, slik at barn ikke kan få tak i innholdet uten å anvende verktøy, kan man unnlate å teste emballasjen.

I alle andre tilfeller, og når det er rimelig grunn til å betvile at lukningen er barnesikret, kan Statens forurensningstilsyn anmode produsent eller importør om å fremlegge attest fra et prøvelaboratorium som beskrevet i overstående punkt 1, som bekrefter at:

- Lukningen er av en slik art at det ikke er nødvendig å teste etter den angitte ISO-standard.
- Lukningen er testet og funnet i samsvar med ovenfor nevnte standard.

Attest for gjennomført test eller attest for at emballasjen er slik at den ikke behøver testes, skal kunne fremlegges på forespørsel fra Statens forurensningstilsyn.

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2002.

Farlige kjemikalier som 1. januar 2002 er emballert, merket og deklareret i samsvar med gjeldende forskrift, kan uten hinder av reglene i endringsforskriften omsettes i ett år etter at endringene har trådt i kraft.

21. des. Nr. 1680 2001**Forskrift endring i forskrift om liste over farlige stoffer (Stofflisten).**

Fastsatt av Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Oljedirektoratet 21. desember 2001 med hjemmel i forskrift av 21. august 1997 nr. 996 om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier § 9 første ledd, jf. EØS-avtalens vedlegg II, avsnitt XV pkt. 1 (direktiv 67/548/EØF) pkt. 10 (direktiv 88/379/EØF), pkt. 4 (direktiv 76/769/EØF), pkt. 12b (direktiv 91/442/EØF) og (direktiv 1999/45/EF), alle med senere endringer. Kunngjort 27. februar 2002.

I

I forskrift av 23. desember 1997 nr. 1495 om liste over farlige stoffer (Stofflisten) er det foretatt endringer og forskriften lyder i sin helhet etter dette:

§ 1. Bindende klassifisering

Vedlegg 1 (Stofflisten) til denne forskriften angir bindende klassifisering for de farlige stoffer som er oppført der. Disse skal merkes, deklarerer og emballeres i samsvar med reglene i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier.

§ 2. Tilsyn

Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet fører tilsyn med at denne forskriften følges innenfor sine respektive ansvarsområder.

§ 3. Unntak

I særlige tilfeller, og forutsatt at det ikke strider mot internasjonale avtaler som Norge har inngått, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Oljedirektoratet innenfor sine respektive ansvarsområder gjøre unntak fra klassifisering gitt i Stofflisten.

§ 4. Tvangsmulkt og forelegg

For å sikre at bestemmelsene i denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften blir overholdt, kan Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet innenfor sine ansvarsområder treffe vedtak om tvangsmulkt i medhold av lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 13 og lov om arbeidervern og arbeidsmiljø § 78. Direktoratet for brann- og elsikkerhet kan ilegge forelegg i medhold av lov om eksplosive varer § 42 – § 43 og lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 45 – § 46.

§ 5. Klage

Enkeltvedtak truffet i medhold av denne forskriften av Direktoratet for brann- og elsikkerhet, Direktoratet for arbeidstilsynet og Oljedirektoratet kan påklages til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Enkeltvedtak truffet av Statens forurensningstilsyn kan påklages til Miljøverndepartementet.

§ 6. Straff

Ved overtredelse av denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av forskriften, kommer bestemmelsene om straff i lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk, § 44, lov om eksplosive varer § 41, lov om arbeidervern og arbeidsmiljø, kap. XIV, lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester § 12 og straffelovens § 48a og § 48b til anvendelse, dersom forholdet ikke faller inn under strengere straffebestemmelser.

§ 7. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 1998.

Vedlegg 1: Stofflisten med forklaring

Farlige stoffer skal merkes i samsvar med bestemmelsene gitt i denne forskriftens vedlegg (Stofflisten).

Hvis ett eller flere stoffer som inngår i stoffblandingen er oppført i Stofflisten, skal den angitte klassifiseringen benyttes. Stofflisten er ikke uttømmende (eksempelliste).

Stoffer som ikke er oppført på Stofflisten skal klassifiseres og merkes i henhold til bestemmelsene gitt i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier med utfyllende forskrifter, jf. forskrift om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier, forskrift om farekoder, faresymbol, farebetegnelser, samt de advarselssetninger som skal benyttes og forskrift om krav til merking av farlige kjemikalier og valg av sikkerhetssetninger.

*Kapittel I***1. Forklaring til Stofflisten**

I Stofflisten er det gitt følgende informasjon:

1.1 *Navn*

§ 15 i forskrift om klassifisering og merking m.v. av farlige kjemikalier setter krav til at stoffer oppført i Stofflisten skal navngis på fareetiketten med et av de entydige kjemiske navn som stoffet er oppført med der. I Stofflisten er petroleumsdestillater (indeksnr. 648- og 649-serien) imidlertid oppført både med entydig kjemisk navn og gruppenavn (disse er separert med semikolon).

Noen stoffer er beskrevet med en spesifikk renhet (i prosent). Stoffer med et høyere innhold av aktivt materiale (f.eks. et organisk peroksid) enn det som er angitt i Stofflisten, er ikke inkludert under det angitte navnet i Stofflisten, da de kan ha andre farlige egenskaper (f.eks. eksplosive egenskaper for organiske peroksider). Når det er angitt spesifikke konsentrasjonsgrenser, skal disse anvendes på stoffet eller stoffene som er angitt i stoffets navn. Dette er spesielt viktig når kjemikaliene som angis som navn er blandinger av stoffer eller er stoffer beskrevet med en spesifikk renhet; klassifiseringen som angis gjelder det aktuelle navnet som er angitt i Stofflisten, og ikke det rene stoffet.

Visse navn inneholder referanse til urenheter (forurensninger). Et eksempel er indeksnr. 607–190–00–X; «metylakrylamidometoksyacetat (som inneholder $\geq 0,1\%$ akrylamid)». I slike tilfeller utgjør referansen i parentes en del av navnet, og må derfor også skrives på fareetiketten.

Visse navn angir stoffgrupper. Et eksempel er indeksnr. 006–007–00–5; «hydrogencyanid, salter, unntatt komplekse cyanider som ferrocyanider, ferricyanider og kvikksølv-oksycyanid». For enkeltstoffer som omfattes av denne betegnelsen, skal stoffets EINECS/ELINCS-navn eller annet anerkjent internasjonalt navn benyttes.

Det er benyttet betegnelser som er gitt i EINECS eller ELINCS så langt dette er mulig, og ellers basert på internasjonalt anerkjente kjemiske navn (f.eks. ISO eller IUPAC).

Urenheter, tilsetningsstoffer og enkeltkomponenter er normalt ikke angitt med mindre de bidrar betydelig til stoffets klassifisering (jf. definisjon av kjemisk stoff i § 3 i forskrift om klassifisering, merking, m.v. av farlige kjemikalier).

Noen stoffer er beskrevet som en blanding av to eller flere stoffer. Slike navn refererer til en spesifikk blanding. I noen tilfeller, når det er nødvendig å karakterisere stoffet som omsettes, er forholdet mellom hovedstoffene i blandingen spesifisert.

1.2 *Indeksnummer*

1.2.1 Indeksnummer er EUs interne identifikasjonsnummer som er gitt for stoffer oppført på EUs stoffliste (Annex I).

I indeksnummeret for uorganiske stoffer er det atomnummeret for det elementet som gir stoffet de mest karakteristiske egenskaper som gir hovedinndelingen. Organiske stoffer er plassert i grupper ut fra deres funksjonelle klasser.*

Indeksnummeret består av 9 siffer i fire grupper; ABC-RST-VW-Y, hvor:

ABC enten er atomnummeret for det mest karakteristiske kjemiske elementet (angitt med en eller to nuller foran for å fylle opp sekvensen), eller for organiske stoffer, et nummer som beskriver hvilke klasser av organiske stoffer det tilhører.

RST er det løpende nummeret for stoffet i ABC-serien.

VW angir i hvilken form det aktuelle stoffet produseres eller markedsføres.

Y er et kontrollsiffer som er beregnet i samsvar med ISBN (International Standard Book Number)-metode.

Som et eksempel har natriumklorat indeksnummeret 017–005–00–9.

Hvert navn i Stofflisten, bortsett fra enkelte norske unntaksstoffer, har sitt eget unike indeksnummer. Indeksnummeret omfatter vanligvis ett enkelt stoff, men kan i enkelte tilfeller omfatte enkelte eller alle isomere av et stoff, eller en gruppe av kjemisk nært beslektede stoffer.

Når et indeksnummer omfatter mer enn ett stoff, gjelder alltid at alle stoffene som omfattes har eksakt samme klassifisering og merking. Kommer det nye data som viser at stoffenes farlighet er forskjellig, kan det i en senere utgave av Stofflisten skje en omklassifisering av det aktuelle stoffet som samtidig gis et nytt indeksnummer.

1.2.2 Indeksnummer med betegnelsen; norunn-XX-X, angir de stoffer som ikke er oppført på EUs stoffliste (dvs. særnorske stoffer).

* For ytterligere informasjon om indeksnummerets ulike elementer henvises til Tabell A og B i Vedlegg 1 til direktiv 67/548/EØF.

1.3 *EC-nummer*

EC-nummer er det identifikasjonsnummer som er gitt for stoffet i EØS-området.

EC-nummer består av sju siffer i tre grupper (XXX-XXX-X) og gis til stoffer som finnes innen EØS-området. Et stoffs EC-nummer kan foreligge på en av to lister:

EINECS-listen (The European Inventory of Existing Commercial Substances), dvs. den endelige listen over kjemiske stoffer som eksisterte i EUs medlemsland pr. 18. september 1981, publisert i EF-Tidende 1990 C 146 A. Dette nummeret er sjusifret etter mønsteret XXX-XXX-X og starter med 200–001–8.

ELINCS-listen (The European List of Notified Chemical Substances), dvs. europeisk liste over forhåndsmeldte kjemiske stoffer som er brakt på det europeiske markedet etter 18. september 1981. Dette nummeret er sjusifret etter mønsteret XXX-XXX-X og starter med 400-010-9.

For stoffer på listen over «No-longer polymers» (dokument fra Kontoret for De europeiske fellesskaps offisielle publikasjoner, 1997, ISBN 92-827-8995-0) er «No-longer-polymer»-nummeret tatt med. Dette nummeret er sjusifret etter mønsteret XXX-XXX-X og starter med 500-001-0.

Som et eksempel har natriumklorat som er nevnt i pkt. 1.2 EC-nummeret 223-498-3.

1.4 CAS-nummer

CAS (Chemical Abstract Service)-nummeret er et internasjonalt anerkjent identifikasjonsnummer.

Mens EINECS-nummeret omfatter både anhydratformer og hydratformer av et stoff, er det vanligvis spesifikke CAS-nummer knyttet til de forskjellige formene. Dersom ikke annet fremgår av navnet, er CAS-nummeret oppført i Stofflisten bare for anhydratformen. De angitte CAS-numrene beskriver derfor ikke alltid det angitte stoffet så entydig som EINECS-nummeret.

Som et eksempel har natriumklorat CAS-nummeret 7775-09-9.

EINECS-, ELINCS-, «No-longer-polymer»- eller CAS-numrene er vanligvis ikke tatt med for navn som består av flere enn fire enkeltstoffer.

1.5 Klassifisering

Fareklassene angis som følger:

Eksplosiv:	E
Oksiderende:	O
Ekstremt brannfarlig:	F+
Meget brannfarlig:	F
Brannfarlig:	R10
Meget giftig:	T+
Giftig:	T
Helseskadelig:	Xn
Etsende:	C
Irriterende:	Xi
Allergifremkallende:	R42 og/eller R43
Kreftfremkallende:	Kreft1, Kreft2 eller Kreft3
Arvestoffskadelig:	Mut1, Mut2 eller Mut3
Reproduksjonsskadelig:	Rep1, Rep2 eller Rep3
Miljøskadelig:	N, R52 og/eller, R53 eller R59

Utfyllende risikosestninger som er valgt ut for å beskrive andre egenskaper (jf. forskrift om kriterier om klassifisering av farlige kjemikalier m.v.) enn det som fremgår av fareklassene over, er angitt på egne linjer.

Stofflisten angir stoffets klassifisering i de enkelte fareklasser (inntil 10) med tilhørende risikosestninger. Hver klassifisering er angitt på en linje, og vanligvis angis fareklasse og tilhørende risikosestning(er). I noen tilfeller (klassifisering som brannfarlig, allergifremkallende og enkelte stoffer klassifisert som miljøskadelige) vil bare risikosestningen(e) angis da disse gir tilstrekkelig informasjon.

Klassifisering av et stoff innebærer å plassere stoffet i korrekte fareklasser i samsvar med forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier med tilhørende forskrift om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier.

Klassifiseringen har konsekvenser, ikke bare for stoffets merking, men også for krav til stoffets emballering, anvendelsesbegrensninger osv.

Stoffenes klassifisering er ofte også utgangspunktet for klassifisering av stoffblandinger (ved bruk av beregningsmetoder).

1.6 Symbol

Symbol angir det faresymbol som skal være påført stoffets fareetikett.

Symbolene er angitt med deres farekode, en forkortelse som beskriver faresymbolet med tilhørende farebetegnelse, jf. forskrift om farekoder, faresymbol og farebetegnelser, samt advarselsetninger som skal benyttes ved merking av farlige kjemikalier.

1.7 R-setninger

R-setninger angir de risikosestninger, angitt med setningsnummer, som skal benyttes ved merking av stoffet.

En strek (–) mellom setningsnumrene angir separate setninger, mens en skråstrek (/) mellom setningsnumrene angir en kombinasjon av setningene i en enkelt setning, jf. forskrift om farekoder,

symbol og farebetegnelser, samt advarselsetninger som skal benyttes ved merking av farlige kjemikalier.

1.8 *S-setninger*

S-setninger angir de sikkerhetssetninger, angitt med setningsnummer, som skal benyttes ved merking av stoffet.

Sikkerhetssetningene S1 og S2, som i Stofflisten er oppført i parentes, kan bare utelates fra fareetiketten når kjemikaliet utelukkende selges til industriell bruk.

Spesielle anmerkninger knyttet til S-setninger:

* etter S5 angir at denne sikkerhetssetningen ikke skal påføres etiketten dersom det er benyttet annen, sikker emballasje.

etter S22 angir at denne sikkerhetssetningen bare skal settes på fareetiketten dersom det vurderes hensiktsmessig.

Setningsnumrene er på samme måte som for risikosekninger adskilt med strek (–) eller skråstrek (/) med samme betydning som for risikosekninger. Ordlyden på setningene er gitt i forskrift om farekoder, faresymbol og farebetegnelser, samt advarselsetninger som skal benyttes ved merking av farlige kjemikalier.

De angitte sikkerhetssetninger gjelder bare for det aktuelle stoffet. For stoffblandinger må man velge sikkerhetssetninger i samsvar med de vanlige kriteriene som er gitt i forskrift om valg av sikkerhetssetninger og krav til merking av farlige kjemikalier. Ved valg av sikkerhetssetninger bør disse velges slik at de gjør oppmerksom på de viktigste forholdsreglene for å verne mot farene ved kjemikalierne.

For enkelte farlige kjemikalier som selges til eller er tilgjengelig for offentligheten, er bruk av visse S-setninger obligatorisk:

S1, S2 og S45 er obligatoriske for alle meget giftige, giftige og etsende kjemikalier som er tilgjengelige for offentligheten.

S2 og S46 er obligatoriske for alle andre farlige kjemikalier som er tilgjengelige for offentligheten, bortsett fra de som kun er klassifisert miljøskadelige.

1.9 *Kons1 – Kons6 med tilhørende Merk1 – Merk6*

Kons1 – Kons6 angir de spesifikke konsentrasjonsgrenser (intervall) med tilhørende helsefareklassifisering. (Merk1 – Merk6) av stoffet som er nødvendig for å klassifisere farlige stoffblandinger som inneholder stoffet ved hjelp av beregningsmetoder (jf. forskrift om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier).

Dersom ikke annet er oppgitt, er konsentrasjonsgrensene angitt i vektprosent, beregnet ut fra stoffblandings totalvekt.

Dersom det ikke er oppgitt noen konsentrasjonsgrenser for stoffet, skal man ved klassifisering av stoffblandinger ved hjelp av konvensjonell beregningsmetode benytte de generelle klassifiseringsgrenser som er angitt i forskrift om kriterier for klassifisering av farlige kjemikalier.

Klassifisering av stoffblandinger med hensyn til brann- og eksplosjonsfarlige egenskaper må alltid gjøres ut fra tester på stoffblandingen. Klassifisering for slike effekter er derfor med et fåtall unntak ikke tatt med annet enn for klassifisering av rene stoffer.

1.10 *Note*

Notene angir referanse til spesielle regler og anmerkninger knyttet til stoffet.

Anmerkninger knyttet til identifisering og merking av stoffer

Note A:

Stoffnavnet skal angis på fareetiketten med en av de hovedbetegnelser som er angitt i Stofflisten, jf. § 15 i forskrift om klassifisering, merking m.v. av farlige kjemikalier.

I Stofflisten benyttes enkelte ganger generelle betegnelser som «...-forbindelser» eller «...-salter». Disse omtales heretter som stoffgrupper. I slike tilfeller skal produsent, importør eller omsetter påse at stoffet blir oppført på fareetiketten med korrekt navn. Det må også ta hensyn til de forklaringene som er gitt i avsnitt 1.1.

Eksempel: For BeCl₂: berylliumklorid

Forskriften krever også at symbolene, farebetegnelse og R- og S-setningene som benyttes for det enkelte stoff, er det som er oppført i Stofflisten til forskrift om liste over farlige stoffer.

For stoffer som tilhører én bestemt stoffgruppe i Stofflisten, benyttes de symboler, farebetegnelser og R- og S-setninger som er oppført i Stofflisten for det enkelte stoffet.

For stoffer som tilhører flere enn én stoffgruppe i Stofflisten, benyttes de symboler, farebetegnelser og R- og S-setninger som er oppført for de relevante stoffene på Stofflisten. I tilfeller der det er gitt forskjellige klassifiseringer for samme fare i to ulike stoffgrupper, anvendes den klassifiseringen som

angir den alvorligste fareklassen.

Eksempel på stoff som tilhører mer enn én stoffgruppe:

Klassifisering iht. stoffgruppe 1:	Rep1; R61, R33, Rep3; R62, N; R50–53
Klassifisering iht. stoffgruppe 2:	Kreft1; R45, T; R23/25, N; R51–53
Stoffets klassifisering:	Kreft1; R45, T; R23/25, Rep1; R61, R33, Rep3; R62, N; R50–53

Note B:

Enkelte stoffer (syrer, baser etc.) omsettes i vandig løsning med varierende konsentrasjoner, noe som krever forskjellig faremerking da kjemikalietts farlighet varierer med konsentrasjonen av farlige stoffer.

I Stofflisten vil stoffer med Note B ha en generell betegnelse av denne typen: «...% salpetersyre».

I dette tilfellet skal produsent, importør eller omsetter angi løsningens konsentrasjon på fareetiketten.

Eksempel: 45% salpetersyre.

Hvis ikke annet er angitt, skal konsentrasjonen som angis i prosent på fareetiketten beregnes på vekt/vektbasis.

Bruk av tilleggsopplysninger (f.eks.: tetthet, grader Baumé) eller beskrivende setninger (f.eks.: rykende eller is-, som iseddik) er tillatt.

Note C:

Noen organiske stoffer kan omsettes enten i en spesifikk isomerform eller som en blanding av flere isomere.

I Stofflisten benyttes enkelte ganger en generell betegnelse av følgende type: «Xylenol».

I dette tilfellet skal produsent, importør eller omsetter angi på fareetiketten om stoffet er en spesifikk isomer (a) eller en blanding av isomere (b).

Eksempel: (a) 2,4-dimetylfenol
(b) xylenol (blanding av isomere)

Note D:

Visse stoffer som er følsomme for spontan polymerisering eller nedbrytning, blir vanligvis omsatt i stabilisert form. Det er i denne formen de er oppført på Stofflisten.

Slike stoffer blir imidlertid enkelte ganger omsatt i en ustabilisert form. I slike tilfeller må produsent eller importør angi stoffnavnet på fareetiketten med tilføyelsen «ustabilisert».

Eksempel: metakrylsyre (ustabilisert).

Note E:

Stoffer som er klassifisert som kreftfremkallende i gruppene Kreft1 eller Kreft2, arvestoffskadelige i gruppene Mut1 og Mut2 eller reproduksjonsskadelig i gruppene Rep1 eller Rep2, er utstyrt med Note E dersom de også er klassifisert som meget giftig (T+), giftig (T) eller helseskadelig (Xn). For disse stoffene skal risikosegningene R20, R21, R22, R23, R24, R25, R26, R27, R28, R39, R48 og R68, og alle kombinasjonene av disse risikosegningene, skal ordet «også» tilføyes foran setningene.

Eksempel:	R45–23	«Kan forårsake kreft. Også giftig ved innånding.»
	R46–27/28	«Kan forårsake arvelige skader. Også meget giftig ved hudkontakt og svelging.»

Note F:

Dette stoffet kan inneholde en stabilisator. Hvis stabilisatoren endrer stoffets farlige egenskaper, slik de er angitt i Stofflisten, skal fareetiketten utformes i samsvar med reglene for merking av farlige stoffblandinger (jf. § 3 i forskrift om krav til merking av farlige kjemikalier og valg av sikkerhetssetninger).

Note G:

Dette stoffet kan omsettes i en eksplosiv form. I slike tilfeller må stoffet undersøkes ved bruk av egnede testmetoder, og fareetiketten skal inneholde opplysninger som gjenspeiler stoffets eksplosive egenskaper.

Note H:

Denne note angir at stoffet ikke er underkastet fullstendig klassifisering. Klassifiseringen og merkingen som er angitt for dette stoffet i Stofflisten gjelder bare for de farlige egenskapene som er beskrevet med risikosegninger sammen med de fareklasser som er angitt. Produsent, importør eller omsetter skal klassifisere stoffet med hensyn til alle andre fareklasser, jf. § 6 i forskrift om klassifisering,

merking m.v. av farlige kjemikalier, samt utforme den endelige fareetiketten ut fra den totale klassifiseringen. Denne note er i Stofflisten bare benyttet på visse, komplekse petroleums- og steinkullbaserte stoffer samt visse stoffgrupper.

Note J:

Klassifisering av stoffet som kreftfremkallende er ikke nødvendig hvis det kan dokumenteres at stoffet inneholder mindre enn 0,1 vektprosent benzen (EC-nr. 200–753–7). Denne note er i Stofflisten bare benyttet på visse, komplekse petroleums- og steinkullbaserte stoffer.

Note K:

Klassifisering av stoffet som kreftfremkallende er ikke nødvendig hvis det kan dokumenteres at stoffet inneholder mindre enn 0,1 vektprosent 1,3-butadien (EC-nr. 203–450–8). Hvis stoffet ikke blir klassifisert kreftfremkallende, skal det minimum merkes med sikkerhetssetningene (2)–9–16. Denne note er i Stofflisten bare benyttet på visse, komplekse petroleumsbaserte stoffer.

Note L:

Klassifisering av stoffet som kreftfremkallende er ikke nødvendig hvis det kan dokumenteres at stoffet inneholder mindre enn 3% DMSO-ekstraherbare fraksjoner, som målt ved bruk av IP 346/92 (Determination of polycyclic aromatics in unused lubricating base oils and asphaltene free petroleum fractive index method). Denne note er i Stofflisten bare benyttet på visse, komplekse petroleumsbaserte stoffer.

Note M:

Klassifisering av stoffet som kreftfremkallende er ikke nødvendig hvis det kan dokumenteres at stoffet inneholder mindre enn 0,005 vektprosent benzo(a)pyren (EC-nr. 200–028–5). Denne note er i Stofflisten bare benyttet på visse, komplekse steinkullbaserte stoffer.

Note N:

Klassifisering av stoffet som kreftfremkallende er ikke nødvendig hvis stoffets fulle raffineringshistorie er kjent og det kan dokumenteres at det opprinnelige stoffet ikke er kreftfremkallende. Denne note er i Stofflisten bare benyttet på visse, komplekse petroleumsbaserte stoffer.

Note P:

Klassifisering av stoffet som kreftfremkallende er ikke nødvendig hvis det kan dokumenteres at stoffet inneholder mindre enn 0,1 vektprosent benzen (EC-nr. 200–753–7).

Hvis stoffet klassifiseres som kreftfremkallende, skal også Note E komme til anvendelse.

Hvis stoffet ikke blir klassifisert som kreftfremkallende, skal det minimum merkes med sikkerhetssetningene (2)–23–24–62.

Denne note er i Stofflisten bare benyttet på visse, komplekse petroleumsbaserte stoffer.

Note Q:

Stoffet skal ikke nødvendigvis klassifiseres som kreftfremkallende dersom det kan påvises at det oppfyller et av følgende vilkår:

- et kortvarig biopersistensforsøk ved innånding har vist at fibrer som er lengre enn 20 µm, har en vektet halveringstid på mindre enn ti dager, eller
- et kortvarig biopersistensforsøk ved intratrakeal installasjon har vist at fibrer som er lengre enn 20 µm, har en vektet halveringstid på mindre enn 40 dager, eller
- et egnet intraperitonealt forsøk ikke har vist forsterket kreftfremkallende virkning, eller
- et egnet langvarig innåndingsforsøk ikke har vist sykdomsfremkallende virkninger eller neoplastiske endringer.

Note R:

Fibrer med en lengdevektet midlere geometrisk gjennomsnittsdiameter minus to standardavvik på over seks µm skal ikke nødvendigvis klassifiseres som kreftfremkallende.

Note S:

Dette stoffet krever ikke merking i samsvar med § 8 – § 11 i forskrift om krav til merking.

Anmerkninger knyttet til merking av stoffblandinger:

Note I:

Den fastsatte konsentrasjon er lik vektprosenten av det metalliske grunnstoffet beregnet på grunnlag av stoffblandingsens samlede vekt eller, hvis en individuell konsentrasjonsgrense ikke er fastsatt, legges de fastsatte generelle konsentrasjonsgrenser til grunn.

Note 2:

Konsentrasjonen av isocyanat som er angitt er vektprosenten av den frie monomeren beregnet i forhold til stoffblandings totalvekt.

Note 3:

Konsentrasjonen som er angitt er vektprosenten av kromationer som er oppløst i vann, beregnet i forhold til stoffblandings totalvekt.

Note 4:

Stoffblandinger som inneholder disse stoffene skal klassifiseres som helseskadelig med R65 hvis de oppfyller kriterier gitt i forskrift om kriterier for klassifisering § 19 pkt. 2.3.

Note 5:

Konsentrasjonsgrenser for gassformige stoffblandinger uttrykkes i volumprosent.

Note 6:

Stoffblandinger som inneholder disse stoffene, skal merkes med R67 dersom de oppfyller kriteriene i forskrift om kriterier for klassifisering § 28.

Bestemmelsene i denne noten vil ikke lenger gjelde når kriteriene (beregningsreglene) for bruk av R67 på stoffblandinger i henhold til direktiv 1999/45/EF er trådt i kraft.

*Anmerkninger knyttet til norske unntak:**Norsk1:*

Stoffet er klassifisert som kreftfremkallende. Norge har i medhold av EØS-avtalen avvikende klassifisering og merking av enkelte kreftfremkallende kjemikalier i forhold til EU.

Norsk2:

Stoffet er omfattet av norske unntaksbestemmelser i samsvar med EØS-avtalen, dette kommer i tillegg til de stoffer som er omfattet av unntak angitt i Norsk1.

*Tilleggsinformasjon**Stoffgrupper*

I stofflisten er det benyttet et antall gruppebetegnelser. I slike tilfeller skal klassifiserings- og merkekravene benyttes på alle stoffer som omsettes og som dekkes av beskrivelsen i Stofflisten, dersom de er oppført på EINECS- eller ELINCS-listen. Dersom et stoff, som omfattes av en gruppebetegnelse, opptrer som urenhet i et annet stoff, skal klassifiserings- og merkekravene som er beskrevet for gruppebetegnelsen tas med i vurderingen av det aktuelle stoffets merking.

I enkelte tilfeller er det klassifiserings- og merkekrav for spesifikke stoffer som vil dekkes av en gruppebetegnelse. I slike tilfeller vil det aktuelle stoffet bli oppført på egen plass i Stofflisten, og gruppebetegnelsen vil inneholde tillegget «unntatt stoffer oppført andre steder i listen».

Betegnelser i Stofflisten for salter (under ethvert navn) omfatter både anhydratformer og hydratformer dersom dette ikke er spesifisert på annen måte.

Stoffer med ELINCS-nummer

Stoffer med ELINCS-nummer (EC-nr. > 400-000-0) er forhåndsmeldt (notifisert) i samsvar med direktiv 67/548/EØF. Produsenter eller importører, som ikke tidligere har notifisert disse stoffene, må følge de regler som er gitt i forskrift om forhåndsmelding av nye stoffer (henvendelse Statens forurensningstilsyn) dersom de ønsker å selge eller importere stoffer eller stoffblandinger som inneholder slike stoffer.

Petroleumsdestillater/white spirit

Kjemikalier betegnet som white spirit er nå spesifisert som petroleumsdestillater i Stofflisten med entydig kjemisk navn, gruppenavn, CAS-nr., EC-nr. og indeksnr. Mange av de entydige kjemiske navnene er lite identifiserbare for den vanlige bruker, derfor gis det mulighet for å oppgi på fareetiketten betegnelsen «white spirit» sammen med entydig CAS-nr. og EC-nr. samt antall karboner (C_x _____ C_{xx}) eventuelt gruppenavnet angitt i Stofflisten sammen med entydig CAS-nr. og EC-nr.

MMMF/Syntetiske mineralfibrer

Se keramiske mineralfibrer, indeksnr. 650-017-00-8 og mineralull, indeksnr. 650-016-00-2.

II

Endringene trer i kraft 1. januar 2002.

Farlige kjemikalier som 1. januar 2002 er emballert, merket og deklartert i samsvar med gjeldende forskrift, kan uten hinder av reglene i endringsforskriften omsettes i ett år etter at endringene har trådt i kraft.

5. nov. Nr. 1683 2001**Forskrift om gjennomføring av felleseuropeiske bestemmelser om medisinske krav for tjenestegjørende på luftfartøy, BSL JAR-FCL 3 (Flight Crew Licencing), Amendment 1.**

Fastsatt av Luftfartstilsynet 5. november 2001 med hjemmel i lov av 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) § 5–1 jf. § 5–3, jf. delegeringsvedtak av 10. desember 1999 nr. 1273. Kunngjort 1. mars 2002.

Til forskriften er knyttet vedlegget (som er en del av forskriften): JAR-FCL 3, seksjon 1, utgave av 1. desember 2000.

§ 1. Formål

Formålet med JAR-FCL 3 er å fastsette felleseuropeiske medisinske krav slik at man oppnår likeverdig medisinsk standard på tjenestegjørende på luftfartøy i de forskjellige land med JAA-medlemskap.

§ 2. JAR-FCL som norsk forskrift

Ved ikrafttredelse av denne forskrift skal JAR-FCL 3 utgave av 1. desember 2000 med norsk tekst gjelde som norsk forskrift.

Forskriften omhandler Luftfartstilsynets medisinske krav for tjenestegjørende på luftfartøy i forbindelse med utstedelse, forlengelse og gjenutstedelse av luftfartssertifikater, samt ved den senere kontroll med sertifikatinnhaverens skikkethet for angjeldende tjeneste.

JAR-FCL 3, seksjon 2, med engelsk tekst, gjelder som veiledende retningslinjer.

§ 3. Definisjoner og forkortelser i JAR-FCL 3**Godkjent og oppnevnt flylege (Authorised Medical Examiner –AME)**

En lege med norsk legelicens som er oppnevnt og godkjent av Luftfartstilsynet til å utføre flymedisinske spesialistundersøkelser og periodiske undersøkelser på søkere og innehavere av luftfartssertifikat, jf. JAR-FCL 3.090.

Flymedisinsk institutt-FMI (Aeromedical Centre – AMC)

Luftfartstilsynets organ for utførelse av flymedisinske spesialistundersøkelser og periodiske undersøkelser av søkere og innehavere av legeattest til luftfartssertifikat, jf. JAR-FCL 3.085.

Flymedisinsk seksjon (Aeromedical Section – AMS)

Luftfartstilsynets organ for bedømmelse av helsemessig skikkethet av søkere og innehavere av luftfartssertifikat og -bevis.

Legeattest (Medical Certificate)

Attest utstedt av Flymedisinsk seksjon eller godkjent og oppnevnt flylege som meddeler innehaveren helsemessig godkjenning til angjeldende luftfartssertifikat i overensstemmelse med JAR-FCL 3.090, 3.100, 3.105 og 3.110.

Myndigheten (The Authority)

Luftfartstilsynet.

Statens helsetilsyn

Organ som har det overordnede faglige tilsyn med helsetjenesten i Norge. Organet er underlagt Sosial- og helsedepartementet.

For øvrig gjelder definisjonene i Bestemmelser om Sivil Luftfart (BSL) C 0–4 så langt de ikke er i strid med definisjonene i JAR-FCL 3.

§ 4. Utstedelse av legeattest

Legeattest i henhold til JAR-FCL 3 skal utstedes når Luftfartstilsynet har funnet at kravene i JAR-FCL 3 er tilfredsstillt, jf. JAR-FCL 3.100.

§ 5. Forlengelse og gjenutstedelse av legeattest

Hvis resultatet av den medisinske undersøkelse i forbindelse med søknad om forlengelse av legeattest utføres inntil 45 dager før utløpsdato, skal gyldighetsperioden av den nye legeattesten regnes fra utløpsdatoen for den tidligere legeattesten og med fornyet gyldighetsperiode som angitt, jf. JAR-FCL 3.105 (b).

Hvis den medisinske undersøkelsen ikke er utført i løpet av 45-dagersperioden som angitt ovenfor, vil utløpsdatoen bli beregnet med effekt fra dato for den medisinske undersøkelsen, jf. JAR-FCL 3.105 (c).

§ 6. Tilbakekall av legeattest

Luftfartstilsynet kan med øyeblikkelig virkning tilbakekalle en legeattest utstedt i henhold til JAR-FCL 3, dersom det antas å foreligge forhold som tilsier at videre tjeneste på luftfartøy må stanses av hensyn til flysikkerheten.

§ 7. Innlevering av legeattest

Dersom en legeattest gitt i henhold til JAR-FCL 3 er tilbakekalt med hjemmel i ovennevnte § 6, kan Luftfartstilsynet treffe vedtak om tilbakesending av legeattesten til Luftfartstilsynet.

§ 8. Dispensasjon

Luftfartstilsynet kan, når særlige grunner tilsier det, dispensere fra bestemmelsene i denne forskrift, jf. JAR-FCL 3.125.

Luftfartstilsynet kan iverksette nærmere medisinske undersøkelser for å vurdere om det foreligger grunnlag for å anbefale dispensasjon for personell som ikke tilfredstiller de medisinske krav, og eventuelt fremme anbefaling om operative begrensninger av sertifikatets rettigheter.

§ 9. Klage

Enkeltvedtak vedrørende legeattester truffet av Luftfartstilsynet med hjemmel i denne forskrift og JAR-FCL 3 kan påklages til Statens helsetilsyn i henhold til forvaltningsloven.

Andre enkeltvedtak truffet av Luftfartstilsynet med hjemmel i denne forskrift og JAR-FCL 3 kan påklages til Samferdselsdepartementet.

Klage til Samferdselsdepartementet sendes innen 3 uker via Luftfartstilsynet.

§ 10. Straff

Hvis noen utfører tjeneste på luftfartøy uten gyldig legeattest gitt i henhold til JAR-FCL 3 er dette forholdet straffbart etter luftfartsloven kapittel 14, se særlig § 14–9.

§ 11. Overgangsregler

Legeattester og andre rettigheter utstedt før 1. juli 1999 i overensstemmelse med forskrift om medisinske undersøkelser og medisinske krav, BSL C 1–2 og C 1–3, skal være gyldige med samme rettigheter etter 1. mars 2000, forutsatt at alle krav er i overensstemmelse med kravene i JAR-FCL 3.005.

§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

Fra samme tidspunkt oppheves forskrift av 23. januar 2000 nr. 105 om gjennomføring av Joint Aviation Requirements (JAR) FCL 3, om medisinske krav for tjenestegjørende på luftfartøy.

Kapittel A – Generelle krav**JAR-FCL 3.001 Definisjoner og forkortelser**

(Se IEM FCL 1.001)

Kategori (av luftfartøy):

Kategorisering av luftfartøy i henhold til angitte grunnleggende kjennetegn, f.eks. fly, helikopter, seilfly, friballong.

Konvertering (av et sertifikat):

Utstedelse av et JAR-FCL-sertifikat på grunnlag av et sertifikat utstedt av et ikke-JAA-land.

Elevtid:

Flygetid eller instrumenttid på bakken hvor en person mottar flygeinstruksjon fra en autorisert instruktør.

Flymaskinist:

En flymaskinist er en person som følger kravene i JAR-FCL (også i seksjon 2).

Flyetid:

Totaltiden fra det øyeblikk et luftfartøy først settes i bevegelse ved sin egen eller ytre kraft i den hensikt å ta av og inntil det tidspunkt det stanser etter avsluttet flyging.

Medisinsk institutt:

Et medisinsk institutt er en organisasjon som er sammensatt av klinisk forskning og treningshjelpemidler, med flere eksperter, også spesialister innen de områder av flymedisinen som er aktuelle for å tilfredsstille de tekniske behov.

Instrumenttid:

Instrumenttid i fly eller instrumenttid på bakken.

Instrumenttid i fly:

Tiden en flyger kontrollerer et luftfartøy under flyging utelukkende ved referanse til instrumenter.

Instrumenttid på bakken:

Tiden en flyger får instruksjon i simulert instrumentflyging i syntetiske treningsinnretninger (STD).

Besetningssamarbeid:

Flygebesetningens samarbeid som gruppe ledet av fartøysjefen.

Flerpilotfly:

Fly sertifisert for operasjon med en minste besetning på to flygere.

Natt:

Perioden mellom slutten av skumring og begynnelsen av demring eller annen periode mellom solnedgang og soloppgang som rette luftfartsmyndighet kan fastsette.

Andre treningsinnretninger:

Treningshjelpemidler annet enn flygesimulatorer, innretninger til flygetrening eller flyge- og navigasjonsprosedyretrenerne som utgjør hjelpemidler til treningsformål der et komplett førerkabinmiljø ikke er nødvendig.

Privatflyger:

En flyger som har et sertifikat som forbyr å føre luftfartøy mot betaling.

Yrkesflyger:

En flyger som har et sertifikat som tillater å føre luftfartøy mot betaling.

Ferdighetskontroller (LPT2, red.anm.):

Demonstrasjon av ferdighet, inkludert den muntlige eksaminasjonen som kontrollanten måtte kreve, for å forlenge eller gjenutstede rettigheter.

Rettighet:

En påtegning i et sertifikat som fastsetter spesielle forhold, rettigheter eller begrensninger som angår dette sertifikatet.

Gjenutstedelse (av f.eks. en rettighet eller godkjenning):

Administrative tiltak for å gjenutstede privilegiene til en utløpt rettighet eller godkjenning i en nærmere angitt periode, forutsatt at angitte krav er oppfylt.

Forlengelse (av f.eks. en rettighet eller godkjenning):

Administrative tiltak i løpet av gyldighetsperioden til en rettighet eller godkjenning som gir innehaveren fortsatt rett til å utøve privilegiene til rettigheten eller godkjenningen i en nærmere angitt periode, forutsatt at angitte krav er oppfylt.

Rutesektor:

En flyging som innbefatter start, avgang, tokt på ikke mindre enn 15 minutter, ankomst-, innflygings- og landingsfaser.

Enpilotfly:

Fly sertifisert for å kunne opereres av én flyger.

Ferdighetstester (LPT 1, red.anm.):

Ferdighetstester er demonstrasjon av ferdigheter, inkludert den muntlige eksaminasjonen som kontrollanten måtte kreve, for å få utstedt et sertifikat eller en rettighet.

Solotid:

Flygetid der en flyelev er eneste person om bord i et luftfartøy.

Elev som fartøysjef (SPIC):

Flygetid der flygeinstruktøren ikke skal påvirke eller kontrollere flygingen, men bare observere eleven som fungerer som fartøysjef.

Motorglider (TMG):

Et motorisert seilfly som har et luftdyktighetsbevis utstedt eller akseptert av et JAA-medlemsland og har en integrert motor som ikke er inntrekkbar og en ikke inntrekkbar propell.

Det skal være i stand til å starte og stige ved hjelp av sin egen kraft etter sin flygehåndbok.

Type (av luftfartøy):

Alle luftfartøy av den samme grunnleggende konstruksjon, inkludert alle modifikasjoner unntatt de modifikasjoner som resulterer i en endring av manøvreringsegenskaper, flyegegenskaper eller flygerbemanning.

Forkortelser, se IEM FCL 1.001.

JAR-FCL 3.005 Virkeområde

(Se vedlegg 1 til JAR-FCL 3.005)

(Se AMC FCL 3.005 og 3.015)

(a) *Generelt*

(1) Kravene fastsatt i JAR-FCL skal gjelde for all tilrettelegging av trening, prøver og søknader om utstedelse av sertifikat, rettigheter, autorisasjoner, godkjenninger eller bevis mottatt av luftfartsmyndigheten fra 1. juli 1999.

(2) Når sertifikat, rettigheter, autorisasjoner, godkjenninger eller bevis er nevnt i JAR-FCL, menes det sertifikat, rettigheter, autorisasjoner, godkjenninger eller bevis utstedt i overensstemmelse med JAR-FCL. I alle andre tilfeller er disse dokumentene angitt som f.eks. ICAO- eller nasjonale sertifikater.

(3) Når det refereres til et JAA-medlemsland i anledning gjensidig anerkjennelse av sertifikat, rettigheter, autorisasjoner, godkjenninger eller bevis, betyr dette et fullverdig medlemsland av JAA.

(4) Alle syntetiske treningsinnretninger nevnt i JAR-FCL som erstatter et luftfartøy til treningsformål, skal kvalifiseres i henhold til JAR-STD og brukergodkjennes i henhold til JAR-FCL for de øvelsene som skal gjennomføres. Det er luftfartsmyndighetene som gir godkjenningen.

(5) Når det refereres til fly, inkluderer dette ikke mikrolette fly, som er definert nasjonalt med mindre annet er oppgitt.

(b) *Overgangsordninger*

(1) Trening etter nasjonale bestemmelser påbegynt før 1. juli 1999 skal aksepteres til utstedelse av sertifikat eller rettigheter etter nasjonale bestemmelser, forutsatt at treningen og prøvene til sertifikatet eller rettigheten er fullført før 30. juni 2002.

(2) Sertifikat og rettigheter, autorisasjoner, godkjenninger eller legeattester utstedt etter nasjonale bestemmelser i et JAA-medlemsland før 1. juli 1999 eller utstedt i samsvar med punkt (1) over, skal fortsatt være gyldige med de samme privilegier, rettigheter og eventuelle begrensninger. Men etter 1. januar 2000 skal alle krav til forlengelse eller gjenutstedelse av slike sertifikat eller rettigheter, autorisasjoner, godkjenninger eller legeattester være i samsvar med kravene i JAR-FCL, unntatt som angitt i underpunkt (4).

(3) Innehavere av et sertifikat utstedt i overensstemmelse med nasjonale bestemmelser i et JAA-medlemsland før 1. juli 1999 eller i overensstemmelse med (b) (1) over, kan søke det land som har utstedt sertifikatet om å få utstedt tilsvarende sertifikat angitt i JAR-FCL som utvider rettighetene til andre land, slik det er fastsatt i JAR-FCL 1.015 (a) (1). Innehaveren skal oppfylle de kravene som er fastsatt i vedlegg 1 til JAR-FCL 1.005, for å få utstedt slike sertifikat.

(4) Innehavere av et sertifikat utstedt i samsvar med de nasjonale bestemmelser i et JAA-medlemsland, men som ikke fullt ut oppfyller kravene i seksjon 1 i JAR-FCL 3 (medisinsk), skal gis tillatelse til fortsatt å utøve rettighetene tilknyttet det nasjonale sertifikatet.

(c) *Kontrollanter med nasjonale autorisasjoner – fortsatt virke.* Kontrollanter som forut for implementeringsdatoen har nasjonale autorisasjoner, kan bli godkjent som kontrollanter etter JAR-FCL 1 (fly) forutsatt at de har fremvist kunnskap om JAR-FCL og JAR-OPS for luftfartsmyndigheten. Autorisasjonen skal gjelde i maksimum tre år. Deretter skal gjenautorisasjon være avhengig av om kravene fastsatt i 1.425 (a) og (b) oppfylles.

JAR-FCL 3.010 Grunnleggende myndighet til å virke som flygebesetningsmedlem

(a) *Sertifikat og rettighet*

(1) En person skal ikke virke som flygebesetningsmedlem på et sivilt fly registrert i et JAA-medlemsland med mindre denne personen har gyldig sertifikat og rettighet i samsvar med kravene i JAR-FCL og relatert til oppgavene som blir utført, eller en autorisasjon slik det er fastsatt i JAR-FCL 1.085 og/eller 1.230. Sertifikatet skal være utstedt av:

- (i) et JAA-medlemsland; eller
  - (ii) et annet ICAO-kontraherende land og erklært gyldig i overensstemmelse med JAR-FCL 1.015 (b) eller (c).
- (2) Flygere med sertifikat/rettigheter/autorisasjoner for motorglidere har også tillatelse til å operere motorglidere under nasjonale bestemmelser.

(3) Flygere som har et nasjonalt privatflygersertifikat med begrensninger, har tillatelse til å operere fly registrert i det land som har utstedt sertifikatet innenfor dette landets luftrom under nasjonale bestemmelser.

(b) *Utøvelse av privilegier.* Innehaveren av et sertifikat, rettighet eller autorisasjon skal ikke utøve andre privilegier enn de som sertifikatet, rettigheten eller autorisasjonen gir lov til.

(c) *Ankebehandling, håndheving.*

(1) Et JAA-medlemsland kan i overensstemmelse med nasjonale prosedyrer når som helst behandle anker, begrense rettigheter eller tilbakekalle eller oppheve ethvert sertifikat, rettighet, autorisasjon, godkjenning eller bevis det har utstedt i overensstemmelse med kravene i JAR-FCL, dersom det er fastslått at en søker eller en sertifikatinnehaber ikke har oppfylt eller ikke lenger oppfyller kravene i JAR-FCL eller aktuell nasjonal lov i det land som har utstedt sertifikatet.

(2) Dersom et JAA-medlemsland stadfester at en som søker eller har et JAR-FCL-sertifikat utstedt av et annet JAA-medlemsland, ikke har oppfylt eller ikke lenger oppfyller kravene i JAR-FCL eller aktuell nasjonal lov i landet

hvor et luftfartøy blir fløyet, skal JAA-medlemslandet informere det land som har utstedt sertifikatet og sertifikatavdelingen ved JAAs hovedkontor. I overensstemmelse med nasjonal lov kan et JAA-medlemsland av sikkerhetshensyn bestemme at en søker eller sertifikatinnhaver som landet på foreskrevet måte har rapportert til det sertifikatutstedende land og JAA av ovennevnte årsak, ikke kan føre luftfartøy registrert i dette landet eller føre noe luftfartøy i dette landets luftrom.

JAR-FCL 3.015 Aksept av sertifikater, rettigheter, autorisasjoner, godkjenninger eller bevis

(Se vedlegg 1 til JAR-FCL 1.015)

(Se AMC FCL 1.005 og 1.015)

(a) Sertifikater, rettigheter, autorisasjoner, godkjenninger eller bevis utstedt av JAA-medlemsland

(1) Har en person, en organisasjon eller en tjeneste blitt sertifisert og fått utstedt en rettighet, autorisasjon, godkjenning eller bevis av luftfartsmyndigheten i et JAA-medlemsland i overensstemmelse med kravene i JAR-FCL og tilhørende prosedyrer, skal slike sertifikater, rettigheter, autorisasjoner, godkjenninger eller bevis bli akseptert uten formalitet av andre JAA-medlemsland.

(2) Trening gjennomført etter 8. oktober 1996 i overensstemmelse med alle kravene i JAR-FCL og tilhørende prosedyrer, skal aksepteres til utstedelse av JAR-FCL-sertifikat og -rettigheter, forutsatt at sertifikat i overensstemmelse med JAR-FCL ikke skal utstedes før etter 30. juni 1999.

(b) Sertifikat utstedt av ikke-JAA-land.

(1) Luftfartsmyndigheten i et JAA-medlemsland kan etter skjønn erklære et sertifikat utstedt i et ikke-JAA-land for gyldig til bruk på luftfartøy registrert i dette JAA-medlemslandet. Innehavere av et yrkesflygersertifikat som ønsker å utøve profesjonelle rettigheter, skal oppfylle kravene fastsatt i vedlegg 1 til JAR-FCL 1.015.

(2) Validering av et yrkesflygersertifikat skal ikke overskride ett år fra datoen for validering, forutsatt at grunnsertifikatet forblir gyldig. En ytterligere validering til bruk på luftfartøy registrert i hvilket som helst JAA-medlemsland forutsetter enighet mellom JAA-medlemslandene og enighet om de vilkår som er ansett som passende innenfor JAA. Brukeren av et sertifikat validert av et JAA-medlemsland skal oppfylle de kravene som er stilt i JAR-FCL.

(3) Kravene som er stilt i (1) og (2) over skal ikke gjelde der hvor luftfartøy registrert i et JAA-medlemsland er leid ut til et luftfartsforetak i et land som ikke er tilsluttet JAA, dersom det landet som luftfartsforetaket hører hjemme i, for leieperioden har akseptert ansvaret for det tekniske og/eller operative tilsyn i overensstemmelse med JAR-OPS 1.165. Sertifikatene til flygebesetningen i luftfartsforetaket i ikke-JAA-landet kan bli validert etter skjønn av luftfartsmyndigheten i vedkommende JAA-medlemsland. Dette forutsetter at rettighetene som er knyttet til flygebesetningens sertifikat, er begrenset bare til bruk under leieperioden på bestemte luftfartøy i angitte operasjoner som ikke involverer et JAA-luftfartsforetak, direkte eller indirekte, gjennom leie av fly med besetning eller andre ervervsmessige ordninger.

(c) *Konvertering av et sertifikat utstedt av et ikke-JAA-land.* Et sertifikat utstedt av et ikke-JAA-land kan bli konvertert til et JAR-FCL-sertifikat, forutsatt at det eksisterer en avtale mellom JAA- og ikke-JAA-landet. Denne avtalen skal baseres på gjensidig aksept av sertifikat og skal sikre et samsvarende sikkerhetsnivå mellom krav til trening og prøver i JAA- og ikke-JAA-landet. Enhver avtale som inngås, skal regelmessig gjennomgås, slik det blir avtalt mellom ikke-JAA-landet og JAA. Et sertifikat som er konvertert i overensstemmelse med en slik ordning, skal ha en påtegning som viser hvilket ikke-JAA-land konverteringen er basert på. Andre medlemsland skal ikke være forpliktet til å akseptere et slikt sertifikat.

JAR-FCL 3.016 Godskriving til innehaver av sertifikat utstedt av ikke-JAA-land

En søker til et JAR-FCL-sertifikat og instrumentrettighet, hvis det er aktuelt, som allerede har i det minste ett tilsvarende sertifikat utstedt av et ikke-JAA-land i overensstemmelse med ICAO Annex 1, skal oppfylle alle kravene i JAR-FCL, bortsett fra at kravene til kurslengde, antall undervisningstimer og angitte treningstimer kan reduseres. Luftfartsmyndigheten kan rette seg etter anbefalingene fra en aktuell treningsorganisasjon når det gjelder godskrivingen som skal gis.

JAR-FCL 3.017 Autorisasjoner/rettigheter til spesielle formål

Autorisasjoner/rettigheter til spesielle formål forbundet med et sertifikat (for eksempel IMC-flyging, sleping, luftakrobatikk, slipp av fallskjermhoppere, etc.), kan etableres av luftfartsmyndigheten i overensstemmelse med et JAA-medlemslands krav til bruk i dette JAA-medlemslandets luftrom, og bare der. Bruk av slik autorisasjon/rettighet i luftrommet til et annet JAA-medlemsland krever en forutgående avtale med landet/landene som besøkes, bortsett fra der det eksisterer en bilateral avtale.

JAR-FCL 3.020 Godskriving av militærtjeneste

(Se vedlegg 1 til JAR-FCL 1.005)

Søknad om godskriving:

Militære flygebesetningsmedlemmer som søker om sertifikat og rettigheter angitt i JAR-FCL, skal søke luftfartsmyndigheten i det landet de tjenestegjør eller har gjort tjeneste for. Kunnskap, erfaring og ferdigheter tilegnet i militær tjeneste vil bli godskrevet i forhold til aktuelle krav til JAR-FCL-sertifikat og -rettigheter etter luftfartsmyndighetens skjønn. Retningslinjene for godskrivingen som blir gitt, skal rapporteres til JAA. Rettighetene tilknyttet slike sertifikat skal være begrenset til luftfartøy registrert i det land som har utstedt sertifikatet, inntil kravene fastsatt i vedlegg 1 til JAR-FCL 1.005 blir oppfylt.

JAR-FCL 3.025 Gyldighet av sertifikat og rettigheter

(Se IEM FCL 1.025)

(a) En sertifikatnehaver skal ikke utøve privilegiene tilknyttet sertifikat eller rettighet utstedt av et JAA-medlemsland uten at innehaveren opprettholder sin kompetanse ved å oppfylle aktuelle krav i JAR-FCL.

(b) Sertifikatets gyldighet er bestemt av gyldigheten til de tilknyttede rettighetene og legeattesten (se IEM FCL 1.025).

(c) Sertifikatet vil bli utstedt for en periode på maksimum fem år. Innenfor denne femårsperioden vil sertifikatet bli gjenutstedt av luftfartsmyndigheten:

- (1) etter førstegangsutstedelse eller gjenutstedelse av en rettighet;
  - (2) når punkt XII i sertifikatet er utfyllt og ingen ytterligere punkter gjenstår;
  - (3) av hvilken som helst administrativ årsak;
  - (4) etter luftfartsmyndighetens skjønn når en rettighet er forlenget.
- Luftfartsmyndigheten vil overføre gyldige rettigheter til det nye sertifikatdokumentet.
Sertifikatnehaveren skal søke luftfartsmyndigheten om å få sertifikatet gjenutstedt.
Søknaden skal inneholde nødvendig dokumentasjon.

JAR-FCL 3.026 Oppdatering for flygere som ikke opererer i overensstemmelse med JAR-OPS I

(a) En flyger skal ikke føre et passasjerfly som fartøysjef dersom denne flygeren ikke har utført minst tre avganger og tre landinger som flyger i et fly av samme type/klasse eller i en simulator for den flytype/klasse som brukes, i løpet av de foregående 90 dager; og

(b) en styrmann skal ikke betjene flygekontrollene i et passasjerfly under avgang og landing dersom ikke denne styrmannen har tjenestegjort som flyger ved kontrollene under avgang eller landing i et fly av samme type/klasse eller i en simulator for den flytype/klasse som brukes, i løpet av de foregående 90 dager.

(c) Innehaveren av et sertifikat som ikke inkluderer en gyldig instrumentrettighet (fly), skal ikke tjenestegjøre som fartøysjef på et passasjerfly om natten dersom ikke minst en av avgangene og landingene i løpet av de foregående 90 dager som er krevd i JAR-FCL 1.026(a) over, har blitt utført om natten.

JAR-FCL 3.030 Tilrettelegging av prøver

(a) *Autorisasjon av kontrollanter.* Luftfartsmyndigheten skal utpeke og autorisere kvalifiserte personer med integritet som kontrollanter. Disse skal lede ferdighetsprøver og ferdighetskontroller på luftfartsmyndighetens vegne. Minimumskravene for kontrollanter er fastsatt i JAR-FCL 1 (fly) kapittel I. Kontrollanters ansvar og privilegier skal meddeles dem individuelt og skriftlig av luftfartsmyndigheten.

(b) *Antallet kontrollanter.* Luftfartsmyndigheten skal bestemme det antall kontrollanter som trengs, avhengig av flygerkorpsets antall og geografiske spredning.

(c) *Opplysning om kontrollanter til flygetreningsorganisasjoner og registrerte læresteder.* Luftfartsmyndigheten skal underrette enhver godkjent flygetreningsorganisasjon eller registrert lærested om hvilke kontrollanter den har utpekt til å lede ferdighetsprøver for utstedelse av privat og ervervsmessig sertifikat og instrumentrettigheter ved flygetreningsorganisasjonen eller det registrerte lærestedet. Luftfartsmyndigheten skal underrette hver kandidat om den (de) kontrollant(er) som er utpekt til å lede ferdighetsprøven for utstedelse av ATPL(A).

(d) Kontrollanter skal ikke prøve kandidater som de selv har gitt flygeundervisning til vedkommende sertifikat eller instrumentrettighet, unntatt med luftfartsmyndighetens skriftlige samtykke.

(e) *Forutsetninger som skal være oppfylt før kandidater gjennomgår en ferdighetsprøve.* Før en ferdighetsprøve for utstedelse av et sertifikat eller en rettighet, skal kandidaten ha bestått den tilhørende teorieksamen. Likevel kan luftfartsmyndigheten gjøre unntak for kandidater som gjennomgår et integrert flygetreningskurs. Undervisningen til den tilhørende teorieksamen skal alltid være gjennomført før slike ferdighetsprøver blir tatt. Unntatt ved utstedelse av ATPL skal kandidaten til en ferdighetsprøve være anbefalt for prøven av den organisasjon/person som er ansvarlig for treningen.

JAR-FCL 3.035 Helsemessig skikkethet

(Se IEM FCL 1.035)

(a) *Skikkethet.* Innehaveren av en legeattest skal være mentalt og fysisk skikket til å utøve rettighetene i vedkommende sertifikat på en sikker måte.

(b) *Krav om legeattest.* For å kunne søke om eller utøve rettighetene i et sertifikat skal søkeren eller innehaveren ha en legeattest utstedt i overensstemmelse med bestemmelsene i JAR-FCL 3 (medisinsk) relatert til rettighetene i sertifikatet.

(c) *Flymedisinsk vedtak.* Etter gjennomført undersøkelse skal søkeren gis kjennelsen egnet, uegnet eller henvist til luftfartsmyndigheten. Den autoriserte flylegen (AME) skal informere søkeren om ethvert vilkår (medisinsk, operativt eller annet) som kan begrense flygetrening og/eller rettighetene i et utstedt sertifikat.

(d) *Operasjonell multibesetningsbegrensning (OML – bare klasse 1).*

(1) Begrensningen «bare gyldig som eller med kvalifisert styrmann» skal gjelde når en innehaver av et CPL eller et ATPL ikke til fulle innfrir de krav et medisinsk sertifikat i klasse 1 stiller, men vedkommende er ansett for å være innenfor den aksepterte risikogrense for inkapasitet (se JAR-FCL 3 (medisinsk), IEM FCL A, B og C). Denne begrensningen brukes av luftfartsmyndigheten når det gjelder et flerflygermiljø. Begrensningen «bare gyldig som eller med kvalifisert styrmann» kan bare utstedes eller tilbakekalles av luftfartsmyndigheten.

(2) Den andre flygeren skal være utdannet for typen, ikke over 60 år og ikke underlagt en OML.

(e) *Operasjonell sikkerhetsflygerbegrensning (OSL – bare klasse 2).* En sikkerhetsflyger er en flyger som er utdannet til å tjenestegjøre som fartøysjef på klassen/typen fly og er med i flyet som er utstyrt med dobbelt sett kontroller, i den hensikt å overta kontrollen dersom den fartøysjefen som innehar denne særskilte medisinske sertifikatbegrensningen skulle bli arbeidsudyktig (se IEM FCL 1.035). En OSL kan bare utstedes eller tilbakekalles av luftfartsmyndigheten.

JAR-FCL 3.040 Nedsatt helsemessig skikkethet

(Se IEM FCL 1.040)

(a) Innehavere av legeattester ikke utøve rettighetene til sine sertifikat, tilknyttede rettigheter eller autorisasjoner på noe tidspunkt når de vet om en reduksjon i sin medisinske skikkethet som kan gjøre dem ute av stand til å utøve disse rettighetene på en sikker måte.

(b) Innehavere av legeattester skal ikke ta noen form for medikamenter, verken på resept eller i håndkjøp, eller være under noen slags behandling, med mindre de er helt sikre på at medisineringen eller behandlingen ikke vil ha noen ugunstig virkning på deres evne til å utføre pliktene på en sikker måte. Er det noen som helst tvil, må det søkes råd fra flymedisinsk seksjon, et flymedisinsk senter eller en flylege. Videre opplysninger er gitt i JAR-FCL 3 (se IEM FCL 1.040).

(c) Innehavere av legeattester skal uten videre opphold søke råd hos luftfartsmyndigheten eller flylege når de blir klar over:

- (1) sykehus- eller klinikkopphold på mer enn 12 timer; eller
- (2) kirurgiske inngrep eller prosedyrer; eller
- (3) regelmessig behov for medisiner; eller
- (4) behov for regelmessig bruk av korrigerende linser.

(d) Innehavere av legeattester som vet om:

- (1) enhver betydelig personskade som innebærer inkapasitet til å fungere som et medlem av en flygebesetning; eller
- (2) enhver sykdom som innebærer inkapasitet til å fungere som et medlem av en flygebesetning gjennom en periode på 21 dager eller mer; eller
- (3) graviditet,

skal informere luftfartsmyndigheten skriftlig om en slik skade eller graviditet, og så snart perioden på 21 dager er til ende i tilfelle av sykdom. Legeattesten skal anses som inndratt når en slik skade inntreffer eller ved en slik sykdomsperiode eller ved bekreftelse av graviditeten, og:

- (4) i tilfelle av skade eller sykdom skal legeattesten gis tilbake når innehaveren blir medisinsk undersøkt slik luftfartsmyndigheten bestemmer og blir erklært skikket til å fungere som et medlem av flygebesetningen, eller ved at luftfartsmyndigheten unntar innehaveren fra kravet om medisinsk undersøkelse, under gitte forutsetninger; og
- (5) i tilfelle av graviditet, kan luftfartsmyndigheten gi tilbake legeattesten for en viss periode og under visse forutsetninger. Legeattesten skal gis tilbake når innehaveren etter avsluttet graviditet blir medisinsk undersøkt

etter retningslinjer gitt av luftfartsmyndigheten og erklært skikket til å gjenoppta sine oppgaver som medlem av flygebesetningen.

JAR-FCL 3.045 Spesielle forhold

(a) Bestemmelsene i JAR-FCLs enkelte avsnitt vil ikke dekke alle mulige situasjoner. Der hvor anvendelsen av JAR-FCL ville få utilsiktede virkninger, eller der hvor utviklingen av nye trenings- eller prøvekonsepter ikke er i samsvar med kravene, kan en søker anmode rette luftfartsmyndighet om unntak. Et unntak kan bare bli innvilget dersom det kan påvises at unntaket vil opprettholde eller medføre i det minste et tilsvarende sikkerhetsnivå.

(b) Unntak er delt inn i korttidsunntak og langtidsunntak (mer enn seks måneder). Et langtidsunntak kan bare innvilges etter avtale med JAA FCL-komiteen.

JAR-FCL 3.050 Godskriving av flygetid og teori

(Se vedlegg 1 til JAR-FCL 1.050)

(a) Godskriving av flygetid

(1) Med mindre annet er angitt i JAR-FCL, skal flygetid som skal godskrives et sertifikat eller rettighet, være fløyet i den samme kategori luftfartøy som sertifikatet eller rettigheten søkes for.

(2) Fartøysjef eller flyger under instruksjon

(i) En søker til et sertifikat eller en rettighet får godskrevet all solotid, elevtid under instruksjon eller flygetid som fartøysjef den totale flygetid som kreves for sertifikatet eller rettigheten.

(ii) Søker som har bestått et ATP-integrert flygetreningskurs har rett til å få godskrevet opptil 50 timer av tiden som elev som fartøysjef ved instrumentflyging den fartøysjefstid som kreves for utstedelse av ATPL, CPL og en flermotors type- eller klasserettighet.

(iii) En som er uteksaminert fra et CPL/IR-integrert flygetreningskurs har rett til å få godskrevet opptil 50 timer av tiden som elev som fartøysjef ved instrumentflyging den fartøysjefstid som kreves for utstedelse av CPL og en flermotors type- eller klasserettighet.

(3) Styrermann

(i) Innehaveren av et flygersertifikat som opererer som styrermann, har rett til å få godskrevet all styrermannstid i forhold til den totale flygetid som kreves for et høyere flygersertifikat.

(ii) Innehaveren av et flygersertifikat som opererer som styrermann og under tilsyn av fartøysjefen utfører oppgavene og pliktene til en fartøysjef, skal ha rett til fullt ut å bli godskrevet denne flygetiden i forhold til den totale flygetid som kreves til et høyere flygersertifikat, forutsatt at metoden for tilsyn er godkjent av luftfartsmyndigheten.

(b) Godskriving av teori

(1) Innehaveren av en instrumentrettighet (helikopter) skal fritas for den teoretiske undervisningen samt eksamenskravet til instrumentrettighet (fly).

(2) Innehavere av følgende sertifikater skal fritas for teoriundervisningen og eksamenskravene såfremt de fullfører aktuell overgangsoplæring og består eksamen (se vedlegg 1 til JAR-FCL 1.050):

(i) innehaver av et helikoptersertifikat til utstedelsen av et PPL(A); eller

(ii) innehaver av ATPL(H) som ikke er begrenset til VFR til utstedelsen av CPL(A) eller ATPL(A); eller

(iii) innehaver av ATPL(H) begrenset til VFR eller CPL(H) til utstedelsen av CPL(A).

(3) En kandidat som har bestått teorieksamen til ATPL(A), skal godskrives teorieksamen for PPL(A), CPL(A) og instrumentrettighet (fly).

(4) En kandidat som har bestått teorieksamen for CPL(A), skal godskrives teorieksamen til PPL(A).

JAR-FCL 3.055 Treningsorganisasjoner og registrerte læresteder

(Se vedlegg 1a og 1b samt vedlegg 2 til JAR-FCL 1.055)

(Se vedlegg 2 i JAR-FCL 1.125)

(a)

(1) Flygetreningsorganisasjoner (FTO-er) som ønsker å tilby trening til flygersertifikater og tilhørende rettigheter, og har hovedsetet for driften og det registrerte hovedkvarteret i et JAA-medlemsland, vil bli godkjent av luftfartsmyndigheten i det landet når de opererer i samsvar med JAR-FCL. Krav til godkjenning av flygetreningsorganisasjoner er gitt i vedlegg 1 til JAR-FCL 1.055. Deler av treningen kan gjennomføres utenfor JAA-medlemslandene (se også vedlegg 1b til JAR-FCL 1.055).

(2) Reservert.

(b)

(1) Treningsorganisasjoner til typerettigheter (TRTO-er) som holder til i et JAA-medlemsland og som ønsker å tilby trening til typerettigheter, vil bli gitt godkjenning når de opererer i samsvar med JAR-FCL. Godkjenningen skal gis av JAA-medlemslandet. Krav til godkjenning av TRTO-er er gitt i vedlegg 2 til JAR-FCL 1.055.

(2) TRTO-er som ligger utenfor et JAA-medlemsland, vil bli gitt godkjenning av landet som mottar søknaden når de opererer i samsvar med JAR-FCL. Krav til godkjenning av TRTO-er er gitt i vedlegg 2 til JAR-FCL 1.055.

(c) Læresteder som ønsker å tilby trening utelukkende til privatflygersertifikat (PPL) og som ligger i et JAA-medlemsland, skal registrere seg til dette formålet hos luftfartsmyndigheten (se JAR-FCL 1.125).

(d) Flygetreningsorganisasjoner som spesialiserer seg på teoretisk undervisning og som ligger i et JAA-medlemsland, vil bli gitt godkjenning av luftfartsmyndigheten forutsatt at arbeider er i samsvar med de deler av vedlegg 1 til JAR-FCL 1.055 som er aktuelle for den spesialiserte kunnskap som de formidler.

JAR-FCL 3.060 Innskrenking av rettigheter til sertifikatnehavere som er 60 år eller mer

(a) 60–64 år. En sertifikatnehaver som har nådd en alder av 60 år, skal ikke tjenestegjøre som fører på et luftfartøy innen ervervmessig lufttransport unntatt:

- (1) som et medlem av en flerpilotbesetning og forutsatt at,
- (2) denne innehaveren er den eneste flygeren i flygebesetningen som har nådd 60 år.

(b) 65 år. En sertifikatnehaver som har nådd en alder av 65 år, skal ikke tjenestegjøre som fører på et luftfartøy innen ervervmessig lufttransport.

(CZ) JAR-FCL 3.060 Innskrenking av rettigheter til sertifikatnehavere som er 60 år eller mer (Tsjekkia)

En sertifikatnehaver som har nådd en alder av 62 år, skal ikke operere som flyger på et luftfartøy innen ervervmessig lufttransport.

(F) JAR-FCL 3.060 Innskrenking av rettigheter til sertifikatnehavere som er 60 år eller mer (Frankrike)

En sertifikatnehaver som har nådd en alder av 62 år, skal ikke tjenestegjøre som flyger på et luftfartøy innen ervervmessig lufttransport.

JAR-FCL 3.065 Sertifikatutstedende land

(Se JAR-FCL 1.010 (c))

(a) En søker skal legge frem for luftfartsmyndigheten i det land som har utøvet myndighetstilsyn med treningen og prøvene til sertifikatet, bevis på at alle krav til sertifikatutstedelse er tilfredsstillt. Etter sertifikatutstedelsen skal dette landet deretter bli benevnt som «det sertifikatutstedende land» (se JAR-FCL 1.010 (c)).

(b) Ytterligere rettigheter kan oppnås i henhold til kravene i JAR-FCL i ethvert JAA-medlemsland og vil bli ført inn i sertifikatet av det sertifikatutstedende land.

(c) For å lette det administrative arbeidet, f.eks. ved forlengelse, kan sertifikatnehaveren i etterkant overføre et sertifikat utstedt av det sertifikatutstedende land til et annet JAA-medlemsland, forutsatt at sertifikatnehaveren har arbeid eller fast bostedsadresse i dette landet (se JAR-FCL 1.070). Dette landet vil deretter bli det sertifikatutstedende land og vil overta ansvaret for sertifikatutstedelse som nevnt i (a) over.

(d) En søker skal til enhver tid bare ha ett JAR-FCL-sertifikat (fly).

JAR-FCL 3.070 Fast bosted

Fast bosted betyr det stedet hvor en person vanligvis bor i minst 185 dager hvert kalenderår på grunn av personlig og yrkesmessig tilknytning eller, når det gjelder en person uten yrkesmessig tilknytning, på grunn av personlig tilknytning som viser nære bånd mellom denne personen og det stedet der hun eller han bor.

JAR-FCL 3.075 Format og spesifikasjoner på flygebesetningssertifikat

(Se vedlegg 1 til JAR-FCL 1.075)

Et flygebesetningssertifikat utstedt av et JAA-medlemsland i overensstemmelse med JAR-FCL skal være tilpasset følgende spesifikasjoner:

(a) *Innhold.* Punktnummeret som vises skal alltid være trykt i tilknytning til punktoverskriften. Et standard JAA-sertifikatformat er vist i vedlegg 1 til JAR-FCL 1.075. Punktene I til XI er «faste» punkter og punktene XII til XIV er «variable» punkter som kan fremkomme på en særskilt eller utskiftbar del av hoveddelen. Enhver særskilt eller utskiftbar del skal være klart gjenkjennelig som en del av sertifikatet.

- (I) Faste punkter
- (I) Sertifikatutstedende land
- (II) Sertifikatets betegnelse
- (III) Serienummer som begynner med landskoden til det sertifikatutstedende land, etterfulgt av en nummerkode

og/eller en kode i arabiske tall og latinske bokstaver.

- (IV) Innehaverens navn (i latinske bokstaver, dersom nasjonalspråket ikke bruker latinske bokstaver).
  - (V) Innehaverens adresse.
  - (VI) Innehaverens nasjonalitet.
  - (VII) Innehaverens underskrift.
  - (VIII) Luftfartsmyndighet og, om nødvendig, pålagte vilkår.
  - (IX) Attesting av gyldighet og autorisasjon av de gitte rettigheter.
  - (X) Underskrift av den myndighetsperson som utsteder sertifikatet og utstedelsesdato.
  - (XI) Luftfartsmyndighetens segl eller stempel.
    - (2) Variable punkter
  - (XII) Rettigheter – klasse, type, instruktør, osv., med utløpsdatoer. Radiotelefoni (R/T)-rettigheter kan fremgå av sertifikatformularet eller av et særskilt bevis.
  - (XIII) Merknader – dvs. særlige påtegninger om begrensninger og påtegninger om rettigheter.
  - (XIV) Enhver annen tilføyelse som luftfartsmyndigheten krever.
- (b) *Materiale*. Papiret eller annet materiale som benyttes, skal hindre eller tydelig vise enhver endring eller utvisking. Enhver innføring eller strykning i formularet skal være tydelig autorisert av luftfartsmyndigheten.
- (c) *Farge*. Hvitt materiale skal benyttes til flygersertifikater utstedt i overensstemmelse med JAR-FCL.
- (d) *Språk*. Et sertifikat skal være skrevet på nasjonalspråket og på engelsk og andre språk som luftfartsmyndigheten finner hensiktsmessig.

JAR-FCL 3.080 Flymedisinsk seksjon

- (a) *Etablering*. Alle JAA-medlemsland skal ha én eller flere leger med flymedisinsk erfaring i sin luftfartsmyndighet. Legene skal enten være en del av luftfartsmyndigheten, eller være oppnevnt slik at de kan opptre på vegne av luftfartsmyndigheten. I begge tilfelle skal de kalles Flymedisinsk seksjon.
- (b) *Taushetsplikt*. Taushetsplikten skal alltid respekteres. Luftfartsmyndigheten må sikre at alle muntlige og skriftlige undersøkelsesresultater, herunder elektronisk lagrede helseopplysninger om sertifikatinnhavere/søkere, oppbevares i Flymedisinsk seksjon, til bruk for luftfartsmyndigheten for å treffe en medisinsk kjennelse. Søkeren eller dennes lege skal ha adgang til dokumentasjon i henhold til nasjonal lovgivning.

JAR-FCL 3.085 Flymedisinsk senter

Flymedisinsk senter skal oppnevnes og autoriseres, eller gjenoppnevnes av luftfartsmyndigheten for en periode som ikke overskrider tre år. Et flymedisinsk senter skal være:

- (a) innenfor medlemslandets nasjonale grenser og tilknyttet eller i samarbeid med et sykehus eller et medisinsk institutt;
- (b) beskjeftiget med klinisk flymedisin og tilgrensende aktiviteter;
- (c) ledet av en oppnevnt og godkjent flylege, som er ansvarlig for koordinering av undersøkelser og underskriftsansvarlig for undersøkelsesresultater og helsemessige godkjenninger. Flylegen skal i sin bemanning ha leger med avansert trening og erfaring i flymedisin;
- (d) utstyrt med medisinsk teknisk utstyr til utvidede flymedisinske undersøkelser.
Luftfartsmyndigheten skal bestemme antallet flymedisinske sentra som det er behov for.

JAR-FCL 3.090 Godkjente og oppnevnte flyleger

(Se AMC FCL 3.090)

(a) Oppnevning

Luftfartsmyndigheten oppnevner og godkjenner leger med nasjonal legelicens som flyleger. Leger med bopel i ikke-JAA-stater som ønsker å bli flyleger for JAR-FCL, kan søke luftfartsmyndigheten i et JAA-medlemsland. Oppgavene til disse flylegene skal begrenses til å utføre standard periodiske forlengelser. De skal rapportere til og føres kontroll med av luftfartsmyndigheten i det angjeldende land.

(b) Antall og geografisk lokalisasjon av flyleger

Luftfartsmyndigheten bestemmer antallet og lokalisasjon av flyleger som det er behov for, avhengig av flygernes antall og geografiske spredning.

(c) Adgang til dokumentasjon

En flylege som er ansvarlig for å koordinere undersøkelsesresultater og signere disse, skal tillates adgang til alle tidligere flymedisinske undersøkelser oppbevart i Flymedisinsk seksjon som har sammenheng med undersøkelsene

denne flylegen skal utføre.

(d) *Utdannelse*

Flyleger skal ha legelisens og utdanning i flymedisin. De skal skaffe seg praktisk kunnskap og erfaring om de forholdene som innehavere av sertifikater og rettigheter utfører sine plikter under.

(1) *Grunnkurs i flymedisin*

(se AMC FCL 3.090)

- (i) Grunnkurs for leger som har ansvar for medisinsk seleksjon og undersøkelser av flygende personell klasse 2, skal bestå av minimum 60 timers undervisning, som omfatter medisinsk praksis og undersøkelsesteknikk.
- (ii) En eksamen skal avslutte kurset. Kursbevis blir utstedt til kandidater som har bestått.
- (iii) Et kursbevis om bestått grunnkurs gir ingen lovmessig rett til å bli oppnevnt som flylege av Flymedisinsk seksjon for klasse 2-undersøkelser.

(2) *Avansert undervisning i flymedisin*

- (i) Avansert undervisning i flymedisin for leger som er ansvarlige for medisinske undersøkelser og vurderinger og oppfølging av flygende personell klasse 1 skal bestå av minimum 120 timers undervisning (60 timer utover grunnkurs) og praktisk undervisning, besøk på flymedisinsk senter, klinikker, forskningssteder, ATC, simulatorer, flyplasser og industrielle anlegg.

Trening og besøk kan fordeles over tre år. For å delta i avansert flymedisinsk undervisning må man ha bestått grunnkurs i flymedisin (se AMC FCL 3.090).

- (ii) En eksamen skal avslutte det avanserte flymedisinske kurset og kursbevis skal utstedes til kandidater som har bestått.
- (iii) Et kursbevis om bestått avansert flymedisinsk kurs gir ingen lovmessig rett til å bli oppnevnt som flylege av Flymedisinsk seksjon for klasse 1-undersøkelser.

(3) *Fortsettelseskurs i flymedisin*

I løpet av den treårige autorisasjonsperioden skal en flylege delta i minimum 20 timers godkjent fortsettelseskurs. Minimum seks timer skal være under direkte ledelse av Flymedisinsk seksjon. Vitenskapelige møter, kongresser og opphold i førerkabinen kan vurderes godkjent og telle et visst antall timer (se AMC FCL 3.090).

(e) *Oppnevning*

En flylege oppnevnes for en periode på maksimalt tre år. Autorisasjon til å utføre flymedisinske undersøkelser kan være til klasse 1 eller klasse 2, eller begge, som bestemt av luftfartsmyndigheten. For å opprettholde ferdighetene og beholde autorisasjonen, skal en flylege utføre minst ti flymedisinske undersøkelser årlig. For å bli gjenoppnevnt skal en flylege ha utført et passende antall flymedisinske undersøkelser til Flymedisinsk seksjons tilfredshet og skal også ha gjennomgått relevant trening i oppnevningsperioden (se AMC FCL 3.090). Oppnevningen inndras når flylegen er 70 år.

(f) *Overgangsordninger*

Flyleger som er godkjent før 3. juli 1999, skal delta i undervisning i JAR-FCL Part 3 (medisinsk), men kan opprettholde autorisasjonsrettighetene etter luftfartsmyndighetens avgjørelse uten fullført opplæring i JAR-FCL 3.090 (d) (1) og (2).

JAR-FCL 3.095 Flymedisinske undersøkelser

(Se IEM FCL 3.095 (a), (b) og (c))

(a) *Legeattest klasse 1.* Undersøkelse før utstedelse av en legeattest klasse 1 skal utføres på Flymedisinsk institutt. Undersøkelse ved forlengelse og gjenutstedelse kan delegeres til flyleger.

(b) *Legeattest klasse 2.* Undersøkelse før utstedelse, forlengelser og gjenutstedelse til en legeattest klasse 2, skal utføres på et Flymedisinsk institutt eller av en flylege.

(c) *Søknadsskjema og legeerklæring.* Søkeren skal utfylle søknadsskjema som beskrevet i IEM FCL 3.095 (c). Umiddelbart etter at den flymedisinske undersøkelse er avsluttet, skal flylegen sende det utfylte og signerte undersøkelsesskjema til Flymedisinsk seksjon både etter undersøkelser klasse 1 og klasse 2. Når det gjelder et flymedisinsk senter, kan sjefen ved senteret undertegne undersøkelsesskjema og medisinsk sertifikat på grunnlag av bedømmelser som er gjort av legene ved det flymedisinske senter.

(d) *Periodiske helseundersøkelser.* Oversikt over hvilke spesialundersøkelser som kreves ved utstedelse, forlengelse eller gjenutstedelse og ved spesialistundersøkelser, finnes i IEM FCL 3.095(a) og (b).

JAR-FCL 3.100 Legeattest til luftfartssertifikat

(Se IEM FCL 3.100)

(a) *Innholdet i legeattesten*

Legeattesten skal inneholde følgende opplysninger:

- (1) Referansenummer (som bestemt av luftfartsmyndigheten),
- (2) Klasse av legeattest,
- (3) Fullt navn,
- (4) Fødselsdato,
- (5) Nasjonalitet,
- (6) Dato og sted for utstedelsesundersøkelse,
- (7) Dato for siste spesialistundersøkelse,
- (8) Dato for siste EKG,
- (9) Dato for siste audiogram,
- (10) Begrensninger, betingelser og/eller dispensasjoner,
- (11) Flylegens navn, nummer og underskrift,
- (12) Dato for generell undersøkelse,
- (13) Søkerens underskrift.

(b) *Første utstedelse av legeattest*

Første utstedelse av legeattest klasse 1 skal utføres av Flymedisinsk seksjon. Første utstedelse av legeattest klasse 2 skal utføres av Flymedisinsk seksjon eller i Flymedisinsk institutt eller hos oppnevnt flylege.

(c) *Forlengelse og gjenutstedelse av legeattest*

Legeattest klasse 1 eller klasse 2 kan forlenges og/eller gjenutstedes av Flymedisinsk seksjon, eller kan delegeres til Flymedisinsk institutt eller flylege.

(d) *Utstedelse av legeattest*

(1) Legeattest skal utstedes, om nødvendig i duplikat, til den undersøkte person i tilslutning til undersøkelsen når vedkommende er funnet fysisk og psykisk skikket.

(2) Innehaveren av legeattest skal sende den til Flymedisinsk seksjon for videre beføyelse når det anmodes om det (se IEM FCL 3.100).

(3) Innehaveren av legeattest skal vise denne til flylegen ved forlengelse eller gjenutstedelse av legeattesten (se IEM FCL 3.100).

(e) *Påtegning på legeattesten, dispensasjoner, begrensning eller inndragning*

(1) Når saksbehandling har funnet sted og dispensasjon er meddelt med hjemmel i JAR-FCL 3.125, skal dette anføres på legeattesten (se IEM FCL 3.100) sammen med de betingelser som anses som nødvendig.

(2) Etter en undersøkelse som gjelder gjenutstedelse, kan Flymedisinsk seksjon av medisinske årsaker og med informasjon til søkeren, Flymedisinsk institutt eller flylegen, begrense eller inndra legeattest utstedt av Flymedisinsk institutt eller flylegen.

JAR-FCL 3.105 Legeattestens gyldighetsperiode

(Se vedlegg 1 til JAR-FCL 3.105)

(a) *Gyldighetsperiode.* En legeattest skal være gyldig fra datoen for førstegangsundersøkelse og for:

(1) legeattest klasse 1 i 12 måneder unntatt for innehavere som har fylt 40 år, der intervallet reduseres til seks måneder.

(2) legeattest klasse 2 i 60 måneder inntil 30 år, deretter gyldig i 24 måneder inntil 50 år, deretter 12 måneder inntil 65 år og 6 måneder deretter.

(3) Utløpsdatoen for en legeattest beregnes på grunnlag av informasjonen i (1) og (2).

(4) Trass i (2) ovenfor vil en legeattest utstedt før innehaverens 30 års fødselsdag ikke være gyldig til klasse 2-rettigheter etter hans 32 års fødselsdag.

(b) *Forlengelse.* Hvis den medisinske undersøkelse utføres inntil 45 dager før utløpsdatoen i henhold til (a), skal gyldighetsperioden for den nye legeattesten regnes fra utløpsdatoen for den tidligere legeattesten og med fornyet gyldighetsperiode, som angitt i (a) (1) eller (2).

(c) *Gjenutstedelse.* Hvis den medisinske undersøkelse ikke er utført innen 45-dagersperioden som angis i (b) ovenfor, vil utløpsdatoen bli beregnet i henhold til punkt (a) med virkning fra datoen for den neste medisinske undersøkelse.

(d) *Helsekrav ved forlengelse eller gjenutstedelse.* Helsekravene som skal oppfylles ved forlengelse eller gjenutstedelse av en legeattest, er de samme som ved utstedelse av legeattesten, unntatt hvor annet er angitt spesielt.

(e) *Avkorting av gyldighetsperioden.* Gyldighetsperioden for en legeattest kan på klinisk indikasjon reduseres av en flylege i samråd med Flymedisinsk seksjon.

(f) *Supplerende undersøkelser.* Når luftfartsmyndigheten er i tvil om innehaveren av en legeattest fortsatt er skikket, kan Flymedisinsk seksjon kreve at innehaveren gjennomgår utfyllende undersøkelser eller prøver. Undersøkelserresultatene skal sendes Flymedisinsk seksjon.

Se forøvrig vedlegg 1 til JAR-FCL 3.105.

JAR-FCL 3.110 Krav til medisinsk vurdering

(a) En søker til eller innehaver av legeattest utstedt i henhold til JAR-FCL Part 3 (medisinsk) skal være fri for:

- (1) enhver abnormitet, medfødt eller ervervet,
- (2) enhver aktiv, latent, akutt eller kronisk funksjonsforstyrrelse,
- (3) ethvert sår, og enhver skade eller senfølge etter operasjon,

som er av en slik art at dette kan medføre funksjonell inkapasitet eller forstyrre sikker føring av et luftfartøy eller sikker utførelse av tjenesten som sertifikatet gir rett til. (a)

(b) En søker til eller innehaver av en legeattest utstedt i henhold til JAR-FCL del 3 (medisinsk), skal ikke ha noen sykdom eller funksjonsnedsettelse som kan tenkes plutselig å gjøre vedkommende ute av stand til sikker føring av et luftfartøy eller sikker utøvelse av tjenesten som sertifikatet gir rett til.

JAR-FCL 3.115 Bruk av legemidler og vanedannende stoffer

(a) En innehaver av legeattest som bruker noe legemiddel, reseptpliktig eller i håndkjøp, eller som er under noen form for medisinsk eller kirurgisk behandling skal oppfylle kravene gitt i JAR-FCL 3.040. Ytterligere veiledning er gitt i IEM FCL 3.040.

(b) Medisinsk behandling eller kirurgi som krever anvendelse av generell eller spinal anestesi, diskvalifiserer for lufttjeneste i minimum 48 timer.

(c) Medisinsk behandling som krever anvendelse av lokal eller regional anestesi, diskvalifiserer for lufttjeneste i minimum 12 timer.

JAR-FCL 3.120 Søkerens ansvar

(a) *Informasjon.* Søker til eller innehaver av legeattest skal identifisere seg for flylegen og signere undersøkesskjemaet og gi alle medisinske opplysninger om personlig sykehistorie, også om arvelige sykdommer i familien.

Undersøkesskjemaet skal også omfatte opplysning om hvorvidt søkeren tidligere har gjennomgått en tilsvarende medisinsk undersøkelse og i så fall med hvilket resultat. Flylegen skal gjøre søkeren oppmerksom på at det er viktig at de gitte opplysninger er så fullstendige og nøyaktige som søkerens kunnskap tillater.

(b) *Uriktig informasjon.* Ufullstendige eller uriktige opplysninger som gis med overlegg, skal rapporteres til Flymedisinsk seksjon i landet hvor søknaden skal sendes. Når slik informasjon mottas, skal Flymedisinsk seksjon treffe passende tiltak, blant annet underretning til andre JAA-luftfartsmyndigheter (se JAR-FCL 3.080 (b) om taushetsplikt).

JAR-FCL 3.125 Dispensasjoner og klageadgang

(a) Flymedisinsk seksjons vedtak

Når en søker ikke fullt ut oppfyller helsekravene som angitt i JAR-FCL del 3 (medisinsk) til et spesielt sertifikat, skal legeattest til dette sertifikatet ikke utstedes, forlenges eller gjenutstedes av Flymedisinsk institutt eller flylege, men avgjørelsen skal treffes av luftfartsmyndigheten. Hvis det er bestemmelser i JAR-FCL del 3 (medisinsk) som gjør det mulig at personen under visse betingelser kan anses skikket, kan luftfartsmyndigheten gi dispensasjon. Flymedisinsk seksjon kan utstede, forlenge eller gjenutstede legeattest på grunnlag av gjennomgang av helsekrav, etablert praksis og veiledende materiale, og ved å ta hensyn til:

- (1) helsedefekten sett i relasjon til den konkrete operasjonelle funksjon;
- (2) søkerens egnethet, dyktighet og erfaring sett i relasjon til den konkrete operasjonelle funksjon;
- (3) en prøveflyging («medical flight test»);
- (4) påføring av begrensninger, betingelser eller dispensasjoner på legeattesten og på sertifikatet.

Når utstedelse av sertifikatet vil kreve mer enn én begrensning, betingelse eller dispensasjon, skal Flymedisinsk seksjon vurdere summen av de påviste forhold med hensyn til flysikkerheten før sertifikatet kan utstedes.

(b) *Annen vurdering.* Alle luftfartsmyndigheter skal oppnevne et organ for revurdering som består av uavhengige medisinske rådgivere med erfaring i flymedisin til å gi råd i tvilstilfelle.

Vedlegg 1 til JAR-FCL 3.105 Gyldighetsperiode for legeattest

(Se JAR-FCL 3.105)

1 Klasse 1

(a) Som følge av betingelsene som er angitt i JAR-ene, skal en legeattest klasse 1 være gyldig når:

- (i) den forutgående flymedisinske undersøkelse har funnet sted innenfor de siste 12 måneder,

- (ii) den forutgående spesialistundersøkelse (eller undersøkelse før utstedelse) har funnet sted innenfor de siste 60 måneder.

Fra fylte 40 år til og med fylte 64 år:

- (iii) den forutgående flymedisinske undersøkelse har funnet sted innenfor de siste 6 måneder,
(iv) den forutgående spesialistundersøkelse har funnet sted innenfor de siste 24 måneder.

(b) Hvis en sertifikatnehaver lar legeattesten være ugyldig i mer enn fem år, krever en gjenutstedelse at det utføres spesialistundersøkelse etter Flymedisinsk seksjons bestemmelse. Spesialistundersøkelsen skal utføres i et Flymedisinsk institutt som får utlevert søkerens journal. (EEG kan utelates dersom det ikke foreligger klinisk indikasjon.)

(c) Hvis en sertifikatnehaver lar legeattesten være ugyldig i mer enn to år, men mindre enn fem år, skal vedkommende etter Flymedisinsk seksjons avgjørelse gjennomgå spesialistundersøkelse i Flymedisinsk institutt, som får utlevert søkerens journal, eller hos flylege.

(d) Hvis en sertifikatnehaver lar legeattesten være ugyldig i mer enn 90 dager, men mindre enn to år, skal vedkommende etter Flymedisinsk seksjons avgjørelse gjennomgå spesialistundersøkelse i Flymedisinsk institutt eller hos flylege.

(e) Hvis en sertifikatnehaver lar legeattesten være ugyldig i mindre enn 90 dager, skal gjenutstedelse skje ved generell eller spesialistundersøkelse som foreskrevet.

2 Klasse 2

(a) Som følge av betingelsene angitt i JAR-ene skal en legeattest klasse 2 være gyldig når:

Før 30-års fødselsdag:

- (i) den forutgående flymedisinske undersøkelse er utført innenfor de siste 60 måneder.

Fra fylte 30 år til og med 49 år:

- (ii) den forutgående flymedisinske undersøkelse er utført innenfor de siste 24 måneder.

Fra fylte 50 år til og med 64 år:

- (iii) den forutgående flymedisinske undersøkelse er utført innenfor de siste 12 måneder.

Etter fylte 65 år:

- (iv) den forutgående flymedisinske undersøkelse er utført innenfor de siste 6 måneder.

(b) Hvis en instrumentrettighet er knyttet til sertifikatet, skal et rentoneaudiogram være utført innenfor de siste 60 måneder hvis sertifikatnehaveren er 39 år eller yngre, og innenfor de siste 24 måneder hvis sertifikatnehaveren er 40 år eller eldre.

(c) Hvis en sertifikatnehaver lar legeattesten være ugyldig i mer enn fem år, kreves ved gjenutstedelse undersøkelse som ved første gangs utstedelse. Før undersøkelsen skal flylegen rekvirere journalen.

(d) Hvis en sertifikatnehaver lar legeattesten være ugyldig i mer enn ett år, men mindre enn fem år, kreves ved gjenutstedelse den foreskrevne undersøkelse. Før undersøkelsen skal flylegen rekvirere journalen.

(e) Hvis en sertifikatnehaver lar sin legeattest være ugyldig i mindre enn ett år, kreves ved gjenutstedelse den foreskrevne undersøkelse.

I 1(a) og 2(a) og (b) ovenfor kan alle perioder utvides med 45 dager som angitt i 3.105(b). Når uttrykket måned anvendes, menes kalendermåned.

En spesialistundersøkelse vil alltid inneholde en generell flymedisinsk undersøkelse og regnes derfor både som generell og spesialistundersøkelse.

Kapittel B – Helsekrav klasse 1

JAR-FCL 3.130 Hjerte- og kretsløp. Undersøkelser

(a) En søker til eller innehaver av legeattest klasse 1 skal ikke ha noen abnormiteter ved hjerte eller kretsløp, medfødt eller ervervet, som kan påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Et 12-avledningers hvile-EKG (elektrokardiogram) kreves ved første utstedelse av legeattest, heretter med fem års intervaller inntil fylte 30 år, hvert annet år inntil fylte 40 år, årlig inntil fylte 50 år og halvårlig deretter. Hvile-EKG kan dessuten utføres på klinisk indikasjon.

(c) Arbeids-EKG kreves når det er klinisk indisert, jf. punkt 1, vedlegg 1 til kapittel B.

(d) Utførelse og beskrivelse av hvile- og arbeids-EKG skal utføres av godkjente leger (som Flymedisinsk seksjon fører register over).

(e) Måling av serum/plasmalipider som omfatter kolesterol for vurdering av risikofaktorer, skal gjøres ved første utstedelse av legeattest og senere ved første undersøkelse etter fylte 40 år (jf. punkt 2, vedlegg 1 til kapittel B).

(f) Ved første forlengelse eller gjenutstedelse etter fylte 65 år skal innehaver av legeattest klasse 1 undersøkes ved flymedisinsk senter eller hos en kardiolog som er godkjent av Flymedisinsk seksjon.

JAR-FCL 3.135 Hjerte og kretsløp. Blodtrykk

(a) Blodtrykket skal måles som angitt i punkt 3, vedlegg 1 til kapittel B.

(1) Når blodtrykket ved gjentatte målinger er over 160 mm Hg systolisk og 95 mm Hg diastolisk, med eller uten behandling, skal søkeren kjennes uskikket.

(2) Blodtrykksbehandling skal være forenlig med sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter, (jf. punkt 4, vedlegg 1 til kapittel B). Når behandling påbegynnes, skal søkeren kjennes midlertidig udyktig inntil det er avklart at legemidlet tåles og at det ikke medfører betydningsfulle bivirkninger.

(3) Søkere med symptomatisk hypotensjon (for lavt blodtrykk) skal kjennes uskikket.

JAR-FCL 3.140 Hjerte og kretsløp. Koronarsykdom

(a) Søkere som mistenkes for koronarsykdom skal utredes. En søker som ikke har kliniske symptomer på koronarlidelse, dvs. en lavgradig affeksjon av hjertekranskar, kan eventuelt vurderes skikket etter Flymedisinsk seksjons bestemmelse i henhold til punkt 5, vedlegg 1 til kapittel B.

(b) Søkere med symptomer på koronarsykdom skal kjennes uskikket.

(c) Førstegangs søkere som har gjennomgått hjerteinfarkt, skal kjennes uskikket. Flymedisinsk seksjon kan vurdere godkjenning ved søknad om forlengelse eller gjenutstedelse i henhold til punkt 6, vedlegg 1 til kapittel B.

(d) Førstegangs søkere som har gjennomgått koronar by-pass-operasjon eller angioplastikk/stenting, skal kjennes uskikket. Flymedisinsk seksjon kan vurdere godkjenning ved søknad om forlengelse eller gjenutstedelse i henhold til punkt 7, vedlegg 1 til kapittel B.

JAR-FCL 3.145 Hjerte og kretsløp. Rytme-/ledningsforstyrrelser

(a) Søkere med betydningsfull forstyrrelse av atrierytmen, paroksysatisk eller permanent, er uskikket avhengig av resultatet av den kardiologiske vurdering i henhold til punkt 8, vedlegg 1 til kapittel B.

(b) Søkere med asymptomatisk sinus-bradykardi eller sinus-tachykardi kan vurderes skikket ved fravær av betydningsfull underliggende årsak.

(c) Søkere med sinoatrial funksjonssvikt skal vurderes kardiologisk i henhold til punkt 8, vedlegg 1 til kapittel B.

(d) Søkere med asymptomatiske, enkeltstående, monofokale ventrikulære ektopiske slag er skikket, men hyppige eller komplekse former krever kardiologisk utredning i henhold til punkt 8, vedlegg 1 til kapittel B.

(e) Ved fravær av annen hjertesykdom, kan søkere med inkomplett grenblokk eller stabil venstresidig aksedeviasjon vurderes skikket. Av søkere med komplett høyre- eller venstresidig grenblokk kreves kardiologisk vurdering i henhold til punkt 8, vedlegg 1 til kapittel B.

(f) Søkere med ventrikulær pre-eksitasjon skal kjennes uskikket med mindre kardiologisk vurdering bekrefter at søkeren oppfyller kravene i punkt 8, vedlegg 1 til kapittel B.

(g) Søkere med en endokardial pacemaker skal kjennes uskikket med mindre kardiologisk vurdering bekrefter at helsekravet i punkt 8, vedlegg 1 til kapittel B oppfylles.

JAR-FCL 3.150 Hjerte og kretsløp. Generelt

(a) Søkere med perifer kretsløpslidelse før eller etter kirurgi skal kjennes uskikket. Hvis det ikke foreligger noen betydningsfull funksjonell svikt, kan godkjenning vurderes av Flymedisinsk seksjon i henhold til punkt 5 og 6, vedlegg 1 til kapittel B.

(b) Søkere med aneurisme i bryst eller bukaorta, før eller etter kirurgi, skal kjennes udyktig. Søkere med infrarenalt aneurisme i bukaorta kan vurderes godkjent av Flymedisinsk seksjon ved forlengelse eller gjenutstedelse i henhold til punkt 9, vedlegg 1 til kapittel B.

(c) Søkere med betydningsfull abnormitet av noen av hjerteklaffene skal kjennes udyktig.

(1) Søkere med en minimal hjerteklaffefeil kan vurderes skikket av Flymedisinsk seksjon etter kardiologisk

vurdering i henhold til punkt 10 (a) og (b), vedlegg 1 til kapittel B.

(2) Søkere som har gjennomgått hjerteklaffekirurgi skal kjennes uskikket. Særlig vellykkede tilfelle kan vurderes skikket av Flymedisinsk seksjon etter kardiologisk vurdering i henhold til punkt 10(c), vedlegg 1 til kapittel B.

(d) Systemisk antikoagulasjonsbehandling er diskvalifiserende. Etter behandling av begrenset varighet kan søkere vurderes skikket av Flymedisinsk seksjon i henhold til punkt 11, vedlegg 1 til kapittel B.

(e) Søkere med sykdomstilstand i perikard, myokard eller endokard skal kjennes uskikket inntil komplett restitusjon er inntrådt eller etter kardiologisk utredning i henhold til punkt 12, vedlegg 1 til kapittel B.

(f) Søkere med medfødte hjertelidelser, før og etter korrigerende kirurgi, skal kjennes uskikket. Søkere med minimale hjertefeil kan vurderes skikket av Flymedisinsk seksjon etter kardiologisk utredning i henhold til punkt 13, vedlegg 1 til kapittel B.

(g) Søkere som har gjennomgått hjerte eller hjerte-/lungetransplantasjon skal kjennes uskikket.

(h) Søkere som har en sykehistorie med tilbakevendende vasovagal synkope skal kjennes uskikket. En sikkerhetserklæring kan vurderes av Flymedisinsk seksjon hvis vilkårene omtalt i punkt 14, vedlegg 1 til kapittel B.

JAR-FCL 3.155 Respirasjonsorganer. Generelt

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen sykdomstilstand i respirasjonssystemet, medfødt eller ervervet, som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Posterior/anterior røntgenundersøkelse av brystkassen skal utføres ved førstegangs undersøkelse. Fornyet røntgenundersøkelse kan forlanges utført ved gjenutstedelse eller ved klinisk eller epidemiologisk indikasjon.

(c) Lungefunksjonsundersøkelse (jf. punkt 1, vedlegg 2 til kapittel B) skal utføres ved førstegangs undersøkelse. En Peak Flow-måling skal utføres ved første forlengelse eller gjenutstedelse etter fylte 30 år, hvert femte år inntil fylte 40 år, deretter hvert fjerde år eller på klinisk indikasjon. Søkere med betydningsfull innskrenkning i lungefunksjonen skal kjennes uskikket.

JAR-FCL 3.160 Respirasjonsorganer. Sykdommer

(a) Søkere med kronisk obstruktiv luftveislidelse skal kjennes uskikket.

(b) Søkere med reaktiv luftveislidelse (astma bronkiale) som krever medisinsk behandling skal vurderes i henhold til punkt 2, vedlegg 2 til kapittel B.

(c) Søkere med aktiv inflammatorisk sykdom i respirasjonsorganene skal kjennes midlertidig uskikket.

(d) Søkere med sarkoidose skal kjennes uskikket (jf. punkt 3, vedlegg 2 til kapittel B).

(e) Søkere med spontan pneumothorax skal kjennes uskikket avhengig av resultatet av full utredning (jf. punkt 4, vedlegg 2 til kapittel B).

(f) Søkere som har gjennomgått større kirurgiske inngrep på brystkassen, skal kjennes uskikket i minimum tre måneder etter operasjonen og inntil følgene av operasjonen ikke lenger kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter (jf. punkt 5, vedlegg 2 til kapittel B).

(g) Søkere med utilfredsstillende behandlet søvnapnøsyndrom skal kjennes uskikket.

JAR-FCL 3.165 Fordøyelsesorganene. Generelt

En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen funksjonell eller strukturell sykdom i mage- og tarmkanalen eller tilknyttede organer som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

JAR-FCL 3.170 Fordøyelsesorganene. Sykdommer

(a) Søkere med tilbakevendende dyspeptiske problemer som krever medisinsk behandling eller som har pankreatitt, skal kjennes uskikket avhengig av resultatet av utredning i henhold til punkt 1, vedlegg 3 til kapittel B.

(b) Søkere med tilfeldig påviste asymptomatiske gallestener skal vurderes i henhold til punkt 2, vedlegg 3 til kapittel B.

(c) Søkere med diagnostisert eller med sykehistorie som viser kronisk inflammatorisk tarmsykdom skal vanligvis kjennes udyktig (jf. punkt 3, vedlegg 3 til kapittel B).

(d) Søkere skal være helt fri hernier (brokk) som kan føre til plutselig inkapasitet (jf. punkt 3, vedlegg 3 til kapittel B).

(e) En søker med senfølger etter sykdom eller kirurgisk inngrep i noen avsnitt av fordøyelseskanalen eller tilknyttede organer som kan føre til plutselig inkapasitet under lufttjeneste, særlig obstruksjon på grunn av sammenvoksning eller trykk, skal kjennes uskikket.

(f) Søkere som på fordøyelseskanalen eller tilknyttede organer har gjennomgått kirurgi som omfatter total eller delvis fjerning eller forflytning av noen av disse organer, skal kjennes uskikket for en periode på minst tre måneder eller inntil det har gått tilstrekkelig tid til at det er sannsynlig at effektene av operasjonen ikke lenger påvirker sikker utførelse av rettighetene i angjeldende sertifikat (jf. punkt 4, vedlegg 3 til kapittel B).

JAR-FCL 3.175 Stoffskifte-, ernærings- og endokrine sykdommer

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen funksjonell eller strukturell stoffskifte-, ernærings- eller endokrin sykdom som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Søkere med stoffskifte-, ernærings- eller endokrin funksjonssvikt kan vurderes skikket i henhold til punkt 1, vedlegg 4 til kapittel B.

(c) Søkere med diabetes mellitus (sukkersyke) kan vurderes skikket i henhold til punkt 2 og 3, vedlegg 4 til kapittel B.

(d) Søkere med insulinkrevende diabetes mellitus (sukkersyke) skal kjennes uskikket.

(e) Søkere med ekstrem overvekt skal kjennes uskikket (se JAR-FCL 3.200).

JAR-FCL 3.180 Hematologi

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen hematologisk sykdom som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Hemoglobin skal måles ved alle medisinske undersøkelser og kasus med betydningsfull anemi med hematokritt under 32% skal kjennes uskikket (jf. punkt 1, vedlegg 5 til kapittel B).

(c) Søkere med sigdcelleanemi skal kjennes uskikket (jf. punkt 1, vedlegg 5 til kapittel B).

(d) Søker med lokal eller generalisert lymfeknutesvulst eller annen betydningsfull blodsykdom skal kjennes uskikket (jf. punkt 2, vedlegg 5 til kapittel B).

(e) Søkere med akutt leukemi skal kjennes uskikket. Ved stabil bedring kan godkjenning vurderes av Flymedisinsk seksjon. Førstegangs søkere med kronisk leukemi skal kjennes uskikket. For godkjenning, jf. punkt 3, vedlegg 5 til kapittel B.

(f) En søker med betydningsfull forstørrelse av milten skal kjennes uskikket (se punkt 4, vedlegg 5 til kapittel B).

(g) En søker med signifikant polycytemi skal kjennes uskikket (jf. punkt 5, vedlegg 5 til kapittel B).

(h) En søker med en koagulasjonsdefekt skal kjennes uskikket (jf. punkt 6, vedlegg 5 til kapittel B).

JAR-FCL 3.185 Urinveisorganer

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen funksjonell eller strukturell sykdom av urinveiene eller tilknyttede organer som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) En søker som viser tegn på en organisk nyresykdom, skal kjennes uskikket. Urinanalyse skal inngå i alle medisinske undersøkelser. Urinen skal være normal og ikke inneholde elementer av patologisk betydning. Spesiell oppmerksomhet skal vies sykdom som affiserer urinveier og kjønnsorganer (jf. punkt 1, vedlegg 6 til kapittel B).

(c) En søker som viser tegn til nyresten, skal kjennes uskikket (jf. punkt 2, vedlegg 6 til kapittel B).

(d) En søker med senfølger etter sykdom eller kirurgiske inngrep på nyrer eller urinveier som kan tenkes å forårsake inkapasitet, spesielt obstruksjon som følge av striktur eller kompresjon, skal kjennes uskikket. En søker med velkompensert nefrektomi uten hypertensjon eller uremi kan vurderes skikket (jf. punkt 3, vedlegg 6 til kapittel B).

(e) En søker som har gjennomgått et større kirurgisk inngrep på urinveisorganene som omfatter total eller partiell fjerning eller forflytning av et organ, skal kjennes uskikket i en periode på minimum tre måneder og inntil følger av operasjonen ikke lenger kan antas å forårsake inkapasitet (jf. punkt 3 og 4, vedlegg 6 til kapittel B).

JAR-FCL 3.190 Seksuelt overførte sykdommer og andre infeksjoner

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen sykehistorie eller klinisk diagnose som

omfatter seksuelt overført sykdom eller annen infeksjon som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Spesiell oppmerksomhet (jf. vedlegg 7 til dette kapittel) skal rettes mot sykehistorie eller kliniske tegn som tyder på:

- (1) HIV-positivitet,
- (2) nedsatt immunforsvar,
- (3) smittsom hepatitt,
- (4) syfilis.

JAR-FCL 3.195 Gynekologi og obstetrik

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen funksjonell eller strukturell obstetrisk eller gynekologisk tilstand som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) En søker med en sykehistorie som tyder på alvorlige menstruasjonsforstyrrelser, skal kjennes uskikket.

(c) Graviditet medfører uskikkethet. Når obstetrisk utredning bekrefter en komplett normal graviditet, kan søkeren kjennes skikket inntil utgangen av 26. svangerskapsuke i henhold til punkt 1, vedlegg 8 til kapittel B. Sertifikatets rettigheter kan oppnås igjen etter tilfredsstillende bekreftelse på fullstendig restitusjon etter fødsel eller avsluttet graviditet.

(d) En søker som har gjennomgått en større gynekologisk operasjon, skal kjennes uskikket i en periode på minimum tre måneder og inntil følgene av operasjonen ikke kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter (jf. punkt 2, vedlegg 8 til kapittel B).

JAR-FCL 3.200 Muskuloskeletale helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen abnormitet i knokler, ledd, muskler eller sener, medfødt eller ervervet, som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) En søker skal ha tilstrekkelig sitte høyde, arm- og benlengde og muskulær styrke til sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter (jf. punkt 1, vedlegg 9 til kapittel B).

(c) En søker skal ha tilfredsstillende funksjon av de muskuloskeletale organer. En søker med en betydningsfull sykdom, skade eller med en medfødt abnormitet i knokler, ledd, muskler eller sener med eller uten kirurgisk inngrep, skal vurderes i henhold til punkt 1, 2 og 3, vedlegg 9 til kapittel B.

JAR-FCL 3.205 Psykiatriske helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha en sykehistorie eller klinisk diagnose som viser psykiatrisk sykdom eller tilstand, akutt eller kronisk, medfødt eller ervervet, som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Spesiell oppmerksomhet skal vies følgende (jf. vedlegg 10 til kapittel B):

- (1) psykotiske symptomer,
- (2) stemningsforstyrrelser,
- (3) personlighetsforstyrrelser, særlig hvis de er alvorlige nok til å ha resultert i åpenlyse reaksjoner,
- (4) mental abnormitet og nevrose,
- (5) alkoholisme,
- (6) bruk eller misbruk av psykoaktive medikamenter eller andre substanser med eller uten avhengighet.

JAR-FCL 3.210 Nevrologiske helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha en sykehistorie eller klinisk diagnose som viser nevrologisk sykdom som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Særlig oppmerksomhet skal vies følgende tilstander (jf. vedlegg 11 til kapittel B):

- (1) progredierende sykdom i nervesystemet,
- (2) epilepsi og andre krampetilstander,
- (3) tilstander med høy risiko for cerebral dysfunksjon,
- (4) bevissthetsforstyrrelse eller tap av bevissthet,
- (5) hodeskade.

(c) Elektroencefalografi (EEG) kreves ved undersøkelse før utstedelse (jf. vedlegg 11 til kapittel B) og på indikasjon med bakgrunn i søkerens sykehistorie eller på klinisk grunnlag.

JAR-FCL 3.215 Oftalmologiske helsekrav

- (a) En søker til eller innehaber av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen abnormitet i øyefunksjonen eller tilknyttede organer eller noen aktiv patologi, medfødt eller ervervet, akutt eller kronisk, eller følger etter øyekirurgi (jf. punkt 1, vedlegg 12 til kapittel B) eller skader som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.
- (b) En utvidet oftalmologisk undersøkelse kreves ved undersøkelse før utstedelse (jf. punkt 2, vedlegg 12 til kapittel B).
- (c) En rutinemessig øyeundersøkelse skal være del av alle undersøkelser før forlengelse og gjenutstedelse (jf. punkt 3, vedlegg 12 til kapittel B).
- (d) En utvidet oftalmologisk undersøkelse kreves i forbindelse med forlengelse og gjenutstedelse (utvidet undersøkelse – jf. punkt 4, vedlegg 12 til kapittel B) med følgende intervaller:
- (1) en gang hvert femte år inntil fylte 40 år,
  - (2) etter det hvert annet år.

JAR-FCL 3.220 Synskrav

- (a) *Avstandssyn.* Avstandssyn med eller uten korreksjon skal være 6/9 eller bedre på hvert øye for seg, og det binokulære syn skal være 6/6 eller bedre (jf. JAR-FCL 3.220 (h)). Det er ingen grenser for ukorrigert synstyrke.
- (b) *Refraksjonsfeil.* Refraksjonsfeil defineres som avviket fra emmetropi målt i dioptrier i den mest ametropie meridian. Refraksjonen skal måles med standard metode (jf. punkt 1 vedlegg 13 til kapittel B). Søkere skal vurderes skikket med hensyn til refraksjon hvis de oppfyller følgende krav:
- (1) Ved undersøkelse før utstedelse skal refraksjonen ikke være over ± 3 dioptrier.
  - (2) Ved undersøkelse før forlengelse eller gjenutstedelse kan en søker med tilstrekkelig øvelse og erfaring vurderes skikket av Flymedisinsk seksjon når refraksjon ikke går utover $+3/-5$ dioptrier og sykehistorien viser stabilt syn (jf. punkt 2, vedlegg 13 til kapittel B).
  - (3) Hvis en søker har en refraksjon med en astigmatisk komponent, skal astigmatismen ikke overskride 2.0 dioptrier.
  - (4) Forskjellen i refraksjon mellom de to øyne (anisometropi) skal ikke overskride 2.0 dioptrier.
  - (5) Utvikling av presbyopi skal følges ved alle flymedisinske undersøkelser.
  - (6) En søker skal være i stand til å lese N5 chart (eller tilsvarende) på 30–50 cm avstand og N14 chart (eller tilsvarende) på 100 cm avstand, med korreksjon hvis det er pålagt (jf. JAR-FCL 3.220 (h) under).
- (c) En søker med betydningsfulle defekter i det binokulære syn skal kjennes uskikket. Der er ikke noe krav til stereoskopisk syn (jf. punkt 3, vedlegg 13 til kapittel B).
- (d) En søker med dobbeltsyn skal kjennes uskikket.
- (e) En søker som ikke har normal konvergens skal kjennes uskikket (jf. punkt 4, vedlegg 13 til kapittel B).
- (f) En søker med forstyrrelse i øyemuskel-balansen (heteroforier) som (når målt med vanlig korreksjon hvis det er pålagt) er mer enn:
- 1.0 prismetrioptri ved hyperfori på 6 meter,
  - 6.0 prismetrioptrier ved esofori på 6 meter,
  - 8.0 prismetrioptrier ved exofori på 6 meter,
- og
- 1.0 prismetrioptri ved hyperfori på 33 cm,
  - 6.0 prismetrioptrier ved esofori på 33 cm,
  - 12.0 prismetrioptrier ved exofori på 33 cm,
- skal kjennes uskikket med mindre fusjonsreserven er tilstrekkelig til å kompensere for astenopi eller diplopi.
- (g) En søker med synsfelt som ikke er normale, skal kjennes uskikket (jf. punkt 3, vedlegg 13, kapittel B).
- (h)
- (1) Hvis synskravet bare kan oppfylles med korreksjon, må brillene eller kontaktlinsene gi optimal synsfunksjon og være egnet til lufttjeneste.
  - (2) Korrigerende linser som anvendes ved lufttjeneste, skal være tilpasset slik at sertifikatinneholderen oppfyller synskravene på alle avstander. Det skal anvendes bare ett par briller for å oppfylle synskravene.
  - (3) Et identisk ekstra par korrigerende briller skal være lett tilgjengelig når sertifikatets rettigheter utøves.

JAR-FCL 3.225 Fargesans

- (a) Normal fargesans defineres som evnen til å lese Ishiharas fargetavler eller bestå Nagels anomaloskop som normal

trichromat (jf. § 1, vedlegg 14 til kapittel B).

(b) En søker skal oppfatte farger normalt eller være fargesikker. Søker som ikke består Ishiharas fargeprøve, skal vurderes fargesikker når vedkommende består utvidet undersøkelse ved bruk av metoder godkjent av Flymedisinsk seksjon (anomaloskop eller fargelanterne – jf. § 2, vedlegg 14 til kapittel B).

(c) En søker som ikke består fargesansundersøkelsene, skal anses som fargeusikker og kjennes uskikket.

JAR-FCL 3.230 Otorhinolaryngologiske helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av legeattest klasse 1 skal ikke ha noen funksjonssvikt i ører, nese, bihuler eller svelg (inklusive munnhule, tenner og strupehode), eller noen aktiv patologisk tilstand, medfødt eller ervervet, akutt eller kronisk, eller noen følger av kirurgi eller skader som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) En utvidet otorhinolaryngologisk undersøkelse kreves ved førstegangs undersøkelse og senere hvert femte år til fylte 40 år og deretter hvert annet år (utvidet undersøkelse – jf. punkt 1 og 2, vedlegg 15 til kapittel B).

(c) En rutinemessig øre-nese-hals-undersøkelse skal utføres før forlengelse og gjenutstedelse av legeattest (jf. vedlegg 15 til kapittel B).

(d) Forekomst av følgende sykdommer hos en søker medfører uskikkethet:

- (1) Aktiv patologisk prosess, akutt eller kronisk, av indre- eller mellomøre.
- (2) Utilhelet perforasjon eller dysfunksjon av trommehinnen (jf. punkt 3, vedlegg 15 til kapittel B).
- (3) Forstyrrelse av vestibularfunksjonen (jf. punkt 4, vedlegg 15 til kapittel B).
- (4) Betydningsfull passasjehindring av luftstrømmen gjennom nesen eller dysfunksjon av bihuler.
- (5) Betydningsfull misdannelse eller betydningsfull akutt eller kronisk infeksjon i munnhulen eller øvre luftveier.
- (6) Betydningsfull stemme- eller talefeil.

JAR-FCL 3.235 Hørselskrav

(a) Hørselen skal testes ved alle undersøkelser. Søkeren skal oppfatte vanlig tale korrekt på hvert øre for seg på en avstand av to meter med ryggen vendt mot flylegen.

(b) Hørselen skal undersøkes med rentone audiogram ved førstegangs undersøkelse og ved senere forlengelse eller gjenutstedelse av legeattest hvert femte år inntil fylte 40 år og senere hvert annet år (jf. punkt 1, vedlegg 16 til kapittel B).

(c) Ved undersøkelsen før utstedelse av legeattest klasse 1 skal hørselstapet på hvert øre for seg ikke være over 20 dB(HL) ved frekvensene 500, 1000 og 2000 Hz, eller mer enn 35 dB(HL) ved 3000 Hz. En søker hvis hørselstap er innenfor 5 dB(HL) av disse grenser på to eller flere av frekvensene, skal gjennomgå rentone audiometri en gang i året.

(d) Ved undersøkelse før forlengelse eller gjenutstedelse skal hørselstapet på hvert øre for seg ikke være over 35 dB(HL) ved frekvensene 500, 1000 og 2000 Hz, eller mer enn 50 dB(HL) ved 3000 Hz. En søker hvis hørselstap er innenfor 5 dB(HL) av disse grenser på to eller flere av frekvensene, skal gjennomgå rentone audiometri en gang i året.

(e) Ved forlengelse eller gjenutstedelse skal søkere med hypoakusis vurderes skikket av Flymedisinsk seksjon, hvis taleaudiogram viser tilfredsstillende hørsel (se punkt 2, vedlegg 16 til kapittel B).

JAR-FCL 3.240 Psykologiske helsekrav

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen psykologiske defekter (jf. punkt 1, vedlegg 17 til kapittel B) som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter. Når det er indikasjon for det, kan Flymedisinsk seksjon kreve en psykologisk vurdering som en del av eller som utfylling til en undersøkelse hos spesialist i psykiatri eller nevrologi (jf. punkt 2, vedlegg 17 til kapittel B).

(b) Når en psykologisk undersøkelse er indisert, skal det nyttes en psykolog som er godkjent av Flymedisinsk seksjon.

(c) Psykologen skal sende en detaljert erklæring til Flymedisinsk seksjon, og erklæringen skal inneholde konklusjon og anbefaling.

JAR-FCL 3.245 Dermatologiske helsekrav

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 1 skal ikke ha noen betydningsfull hudlidelse som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Spesiell oppmerksomhet skal vies følgende tilstander (jf. vedlegg 18 til kapittel B).

Eksem (eksogent og endogent),
Alvorlige psoriasis,
Bakteriell infeksjon,
Legemiddelutløst utslett,
Bulløst utslett,
Ondartede tilstander i huden,
Urtikaria.

Henvi­sing til Flymedisinsk seksjon skal finne sted ved uavklarte forhold.

Kapittel C – Helsekrav klasse 2

JAR-FCL 3.250 Hjerte og kretsløp. Undersøkelse

- (a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen abnormiteter ved hjerte eller kretsløp, medfødt eller ervervet, som kan påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.
- (b) Et 12 avlednings hvile-EKG (elektrokardiogram) kreves ved utstedelse av legeattest, deretter ved første undersøkelse etter fylte 40 år og senere hvert annet år, årlig etter fylte 50 år og halvårlig etter fylte 65 år.
- (c) Arbeids-EKG kreves når det er klinisk indisert, jf. punkt 1, vedlegg 1 til kapittel C.
- (d) Utførelse og beskrivelse av hvile- og arbeids-EKG skal utføres av leger akseptert av Flymedisinsk seksjon.
- (e) Hvis to eller flere risikofaktorer (røyking, hypertensjon, diabetes mellitus, overvekt mv.) finnes hos en søker, kreves måling av serum/plasmalipider ved utstedelse av legeattest og senere ved første undersøkelse etter 40 år.

JAR-FCL 3.255 Hjerte og kretsløp. Blodtrykk

- (a) Blodtrykket skal måles som angitt i punkt 3, vedlegg 1 til kapittel C.
  - (1) Når blodtrykket ved gjentatte målinger er over 160 mm Hg systolisk og 95 mm Hg diastolisk, med eller uten behandling, skal søkeren kjennes uskikket.
  - (2) Blodtrykksbehandling skal være forenlig med sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter, jf. punkt 4, vedlegg 1 til kapittel C. Når behandling påbegynnes, medfører det at legeattesten midlertidig settes ut av kraft inntil det er avklart at legemidlet ikke medfører betydningsfulle bivirkninger.
  - (3) Søkere med symptomatisk hypotensjon (for lavt blodtrykk) skal kjennes uskikket.

JAR-FCL 3.260 Hjerte og kretsløp. Koronarsykdom

- (a) Ved mistanke om koronarsykdom skal det foretas utredning. En søker med en asymptomatisk lavgradig hjertekarsykdom, kan vurderes skikket etter Flymedisinsk seksjons bestemmelse i henhold til punkt 5, vedlegg 1 til kapittel C.
- (b) Søkere med symptomer på koronarsykdom skal kjennes uskikket.
- (c) Søkere skal kjennes uskikket etter hjerteinfarkt. Flymedisinsk seksjon kan vurdere skikkethets­erklæring i henhold til punkt 6, vedlegg 1 til kapittel C.
- (d) Søkere som har gjennomgått koronar by-pass-operasjon eller angioplastikk/stenting skal kjennes uskikket. Skikkethets­erklæring kan vurderes av Flymedisinsk seksjon i henhold til punkt 7, vedlegg 1 til kapittel C.

JAR-FCL 3.265 Hjerte og kretsløp. Rytme-/ledningsforstyrrelser

- (a) Søkere med betydningsfull forstyrrelse av atrierytmen, paroksys­risk eller permanent, skal kjennes uskikket avhengig av resultatet av den kardiologiske vurdering i henhold til punkt 8, vedlegg 1 til kapittel C.
- (b) Søkere med asymptomatisk sinus-bradykardi eller sinus-tachykardi kan vurderes som skikket når det ikke foreligger en betydningsfull underliggende årsak.
- (c) Søkere med sinoatrial funksjonssvikt skal vurderes kardiologisk i henhold til punkt 8, vedlegg 1 til kapittel C.
- (d) Søkere med asymptomatiske, enkeltstående, monofokale ventrikulære ektopiske slag skal ikke umiddelbart kjennes uskikket, men hyppige eller komplekse former krever kardiologisk utredning i henhold til punkt 8, vedlegg 1 til kapittel C.
- (e) Søkere med inkomplett grenblokk eller stabil venstresidig aksedeviasjon kan vurderes som skikket hvis ingen annen hjertesykdom foreligger. Av søkere med komplett høyre- eller venstresidig grenblokk kreves kardiologisk vurdering i henhold til punkt 8, vedlegg 1 til kapittel C.
- (f) Søkere med ventrikulær preeksitasjon skal kjennes uskikket med mindre kardiologisk vurdering bekrefter at

søkeren oppfyller kravene i punkt 8, vedlegg 1 til kapittel C.

(g) Søkere med en endokardial pacemaker skal kjennes uskikket med mindre kardiologisk vurdering bekrefter at helsekravet i punkt 8, vedlegg 1 til kapittel C, kan oppfylles.

JAR-FCL 3.270 Hjerte og kretsløp. Generelt

(a) Søkere med perifer kretsløpslidelse før eller etter kirurgi skal kjennes uskikket. Ved fravær av betydningsfull funksjonssvikt kan skikkethetserklæring vurderes av Flymedisinsk seksjon i henhold til punkt 5 og 6, vedlegg 1 til kapittel C.

(b) Søkere med aneurisme i bryst- eller bukaorta før eller etter kirurgi skal kjennes uskikket. Søkere med infrarenalt abominalt aortaaneurisme kan vurderes som skikket av Flymedisinsk seksjon i henhold til punkt 9, vedlegg 1 til kapittel C.

(c) Søkere med betydningsfull hjerteklaffefeil skal kjennes uskikket.

(1) Søkere med en minimal hjerteklaffefeil kan vurderes som skikket av Flymedisinsk seksjon etter kardiologisk vurdering i henhold til punkt 10 (a) og (b), vedlegg 1 til kapittel C.

(2) Søkere som har gjennomgått hjerteklaffekirurgi, skal kjennes uskikket. Særlig vellykkede tilfelle kan vurderes som skikket av Flymedisinsk seksjon etter kardiologisk vurdering i henhold til punkt 10 (c), vedlegg 1 til kapittel C.

(d) Systemisk antikoagulasjonsbehandling er diskvalifiserende. Etter behandling av begrenset varighet kan søkere vurderes som skikket av Flymedisinsk seksjon i henhold til punkt 11, vedlegg 1 til kapittel C.

(e) Søkere med sykdomstilstand i perikard, myokard eller endokard skal kjennes uskikket inntil komplett restitusjon er inntrådt eller etter kardiologisk utredning i henhold til punkt 12, vedlegg 1 til kapittel C.

(f) Søkere med medfødte hjertelidelser, før og etter korrigerende kirurgi, skal kjennes uskikket. Søkere med minimale hjertefeil kan vurderes som skikket av Flymedisinsk seksjon etter kardiologisk utredning i henhold til punkt 13, vedlegg 1 til kapittel C.

(g) Hjerte- eller hjerte-/lungetransplantasjon er diskvalifiserende.

(h) Søkere med tilbakevendende vasovagal synkope skal kjennes uskikket. Skikkethetserklæring kan vurderes av Flymedisinsk seksjon hos en søker med en sykehistorie som tyder på at han oppfyller punkt 14, vedlegg 1 i kapittel C.

JAR-FCL 3.275 Respirasjonsorganer. Generelt

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen sykdomstilstand i respirasjonssystemet, medfødt eller ervervet, som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Posterior/anterior røntgenundersøkelse av brystkassen kreves bare når det er indikasjon på klinisk eller epidemiologisk grunnlag.

(c) Peak Flow-test, i henhold til punkt 1, vedlegg 2 til kapittel C, kreves ved førstegangs utstedelse av legeattest klasse 2, ved første undersøkelse etter fylte 40 år og deretter hvert fjerde år, eller på klinisk indikasjon. Søkere med betydningsfull innskrenkning i lungefunksjonen skal kjennes uskikket.

JAR-FCL 3.280 Respirasjonsorganer. Sykdommer

(a) Søkere med kronisk obstruktiv luftveislidelse skal kjennes uskikket.

(b) Søkere med reaktiv luftveislidelse (astma bronkiale) som krever medisinsk behandling, skal vurderes i henhold til punkt 2, vedlegg 2 til kapittel C.

(c) Søkere med aktiv inflammatorisk sykdom i respirasjonsorganene skal kjennes midlertidig uskikket.

(d) Søkere med sarkoidose skal kjennes uskikket (jf. punkt 3, vedlegg 2 til kapittel C).

(e) Søkere med spontan pneumothorax skal kjennes uskikket avhengig av resultatet av fullstendig utredning (jf. punkt 4, vedlegg 2 til kapittel C).

(f) Søkere med behov for større kirurgiske inngrep i brystkassen skal kjennes uskikket i minimum tre måneder etter operasjonen og inntil følgene av operasjonen ikke lenger kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter (jf. punkt 5, vedlegg 2 til kapittel C).

(g) Søkere med søvnapnoesyndrom som ikke er tilfredsstillende behandlet, skal kjennes uskikket.

JAR-FCL 3.285 Fordøyelsesorganer. Generelt

En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen funksjonell eller strukturell sykdom i mage- og tarmkanalen eller tilknyttede organer som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

JAR-FCL 3.290 Fordøyelsesorganer. Sykdommer

- (a) Søkere med tilbakevendende dyspeptiske problemer som krever medisinsk behandling eller som har pankreatitt, skal kjennes uskikket avhengig av resultatet av undersøkelse i henhold til punkt 1, vedlegg 3 til kapittel C.
- (b) Søkere med tilfeldig påviste asymptomatiske gallesteiner skal vurderes i henhold til punkt 2, vedlegg 3 til kapittel B og C
- (c) Søkere med diagnostisert eller med sykehistorie som viser kronisk inflammatorisk tarmsykdom, skal vanligvis kjennes uskikket (jf. punkt 3, vedlegg 3 til kapittel C).
- (d) Søkere skal være helt fri hernier (brokk) som kan føre til plutselig inkapasitet.
- (e) En søker med senfølge etter sykdom eller kirurgisk inngrep i noen avsnitt av fordøyelsestraktus eller tilknyttede organer som kan føre til plutselig inkapasitet under lufttjeneste, særlig obstruksjon på grunn av sammenvoksning eller trykk, skal kjennes uskikket.
- (f) Søkere som på fordøyelsestraktur eller tilknyttede organer har gjennomgått kirurgi som omfatter total eller delvis fjerning eller forflytning av noen av disse organer, skal kjennes uskikket for en periode på minst tre måneder eller inntil det har gått tilstrekkelig tid til at det er sannsynlig at effektene av operasjonen ikke lenger påvirker sikker utøvelse av rettighetene i angjeldende sertifikat(er) (jf. punkt 4, vedlegg 3 til kapittel C).

JAR-FCL 3.295 Stoffskifte-, ernærings- og endokrine sykdommer

- (a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen funksjonell eller strukturell stoffskifte-, ernærings- eller endokrin sykdom som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.
- (b) Søkere med stoffskifte-, ernærings- eller endokrin funksjonssvikt kan vurderes som skikket i henhold til punkt 1, vedlegg 4 til kapittel C.
- (c) Søkere med diabetes mellitus (sukkersyke) kan vurderes som skikket i henhold til punkt 2 og 3, vedlegg 4 til kapittel C.
- (d) Søkere med insulinkrevende diabetes mellitus (sukkersyke) skal kjennes uskikket.
- (e) Søkere med ekstrem overvekt skal kjennes uskikket (se JAR-FCL 3.320).

JAR-FCL 3.300 Hematologi

- (a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen hematologisk sykdom som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.
- (b) Hemoglobin skal måles ved førstegangs undersøkelse for legeattest og når det er klinisk indikasjon. Kasus med betydningsfull anemi med hematokritt under 32% skal kjennes uskikket (jf. punkt 1, vedlegg 5 til kapittel B).
- (c) En søker med sigdcelleanemi skal kjennes uskikket (jf. punkt 1, vedlegg 5 til kapittel C).
- (d) En søker med lokal eller generalisert lymfeknutesvulst eller annen betydningsfull blodsykdom skal kjennes uskikket (jf. punkt 2, vedlegg 5 til kapittel C).
- (e) En søker med akutt leukemi skal kjennes uskikket. Søkere med kronisk leukemi skal kjennes uskikket. Ved gjenutstedelse skal kjennelsen skje i samsvar med punkt 3, vedlegg 5 til kapittel C.
- (f) En søker med betydningsfull forstørrelse av milten skal kjennes uskikket (jf. punkt 4, vedlegg 5 til kapittel C).
- (g) En søker med signifikant polycytemi skal kjennes uskikket, jf. punkt 5, vedlegg 5 til kapittel C.
- (h) En søker med en koagulasjonsdefekt skal kjennes uskikket (jf. punkt 6, vedlegg 5 til kapittel C).

JAR-FCL 3.305 Urinveisorganer

- (a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen funksjonell eller strukturell sykdom i urinveiene eller tilknyttede organer som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.
- (b) En søker som viser tegn på en organisk nyresykdom, skal kjennes uskikket. Urinanalyse skal inngå i alle medisinske undersøkelser. Urinen skal være normal og ikke inneholde elementer av patologisk betydning. Spesiell

oppmerksomhet skal vies sykdom som affiserer urinveier og kjønnsorganer (jf. punkt 1, vedlegg 6 til kapittel C).

(c) En søker som viser tegn til nyrestein, skal kjennes uskikket (jf. punkt 2, vedlegg 6 til kapittel C).

(d) En søker med senfølger etter sykdom eller kirurgiske inngrep på nyrer eller urinveier som kan tenkes å forårsake inkapasitet, spesielt obstruksjon som følge av striktur eller kompresjon, skal kjennes uskikket. En søker med velkompensert nefrektomi uten hypertensjon eller uremi kan vurderes skikket (jf. punkt 3, vedlegg 6 til kapittel C).

(e) En søker som har gjennomgått et større kirurgisk inngrep på urinveisorganene som omfatter total eller partiell fjerning eller forflytning av et organ, skal kjennes uskikket i en periode på minimum tre måneder og inntil følger av operasjonen ikke lenger kan antas å forårsake inkapasitet (jf. punkt 3 og 4, vedlegg 6 til kapittel C).

JAR-FCL 3.310 Seksuelt overførte sykdommer og andre infeksjoner

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen sykehistorie eller klinisk diagnose som omfatter seksuelt overført sykdom eller annen infeksjon som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Spesiell oppmerksomhet, jf. vedlegg 7 til kapittel C, skal rettes mot sykehistorie eller kliniske tegn som tyder på:

- (1) HIV-positivitet,
- (2) nedsatt immunforsvar,
- (3) smittsom hepatitt,
- (4) syfilis.

JAR-FCL 3.315 Gynekologi og obstetikk

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen funksjonell eller strukturell obstetrisk eller gynekologisk tilstand som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) En søker med en sykehistorie som tyder på alvorlige menstruasjonsforstyrrelser, skal kjennes uskikket.

(c) Graviditet medfører udyktighet. Når obstetrisk utredning bekrefter en komplett normal graviditet, kan søkeren kjennes skikket inntil utgangen av 26. svangerskapsuke i henhold til punkt 1, vedlegg 8 til kapittel C. Sertifikatets rettigheter kan oppnås igjen etter tilfredsstillende bekreftelse på fullstendig restitusjon etter fødsel eller avsluttet graviditet.

(d) En søker som har gjennomgått en større gynekologisk operasjon, skal kjennes uskikket i en periode på minimum tre måneder og inntil følgene av operasjonen ikke kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter (jf. punkt 2, vedlegg 8 til kapittel C).

JAR-FCL 3.320 Muskuloskeletale helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen abnormitet i knokler, ledd, muskler eller sener, medfødt eller ervervet, som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) En søker skal ha tilstrekkelig sittehøyde, arm- og benlengde og muskulær styrke til sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter (jf. punkt 1, vedlegg 9 til kapittel C).

(c) En søker skal ha tilfredsstillende funksjon av de muskuloskeletale organer. En søker med en betydningsfull sykdom, skade eller med en medfødt abnormitet i knokler, ledd, muskler eller sener med eller uten kirurgisk inngrep, skal vurderes i henhold til punkt 1, 2 og 3 i vedlegg 9 til kapittel C.

JAR-FCL 3.325 Psykiatriske helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha en sykehistorie eller klinisk diagnose som viser psykiatrisk sykdom eller tilstand, akutt eller kronisk, medfødt eller ervervet, som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Spesiell oppmerksomhet skal vies følgende (se vedlegg 10 til kapittel B):

- (1) psykotiske symptomer,
- (2) stemningsforstyrrelser,
- (3) personlighetsforstyrrelser, særlig hvis de er alvorlige nok til å ha resultert i åpenlyse reaksjoner,
- (4) mental abnormitet og nevrose,
- (5) alkoholisme,
- (6) bruk eller misbruk av psykoaktive medikamenter eller andre substanser med eller uten avhengighet.

JAR-FCL 3.330 Nevrologiske helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha en sykehistorie eller klinisk diagnose som viser

nevrologisk sykdom som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Særlig oppmerksomhet skal vies følgende tilstander (jf. vedlegg 11 til kapittel C):

- (1) progredierende sykdom i nervesystemet,
- (2) epilepsi og andre krampetilstander,
- (3) tilstander med høy risiko for cerebral dysfunksjon,
- (4) bevissthetsforstyrrelse eller tap av bevissthet,
- (5) hodeskade.

(c) Elektroencefalografi (EEG) kreves på indikasjon med bakgrunn i søkerens sykehistorie eller på klinisk grunnlag, jf. vedlegg 11 til kapittel C.

JAR-FCL 3.335 Oftalmologiske helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen abnormitet i øyefunksjonen eller tilknyttede organer eller noen aktiv patologi, medfødt eller ervervet, akutt eller kronisk, eller følger etter øyekirurgi (jf. punkt 1, vedlegg 12 til kapittel C) eller skader som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) En utvidet oftalmologisk undersøkelse kreves ved undersøkelse før utstedelse, jf. punkt 2, vedlegg 12 til kapittel C.

(c) En rutinemessig øyeundersøkelse skal være del av alle undersøkelser før forlengelse og gjenutstedelse, jf. punkt 3, vedlegg 12 til kapittel C.

JAR-FCL 3.340 Synskrav

(a) *Avstandssyn.* Avstandssyn med eller uten korreksjon skal være 6/12 eller bedre på hvert øye for seg og det binokulære syn skal være 6/6 eller bedre (jf. JAR-FCL 3.340 (f)). Det er ingen grenser for ukorrigert synsstyrke.

(b) *Refraksjonsfeil.* Refraksjonsfeil defineres som avviket fra emmetropi målt i dioptrier i den mest ametropie meridian. Refraksjonen skal måles med standard metode (jf. punkt 1, vedlegg 13 til kapittel C). Søkere skal vurderes skikket med hensyn til refraksjon hvis de oppfyller følgende krav:

(1) For en søker med refraksjon større enn ± 5 dioptrier (jf. punkt 2, vedlegg 13 til kapittel C) eller hvor synsstyrken på 6/6 på hvert øye for seg ikke kan oppnås med korrigerende linser, kreves en full oftalmologisk vurdering av spesialist.

(2) En søker med amblyopi kan vurderes skikket når synsstyrken i det amblyope øye er 6/18 eller bedre og synsstyrken i det andre øyet er 6/6 eller bedre.

(3) Hvis en søker har en refraksjonsfeil med astigmatisk komponent, skal astigmatismen ikke utgjøre mer enn 3.0 dioptrier.

(4) Forskjellen i refraksjon mellom de to øyne (anisometropia) skal ikke være større enn 3.0 dioptrier.

(5) Utvikling av presbyopi skal følges ved alle flymedisinske undersøkelser.

(6) En søker skal være i stand til å lese N5 chart (eller tilsvarende) på 30–50 cm avstand og N14 chart (eller tilsvarende) på 100 cm avstand, med korreksjon hvis det er pålagt (jf. JAR-FCL 3.340 (f) under).

(c) En søker med betydningsfulle defekter i det binokulære syn skal kjennes uskikket (jf. punkt 3, vedlegg 13 til kapittel C).

(d) En søker med dobbeltsyn skal kjennes uskikket.

(e) En søker med synsfelt som ikke er normale skal kjennes uskikket (jf. punkt 3, vedlegg 13 til kapittel C).

(f)

(1) Hvis synskravet bare kan oppfylles med korreksjon, skal brillene eller kontaktlinse gi optimal synsfunksjon og være egnet til lufttjeneste.

(2) Korrigerende linser som anvendes ved lufttjeneste skal være tilpasset slik at sertifikatinnehaveren oppfyller synskravene på alle avstander. Det skal anvendes bare ett par briller for å oppfylle synskravene.

(3) Et identisk ekstra par korrigerende briller skal være lett tilgjengelig når sertifikatets rettigheter utøves.

JAR-FCL 3.345 Fargesans

(a) Normal fargesans defineres som evnen til å lese Ishiharas fargetavler eller bestå Nagels anomaloskop som normal trichromat (jf. punkt 1, vedlegg 14 til kapittel C).

(b) Søkere skal oppfatte farger normalt eller være fargesikker i henhold til JAR-FCL 3.345 (c) nedenfor.

(c) En søker som feilleser Ishiharas fargetavler skal vurderes fargesikker når vedkommende består utvidet undersøkelse ved bruk av metoder godkjent av Flymedisinsk seksjon (anomaloskop eller fargelanterne) – (jf. punkt

2, vedlegg 14 til kapittel C).

(d) En søker som ikke består fargeundersøkelsene, skal anses som fargeusikker og kjennes uskikket.

(e) En søker som er fargeusikker, kan vurderes skikket av Flymedisinsk seksjon til å utføre lufttjeneste med begrensning VFR i dagslys innenfor FIRs i JAA-medlemsland.

JAR-FCL 3.350 Otorhinolaryngologiske helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen funksjonssvikt i ører, nese, bihuler eller svelg (inklusive munnhule, tenner og strupehode), eller noen aktiv patologisk tilstand, medfødt eller ervervet, akutt eller kronisk, eller noen følger av kirurgi eller traumer som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) En utvidet otorhinolaryngologisk undersøkelse kreves ved førstegangs undersøkelse.

(c) En rutinemessig øre-nese-hals-undersøkelse skal være del av alle undersøkelser før forlengelse og gjenutstedelse (jf. punkt 2, vedlegg 15 til kapittel C).

(d) Forekomst av følgende sykdommer hos en søker medfører udyktighet:

- (1) Aktiv patologisk prosess, akutt eller kronisk, av indre- eller mellomøre.
- (2) Utilhelet perforasjon eller dysfunksjon av trommehinnen (jf. punkt 3, vedlegg 15 til kapittel B).
- (3) Forstyrrelse av vestibularfunksjonen (jf. punkt 4, vedlegg 15 til kapittel B).
- (4) Betydningsfull passasjehindring av luftstrømmen gjennom nesene, eller dysfunksjon av bihuler.
- (5) Betydningsfull misdannelse eller betydningsfull akutt eller kronisk infeksjon i munnhulen eller øvre luftveier.
- (6) Betydningsfull stemme- eller talefeil.

JAR-FCL 3.355 Hørselskrav

(a) Hørselen skal testes ved alle undersøkelser. Søkeren skal oppfatte vanlig tale korrekt på en avstand av to meter og med ryggen vendt mot flylegen.

(b) Hvis instrumentbevis er tilknyttet sertifikatet, kreves hørselsprøve med rentoneaudiometri (jf. punkt 1, vedlegg 16 til kapittel C) ved førstegangs undersøkelse og senere hvert femte år inntil fylte 40 år og deretter hvert annet år.

(1) Hørselstap på hvert øre for seg skal ikke overstige 20 dB(HL) ved frekvenser på henholdsvis 500, 1000 og 2000 Hz, eller mer enn 35 dB(HL) ved 3000 Hz.

(2) Hvis instrumentbevis er tilknyttet sertifikatet og hørselstapet er innenfor 5 dB(HL) av grensene angitt i JAR-FCL 3.355 (b) (1) ovenfor, for to eller flere av frekvensene, skal vedkommende gjennomgå rentoneaudiometri minst hvert år.

(3) En søker med hypoakusis kan ved undersøkelse før forlengelse eller gjenutstedelse vurderes skikket hvis taleaudiogram viser tilfredsstillende hørsel i henhold til punkt 2, vedlegg 16 til kapittel C.

JAR-FCL 3.360 Psykologiske helsekrav

(a) En søker til eller innehaver av legeattest klasse 2 skal ikke ha noen psykologiske defekter (jf. punkt 1, vedlegg 17 til kapittel C) som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter. Når det er indikasjon for det, kan Flymedisinsk seksjon kreve en psykologisk vurdering (jf. punkt 1, vedlegg 17 til kapittel C) som en del av eller som utfylling til en undersøkelse hos spesialist i psykiatri eller nevrologi (jf. punkt 2, vedlegg 17 til kapittel C).

(b) Når en psykologisk undersøkelse er indisert, skal det anvendes en psykolog som er godkjent av Flymedisinsk seksjon.

(c) Psykologen skal sende en detaljert erklæring til Flymedisinsk seksjon, og erklæringen skal inneholde konklusjon og anbefaling.

JAR-FCL 3.365 Dermatologiske helsekrav

(a) En søker eller innehaver av en legeattest klasse 2 skal ikke ha noen betydningsfull hudlidelse som kan tenkes å påvirke sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

(b) Spesiell oppmerksomhet skal vies følgende tilstander (jf. vedlegg 18 til kapittel C):

- Eksem (eksogent og endogent),
- Alvorlige psoriasis,
- Bakteriell infeksjon,
- Legemiddelutløst utslett,
- Bulløst utslett,

Ondartede tilstander i huden,
Urtikaria.

Henvisning til Flymedisinsk seksjon skal finne sted ved uavklarte forhold.

Vedlegg 1. Hjerte og kretsløp

(Se JAR-FCL 3.130 – 3.150 og 3.250 – 3.270)

1 Arbeids-elektrokardiogram (AEKG) skal kreves:

- (a) ved tegn på eller symptomer som gir mistanke om sykdom i hjerte/kretsløp;
- (b) for å avklare tvil ved et hvile-EKG;
- (c) på anbefaling av en spesialist i flymedisin godkjent av Flymedisinsk seksjon;
- (d) ved fylte 65 år og senere hvert fjerde år for klasse 1 gjenutstedelse.
- (e) Reservert

2

- (a) Måling av serumlipider har som formål å finne risikokasus. Påvising av patologiske verdier krever utredning og overvåking av Flymedisinsk seksjon.
- (b) Forekomst av flere risikofaktorer (røyking, familiesykehistorie, forhøyet kolesterol/lipider, hypertensjon m.m.) skal medføre hjerte-/kretsløpsvurdering av Flymedisinsk seksjon, og i samarbeid med Flymedisinsk institutt eller flylege når det er hensiktsmessig.

3 Når det diagnostiseres høyt blodtrykk, skal øvrige vaskulære risikofaktorer kartlegges. Det systoliske blodtrykk skal måles når Korotkoffs lyd begynner (fase I) og det diastoliske blodtrykk når lyden forsvinner (fase V). Blodtrykket skal måles to ganger. Når blodtrykket er forhøyet og/eller hvilepuls er forhøyet, skal det foretas videre undersøkelse.

4 Antihypertensiv behandling skal godkjennes av Flymedisinsk seksjon. Legemidler som kan aksepteres av Flymedisinsk seksjon, kan være:

- (a) non-loop diuretica;
- (b) visse (generelt hydrofile) betablokkerere;
- (c) ACE Inhibitorer;
- (d) angiotensin II AT1 blokkerere (sartaner);
- (e) visse kalciumblokkerere.

For klasse 1 kan det ved behandlingsskrevende blodtrykksforhøyelse eventuelt pålegges begrensning flerfører (Klasse 1 'OML'). Ved klasse 2-utstedelse kan det eventuelt pålegges begrensning med sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL').

5 Ved mistanke om asymptomatisk koronarlidelse, skal AEKG utføres og, om nødvendig, scintigrafi eller stressekkokardiografi og/eller koronar angiografi.

6 En symptomfri søker som har redusert sine risikofaktorer tilfredsstillende etter gjennomgått hjerteinfarkt eller annen myokardial isjemisk hendelse, og som ikke får behandling med legemiddel for hjertesmerter, skal etter minst seks måneder etter den akutte hendelse ha gjennomgått undersøkelser som viser:

- (a) et symptombegrensende 12-avledningers AEKG til Bruce stadium IV, eller tilsvarende, som en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon bedømmer å være uten tegn til myokardisjemi. Scintigrafi og/eller stressekkokardiografi kan kreves hvis hvile-EKG ikke er normalt;
- (b) venstre ventrikkels ejeksjonsfraksjon $\geq 50\%$ uten signifikant abnorm veggbevegelse som dyskinesi, hypokinesi eller akinesi og normal ejeksjonsfraksjon i høyre ventrikkel;
- (c) tilfredsstillende 24-timers EKG-registrering som ikke viser betydningsfull ledningsforstyrrelse eller hjerterytmeforstyrrelse;
- (d) koronar angiografi som viser mindre enn 30% stenose i hjertekranskar fjernt fra myokardinfarkt og ingen funksjonsforstyrrelse av myokard som forsynes av et slikt kar.
- (e) Årlig oppfølgende kardiologisk vurdering hos en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon, som omfatter AEKG eller scintigrafi med belastning/stressekkokardiografi hvis hvile-EKG er unormalt.
- (f) Koronar angiografi hvert femte år skal vurderes, men er ikke nødvendig hvis AEKG ikke viser forverring og aksepteres av Flymedisinsk seksjon.

Flymedisinsk seksjons bedømmelsesgrunnlag

Søkere til legeattest klasse 1 som har gjennomgått dette undersøkelsesprogrammet med tilfredsstillende funn, skal gis begrensningen flerfører (Klasse 1 'OML').

Søkere til legeattest klasse 2 som har gjennomgått undersøkelsene i punkt 6 (a), (b) og (c) med tilfredsstillende funn, kan vurderes som skikket med begrensningen sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL'). Søkere til legeattest klasse 2 som har gjennomgått undersøkelsen i punkt 6 (d) med tilfredsstillende funn, kan vurderes som skikket uten begrensning.

7 En symptomfri søker som har redusert sine risikofaktorer tilfredsstillende og som ikke trenger legemiddel mot isjemiske hjertesmerter, skal minst seks måneder etter koronar bypasskirurgi eller angioplastikk/stenting ha gjennomgått undersøkelser som viser:

- (a) et symptombegrensende 12-avledningers AEKG til Bruce stadium IV, eller tilsvarende, som en kardiolog

- akseptert av Flymedisinsk seksjon bedømmer å være uten tegn til myokardisjemi. Scintigrafi og/eller stressekkokardiografi kan kreves hvis hvile-EKG ikke er normalt;
- (b) venstre ventrikkels ejejsjonsfraksjon $\geq 50\%$ uten signifikant abnorm veggbevegelse som dyskinesi, hypokinesi eller akinesi og normal ejejsjonsfraksjon i høyre ventrikkel;
  - (c) tilfredsstillende 24-timers EKG-registrering som ikke viser betydningsfull ledningsforstyrrelse eller tegn til myokardisjemi;
  - (d) koronar angiografi som skal vise $\leq 30\%$ stenose i større epikardiale kar (eller dets graft) som ikke har vært gjenstand for revaskularisering (dvs. graft fra arterie eller vena saphena, koronar angioplastikk, eller stenting). Det skal ikke forekomme noen lesjon(er) med $\geq 30\%$ stenose i noe angioplastikk/stentet kar. Det tillates ikke forstyrret funksjon i myokardiet, det eneste unntak er området som er etterlatt etter et påviselig myokardinfarkt (se punkt 6, vedlegg 1 til kapittel B og C ovenfor). Ved slike omstendigheter må den globale venstre ventrikkel ejejsjonsfraksjon være $\geq 50\%$. Flere dilatasjoner med angioplastikk/stenting i det samme eller flere enn ett kar skal kreve meget tett oppfølging/avslag.
  - (e) Årlig oppfølgende kardiologisk vurdering hos en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon, som omfatter AEKG eller scintigrafi med belastning/stressekkokardiografi hvis hvile-EKG er unormalt.
  - (f) Koronar angiografi hvert femte år skal vurderes, men er ikke nødvendig hvis AEKG ikke viser forverring og kan aksepteres av Flymedisinsk seksjon.

Flymedisinsk seksjons bedømmelsesgrunnlag

Søkere til legeattest klasse 1 som har gjennomgått dette undersøkelsesprogrammet med tilfredsstillende funn, skal gis begrensningen flerfører (Klasse 1 'OML'). Søkere til legeattest klasse 2 som har gjennomgått undersøkelsen i punkt (a), (b) og (c) med tilfredsstillende funn, kan vurderes som skikket med begrensningen sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL'). Søkere av legeattest klasse 2 som har gjennomført undersøkelsen i 6 (d) med tilfredsstillende funn, kan vurderes som skikket uten begrensning.

8

- (a) Ved betydningsfull arytmi eller ledningsforstyrrelse kreves utredning av en kardiolog som er akseptert av Flymedisinsk seksjon. Utredningen skal omfatte:
    - (1) et hvile-EKG og AEKG til Bruce stadium IV, eller tilsvarende, som en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon bedømmer å være uten tegn til myokardisjemi. Myokardscintigrafi/stressekkokardiografi kan kreves hvis hvile-EKG ikke er normal;
    - (2) et 24-timers EKG som ikke viser betydningsfull ledningsforstyrrelse, tegn til rytmeforstyrrelse eller tegn til myokardisjemi. (Se veiledende materiale for toleransegrenser);
    - (3) et 2D Doppler ekkokardiogram som ikke viser betydningsfull kammerforstørrelse eller noen strukturell eller funksjonell abnormalitet av hjerteklaffene eller myokardiet og som kan omfatte
    - (4) koronar angiografi som ikke skal vise betydningsfull koronarsykdom slik den er definert i punkt 5, 6 og 7, vedlegg 1 kapittel B og C;
    - (5) elektrofysiologisk undersøkelse som en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon bedømmer til ikke å vise mønstre som predisponerer søkeren for inkapasitet.
  - (b) Ved tilfelle som beskrevet i JAR-FCL 3.145 og 3.265 (a), (e), (f) og (g) skal alle som er vurdert som skikket, gis begrensningen flerfører (Klasse 1 'OML') eller begrensningen sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL'), med følgende tilleggsmærknader:
    - (1) et ektopisk atriekompleks per minutt på et hvile-EKG krever ikke videre utredning; og
    - (2) ett ektopisk ventrikkelkompleks per minutt på et hvile-EKG krever ikke videre utredning.
    - (3) et år etter første gangs påvisning av en komplett høyre grenblokk eller tre år for venstre grenblokk kan «OML/OSL»-begrensningen oppheves forutsatt at gjentatt vurdering i henhold til 8 (a) (1–3) ovenfor ikke avdekker endringer.
  - (c) Etter permanent implantasjon av en subendokardial pacemaker kan Flymedisinsk seksjon vurdere skikketet tre måneder etter innsettelsen, forutsatt:
    - (1) at det ikke er noen annen diskvalifiserende tilstand;
    - (2) at et bipolar ledningssystem anvendes;
    - (3) at søkeren ikke er avhengig av pacemaker;
    - (4) at et symptombegrensende 12-avlednings AEKG til Bruce stadium IV, eller tilsvarende, vurdert av en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon, ikke viser noen kontraindikasjon for innsettelse av pacemakern. Myokardscintigrafi/stressekkokardiografi kan kreves;
    - (5) at et 2D Doppler ekkokardiogram ikke viser noen kammerforstørrelse, struktur- eller funksjonell abnormitet av noen hjerteklaffer eller av myokardiet;
    - (6) at en Holtermonitorering ikke viser tendens til symptomatisk eller asymptomatisk tachyarytmi;
    - (7) kontrollundersøkelse hver sjettede måned hos en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon med kontroll av pacemaker og Holtermonitorering;
    - (8) at gjenutstedelse begrenses til flerfører (Klasse 1 'OML'). Godkjenning for klasse 2 uten begrensning kan finne sted etter Flymedisinsk seksjons bedømmelse;
- 9 Uopererte infrarenale aneurismer på bukaorta kan vurderes for begrenset klasse 1- eller klasse 2-

godkjenning av Flymedisinsk seksjon hvis funnet følges opp med ultralyd hver sjette måned. Etter ukomplisert operasjon for infrarenalt aortaaneurisme og etter kardiovaskulær bedømmelse, kan klasse 1- og klasse 2-godkjenning vurderes av Flymedisinsk seksjon, med en oppfølging som er godkjent av Flymedisinsk seksjon.

10

- (a) Bilyder over hjertet som ikke har en tilfredsstillende forklaring, skal utredes av kardiolog som er akseptert av Flymedisinsk seksjon og tas stilling til av Flymedisinsk seksjon. Hvis bilyden anses betydningsfull, skal videre utredning omfatte i det minste 2D Doppler ekkokardiografi.
- (b) *Klaffefeil*
- (1) Bicuspid aortaklaff kan aksepteres uten begrensning hvis ingen andre abnormiteter ved hjerte eller aorta kan påvises, men det kreves kontroll hvert annet år med ekkokardiografi.
  - (2) Aortastenose (Doppler strømningshastighet < 20 m/sek) kan aksepteres med begrensningen klasse 1 'OML'. Årlig kontrollundersøkelse kreves med 2D Doppler ekkokardiografi hos en kardiolog som er akseptert av Flymedisinsk seksjon.
  - (3) Aortainsuffisiens (regurgitasjon) er bare akseptabel uten begrensning hvis den er minimal. Det skal ikke være noen abnormitet av aorta ascendens på 2D Doppler ekkokardiografi. Årlig revurdering skal utføres av en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon.
  - (4) Revmatisk mitralvitium er vanligvis diskvalifiserende.
  - (5) Mitralklaffeprolaps/mitralinsuffisiens. Symptomfrie søkere med midtsystolisk klikk trenger vanligvis ingen begrensning. Søkere med liten og ukomplisert regurgitasjon skal gis «OML/OSL»-begrensning. Søkere med tegn til volumbelastning av venstre ventrikkel som gir seg til syne med økt endediastolisk diameter, skal kjennes udyktig. Årlig vurdering hos en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon og bedømmelse fra Flymedisinsk seksjon kreves.
- (c) *Klaffekirurgi*
- (1) Søkere med implanterte mekaniske klaffer skal kjennes uskikket.
  - (2) Søkere med klaffer av biologisk materiale som er vurdert av Flymedisinsk seksjon minst seks måneder etter operasjon og gjennom fullstendige undersøkelser har vist normal valvulær og ventrikulær konfigurasjon og funksjon, kan vurderes som skikket av Flymedisinsk seksjon hvis følgende er oppfylt:
    - (i) et symptombegrensende AEKG til Bruce stadium IV, eller tilsvarende, som en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon bedømmer å være uten betydningsfull abnormitet. Myokardscintigrafi/stressekkokardiografi skal kreves hvis hvile-EKG ikke er normal og tegn til koronar hjertesykdom er påvist. Se også punkt 5, 6 og 7, vedlegg 1, kapittel B og C.
    - (ii) et 2D doppler ekkokardiogram som ikke viser kammerforstørrelse, en biologisk hjerteklaff med minimal strukturell forandring og med normal Doppler blodstrøm, og ingen strukturell eller funksjonell abnormalitet av andre hjerteklaffer. Venstre ventrikkels forkortningsfraksjon skal være normal.
    - (iii) påvist fravær av koronarsykdom eller oppnådd tilfredsstillende revaskulasering, se punkt 7 ovenfor.
    - (iv) intet behov for behandling med kardioaktivt legemiddel;
    - (v) krav om årlig oppfølgende kardiologisk vurdering hos en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon med AEKG og 2D Doppler ekkokardiografi.
 Godkjenning skal begrenses til klasse 1 «OML». Godkjenning klasse 2 uten begrensning kan anvendes.

11 Søkere med avsluttet antikoagulasjonsbehandling skal vurderes av Flymedisinsk seksjon. Venetrombose eller lungeemboli er diskvalifiserende inntil antikoagulasjonsbehandlingen er avsluttet. Lungeemboli krever full utredning. Antikoagulasjonsbehandling for mulig atrial tromboemboli er diskvalifiserende.

12 Søkere med abnormiteter av perikard/myokard og/eller endokard, primært eller sekundært, skal vurderes uskikket inntil klinisk avklaring har funnet sted. Hjerte-/kretsløpsvurderinger ved Flymedisinsk seksjon kan omfatte 2D Doppler ekkokardiografi, AEKG, og/eller myokardscintigrafi/stressekkokardiografi og 24-timers EKG-registrering. Koronar angiografi kan være indisert. Gjentatte vurderinger kan kreves og begrensninger til klasse 1 'OML' eller sikkerhetsfører klasse 2 'OSL' kan kreves ved godkjenning.

13 Søkere med medfødte hjertelidelser som også omfatter dem som er korrigeret ved kirurgi, skal normalt kjennes udyktige med mindre funksjonforstyrrelsen er uvesentlig og uten behov for behandling med legemiddel. Flymedisinsk seksjon skal kreve kardiologisk vurdering. Utredning kan omfatte 2D Doppler ekkokardiografi, AEKG og 24-timers EKG-registrering. Regelmessig kardiologisk kontroll skal kreves. Begrensning klasse 1 'OML' og sikkerhetsfører klasse 2 'OSL' kan kreves.

14 Søkere som har hatt gjentatte episoder med synkope, skal gjennomføre følgende:

- (a) et symptombegrensende 12-avledningers AEKG til Bruce stadium IV, eller tilsvarende, som en kardiolog akseptert av Flymedisinsk seksjon bedømmer å være uten tegn til patologi. Hvis hvile-EKG ikke er normalt, skal det kreves myokardscintigrafi/stressekkokardiografi.
- (b) et 2D Doppler ekkokardiogram som ikke viser kammerforstørrelse eller strukturell eller funksjonell abnormalitet av hjerte, klaffer eller myokard.

- (c) en 24-timers EKG-registrering som ikke viser ledningsforstyrrelse eller rytmeforstyrrelse eller tegn til myokardisjemi.
- (d) og kan omfatte en tiltstest utført etter standard protokoll av en kardiolog som er akseptert av Flymedisinsk seksjon, og oppfattes å være uten tegn til vasomotorisk instabilitet.

Søkere som oppfyller ovennevnte, kan kjennes skikket med begrensning klasse 1 «OML» eller sikkerhetsfører klasse 2 «OSL», men ikke før det er gått seks måneder etter utløsende hendelse og forutsatt at det ikke har kommet tilbakefall. Nevrologisk vurdering vil vanligvis kreves. Godkjenning uten begrensning krever 5 års observasjon uten tilbakefall. Kortere eller lengre observasjonsperioder kan aksepteres av Flymedisinsk seksjon etter individuell vurdering. Søkere med bevissthetstap uten forutgående varsel skal kjennes uskikket.

15 Vurderingen av ondartede tilstander er omtalt i onkologikapitlet i Håndboken, som gir tilleggsinformasjon vedrørende utstedelse og bør konsulteres sammen med dette kapitlet.

Vedlegg 2 til kapittel B og C. Respirasjonsorganer

(Se JAR-FCL 3.155, 3.160, 3.275 og 3.280)

1 Spirometrisk undersøkelse kreves ved førstegangs undersøkelse til en legeattest klasse 1. En FEV1/FVC-ratio mindre enn 70% skal kreve utredning av spesialist i lungesykdommer. For søker til legeattest klasse 2 skal Peak Flow-test (PEF) på mindre enn 80% av normal verdi når det er tatt hensyn til alder, kjønn og kroppshøyde, kreve utredning av spesialist i lungesykdommer.

2 Søkere som har hatt gjentatte astmaanfall, skal kjennes uskikket.

- (a) Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse av legeattest klasse 1 hvis tilstanden anses stabil, med akseptable lungefunksjonsundersøkelser og medisinerings som er forenlig med flysikkerheten.
- (b) Flylege i samråd med Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse av legeattest klasse 2 hvis tilstanden anses stabil med akseptable lungefunksjonsundersøkelser og medisinerings som er flysikkerhetsmessig forsvarlig. Full undersøkelsesrapport skal sendes til Flymedisinsk seksjon.

3 Søkere med aktiv sarkoidose er uskikket. Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse hvis sykdommen er:

- (a) fullstendig utredet med hensyn til mulig systemisk utbredelse; og
- (b) begrenset til hilus lymfadenopati og søkeren ikke er under medisinsk behandling.

4 Spontan pneumothorax.

- (a) Utstedelse etter en enkeltepisode med spontan pneumothorax kan skje etter ett år og etter at det er foretatt fullstendig utredning.
- (b) Flymedisinsk seksjon kan vurdere gjenutstedelse med begrensning til flerfører (Klasse 1 'OML') og sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL') etter seks uker hvis søkeren er fullstendig restituert etter en enkeltstående episode med spontan pneumothorax. Etter ett år kan Flymedisinsk seksjon vurdere å fjerne begrensningen.
- (c) Residiverende spontan pneumothorax er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse etter kirurgisk inngrep med tilfredsstillende resultat.

5 Pneumektomi er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse etter mindre thoraxkirurgi med tilfredsstillende resultat og etter fullstendig utredning. Begrensningene flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL') skal vurderes pålagt.

6 Vurderingen av ondartede tilstander er forklart i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse og som bør konsulteres sammen med dette kapittel.

Vedlegg 3 til kapittel B og C. Fordøyelsesorganer

(Se JAR-FCL 3.165, 3.170, 3.285 og 3.290)

1

- (a) Residiverende dyspepsi som krever medisinsk behandling, skal undersøkes enten røntgenologisk eller endoskopisk. Laboratorieprøver skal omfatte hemoglobin og undersøkelse av blod i avføringen. Ved påvisning av sår eller betydningsfull betennelse kreves dokumentasjon for helbredelse før Flymedisinsk seksjon vedtar gjenutstedelse.
- (b) Pankreatitt er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse hvis årsaken, f.eks. legemidlet, er sløyfet eller gallesteinene fjernet.
- (c) Alkohol kan forårsake dyspepsi og pankreatitt. Hvis man finner det nødvendig, kreves en uttømmende vurdering av bruk eller misbruk.

2 En enkelt asymptomatisk stor gallestein kan være forenlig med utstedelse etter vurdering av Flymedisinsk seksjon. En person med asymptomatiske multiple gallesteiner kan av Flymedisinsk seksjon ved gjenutstedelse vurderes med begrensning flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL').

3 Kronisk inflammatorisk tarmsykdom (regional ileitt, ulcerøs kollekt, divertikulitt) er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere gjenutstedelse (Klasse 1 og 2) og utstedelse (Klasse 2) ved fullstendig remisjon eller ved minimal, om noen, medisinerings. Regelmessig oppfølging kreves og begrensning flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL') kan være nødvendig.

4 Abdominal kirurgi er diskvalifiserende i en periode på minimum tre måneder. Flymedisinsk seksjon kan vurdere tidligere gjenutstedelse hvis helbredelsen er fullstendig, søkeren er symptomfri og det er minimal risiko for

senvirkninger eller tilbakefall.

5 Vurderingen av ondartede tilstander er forklart i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse og som bør konsulteres sammen med dette kapittel.

Vedlegg 4 til kapittel B og C. Stoffskifte-, ernærings- og endokrine sykdommer

(Se JAR-FCL 3.175 og 3.295)

1 Metabolsk, ernæringsmessig og endokrinologisk dysfunksjon er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere gjenutstedelse hvis tilstanden er asymptomatisk, klinisk kompensert og stabil med eller uten behandling, og følges regelmessig opp av egnet spesialist.

2 Glykosuri og patologiske blodsukkernivåer krever utredning. Flymedisinsk seksjon kan vurdere gjenutstedelse hvis det finnes normal glukosetoleranse (lav nyreterskel) eller nedsatt glukosetoleranse som er fullt kontrollert på diett alene og som blir regelmessig kontrollert.

3 Bruk av antidiabetiske legemidler er diskvalifiserende. I enkelte tilfelle kan bruk av biguanider godkjennes med begrensningen flerfører (Klasse 1 'OML') eller uten begrensning (Klasse 2).

4 Vurderingen av ondartede tilstander er forklart i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse og som bør konsulteres sammen med dette kapittel.

Vedlegg 5 til kapittel B og C. Hematologi

(Se JAR-FCL 3.180 og 3.300)

1 Anemier som avdekkes ved nedsatt hemoglobin, krever utredning. Anemi som ikke responderer på behandling, er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse i tilfelle hvor den primære årsak er tilfredsstillende behandlet (f.eks. jernmangel eller B12-mangel) og hematokritt er stabilisert og er over 32%, eller hvor thalassemia minor eller hemoglobinopatii er diagnostisert uten en problematisk sykehistorie og full funksjonell skikkethet kan demonstreres.

2 Lymfadenopati krever utredning. Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse av legeattest i tilfelle av akutt infeksøs årsak som er fullstendig helbredet eller Hodgkins lymfom som er behandlet og i fullstendig remisjon og høydifferensiert non-Hodgkins lymfom som er behandlet og i full remisjon. Hvis kjemoterapi har omfattet anthracyclinbehandling, skal kardiologisk undersøkelse kreves (jf. kapittel 1, punkt 10 i Håndboken).

3 Ved tilfelle av kronisk leukemi kan Flymedisinsk seksjon vurdere gjenutstedelse hvis diagnosen er kronisk lymfatisk, stadium O, I (og muligens II) uten anemi og ved akseptabel behandling, eller «hairy cell»-leukemi og stabil tilstand med normal hemoglobin og blodplater. Regelmessig kontroll kreves. Hvis kjemoterapi har omfattet anthracyclinbehandling, skal kardiologisk undersøkelse kreves (jf. kapittel 1, punkt 10 i Håndboken).

4 Splenomegali krever utredning. Flymedisinsk seksjon kan vurdere å utstede legeattest når forstørrelsen er minimal, stabil og ingen assosiert patologi foreligger (f.eks. behandlet kronisk malaria), eller hvis forstørrelsen er minimal og assosiert med annen akseptabel sykdom (f.eks. Hodgkin lymfom i remisjon).

5 Polycytemi krever utredning. Flymedisinsk seksjon kan vurdere begrensning i legeattestens rettigheter hvis tilstanden er stabil og det ikke kan påvises assosiert patologi.

6 Signifikante koagulasjonsdefekter krever utredning. Flymedisinsk seksjon kan vurdere begrensning i legeattestens rettigheter hvis det ikke foreligger sykehistorie med betydningsfull blødning eller trombotiske episoder.

7 Vurderingen av ondartede tilstander er forklart i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon og som bør konsulteres sammen med dette kapittel.

Vedlegg 6 til kapittel B og C. Urinveisorganer

(Se JAR-FCL 3.185 og 3.305)

1 Patologisk funn i urinen krever utredning.

2 En asymptomatisk stein eller sykehistorie med nyrekolikk krever utredning. I påvente av vurdering eller behandling kan Flymedisinsk seksjon vurdere gjenutstedelse med begrensning flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL'). Etter vellykket behandling kan Flymedisinsk seksjon vurdere godkjenning uten begrensning. Hvis det er påvist reststein, kan Flymedisinsk seksjon vurdere gjenutstedelse med begrensning flerfører (Klasse 1 'OML'), eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL'), eller gjenutstedelse klasse 2 uten begrensning.

3 Større urinveiskirurgi er diskvalifiserende i minimum tre måneder. Flymedisinsk seksjon kan vurdere gjenutstedelse hvis søkeren er helt symptomfri og det er minimal risiko for sekundære komplikasjoner eller tilbakefall.

4 Nyretransplantasjon eller total cystektomi er ikke akseptabelt ved førstegangs utstedelse av legeattest klasse 1. Flymedisinsk seksjon kan vurdere gjenutstedelse i tilfelle med:

- (a) nyretransplantasjon som er fullt ut kompensert og tolereres med minimal immuno-suppressiv behandling etter minst 12 måneder; og
- (b) total cystektomi, som fungerer tilfredsstillende uten tegn på tilbakefall, infeksjon eller primær patologi.

I begge tilfelle kan begrensningen flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL') være nødvendig.

5 Vurderingen av ondartede tilstander er forklart i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon

om utstedelse av legeattest og skal konsulteres sammen med kapitlet for dette organsystem.

Vedlegg 7 til kapittel B og C. Seksuelt overførte sykdommer og andre infeksjoner

(Se JAR-FCL 3.190 og 3.310)

- 1 HIV-positivitet er diskvalifiserende.
- 2 Flymedisinsk seksjon kan vurdere gjenutstedelse av legeattest til HIV-positive søkere med begrensningen flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL') på bakgrunn av pålagt oppfølgingsregime. Påvisning av AIDS eller AIDS-relatert kompleks er diskvalifiserende.
- 3 Akutt syfilis er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse av legeattest når det foreligger dokumentasjon for fullstendig gjennomført behandling og helbredelse av sykdommen.
- 4 Vurderingen av ondartede tilstander er forklart i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse av legeattest og bør konsulteres sammen med kapitlet for dette organsystem.

Vedlegg 8 til kapittel B og C. Gynekologi og obstetikk

(Se JAR-FCL 3.195 og 3.315)

- 1 Flymedisinsk seksjon kan utstede legeattest til gravide besetningsmedlemmer i graviditetens første 26 uker hvis det foreligger en obstetrisk utredning. Flymedisinsk seksjon skal sørge for skriftlig rådgivning til søkeren og den behandlende lege vedrørende potensielle betydningsfulle komplikasjoner til graviditeten (se Håndboken). Innehavere av legeattest klasse 1 skal gis begrensningen flerfører (Klasse 1 'OML').
- 2 Større gynekologiske, kirurgiske inngrep er diskvalifiserende i en periode på minimum tre måneder. Flymedisinsk seksjon kan vurdere tidligere gjenutstedelse hvis innehaveren er fullstendig symptomfri og det er minimal risiko for senkomplikasjoner eller tilbakefall.
- 3 Vurderingen av ondartede tilstander er også forklart i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse av legeattest og bør konsulteres sammen med kapitlet for dette organsystem.

Vedlegg 9 til kapittel B og C. Muskuloskeletale helsekrav

(Se JAR-FCL 3.200 og 3.320)

- 1 Avvik i fysiske ferdigheter, blant annet som følge av overvekt, eller muskelsvakhet, kan medføre behov for praktisk flygeprøve i fly eller i flysimulator. Spesiell oppmerksomhet skal rettes mot nødprosedyrer og evakuering. Begrensning til nærmere angitte flytyper, flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL') kan være nødvendig.
- 2 I tilfelle av ekstremitetsdefekter kan Flymedisinsk seksjon vurdere gjenutstedelse av legeattest klasse 1 og førstegangs utstedelse av legeattest klasse 2 i henhold til JAR-FCL 3.125 etterfulgt av tilfredsstillende praktisk flygeprøve i fly eller flysimulator.
- 3 Flymedisinsk seksjon kan vurdere en søker med inflammatoriske, infiltrative, traumatiske eller degenerative sykdommer i muskelskjelettsystemet for utstedelse av legeattest. En forutsetning er at lidelsen er i remisjon og at søkeren ikke er under noen diskvalifiserende medisinsk behandling og har gjennomført prøveflyging på en tilfredsstillende måte. Begrensning til nærmere angitte flytyper, flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL') kan være nødvendig.
- 4 Vurderingen av ondartede tilstander er også forklart i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse av legeattest og bør konsulteres sammen med kapitlet for dette organsystem.

Vedlegg 10 til kapittel B og C. Psykiatriske helsekrav

(Se JAR-FCL 3.205 og 3.325)

- 1 Kronisk etablert lidelse med psykotiske symptomer er diskvalifiserende. Utstedelse av legeattest kan bare vurderes hvis det overfor Flymedisinsk seksjon kan dokumenteres tilfredsstillende at diagnosen var ukorrekt, eller i tilfelle av en enkeltstående toksisk utløst episode.
- 2 Kronisk etablert nevrose er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere å utstede legeattest etter uttalelse fra spesialist i psykiatri som er akseptert av Flymedisinsk seksjon og tidligst tre måneder etter seponering av alle psykofarmaka.
- 3 En enkelt selvdestruktiv handling eller gjentatte overilte handlinger er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse av legeattest etter fullstendig bedømmelse av sakens opplysninger og kan kreve psykologisk eller psykiatrisk spesialisterklæring.
- 4 Misbruk av alkohol, bruk av psykotrope legemidler eller vanedannende stoffer, med eller uten avhengighet, er diskvalifiserende. Psykoaktive legemidler er slike som sedativer og hypnotika, barbiturater, anxiolytika, opiater, sentralstimulerende midler som kokain, amfetamin og legemidler med liknende effekt som sympatikomimetika, hallusinogener, fencyclidin eller liknende arylcyclohexylaminer, cannabis og andre liknende psykoaktive stoffer. Flymedisinsk seksjon kan vurdere godkjenning etter en periode på to år med dokumentert avholdenhet eller opphør av misbruket. Gjenutstedelse på et tidligere tidspunkt med begrensning flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL') kan vurderes av Flymedisinsk seksjon når den følger etter:

- (a) minst fire ukers innleggelse på behandlingssted;
- (b) spesialisterklæring fra en psykiater som er akseptert av Flymedisinsk seksjon; og
- (c) fortløpende kontroller som også omfatter blodprøver i en periode på tre år.

Flymedisinsk seksjon kan revurdere begrensningen flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL') 18 måneder etter gjenutstedelsen.

Vedlegg 11 til kapittel B og C. Nevrologiske helsekrav

(Se JAR-FCL 3.210 og 3.330)

1 Enhver etablert kronisk eller progressiv sykdom i nervesystemet er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere mindre funksjonssvikt i forbindelse med kronisk etablert sykdom som akseptabel etter full utredning.

2 Diagnosen epilepsi er diskvalifiserende. Ett eller flere krampetilfelle etter 5-års alder er diskvalifiserende. Et enkeltstående krampetilfelle kan aksepteres av Flymedisinsk seksjon når tilfredsstillende forklaring foreligger og det ikke finnes økt risiko for flere anfall og etter full nevrologisk utredning.

3 Paroksyttisk EEG-patologi er diskvalifiserende.

4 En sykehistorie med en eller flere episoder av bevissthetsforstyrrelse er diskvalifiserende, men kan aksepteres av Flymedisinsk seksjon ved tilfredsstillende forklaring og når det ikke foreligger risiko for nye tilfelle og etter full nevrologisk utredning.

5 Hodeskade som medfører bevissthetstap, se punkt 4 ovenfor. Hodeskade uten bevissthetstap, men med kraniebrudd, skade av meninger (hjernehinne) eller hjerneskade, kan aksepteres av Flymedisinsk seksjon etter fullstendig restitusjon og full nevrologisk utredning, som også kan omfatte psykologisk vurdering.

6 Vurderingen av nevrologiske ondartede tilstander er omhandlet i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse av legeattest og som bør konsulteres sammen med kapitlet for dette organsystem.

Vedlegg 12 til kapittel B og C. Oftalmologiske helsekrav

(Se JAR-FCL 3.215 og 3.335)

1 Refraktiv kirurgi medfører udyktighet. Flymedisinsk seksjon kan vurdere gjenutstedelse av legeattest klasse 1 og utstedelse av legeattest klasse 2 tolv måneder etter refraktiv kirurgi, forutsatt at:

- (a) preoperativ refraksjon (som definert i JAR-FCL 3.220 (b) og 3.340 (b)) var mindre enn 5 dioptrier;
- (b) tilfredsstillende stabilitet av refraksjonen er oppnådd (mindre enn 0.75 dioptriers variasjon daglig); og
- (c) ikke økt «glare»-sensitivitet.

2

(a) Ved utstedelse av en legeattest klasse 1 skal en utvidet oftalmologisk undersøkelse utføres av eller under ledelse av en spesialist i oftalmologi som er akseptert av Flymedisinsk seksjon.

(b) Ved utstedelse av en legeattest klasse 2 skal en søker med behov for optisk korreksjon for å oppfylle synskravet sende en kopi av brilleresepten.

3 Ved alle flymedisinske gjenutstedelser (og forlengelser) skal en vurdering av sertifikatnehaverens syn gjennomføres og øynene skal undersøkes med henblikk på patologi. Alle tvilsomme tilfelle med patologiske funn skal henvises til spesialist i oftalmologi som er akseptert av Flymedisinsk seksjon.

4 Utvidet undersøkelse: med intervaller som angitt i JAR-FCL 3.215 (d) skal undersøkelse før forlengelse eller gjenutstedelse omfatte utvidet oftalmologisk undersøkelse utført av eller under ledelse av spesialist i oftalmologi som er akseptert av Flymedisinsk seksjon.

5 Vurderingen av oftalmologiske ondartede tilstander er beskrevet i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse av legeattest og som bør konsulteres sammen med kapitlet for dette organsystem.

Vedlegg 13 til kapittel B og C. Synskrav

(Se JAR-FCL 3.215, 3.220, 3.335 og 3.340)

1 Øyets refraksjon danner utgangspunkt for bedømmelsen.

2

(a) *Klasse 1.* Hvis refraksjonen er innenfor området $-3/-5$ dioptrier kan Flymedisinsk seksjon vurdere utstedelse av legeattest klasse 1 når:

- (1) det ikke foreligger betydningsfull øyepatologi;
- (2) refraksjonen har vært stabil i minimum fire år etter fylte 17 år;
- (3) optimal korreksjon er vurdert (kontaktlinser);
- (4) flygererfaringen etter luftfartsmyndighetens bedømmelse er tilstrekkelig.

(b) *Klasse 2.* Hvis refraksjonen er innenfor området $-5/-8$ dioptrier, kan Flymedisinsk seksjon vurdere utstedelse av legeattest klasse 2 når:

- (1) det ikke foreligger betydningsfull øyepatologi;
- (2) refraksjonen har vært stabil i minimum fire år etter fylte 17 år;
- (3) optimal korreksjon er vurdert (kontaktlinser);

3

(a) Monokularitet medfører uskikkethet til en legeattest klasse 1. Flymedisinsk seksjon kan vurdere å gjenutstede

en legeattest klasse 2 hvis den tilgrunnliggende patologi er akseptabel etter vurdering av oppnevnt spesialist i oftalmologi og etter en tilfredsstillende utført praktisk flygeprøve.

- (b) Hvis sentralsynet i ett øye er under grensene angitt i JAR-FCL 3.220, kan Flymedisinsk seksjon vurdere å gjenutstede legeattest klasse 1 når det binoculære synsfelt er normalt og den tilgrunnliggende patologi er akseptabel slik en oppnevnt spesialist i oftalmologi bedømmer den. En tilfredsstillende utført praktisk flygeprøve kreves og legeattesten begrenses til flerfører (Klasse 1 'OML').
- (c) Hvis synet i ett øye er nedsatt under grensene angitt i JAR-FCL 3.340, kan Flymedisinsk seksjon gjenutstede legeattest klasse 2 når den tilgrunnliggende patologi og synsstyrken i det andre øyet er akseptabel ifølge oftalmologisk vurdering som Flymedisinsk seksjon kan akseptere, og etter tilfredsstillende utført praktisk flygeprøve.

4 Konvergens utenfor de normale grenser kan vurderes akseptert forutsatt det ikke påvirker nærsynet (30–50 cm og 100 cm).

Vedlegg 14 til kapittel B og C. Fargesans

(Se JAR-FCL 3.225 og 3.345)

1 Ishiharas fargeprøve (24 fargetavler) er bestått hvis alle tavler leses korrekt uten usikkerhet eller nøling (mindre enn 3 sekunder per tavle). Vedrørende belysning, se JAA-håndboken.

2 De som ikke består Ishiharas fargeprøve, skal undersøkes enten med:

- (a) Anomaloskop (Nagel eller tilsvarende). Denne testen er bestått hvis fargesammensetning er trichromat og er innenfor området 4 skalaenheter eller mindre, med
- (b) Lanternetest. Denne testen er bestått hvis søkeren uten feil består en lanternetest med lanterner akseptert av JAA-FCL Medical Sub-committee, som f.eks. Holmes-Wright, Beynes eller Spectrolux.

Vedlegg 15 til kapittel B og C. Otorhinolaryngologiske helsekrav

(Se JAR-FCL 3.230 og 3.350)

1 Ved utstedelse av legeattest skal en utvidet øre-nese-hals-undersøkelse utføres av spesialist i otorhinolaryngologi som er akseptert av Flymedisinsk seksjon.

2

- (a) Ved forlengelse eller gjenutstedelse skal alle søkere med abnorme og tvilsomme funn i øre-nese-hals-regionen henvises til en spesialist i otorhinolaryngologi som er akseptert av Flymedisinsk seksjon.
- (b) Med intervaller som anført i JAR-FCL 3.230 (b) skal forlengelse eller gjenutstedelse omfatte en utvidet øre-nese-hals-undersøkelse utført av eller under ledelse av spesialist i otorhinolaryngologi som er akseptert av Flymedisinsk seksjon.

3 En enkelt tørr perforasjon i trommehinnen av ikke-smittsom opprinnelse som ikke påvirker ørets normale funksjon, kan vurderes som akseptabel.

4 I tilfelle av spontan- eller posisjonsnystagmus skal det utføres en fullstendig utredning av vestibularapparatets funksjon av spesialist akseptert av Flymedisinsk seksjon. I slike tilfelle kan ingen betydningsfull abnormalitet i respons på kaloriske eller rotasjonsprøve aksepteres. Ved forlengelse eller gjenutstedelse skal patologiske funn ved vestibularapparatet vurderes i klinisk sammenheng av Flymedisinsk seksjon.

5 Vurderingen av ondartede tilstander er forklart i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse av legeattest og som bør konsulteres sammen med kapitlet for dette organsystem.

Vedlegg 16 til kapittel B og C. Hørselskrav

(Se JAR-FCL 3.235 og 3.355)

1 Et audiogram skal minst dekke frekvensområdet 250–8000 Hz. Følgende frekvenser skal bestemmes:

250 Hz,
500 Hz,
1.000 Hz,
2.000 Hz,
3.000 Hz,
4.000 Hz,
6.000 Hz,
8.000 Hz.

2

- (a) Tilfelle av hypoakusis skal henvises til Flymedisinsk seksjon med henblikk på utredning og bedømmelse.
- (b) Når tilfredsstillende hørsel i et støyområde som svarer til arbeidsmiljøet i en normal førerkabin under alle faser av flygingen kan demonstreres, kan Flymedisinsk seksjon vurdere gjenutstedelse.

Vedlegg 17 til kapittel B og C. Psykologiske helsekrav

(Se JAR-FCL 3.240 og 3.360)

1 *Begrunnelse for undersøkelse.* En psykologisk utredning kan inngå som del av, eller i tillegg til en psykiatrisk eller nevrologisk spesialistundersøkelse, når luftfartsmyndigheten mottar informasjon som kan etterprøves fra en kjent kilde som reiser tvil om mental skikkethet eller personlighetsforstyrrelser hos en person. Kilder til informasjon kan være havarier eller hendelser, problemer med flygetrening eller PFT, forseelse eller kjennskap relevant for sikker utøvelse av sertifikatets rettigheter.

2 *Psykologiske kriterier.* Den psykologiske utredning kan omfatte innhenting av biografiske data, spesielle holdninger, personlighetstester og psykologisk intervju.

Vedlegg 18 til kapittel B og C. Dermatologiske helsekrav

(Se JAR-FCL 3.245 og 3.365)

1 Hudlidelser som medfører smerte, ubehag, irritasjon eller kløe kan distrahere flygebesetningsmedlemmet fra arbeidsoppgavene og på den måten innvirke negativt på flysikkerheten.

2 Behandling av huden med stråler eller legemidler kan ha systemiske virkninger som skal vurderes før søkeren gis kjennelsen skikket/uskikket eller til operasjoner med begrensningen flerfører (Klasse 1 'OML') eller sikkerhetsfører (Klasse 2 'OSL').

3 Ondartede eller pre-ondartede tilstander i huden.

(a) Malignt melanom, skvamøst celle-epitheliom, Bowens sykdom og Pagets sykdom er diskvalifiserende. Flymedisinsk seksjon kan vurdere utstedelse av legeattest når lesjonene er totalt fjernet og det er gjennomført tilstrekkelige oppfølgende kontroller.

(b) Basalcelleepitheliom eller rodent ulcer, keratoakantom og aktinøse keratoser krever behandling og/eller fjerning hvis legeattestens gyldighet skal opprettholdes.

4 Andre hudlidelser:

(a) Akutt eller utbredt kronisk eksem,

(b) Hudretikulose,

(c) Dermatologiske uttrykk ved generaliserte lidelser og lignende tilstander krever vurdering av behandlingen og den til grunnliggende lidelse før bedømmelse av Flymedisinsk seksjon.

5 Vurderingen av ondartede tilstander forklares i onkologikapitlet i Håndboken som gir tilleggsinformasjon om utstedelse av legeattest og som bør konsulteres sammen med kapitlet for dette organsystem.

22. jan. Nr. 133 2002

Forskrift om tilskudd til utjevning av kostnadene ved forsendelse av sæd og inseminering på storfe og svin.

Fastsatt av Landbruksdepartementet 22. januar 2002 i medhold av jordbruksoppgjøret, med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 18 og etter samråd med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Kunngjort 12. februar 2002.

§ 1. Formål

Tilskuddsordningen skal medvirke til at kostnadene med forsendelse av sæd og inseminering på ku og svin kan holdes på samme nivå i hele landet.

§ 2. Definisjoner

Semintekniker: inseminør godkjent av Landbruksdepartementet i medhold av husdyrloven med tilhørende forskrifter.

Godkjent avlsstasjon: avlsstasjon som er godkjent i medhold av lov av 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven) og lov av 4. desember 1992 nr. 130 om husdyravl, med tilhørende forskrifter.

Egenandel: det som brukeren selv betaler av kostnadene ved inseminering og forsendelse. Produksjonskostnader for sæddoser til utsendelse fra distributør i Norge regnes ikke inn i grunnlaget for dette tilskuddet.

Distributør: avls slag eller foretak som har som formål å distribuere sæd fra godkjent avlsstasjon i Norge eller sæd fra godkjent utenlandsk avlsorganisasjon/-selskap fra importlager i Norge.

§ 3. Vilkår

1. Det er et vilkår for å få tilskudd at distributøren dokumenterer et likeverdig tilbud til alle brukere innenfor hvert enkelt fylke og mellom fylker.
2. Ansvar for organiseringen av insemineringstjenesten skal ivaretas av godkjent avls slag eller distributør av sæd fra godkjent avlsorganisasjon i henhold til lov av 4. desember 1992 nr. 130 om husdyravl, forskrift av 13. januar 1999 nr. 68 om godkjente (reinavla) avlsdyr av storfe, forskrift av 13. januar 1999 nr. 66 om godkjente (reinavla) avlssvin og hybridavlssvin og lov av 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven), med tilhørende forskrifter.
3. Distributøren skal fortløpende føre oversikt over hvilke dyr som er inseminert med hvilken sæd. Oversikten skal uten opphold kunne legges fram på spørsmål fra myndighetene.
4. Insemineringen skal utføres av veterinær, semintekniker eller eier/røkter med offentlig autorisasjon for eierinseminasjon og det skal nyttes sæd fra godkjent avlsstasjon i henhold til lov av 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven), med tilhørende forskrifter.

5. Distributøren skal fastsette og kreve inn en egenandel for sæden og insemineringene utført av veterinær eller tekniker.
6. Egenandelene ved inseminering som utføres av henholdsvis veterinærer og seminteknikere skal gjenspeile forskjellen i de faktiske kostnader for de respektive grupper. Ved fastsettelse av egenandelene skal det tas hensyn til at det gis tilskudd til nedskrivning av utgifter til skyssgodtgjørelse og reisetillegg ved veterinærers syke-/inseminasjonsbesøk. Egenandelen for hver gruppe skal settes slik at den kan holdes på samme nivå i alle fylker hvor distributøren opererer.
7. For samme insemineringstjeneste utført av veterinær eller semintekniker skal egenandelen være uavhengig av geografisk beliggenhet. Distributøren er likevel ikke forpliktet til å dekke kostnader over kr 900,- for en enkelt inseminering. Brukere i områder hvor en slik kostnad kan påregnes skal i stedet tilbys støtte til alternative løsninger, f.eks. opplæring og autorisasjon for eierinseminasjon, kjøp av avlsdyr, forutsatt at slike alternativer kan anses avlsmessig tilfredsstillende.
8. Egenandelen for sæden ved eierinseminasjon skal settes slik at egenandelen kan holdes på omtrent samme nivå i alle fylker hvor distributøren opererer.
9. Prinsippet om lik egenandel kan fravikes i de tilfeller der det inseminerende personell etter avtale gir kvantumsrabatter ved flere insemineringer i samme besetning til samme tid. Prinsippet om lik egenandel for eierinseminasjon kan likeens fravikes ved bestilling av flere sæddoser. Dette skal ikke føre til økte satser for enkeltinsemineringer.
10. Distributøren skal føre regnskap som viser kostnadene innenfor hvert enkelt område som betjenes av henholdsvis veterinær, tekniker eller eier/røkter. Distributøren skal føre statistikk som viser antall førstegangs insemineringer og insemineringer i alt innenfor de samme områder.

§ 4. *Tilskudd*

Tilskuddet betales ut til distributører på grunnlag av dokumentasjon på gjennomførte inseminasjoner i kalenderåret pr. fylke fordelt på veterinær, tekniker og eier/røkter. Bevilgningen fastsettes i jordbruksoppgjøret på grunnlag av søknader fra distributører og en vurdering av hvor stor støtte det er behov for dersom formålet med tilskuddsordningen skal kunne oppfylles.

Tilskuddet fastsettes til en sats pr. inseminasjon pr. fylke for storfe og svin. Satsene gis i brev for hvert år på bakgrunn av erfaringstall fra siste regnskapsår.

§ 5. *Søknad*

1. Søknad om tilskudd for å konto-utbetaling for inneværende år må være innsendt til Landbruksdepartementet innen 15. februar. Det skal følge en prognose for inseminasjoner pr. fylke fordelt på veterinær, tekniker og eier/røkter.
2. Vedlagt søknaden skal følge regnskap og statistikk foregående år, jf. § 3, pkt. 10.

Regnskap og oppgaver skal være attestert av statsautorisert revisor.

Landbruksdepartementet behandler søknadene og meddeler innvilget beløp for å konto-utbetaling innen 1. mars. Endringer som følge av nytt jordbruksoppgjør meddeles søkerne innen 1. juli.

§ 6. *Kontroll*

Landbruksdepartementet eller den det bemyndiger fører kontroll med at vilkårene i forskriften er oppfylt. Distributørene plikter å åpne for innsyn i virksomheten og å legge fram de dokumenter som Landbruksdepartementet anser som nødvendig for gjennomføringen av kontrollen.

§ 7. *Utbetaling*

Etter anmodning fra vedkommende distributør utbetales å konto-beløp for hvert halvår. Grunnlag for å konto-beløpet er innkomne søknader og avsatte midler for avtaleåret. I årsoppgjøret avstemmes utbetalt å konto mot regnskap og rapport for foregående år. Differansen utbetales eller trekkes på inneværende års å konto-utbetalinger.

§ 8. *Tilbakebetaling*

Tilskuddet eller deler av det kan kreves tilbakebetalt dersom det er foretatt feilutbetalinger eller dersom det viser seg at vilkårene ikke er oppfylt.

Det kan kreves rente tilsvarende morarente ved tilbakebetaling.

§ 9. *Dispensasjon*

Landbruksdepartementet kan i særlige tilfeller fravike bestemmelsene i forskriften. Dispensasjonen må ikke stride mot formålet med tilskuddsordningen.

§ 10. *Klage*

Vedtak etter denne forskriften kan påklages i samsvar med forvaltningslovens bestemmelser. Landbruksdepartementet er klageinstans.

§ 11. *Ikrafttredelse*

Denne forskrift trer i kraft 22. januar 2002. Forskriften gjøres gjeldende fra 1. januar 2002. Forskrift av 21. desember 2000 nr. 1567 om tilskott til utjevning av kostnadene ved inseminering på storfe og svin oppheves fra samme tidspunkt.

4. feb. Nr. 134 2002**Forskrift om endring i forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos tannlege for sykdom.**

Fastsatt av Helsedepartementet 4. februar 2002 med hjemmel i lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 5–6. Kunngjort 12. februar 2002.

I

I forskrift av 18. april 1997 nr. 326 om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos tannlege for sykdom gjøres følgende endringer:

«Takster for betinget pliktmessige ytelser» takst 1101 nytt tredje ledd skal lyde:

I familier med to eller flere søsken med behov for kjeveortopedisk behandling av bittavvik under takst 1101 b eller c, økes refusjonen i kategori b fra 75% til 90% og i kategori c fra 40% til 60% fra og med det andre barnet.

«Takster for betinget pliktmessige ytelser» takst 1108 første ledd skal lyde:

Behandling av traumatiske tannskader hos medlem som lider av epilepsi, cerebral parese og andre lignende tilstander.

II

Endringene trer i kraft straks, men slik at de som har fått utført behandling fra og med 1. januar 2002 omfattes av forskriften.

4. feb. Nr. 135 2002**Forskrift om endringer i forskrift om tekniske krav og godkjenning av kjøretøy, deler og utstyr (kjøretøyforskriften).**

Fastsatt av Vegdirektoratet 4. februar 2002 med hjemmel i vegtrafikklov av 18. juni 1965 nr. 4 § 13, § 14, § 15 og § 16, jf. delegeringsvedtak 24. november 1980 nr. 1. Kunngjort 12. februar 2002.

I

I forskrift 4. oktober 1994 nr. 918 om tekniske krav og godkjenning av kjøretøy, deler og utstyr (kjøretøyforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 2–5 nr. 2 skal lyde:

2. *Beltemotorsykkel*: Motorsykkel som hovedsaklig er innrettet for transport av personer eller gods og/eller til å trekke annet kjøretøy og som har belter og eventuelt styreski/styrehjul og som har egenvekt ikke over 400 kg, og som har en konstruktiv hastighet på over 30 km/t.

Beltemotorsykkel deles i to klasser:

Beltemotorsykkel klasse 1: Beltemotorsykkel som har et forhold mellom effekt og egenvekt på høyst 0,20 kW/kg.

Beltemotorsykkel klasse 2: Beltemotorsykkel som har et forhold mellom effekt og egenvekt på over 0,20 kW/kg.

II

Det er også foretatt endringer i forskriftens kapittel 18, 23 og 26, men disse gjengis ikke her.

Endringsforskriften kan fås ved henvendelse til Statens vegvesen – Vegdirektoratet, Postboks 8142 Dep, 0033 Oslo. Tlf.: 22073500.

Oppdatert forskrift kan skaffes fra Forlaget Last og Buss AS, Waldemar Thranesgate 86 c, 0175 Oslo. Tlf.: 22373449.

III

Endringene trer i kraft 1. juli 2002.

7. feb. Nr. 136 2002**Forskrift om endring i forskrift om stønad til motorkjøretøy eller annet transportmiddel.**

Fastsatt av Sosialdepartementet den 7. februar 2002 med hjemmel i lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 10–7 sjette ledd og § 25–15 første ledd, jf. § 10–7 første ledd bokstav h. Kunngjort 12. februar 2002.

I

I forskrift av 25. mars 1997 nr. 265 om stønad til motorkjøretøy eller annet transportmiddel gjøres følgende endring:

§ 5 første ledd skal lyde:

Det skal gis stønad til et tidligere trygdefinansiert kjøretøy som egner seg for gjenbruk. Stønad til nytt kjøretøy kan gis dersom det ikke finnes et hensiktsmessig, gjenbrukbart kjøretøy. I særlige tilfeller kan det gis stønad til annet brukt kjøretøy. Det er en forutsetning for stønad at slikt brukt kjøretøy kan være i drift i ti år.

II

Endringen trer i kraft straks.

5. feb. Nr. 147 2002**Kunngjøring av normrente for inntektsåret 2001 til bruk ved anvendelse av forskrift av 18. august 1998 nr. 819 om skattemessig behandling av leie av flyttbar produksjonsinnretning på kontinentalsokkelen**

Fastsatt av Finansdepartementet 5. februar 2002 med hjemmel i forskrift av 18. august 1998 nr. 819 om skattemessig behandling av leie av flyttbar produksjonsinnretning på kontinentalsokkelen § 5 annet ledd. Kunngjort 15. februar 2002.

For inntektsåret 2001 har Finansdepartementet beregnet normrentesatsen etter forskrift av 18. august 1998 nr. 819 om skattemessig behandling av leie av flyttbar produksjonsinnretning på kontinentalsokkelen § 5 annet ledd til 7,15 pst.

8. feb. Nr. 148 2002**Forskrift om endring i forskrift om faktorer mv. i fisket etter vinterlodde i Barentshavet i 2002.**

Fastsatt av Fiskeridirektøren 8. februar 2002 med hjemmel i forskrift av 13. desember 2001 nr. 1410 om regulering av vinterloddefisket i Barentshavet i 2002 § 9 og § 12. Kunngjort 15. februar 2002.

I

I forskrift av 15. januar 2002 nr. 31 om faktorer mv. i fisket etter vinterlodde i Barentshavet i 2002 gjøres følgende endringer:

Nye § 2 og § 3 skal lyde:

§ 2. Faktor i trålgruppen

Faktoren i trålgruppens fiske er fastsatt til 5,0.

§ 3. Maksimalkvote i kystfartøygruppen

Maksimalkvoten for fartøy til og med 27,5 meter største lengde er fastsatt til 750 tonn.

Maksimalkvoten for fartøy over 27,5 meter største lengde er fastsatt til 940 tonn.

Nåværende § 2 blir ny § 4.

II

Endringene trer i kraft straks.

11. feb. Nr. 149 2002**Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun for jaktseongene fra 1. april 2002 til og med 31. mars 2007.**

Fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning 11. februar 2002 med hjemmel i lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet § 9, § 23, § 24 og § 44, jf. kgl.res. av 2. april 1982 nr. 593, jf. delegeringsvedtak av 30. april 2001 nr. 1670. Kunngjort 15. februar 2002.

§ 1. Jaktbare arter

Som jaktbare arter regnes alle arter med jakttid. Jaktidsrammen for den enkelte art er fastsatt likt med tidligste jaktidsstart og seneste jaktidsavslutning. Jaktidsrammen omfatter også utvidelse av jakttidene i tråd med § 3 og § 6.

§ 2. *Jakttider*

<i>Art</i>	<i>Område</i>	<i>Fra og med</i>	<i>Jakttid Til og med</i>
<i>Skarver</i>			
Toppskarv	Finmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag fylker samt kommunene Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Ørland og Rissa i Sør-Trøndelag fylke	01.10.	30.11.
Storskarv	Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag fylker unntatt kommunene Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Ørland og Rissa.	01.10.	30.11.
Ungfugl med hvit buk			
All storskarv	Resten av landet	01.10.	30.11.
<i>Andefugler</i>			
Kortnebbgås	Finmark, Troms og Nordland fylker ned til Rana og Rødøy kommuner	21.08.	23.12.
	Resten av landet	10.08.	23.12.
	Unntatt: Den frie jakten på hav og fjord, jf. viltloven § 32, fra svenskegrensen til og med Vest-Agder fylke	10.09.	23.12.
Grågås	Finmark, Troms og Nordland fylker ned til Rana og Rødøy kommuner	21.08.	23.12.
	Resten av landet	10.08.	23.12.
	Unntatt: Den frie jakten på hav og fjord, jf. viltloven § 32, fra svenskegrensen til og med Vest-Agder fylke	10.09.	23.12.
	I dem fem første dagene av den ordinære jakten er det jaktforbud etter kl. 11.00 i alle fylker unntatt Troms og Finnmark		
Kanadagås	Finmark, Troms og Nordland fylker ned til Rana og Rødøy kommuner	21.08.	23.12.
	Resten av landet	10.08.	23.12.
	Unntatt: Den frie jakten på hav og fjord, jf. viltloven § 32, fra svenskegrensen til og med Vest-Agder fylke	10.09.	23.12.
Stripegås	Hele landet	10.08.	23.12.
	Unntatt: Den frie jakten på hav og fjord, jf. viltloven § 32, fra svenskegrensen til og med Vest-Agder fylke	10.09.	23.12.
Brunnakke, krikkand og stokkand	Hele landet	21.08.	23.12.
	Unntatt: Den frie jakten på hav og fjord, jf. viltloven § 32, fra svenskegrensen til og med Vest-Agder fylke	10.09.	23.12.
Toppand, havelle, kvinand, siland og laksand	Hele landet	10.09.	23.12.
Svartand	Østfold, Akershus, Oslo, Vestfold, Buskerud, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder fylker	10.09.	23.12.
Ærfugl	Østfold, Vestfold, Telemark, Aust-Agder og Vest-Agder fylker	01.10.	30.11.
<i>Hønsfugler</i>			
Jerpe, orrfugl og storfugl	Hele landet	10.09.	23.12.
Lirype og fjellrype	Hele landet	10.09.	28.02./29.02.
	Unntatt: Troms og Finnmark fylker og Narvik, Ballangen og Evenes	10.09.	15.03.

<i>Art</i>	<i>Område</i>	<i>Jakttid</i>	
		<i>Fra og med</i>	<i>Til og med</i>
	kommuner samt den delen av Tysfjord kommune som ligger nord for Tysfjorden/Hellekofjorden i Nordland fylke		
Fasan <i>Vadere og måker</i>	Hele landet	01.10.	15.10.
Heilo	Hele landet	21.08.	31.10.
	Unntatt: Rogaland fylke hvor arten er fredet		
Enkeltebekkasin	Hele landet	21.08.	31.10.
Rugde	Hele landet	10.09.	23.12.
Hetemåke, fiskemåke, gråmåke, svartbak og krykkje	Hele landet	21.08.	28.02./29.02.
	Unntatt: Den frie jakten på hav og fjord, jf. viltloven § 32, fra svenskegrensen til og med Vest-Agder fylke	10.09.	28.02./29.02.
<i>Duefugler</i>			
Ringdue	Hele landet	21.08.	23.12.
	Unntatt: Troms og Finnmark fylker hvor arten er fredet		
<i>Spurvefugler</i>			
Gråtrost og rødvingetrost	Hele landet	10.08.	23.12.
Nøtteskrike	Hele landet	10.08.	28.02./29.02.
	Unntatt: Nordland, Troms og Finnmark fylker hvor arten er fredet		
Skjære	Hele landet	10.08.	28.02./29.02.
Kråke	Hele landet	15.07.	31.03.
Ravn	Hele landet	10.08.	28.02./29.02.
	Unntatt: Troms og Finnmark fylker	10.08.	15.03.
<i>Hare</i>			
Sørhare og viltlevende kanin	Hele landet	10.09.	28.02./29.02.
Hare	Hele landet	10.09.	28.02./29.02.
	Unntatt: Troms og Finnmark fylker og Narvik, Ballangen og Evenes kommuner samt den delen av Tysfjord kommune som ligger nord for Tysfjorden/Hellekofjorden i Nordland fylke	10.09.	15.03.
<i>Gnagere</i>			
Ekorn	Hele landet	01.11.	15.03.
Bever	I de kommuner hvor det er åpnet adgang til beverjakt	01.10.	30.04.
Bisamrotte	Hele landet	21.08.	15.05.
Beverrotte	Hele landet	21.08.	15.05.
<i>Rovdyr</i>			
Rødrev	Hele landet	15.07.	15.04.
Røyskatt	Hele landet	21.08.	15.03.
Mår	Hele landet	01.11.	15.03.
Grevling	Hele landet	21.08.	31.01.
Gaupe	Hele landet	01.02.	30.04.
	Jakt er kun tillatt i de områder fylkesmannen har fastsatt kvote og i områder det er tillatt å utøve kvotefri jakt på gaupe (Jf. forskrift av 30. juni 2000 nr. 656 om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe § 4 og § 5)		
<i>Særlige bestemmelser</i>			
Mårhund	Hele landet	01.04.	31.03.
Villmink	Hele landet	01.04.	31.03.

Art	Område	Jakttid	
		Fra og med	Til og med
Villsvin	Hele landet	01.04.	31.03.
Hjortevilt			
Hjort	I de kommuner hvor det er åpnet adgang til hjortejakt	10.09.	15.11.
Elg	I de kommuner hvor det er åpnet adgang til elgjakt		
	Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag fylker	25.09.	31.10.
	Unntatt: Kommunene Kautokeino og Karasjok	01.09.	30.09.
	Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland fylker	10.09.	15.11.
	Oppland fylke	25.09.	31.10.
	Unntatt: Lunner kommune	05.10.	31.10.
	Telemark fylke	25.09.	31.10.
	Unntatt: Kommunene Sauherad, Siljan, Porsgrunn, Skien, Nome, Bamle, Kragerø, samt Drangedal unntatt Tørdal etter den gamle soknegrensa, og Bø unntatt den del av kommunen som ligger sør og vest for Bøelva.	05.10.	31.10.
	Buskerud fylke	25.09.	31.10.
	Unntatt: Kommunene Hurum, Røyken, Lier, Hole, Drammen, Øvre Eiker og Nedre Eiker	05.10.	31.10.
	Østfold, Akershus, Oslo og Vestfold fylker	05.10.	31.10.
	Hedmark fylke	25.09.	31.10.
	Unntatt: Kommunene Eidskog, Kongsvinger, Sør-Odal, Nord-Odal, Grue, Åsnes, Våler, Elverum vest for Glomma, Stange, Løten, Hamar og Ringsaker	05.10.	31.10.
	Vest-Agder fylke	25.09.	31.10.
	Unntatt: Kommunene Kristiansand, Søgne, Sogndalen, Vennesla, Marnardal, Audnedal, Mandal, Lindesnes, Lyngdal, Farsund og Flekkefjord	05.10.	31.10.
	Aust-Agder fylke	25.09.	31.10.
	Unntatt: Kommunene Risør, Gjerstad, Vegårshei, Tvedestrand, Arendal, Froland, Grimstad, Birkenes, Lillesand, Evje og Hornnes, øst for Otra og Iveland	05.10.	31.10.
Rådyr	I de kommuner hvor det er åpnet adgang til rådyrjakt	25.09.	23.12.
Voksen rådyrbukk	I de kommuner hvor det er åpnet adgang til rådyrjakt	10.08.	23.12.
Villrein	Hele landet (alle villreinområder)	20.08.	30.09.
Dåhjort og muflon	Hele landet	25.09.	23.12.

§ 3. Delegering av myndighet

1. Følgende myndighet til å fastsette forskrift er delegert til fylkesmannen:

Når fylkesmannen har godkjent forvaltningsplan for grågås kan fylkesmannen åpne for jakt på grågås inntil 10 dager i forkant av ordinær jakt i fylkene Nordland og sørøver. Det er da tillatt å jakte i tidsrommet kl. 04.00–11.00, og etter kl. 16.00.

2. Følgende myndighet til å fastsette forskrift er delegert til kommunen:

- a. Utvide jakttiden for elg og hjort med inntil 14 sammenhengende dager i perioden fra jaktavslutning og

fram til og med 23. desember når særlige bestandsmessige behov foreligger. Kommunen kan også av hensyn til andre brukere innskrenke jakttiden som for eksempel utsette starttidspunkt, framskyve avslutningstidspunkt og innføre opphold i jakta. Dette kan gjelde hele eller deler av kommunen.

- b. Åpne for jakt på kanadagås og stripegås inntil 10 dager i forkant av ordinær jakttid.
  - c. Utvide jakten på kanadagås og stripegås i inntil to måneder i etterkant av ordinær jakttid.
  - d. Utvide jakttiden for bever med inntil 15 dager i etterkant for hele eller deler av kommunen der is og snøforhold normalt vanskeliggjør en bestandsmessig forsvarlig forvaltning innenfor normal jakttid.
3. Følgende myndighet til å fastsette forskrift er delegert til villreinnemnda:
Utvide jakttida for villrein i sitt villreinområde med inntil 14 dager i løpet av oktober måned når særlige bestandsmessige behov foreligger.

§ 4. Helgefredning under jakttiden for elg

Det er ikke tillatt å jakte elg på lørdager og søndager i følgende områder i Oslo, Akershus og Buskerud fylker: Asker, Bærum, Hole, Lørenskog, den delen av Lier kommune som ligger øst for riksveg 285 og Holsfjorden og den delen av Oslo kommune som ligger sør for en linje trukket fra der kommunegrensen mot Ringerike krysser Langlivatnet rett øst for V. Fyllingen, videre østover langs vassdraget over Ø. Fyllingen–Bjørnsjøen–Helgeren– L. og St. Gørja til Mantjern og St. Svartjern i kommunegrensen mot Nittedal.

§ 5. Snarefangst etter ryper

Det er adgang til snarefangst etter ryper fra og med 1. november til utgangen av jakttiden for ryper i følgende kommuner:

<i>Fylke</i>	<i>Kommune</i>
Oppland	Lesja, Dovre, Skjåk, Lom, Vågå, Nord-Fron, Øyer, Etnedal, Øystre Slidre og Vang
Telemark	Hjartdal, Seljord, Fyresdal, Tokke, Vinje og Tinn
Aust-Agder	Bygland, Valle og Bykle
Vest-Agder	Åseral, Hægebostad, Kvinesdal og Sirdal
Rogaland	Bjerkreim, Forsand, Hjelmeland, Gjesdal og Suldal
Hordaland	Odda, Eidfjord, Voss, Vaksdal og Kvam
Møre og Romsdal	Rauma, Norddal og Stordal
Sør-Trøndelag	Røros, Holtålen, Midtre Gauldal, Tydal og Oppdal
Nord-Trøndelag	Verdal, Steinkjer, Snåsa, Lierne, Namsskogan, Overhalla, Røyrvik, Høylandet og Meråker
Nordland	Grane, Hattfjell, Rana, Hemnes, Beiarn, Brønnøy, Steigen, Sørfold, Øksnes, Evenes, Tysfjord og Narvik
Troms	Bjarkøy, Ibestad, Tranøy, Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy, Kåfjord, Storfjord, Lyngen, Karlsøy, Tromsø, Balsfjord, Målselv, Bardu, Salangen, Dyrøy, Sørreisa, Lenvik og Skånland
Finnmark	Alle kommuner unntatt Vardø

Den som skal bruke snarer til fangst av rype plikter å føre regelmessig tilsyn med snarene minst hver andre dag.

Skriftlig melding skal sendes til kommunen ti dager før fangsten tar til. Meldingen skal gi opplysning om brukerens navn, adresse, fangstområde og fangstperiode. Senest ti dager etter utløpet av jakttiden for rype i kommunen skal brukeren på fastsatt skjema rapportere fangstresultatet.

§ 6. Sanking av egg og dun

Grunneier eller bruker kan sanke egg fra fuglereir tilhørende følgende arter i følgende områder:

<i>Område</i>	<i>Arter</i>
Nordland, Troms og Finnmark	Gråmåke, svartbak, fiskemåke, krykkje og kvinand i tiden til og med 14. juni.
Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag	Gråmåke, svartbak, fiskemåke og kvinand i tiden til og med 20. mai.
Resten av landet	Gråmåke, sildemåke, svartbak, fiskemåke og kvinand i tiden til og med 20. mai.
Hele landet	Ærfugl i tidligere fredlyste egg- og dunvær i tiden til og med 1. juni.
Hele landet	Stripegås og kanadagås i tiden til og med 1. juli.
Fylkene langs kysten fra og med Østfold til og med Telemark	Snøgås og hvitkinngås i tiden til og med 1. juli.

Direktoratet for naturforvaltning kan gi tillatelse til sanking av egg fra grågås i områder hvor dette inngår i en godkjent forvaltningsplan for grågås.

Dun av ærfugl kan tas bort hele sommeren etter at klekking har funnet sted.

§ 7. Dispensasjon

Direktoratet kan i særlige tilfeller endre og dispensere fra disse bestemmelsene.

§ 8. Straff

Overtredelser av bestemmelser gitt i denne forskrift straffes etter villtoven § 56.

§ 9. Ikrafttredelse og oppheving

Forskriften trer i kraft 1. april 2002 og gjelder til og med 31. mars 2007. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift av 1. mars 1997 nr. 256 om alminnelige jakttider og jaktmåter m.v. for jaktseongene 1. april 1997 til og med 31. mars 2002 og forskrift av 2. april 1982 nr. 593 om jaktbare arter og deres jaktidsrammer med senere endringer.

15. jan. Nr. 150 2002

Forskrift om endring i forskrift om gjensidig inspeksjonsrett for medlemsstatene i Kommissjonen for fiske i det nordøstlige Atlanterhav.

Fastsatt av Fiskeridepartementet 15. januar 2002 med hjemmel i lov av 17. juni 1966 nr. 19 om Norges fiskerigrense og om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. innenfor fiskerigrensen § 7. Kunngjort 19. februar 2002.

I

I forskrift av 19. desember 1969 nr. 8955 om gjensidig inspeksjonsrett for medlemsstatene i Kommissjonen for fisket i det nordøstlige Atlanterhav gjøres følgende endringer:

Hjemmelsfeltet skal lyde:

Fastsatt av Fiskeridepartementet 19. desember 1969 med hjemmel i lov av 17. juni 1966 nr. 19 om Norges fiskerigrense og om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. innenfor fiskerigrensen § 7.

§ 8 skal lyde:

Denne forskrift trer i kraft 1. januar 1970.

II

Endringene trer i kraft straks.

15. jan. Nr. 151 2002

Forskrift om opphevelse av forskrift om forbud mot loddefiske i Barentshavet.

Fastsatt av Fiskeridepartementet 15. januar 2002 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4. Kunngjort 19. februar 2002.

I

Forskrift av 4. januar 1994 nr. 6 om forbud mot loddefiske i Barentshavet oppheves.

II

Denne forskrift trer i kraft straks.

15. jan. Nr. 152 2002

Forskrift om endring i forskrift om merking av fiske- og fangstfarkoster.

Fastsatt av Fiskeridepartementet 15. januar 2002 med hjemmel i lov av 5. desember 1917 nr. 1 om registrering og merking av fiskefartøyer § 8. Kunngjort 19. februar 2002.

I

I forskrift av 22. februar 1950 nr. 1 om merking av fiske- og fangstfarkoster gjøres følgende endring:

Hjemmelsfeltet skal lyde:

Fastsatt av Fiskeridepartementet 22. februar 1950 med hjemmel i lov av 5. desember 1917 nr. 1 om registrering og merking av fiskefartøyer § 8.

II

Endringen trer i kraft straks.

15. jan. Nr. 153 2002**Forskrift om opphevelse av forskrift om iverksettelse av forbudet mot å fiske norsk vårgytende sild med not om dagen i Norges økonomiske sone.**

Fastsatt av Fiskeridepartementet 15. januar 2002 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4. Kunngjort 19. februar 2002.

I

Forskrift av 10. februar 1997 nr. 111 om iverksettelse av forbudet mot å fiske norsk vårgytende sild med not om dagen i Norges økonomiske sone oppheves.

II

Denne forskrift trer i kraft straks.

15. jan. Nr. 154 2002**Forskrift om opphevelse av forskrift om oppgaveplikt for fartøy som fisker i Skagerrak.**

Fastsatt av Fiskeridepartementet 15. januar 2002 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 9. Kunngjort 19. februar 2002.

I

Forskrift av 4. desember 1980 nr. 9109 om oppgaveplikt for fartøy som fisker i Skagerrak oppheves.

II

Denne forskrift trer i kraft straks.

15. jan. Nr. 155 2002**Forskrift om endring i forskrift om utøvelse av selfangst i Vesterisen og Østisen.**

Fastsatt av Fiskeridepartementet 15. januar 2002 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4 første ledd bokstav f og § 24 annet ledd. Kunngjort 19. februar 2002.

I

I forskrift av 20. februar 1991 nr. 117 om utøvelse av selfangst i Vesterisen og Østisen gjøres følgende endring:

Hjemmelsfeltet skal lyde:

Fastsatt av Fiskeridepartementet 20. februar 1991 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4 første ledd bokstav f og § 24 annet ledd.

II

Endringen trer i kraft straks.

15. jan. Nr. 156 2002**Forskrift om opphevelse av forskrift om tilskott til å trekke ringnotfartøyer ut av konsesjonspliktig fiske.**

Fastsatt av Fiskeridepartementet 15. januar 2002 med hjemmel i Kronprinsreg.res. av 31. oktober 1986 nr. 2003 § 11. Kunngjort 19. februar 2002.

I

Forskrift av 31. oktober 1986 nr. 2003 om tilskott til å trekke ringnotfartøyer ut av konsesjonspliktig fiske oppheves.

II

Denne forskrift trer i kraft straks.

15. jan. Nr. 157 2002**Forskrift om endring i forskrift om utlendingers fiske og fangst i et tilstøtende område i Barentshavet som grenser opp til Norges og Sovjetunionens fastlandskyst.**

Fastsatt av Fiskeridepartementet 15. januar 2002 med hjemmel i lov av 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone § 4 og § 6 og forskrift av 13. mai 1977 nr. 2 om utlendingers fiske og fangst i Norges økonomiske sone § 14. Kunngjort 19. februar 2002.

I

I forskrift av 11. januar 1978 nr. 5 om utlendingers fiske og fangst i et tilstøtende område i Barentshavet som grenser opp til Norges og Sovjetunionens fastlandskyst gjøres følgende endringer:

Hjemmelsfeltet skal lyde:

Fastsatt av Fiskeridepartementet 11. januar 1978 med hjemmel i lov av 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone § 4 og § 6 og forskrift av 13. mai 1977 nr. 2 om utlendingers fiske og fangst i Norges økonomiske sone § 14.

§ 6 skal lyde:

Denne forskrift trer i kraft straks.

II

Endringene trer i kraft straks.

30. jan. Nr. 158 2002**Forskrift om endring i forskrifter om fastsetting av ervervsinntekt for enker (enkemenn) i tjenestepensjonsordninger.**

Fastsatt av Arbeids- og administrasjonsdepartementet 30. januar 2002 med hjemmel i lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 34 fjerde ledd, lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten § 17 fjerde ledd og lov av 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere § 20 første ledd bokstav b tredje ledd. Kunngjort 19. februar 2002.

I

I forskrifter av 5. september 1978 nr. 4 om fastsetting av ervervsinntekt for enker (enkemenn) i tjenestepensjonsordninger gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om fastsetting av arbeidsinntekt for enker (enkemenn) i tjenestepensjonsordninger

Hjemmelsfeltet skal lyde:

Fastsatt av Arbeids- og administrasjonsdepartementet 5. september 1978 med hjemmel i lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 34 fjerde ledd, lov av 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apoteketaten § 17 fjerde ledd og lov av 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere § 20 første ledd bokstav b tredje ledd.

§ 1 og § 2 skal lyde:

§ 1. Fradrag i etterlattepensjon for forventet arbeidsinntekt gjøres ikke dersom den etterlatte er over 70 år. Det samme gjelder dersom vedkommende er tilstått full alderspensjon fra folketrygden mellom 67 og 70 år.

§ 2. Er det fastsatt forventet arbeidsinntekt i folketrygden, skal denne arbeidsinntekt legges til grunn i tjenestepensjonsordningen. Har vedkommende gradert alderspensjon i folketrygden mellom 67 og 70 år, skal den fremtidige arbeidsinntekt (jf. folketrygdlovens § 19–6) legges til grunn.

Ny § 3 skal lyde:

§ 3. Inntekt i form av rehabiliteringspenger etter folketrygdloven kapittel 10 eller attføringspenger etter kapittel 11 skal reduseres dersom det også foreligger rett til egenopptjent pensjon fra tjenestepensjonsordning. Reduksjonen skjer med det beløpet som har gått til fradrag i den egenopptjente tjenestepensjonen etter samordningsloven § 19 og § 23.

Nåværende § 3 – § 7 blir § 4 – § 8 og skal lyde:

§ 4. Er det ikke foretatt fastsettelse av forventet arbeidsinntekt i folketrygden innen fire uker fra ajourholdsmelding er sendt ut, skal tjenestepensjonsordningen legge til grunn en midlertidig forventet arbeidsinntekt. Ved fastsettelsen av denne inntekt skal det innhentes opplysninger om den etterlattes arbeids- og inntektsforhold etter dødsfallet.

Har vedkommende fortsatt i tidligere arbeid etter ektefellens død, kan registrerte poengtall i folketrygden de tre siste år legges til grunn og det grunnbeløp som gjaldt på det tidspunkt pensjonsgrunnlaget sist ble regulert.

§ 5. Når det ikke ytes pensjon fra folketrygden, skal forventet arbeidsinntekt reguleres på samme tidspunkt og i samme forhold som pensjonsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen blir regulert.

§ 6. Når tjenestepensjonsordningen har mottatt melding om den arbeidsinntekt som er fastsatt i folketrygden, og det har vært fastsatt midlertidig arbeidsinntekt etter § 4, skal pensjonen omregnes etter folketrygdens arbeidsinntekt med virkning fra det tidspunkt pensjonen fra folketrygden tok til å løpe.

Er folketrygdens arbeidsinntekt høyere enn den arbeidsinntekt som har vært fastsatt midlertidig etter § 4, skal omregning av pensjonen gjennomføres fra det tidspunkt den løpende pensjon tidligst etter vanlige rutiner lar seg endre med virkning fremover.

§ 7. Er det ikke foretatt noen fastsettelse av forventet arbeidsinntekt i folketrygden innen ett år etter at pensjonen begynte å løpe, skal tjenestepensjonsordningen foreta selvstendig fastsettelse av forventet arbeidsinntekt i samsvar med bestemmelse i folketrygdlovens § 17–8. Folketrygdens organ vil være behjelpelig ved denne fastsettelse selv om pensjonisten ikke har rett til overgangsstønad eller etterlattepensjon.

§ 8. Forskriften trer i kraft straks.

II

Endringene trer i kraft straks.

6. feb. Nr. 159 2002

Forskrift om regulering av fangst av sel i Vesterisen og Østisen i 2002.

Fastsatt av Fiskeridepartementet 6. februar 2002 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4, § 5 og § 45 og lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 12, jf. kgl.res. av 11. februar 2000 nr. 99. Kunngjort 19. februar 2002.

Kapittel 1. Deltakelse i selfangst

§ 1. Fangstforbud

Det er forbudt for norske fartøy å drive selfangst.

§ 2. Unntak fra fangstforbudet og vilkår for deltakelse

Uten hensyn til forbudet i § 1, kan norske fartøy drive selfangst, dersom de fyller følgende vilkår:

- a) Fartøyet må være registrert i merkeregisteret.
- b) Fartøyet må være egnet og utstyrt for å drive selfangst.
- c) Fartøyets skipper må ha deltatt på Fiskeridirektoratets kurs for selfangere i 2002. Dette gjelder også medlemmer av fartøyets mannskap som ikke deltok på Fiskeridirektoratets kurs for selfangere i 2001.

Fiskeridirektoratet kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene i første ledd bokstav c.

Kapittel 2. Vesterisen

§ 3. Fangstområde

Med Vesterisen forstås drivisområdene i fiskerisonen ved Jan Mayen og i havområdene ved Jan Mayen utenfor Grønlands fiskerisone og sørvest av Svalbard.

§ 4. Kvoter

Norske fartøy som fyller vilkårene i § 2 kan fange inntil 15.000 voksne grønlandssel og 10.300 voksne klappmyss i Vesterisen.

Kvotene kan tas i form av ikke-diende unger. Ved fangst av ikke-diende unger av grønlandssel skal to unger tilsvare ett voksent dyr. Ved fangst av ikke-diende unger av klappmyss skal 1,5 unge tilsvare ett voksent dyr.

§ 5. Fangstforbud

Det er forbudt å drive fangst av diende unger av grønlandssel og klappmyss.

Det er forbudt å drive fangst av hunner i kastelegrene.

§ 6. Fangstperiode

Det er forbudt å drive fangst av klappmyss før 20. mars kl. 0700 UTC og av grønlandssel før 10. april kl. 0700 UTC.

Fangst av klappmyss skal være avsluttet 10. juli kl. 2400 UTC, og fangst av grønlandssel skal være avsluttet 30. juni kl. 2400 UTC. Dersom vær- og isforholdene tilsier det, kan fangstperiodene forlenges.

Kapittel 3. Østisen

§ 7. Fangstområde

Med Østisen forstås områdene øst for 20° Ø i Russlands økonomiske sone.

§ 8. Kvoter

Norske fartøy som fyller vilkårene i § 2 kan fange inntil 5.000 voksne grønlandssel i Østisen.

Kvoten kan tas i form av ikke-diende unger. Ved fangst av ikke-diende unger skal 2,5 unger tilsvare ett voksent dyr.

§ 9. Fangstforbud

Det er forbudt å drive fangst av diende unger av grønlandssel.

Det er forbudt å drive fangst av andre selarter enn grønlandssel.

§ 10. *Fangstperiode*

Det er forbudt å fange grønlandssel før 23. mars kl. 0700 UTC.

Fangsten skal være avsluttet 20. april kl. 2400 UTC. Dersom vær- og isforholdene tilsier det kan fangstperioden forlenges til 10. mai kl. 2400 UTC.

Kapittel 4. Generelle bestemmelser

§ 11. *Definisjoner*

Med unge forstås sel som er yngre enn ett år gammel. Dyr som er eldre anses som voksne.

For klappmyss anses unge som diende før 20. mars.

For grønlandssel anses unge som diende før 20. mars i Østisen og før 10. april i Vesterisen.

§ 12. *Påmelding*

Den som ønsker å delta i fangst av sel må sende skriftlig påmelding til Fiskeridirektoratet innen 1. mars.

§ 13. *Fordeling av kvoter*

Fiskeridirektoratet kan fordele kvotene av grønlandssel i Vesterisen og Østisen på de deltakende fartøyene. Fartøy som deltar i fangst i Østisen kan gis redusert kvote i Vesterisen.

§ 14. *Refordeling*

Fiskeridirektoratet kan oppheve eller endre de fastsatte kvotene.

For å sikre at totalkvoten blir tatt, kan Fiskeridirektoratet refordelle kvotene på den mest hensiktsmessige måten. Fiskeridirektoratet kan fastsette dato for slik refordeling.

Fiskeridirektoratet kan fastsette frist for å starte fangsten på den refordelte kvoten. Fartøy som ikke overholder fristen mister adgang til å delta.

§ 15. *Føring av fangstdagbok*

Fartøy som deltar i selfangsten skal føre fangstdagbok. Fangstdagbøkene skal snarest mulig etter avsluttet tur sendes Fiskeridirektoratet.

§ 16. *Kontroll*

Fiskeridirektoratet kan bestemme at fartøyene skal ha inspektør om bord under fangsten. Fartøyene kan pålegges å ha med observatør under fangsten.

§ 17. *Bemyndigelse*

Fiskeridirektoratet kan endre denne forskrift og fastsette nærmere bestemmelser som er nødvendige for å oppnå en rasjonell og hensiktsmessig utøvelse eller gjennomføring av fangsten.

§ 18. *Straff*

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift straffes i henhold til lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 53 og lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 29. På samme måte straffes medvirkning og forsøk.

§ 19. *Ikrafttredelse*

Denne forskrift trer ikraft straks og gjelder til og med 31. desember 2002.

7. feb. Nr. 160 2002

Forskrift om endring i forskrift om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med utbrudd av klassisk svinepest i Spania.

Fastsatt av Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen 7. februar 2002 med hjemmel i lov av 8 juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven) § 3 og § 8, jf. delegeringsvedtak av 4. januar 2001 nr. 171 og EØS-avtalen vedlegg I (vedtak 2002/31/EF). Kunngjort 19. februar 2002.

I

I forskrift av 25. juni 2001 nr. 736 om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med utbrudd av klassisk svinepest i Spania gjøres følgende endringer:

I forskriftens hjemmel skal siste parentes lyde:

(vedtak 2001/925/EF og vedtak 2002/31/EF)

Vedlegg I skal lyde:

Regionene Barcelona og Gerona i fylket Katalonia

II

Endringene trer i kraft straks.

12. feb. Nr. 161 2002**Delegering av myndighet til Luftfartstilsynet etter luftfartsloven § 8–1 annet ledd.**

Fastsatt av Samferdselsdepartementet 12. februar 2002 med hjemmel i lov av 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) § 8–1 annet ledd. Kunngjort 19. februar 2002.

Luftfartstilsynet delegeres myndighet etter lov av 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven) § 8–1 annet ledd til å godkjenne all internasjonal rutefart innenfor norsk område som er hjemlet i en bilateral luftfartsavtale.

Delegeringen gjøres med virkning fra 1. mars 2002.

13. feb. Nr. 162 2002**Forskrift om regulering av fisket etter brosme, lange og blålange i Islands økonomiske sone i 2002.**

Fastsatt av Fiskeridirektoratet 13. februar 2002 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4 og § 5 og lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 20 og § 21, jf. kgl.res. av 11. februar 2000 nr. 99, jf. delegeringsvedtak av 16. oktober 2000 nr. 1670. Kunngjort 19. februar 2002.

§ 1. Forbud

Det er forbudt for norske fartøy å drive fiske i Islands økonomiske sone i 2002.

§ 2. Kvote

Uten hensyn til forbudet i § 1 kan norske fartøy fiske inntil 500 tonn brosme, lange og blålange med line i Islands økonomiske sone sør for 64° N utenfor 12 nautiske mil fra grunnlinjene.

§ 3. Bifangst

Ved fiske etter brosme, lange og blålange er det adgang til å ha bifangst av andre arter. Det totale kvantum av andre arter kan ikke overstige 25% regnet av kvoten nevnt i § 2.

Som bifangst er det tillatt å ha inntil:

- a) 5% bifangst av kveite
- b) 10% bifangst av blåkveite
- c) 10% bifangst av snabeluer.

Bifangsten i annet ledd skal regnes i vekt av de enkelte fangster og av landet fangst.

§ 4. Beregning av fangstkvanta

Alle fangstkvanta skal beregnes i rund vekt.

§ 5. Fartøykvote

Den norske totalkvoten fordeles likt mellom de deltakende fartøy.

§ 6. Påmelding

Fartøy som ønsker å delta i fisket må sende skriftlig melding til Fiskeridirektoratet innen 8. februar.

Dersom det er påmeldt flere fartøy enn det antall lisenser gir rom for, vil deltakelsen bli begrenset ved loddtrekning.

§ 7. Utseilingsfrist

Frist for utseiling er 12. august. Fartøy som ikke overholder fristen, mister adgangen til å delta i fisket.

§ 8. Forbud mot fiske i internasjonalt farvann

Norske fartøy som fisker i Islands økonomiske sone kan ikke fiske i internasjonalt farvann på samme tur.

§ 9. Refordeling

For å sikre at totalkvoten blir tatt kan fartøykvotene oppheves.

§ 10. Stopp i fisket

Fisket vil bli stoppet når totalkvoten er beregnet oppfisket.

§ 11. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift straffes i henhold til lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 53 og lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst § 29. På samme måte straffes medvirking og forsøk.

§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks og gjelder til og med 31. desember 2002.

13. feb. Nr. 163 2002**Forskrift om endring i forskrift om særskilte beskyttelsestiltak ved innførsel av ferskt kjøtt av klauvdyr fra Argentina.**

Fastsatt av Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen 13. februar 2002 med hjemmel i lov av 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven) § 3 og § 8, jf. delegeringsvedtak av 4. januar 2001 nr. 171 og EØS-avtalen vedlegg I (vedtak 2001/640/EF og vedtak 2002/68/EF). Kunngjort 19. februar 2002.

I

I forskrift av 20. mars 2001 nr. 421 om særskilte beskyttelsestiltak ved innførsel av ferskt kjøtt av klauvdyr fra Argentina gjøres følgende endringer:

I forskriftens hjemmel skal siste parentes lyde:

(vedtak 2001/640/EF og vedtak 2002/68/EF).

§ 2 annet punktum oppheves.

Ny § 3 skal lyde:

§ 3. Unntak

Unntatt fra forbudet er utbenet ferskt storfekjøtt fra provinsene Buenos Aires, Catamarca, Chaco, Chubut, Corrientes, Entre Ríos, Formosa, Jujuy, La Rioja, Mendoza, Misiones, Neuquen, Rio Negro, Salta, San Juan, San Luis, Santa Cruz, Santa Fe, Tierra del Fuego og Tucuman. Utbenet kjøtt til humant konsum og utbenet kjøtt eller biprodukter av slakt til kjæledyrfor skal komme fra dyr som er slaktet etter 31. januar 2002.

Nåværende § 3 og § 4 blir nye § 4 og § 5.

II

Endringene trer i kraft straks.

15. feb. Nr. 164 2002**Forskrift om endring i forskrift til lov om statens tjenestemenn m.m.**

Fastsatt ved kgl.res. 15. februar 2002 med hjemmel i lov av 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m § 1 nr. 3, § 13 nr. 4 og 6. Fremmet av Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Kunngjort 19. februar 2002.

I

I forskrift av 11. november 1983 nr. 1608 til lov om statens tjenestemenn m.m. gjøres følgende endringer:

§ 1 nr. 1 bokstav R skal lyde:

R. Forelesere, hjelpelærere, øvingslærere og praksisveiledere med mindre enn 37,5 prosent av full stilling, eksamenssensorer og eksamensinspektører.

§ 7 nr. 3 annet og nytt tredje ledd skal lyde:

Fortrinnsrett kan gjøres gjeldende så lenge en oppsagt tjenestemann kan få ventelønn etter lovens § 13 nr. 6 og ellers inntil ett år etter at vedkommende må fratre sin stilling.

Fortrinnsrett kan også gjøres gjeldende dersom ventelønn er bortfalt i et begrenset tidsrom, jf. denne forskrift § 12 første og annet ledd.

§ 11 nr. 1 skal lyde:

1. Ventelønnen utgjør inntil 66 prosent av stillingens lønn (brutto regulativlønn + faste og variable pensjonsgivende tillegg). Ville arbeidstakeren ikke fått 30 års tjenestetid i staten ved oppnådd aldersgrense, avkortet ventelønn forholdsmessig. Ventelønnen skal dog minst utgjøre et beløp som svarer til minstepensjon etter folketrygdloven, eventuelt med ektefelletillegg.

§ 11 nr. 2 annet ledd skal lyde:

Ventelønnen skal vurderes hvert år. For tjenestemann som blir ledig etter fylte 50 år, kan ventelønnen likevel fastsettes for inntil 3 år om gangen. Maksimal ventelønnsperiode for tjenestemannen fastsettes ut fra alder på fratredelsestidspunktet, etter følgende skala:

før fylte 50 år: inntil 3 år

fra 50 til 55 år: inntil 4 år

fra fylte 55 år: inntil 12 år.

§ 11 nr. 2 fjerde ledd skal lyde:

Avgjørelser om ventelønn treffes av Aetat eller den Arbeids- og administrasjonsdepartementet bemyndiger,

i samråd med den enkelte virksomhet.

§ 12 første ledd og nytt annet ledd skal lyde:

Tjenestemann kan bare få ventelønn når vedkommende har meldt seg til Aetat som reell arbeidssøker. Ventelønn faller bort i et begrenset tidsrom dersom ventelønsmottakeren ikke kan anses som reell arbeidssøker etter vilkårene i folketryktdloven § 4–5 første og annet ledd. I særlige tilfeller kan det kreves at ventelønsmottakeren er villig til å ta arbeid som er lavere lønnet enn ventelønnen.

Retten til ventelønn faller bort i

- a) åtte uker første gang et forhold som nevnt i første ledd inntreffer,
- b) tolv uker dersom forhold som nevnt i første ledd har inntruffet to ganger innenfor de siste tolv måneder,
- c) seks måneder dersom forhold som nevnt i første ledd har inntruffet tre ganger innenfor de siste tolv måneder.

§ 12 nåværende annet og tredje ledd blir nye tredje og fjerde ledd.

II

Følgende overgangsregler skal gjelde:

De som har fått innvilget ventelønn før 1. mars 2002, har fått varsel om oppsigelse før 1. mars 2002 eller de som fratrer før 1. januar 2005 og er fylt 50 år på fratredelsestidspunktet, kan få ventelønn beregnet etter de maksimalperioder som fremkommer av nåværende § 11 nr. 2 annet og tredje ledd.

III

Endringene trer i kraft 1. mars 2002.

12. feb. Nr. 165 2002

Vedtak om endring i instruks om overvåking av og tiltak mot overførbare spongiforme encefalopatier (TSE) ved slaktning av nærmere bestemte grupper storfe og småfe.

Fastsatt av Statens dyrehelsetilsyn og Statens næringsmiddeltilsyn 12. februar 2002 med hjemmel i lov av 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven) § 3 og lov av 10. januar 1997 nr. 9 om kjøttproduksjon § 20, jf. forskrift av 25. april 1994 nr. 320 om kjøttkontroll og frambud m.v. av ferskt kjøtt § 20, jf. EØS-avtalens vedlegg I kapittel 1 (forordning (EF) nr. 999/2001 vedlegg III). Kunngjort 22. februar 2002.

I

I instruks av 2. januar 2001 nr. 1 om overvåking av og tiltak mot overførbare spongiforme encefalopatier (TSE) ved slaktning av nærmere bestemte grupper storfe og småfe gjøres følgende endringer:

Pkt. 3.1. siste henvisning skal lyde:
, jf. pkt. 4.3 og pkt. 4.4.

Pkt. 4.3. siste punktum oppheves.

Nytt pkt. 4.4. skal lyde:

4.4. Når Veterinærinstituttet påviser TSE hos storfe, skal i tillegg slaktet umiddelbart før og de to slaktene som følger umiddelbart etter, på den samme slaktelinjen, kasseres.

I vedlegg I og vedlegg II skal avsnittene: «Innsending av prøver» tas ut.

II

Endringene trer i kraft straks.

13. feb. Nr. 166 2002

Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter reker i NAFO-området i 2002.

Fastsatt av Fiskeridirektøren 13. februar 2002 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4 og § 9, jf. delegeringsvedtak av 16. oktober 2000 nr. 1670. Kunngjort 22. februar 2002.

I

I forskrift av 20. desember 2001 nr. 1548 om regulering av fisket etter reker i NAFO-området i 2002 gjøres følgende endringer:

§ 3 nytt tredje ledd skal lyde:

Fartøy som fisker i 3L skal daglig sende melding til Fiskeridirektoratet om fangstkvantum spesifisert på fiskearter.

§ 4 skal lyde:

Uten hensyn til forbudet i § 2 kan 32 norske fartøy fiske reker i totalt 1.985 fiskedøgn i NAFO-område 3M. Med antall fiskedøgn menes antall døgn i underområdet 3M inklusive dato for ankomst- og utgangsmelding.

§ 8 skal lyde:

Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket når det totalt er fisket 67 tonn reker i underområde 3L. Fiskeridirektoratet kan stoppe fisket når det totalt er fisket i 1.985 fiskedøgn i underområde 3M.

Ny § 9 skal lyde:

§ 9. I perioden fra 1. juni til 31. desember er det forbudt å fiske reker i et område innenfor underområde 3M, avgrenset av rette linjer mellom følgende posisjoner:

1. Nord 47° 55'0 Vest 45° 00'0
2. Nord 47° 30'0 Vest 44° 15'0
3. Nord 46° 55'0 Vest 44° 15'0
4. Nord 46° 35'0 Vest 44° 30'0
5. Nord 46° 35'0 Vest 45° 40'0
6. Nord 47° 30'0 Vest 45° 40'0
7. Nord 47° 55'0 Vest 45° 00'0

Nåværende § 9 til § 11 blir nye § 10 til § 12.

II

Endringene trer i kraft straks.

14. feb. Nr. 167 2002

Forskrift om endring i forskrift om prøvedrift med elektronisk oppgaveinnlevering for næringsdrivende.

Fastsatt av Finansdepartementet 14. februar 2002 med hjemmel i lov av 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) § 4–2, § 4–3 og § 4–5. Kunngjort 22. februar 2002.

I

I forskrift 2. februar 2001 nr. 103 om prøvedrift med elektronisk oppgaveinnlevering for næringsdrivende gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd skal lyde:

Næringsdrivende kan velge å levere ligningsoppgaver i elektronisk form etter bestemmelser gitt i eller i medhold av denne forskrift.

§ 4 og § 5 skal lyde:

§ 4. Signatur mv.

De elektronisk innleverte oppgavene skal anses underskrevet etter ligningsloven § 4–5 ved bruk av enten:

- a. særskilt utdelt smartkort og personlig kode (digital signatur)
- b. referansenummer og PIN-kode over Internett, eller
- c. referansenummer og PIN-kode ved bruk av telefon (tastafon).

Referansenummer og PIN-kode som nevnt i første ledd bokstav b og c for næringsdrivende/revisor vil fremgå av tilsendt utskrift fra skatteetaten sammen med nøkkelopplysninger fra de innsendte oppgaver.

Når flere skjemaer rapporteres i samme elektroniske forsendelse, er det tilstrekkelig at selve forsendelsen signeres. Signaturen gjelder alle skjemaer i samme forsendelse. Dersom den næringsdrivende og revisor signerer samme forsendelse, gjelder revisors signatur kun for de skjemaer som revisor har plikt til å signere.

§ 5. Tid og sted for levering

Oppgavene skal leveres til den mottakssentral Skattedirektoratet bestemmer. Oppgavene anses levert ved loggføring i mottakssentralen. Straks oppgavene er loggført skal mottakssentralen sende avsender elektronisk kvittering med loggføringstidspunktet.

Ved bruk av PIN-kode etter § 4 første ledd bokstav b og c anses oppgavene levert på loggføringstidspunktet dersom signatur er kommet frem til mottakssentralen innen 3 uker etter at oppgavene er mottatt i mottakssentralen.

§ 7 skal lyde:

Denne forskrift trer i kraft straks.

II

Endringene trer i kraft straks.

15. feb. Nr. 168 2002**Forskrift om endring i forskrift om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med utbrudd av klassisk svinepest i Spania.**

Fastsatt av Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen 15. februar 2002 med hjemmel i lov av 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven) § 3 og § 8, jf. delegeringsvedtak av 4. januar 2001 nr. 171, jf. EØS-avtalen vedlegg I (vedtak 2002/32/EF). Kunngjort 22. februar 2002.

I

I forskrift av 25. juni 2001 nr. 736 om særskilte beskyttelsestiltak i forbindelse med utbrudd av klassisk svinepest i Spania gjøres følgende endringer:

I forskriftens hjemmel skal siste parentes lyde:

(vedtak 2001/925/EF, vedtak 2002/31/EF og vedtak 2002/32/EF).

§ 1 og § 2 skal lyde:

§ 1. Formål og virkeområde

Formålet med denne forskriften er å forebygge spredning av klassisk svinepest ved innførsel av levende svin, ferskt svinekjøtt og avlsmateriale av svin fra Spania.

§ 2. Forbud

Det er forbudt å innføre levende svin, ferskt svinekjøtt og avlsmateriale av svin fra Spania.

§ 3 første ledd nye nr. 4 og 5 skal lyde:

- 4) Kjøtt som stammer fra svin som ikke kommer fra en driftsenhet eller region som er pålagt restriksjoner på grunn av utbrudd av klassisk svinepest.
- 5) Kjøtt fra svin som kommer fra besetninger innen overvåkingssone i regionen Barcelona etablert før 8. januar 2002.

§ 4 nytt annet ledd skal lyde:

Ved innførsel av kjøtt fra svin som kommer fra regionen Barcelona skal det bekreftes at forsendelsen kommer fra et godkjent slakteri, og forsendelsen skal følges av et helsesertifikat utstedt av offentlig veterinær som bekrefter at kravene i vedtak 2002/32/EF er oppfylt.

II

Endringene trer i kraft straks.

15. feb. Nr. 169 2002**Forskrift om endring i forskrift om fisketider for fiske etter anadrome laksefisk (laks, sjøaure og sjørøye) i sjøen.**

Fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning 15. februar 2002 med hjemmel i lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 33, § 43 og § 44, jf. kgl.res. av 27. november 1992 nr. 864, jf. forskrift av 27. november 1992 nr. 877 om åpning for fiske etter anadrome laksefisk. Kunngjort 22. februar 2002.

I

I forskrift av 5. mars 2001 nr. 228 om fisketider for fiske etter anadrome laksefisk (laks, sjøaure og sjørøye) i sjøen gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Ukentlig fisketid for fiske med kilenot og lakseverp er fra mandag kl. 18.00 til fredag kl. 18.00, unntatt i Troms, hvor ukentlig fisketid er fra mandag kl. 18.00 til torsdag kl. 18.00, og i Namdal politidistrikt i Nord-Trøndelag hvor ukentlig fisketid er fra mandag kl. 15.00 til fredag kl. 15.00. I Hordaland gjelder ikke helgefredning for disse redskapstypene.

§ 3 annet ledd under overskriften «Hordaland» skal lyde:

Fiske med kilenot og lakseverp er tillatt fra og med 15. juli til og med 4. august, med unntak for Hardangerfjorden, innenfor en rett linje mellom Bleiknes ved Husnes til Ystadnes ved Ølve i Kvinnherad kommune og i Osterfjordsystemet, innenfor en linje fra Hordvikneset til Knarvik ferjekai hvor det ikke åpnes for fiske med disse redskapstypene.

§ 3 annet ledd under overskriften «Nordland» skal lyde:

Fiske med kilenot og lakseverp er tillatt fra og med 1. juli til og med 4. august, med følgende unntak:

I Vefsnfjorden, innenfor en rett linje over fjorden fra Sørnesskjeret til Remnes, er fisketiden fra og med 1. juni til og med 4. august. I Beiarfjorden innenfor ei rett linje fra Eidvika til Skålsvika, i Skjomenfjorden innenfor E6-brua, i

den del av Saltdalsfjorden som ligger i Saltdal kommune og i Skjerstadfjorden innenfor Saltstraumen åpnes det ikke for fiske med disse redskapstypene.

§ 7 tredje ledd skal lyde:

Sogn og Fjordane og Nordland unntatt Skjomenfjorden og Ranafjorden fra og med 5. august til og med 30. september. I Ranafjorden er det tillatt å fiske fra og med 1. september til og med 30. september. Det er tillatt å fiske alle dager i denne perioden. I Skjomenfjorden åpnes det ikke for fiske i denne perioden.

II

Endringene trer i kraft straks.

18. feb. Nr. 170 2002

Forskrift om endring i forskrift om tilskudd til driftsenheter og tamreinlag.

Fastsatt av Landbruksdepartementet 18. februar 2002 med hjemmel i Stortingets årlige vedtak om reindriftsavtalen. Kunngjort 22. februar 2002.

I

I forskrift av 11. juli 2001 nr. 852 om tilskudd til driftsenheter og tamreinlag gjøres følgende endring:

§ 11 annet ledd skal lyde:

Felles slakteplan skal sendes til reindriftsagronomen innen slaktesesongen avsluttes for godkjenning. Dersom felles slakteplan ikke godkjennes, faller alle driftsenhetene utenfor denne ordningen og må i stedet oppfylle ordinære vilkår.

II

Endringen trer i kraft straks.

18. feb. Nr. 171 2002

Forskrift om import og frambud av peanøtter fra Egypt.

Fastsatt av Statens næringsmiddeltilsyn 18. februar 2002 med hjemmel i lov av 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. § 6 første ledd og § 4 sjuende ledd, jf. kgl.res. av 29. april 1988 nr. 312 og kgl.res. av 26. mars 1990 nr. 1227, jf. EØS-avtalens vedlegg II del XII (beslutning 2000/49/EF). Kunngjort 22. februar 2002.

- § 1. Denne forskriften gjelder ved import og frambud av
- peanøtter med skall, tollkode 1202 10 90, både knuste og hele
  - peanøtter uten skall, tollkode 1202 20 90, både knuste og hele
  - røstede peanøtter, tollkode 2008 11 91

med opprinnelse i eller sendt fra Egypt.

§ 2. Det er forbudt å importere eller framby peanøtter som er omfattet av § 1, som kommer direkte fra Egypt eller fra et annet land utenfor EØS-området, med mindre følgende vilkår er oppfylt:

1. peanøttene er ført inn i landet og kontrollert ved næringsmiddeltilsynet i Oslo i henhold til instruks fra Statens næringsmiddeltilsyn,
2. importøren har framlagt dokumentasjon for at partiet er analysert og godkjent, ved et helsesertifikat som fastsatt i beslutning 2000/49/EF. Helsesertifikatet skal være utfyllt, signert og verifisert av en representant for det egyptiske landbruksdepartementet,
3. hver forsendelse er identifisert med en kode som skal samsvare med koden på det sertifikatet som følger forsendelsen.

§ 3. Peanøtter med opprinnelse i Egypt, som importeres fra et EØS-land, skal være importert til EØS-området etter regler tilsvarende denne forskrifts § 2, jf. beslutning 2000/49/EF. Det er forbudt å importere eller framby peanøtter som er importert til EØS-området i strid med slike regler.

§ 4. Forskriften trer i kraft straks. Samtidig oppheves forskrift av 3. juni 1999 nr. 686 om forbud, inntil videre, mot import av peanøtter med opprinnelse i eller sendt fra Egypt.

19. feb. Nr. 172 2002

Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges økonomiske sone og fiskerisonen ved Jan Mayen for fartøy med kolmuletråltillatelse og Nordsjø-/industri-tråltillatelse i 2002.

Fastsatt av Fiskeridepartementet 19. februar 2002 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4, § 5, § 6 og § 9 og lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 20 og § 21, jf. kgl.res. av 11. februar 2000 nr. 99. Kunngjort 22. februar 2002.

I

I forskrift av 21. desember 2001 nr. 1594 om regulering av fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges økonomiske sone og fiskerisonen ved Jan Mayen for fartøy med kolmuletråltillatelse og Nordsjø-/industri-tråltillatelse i 2002 gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om regulering av fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges økonomiske sone og fiskerisonen ved Jan Mayen i 2002

§ 2 skal lyde:

Uten hensyn til forbudet i § 1 kan norske fartøy med kolmuletråltillatelse etter forskrift av 12. desember 1986 nr. 2185 om tildeling av tillatelse til å drive fiske med trål § 10–1, fra 1. januar fiske inntil 120.000 tonn kolmule i EU-sonen i ICES statistikkområde II, IVa, VIa nord for 56°30' N, VIb og VII vest av 12° V. Av dette kvantum kan inntil 40.000 tonn fiskes i EU-sonen i ICES statistikkområde IVa.

Uten hensyn til forbudet i § 1 kan norske fartøy med kolmuletråltillatelse etter forskrift av 12. desember 1986 nr. 2185 om tildeling av tillatelse til å drive fiske med trål § 10–1, fra 1. januar fiske inntil 35.000 tonn kolmule i færøysk fiskerisone.

Uten hensyn til forbudet i § 1 kan norske fartøy med kolmuletråltillatelse etter forskrift av 12. desember 1986 nr. 2185 om tildeling av tillatelse til å drive fiske med trål § 10–1, fra 1. januar fiske kolmule i fiskerisonen ved Jan Mayen, i internasjonalt farvann, og i Norges økonomiske sone sør for 65° N.

Norske fartøy med kolmuletråltillatelse kan fiske inntil 250.000 tonn i fiskerisonen ved Jan Mayen, i internasjonalt farvann og i Norges økonomiske sone sør for 65° N.

Av kvantumet nevnt i forrige ledd reserveres 25.000 tonn for et fiske i Norges økonomiske sone mellom 62° N og 65° N i 2. halvår 2002. Dette fisket er også åpent for fartøy med ringnottillatelse, jf. forskrift av 2. mars 1979 nr. 1 om adgang til å delta i fisket med ringnot § 2.

II

Endringene trer i kraft straks.

19. feb. Nr. 173 2002

Forskrift om endring i forskrift om regulering av fisket etter norsk vårgytende sild i 2002.

Fastsatt av Fiskeridepartementet 19. februar 2002 med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. § 4 og § 5. Kunngjort 22. februar 2002.

I

I forskrift av 11. desember 2001 nr. 1644 om regulering av fisket etter norsk vårgytende sild i 2002 gjøres følgende endringer:

§ 2 siste ledd skal lyde:

Fartøy i kystfartøygruppen kan fra og med 16. februar til og med 30. april fiske 12.225 tonn av kystfartøygruppens kvantum innenfor 4 nautiske mil fra grunnlinjene sør for 61° N, jf. kapittel VI.

§ 17 skal lyde:

Av gruppekvoten kan det maksimalt fiskes og leveres inntil 79.081 tonn i perioden fra og med 1. januar til og med 30. juni.

Uavhengig av ovennevnte periodisering kan det innenfor gruppekvoten i perioden fra og med 16. februar til og med 30. april fiskes inntil 12.225 tonn norsk vårgytende sild innenfor 4 nautiske mil fra grunnlinjen mellom 61° N og en rett linje mellom Lindesnes fyr og Hanstholm fyr på vilkår som nevnt i kapittel VI. Reguleringsområdet omfatter alt farvann øst for 4 mil fra grunnlinjene. Alle fangster fisket som nevnt i første punktum, belastes fartøyskvoten for norsk vårgytende sild.

II

Endringene trer i kraft straks.

8. feb. Nr. 174 2002

Forskrift for tilskudd til filmformål.

Fastsatt av Kultur- og kirkedepartementet 8. februar 2002 med hjemmel i Stortingets årlige budsjettvedtak. Kunngjort 26. februar 2002.

Kapittel 1 – Generelle bestemmelser

§ 1–1. Formål

Tilskuddsordningene har som formål å fremme film som kulturuttrykk og bidra til:

- å fremme norsk kvalitetsfilm
- at norsk filmproduksjon når et størst mulig publikum
- satsing på barne- og ungdomsfilm
- kostnadseffektivitet og kontinuitet i de norske produksjonsmiljøene.

§ 1–2. Forvaltning

Norsk filmfond forvalter tilskuddsordningene i denne forskriften.

§ 1–3. Definisjoner

Med *langfilm* forstås en film som har visningstid på minst 72 minutter og som er produsert med henblikk på normal kinopremiere og -visning. Norsk filmfond kan i særlige tilfeller gi unntak fra bestemmelsen om filmens lengde for dokumentarer og filmer for barn.

Med *kortfilm* forstås en film som har visningstid på under 72 minutter.

Med *norsk film* forstås en film som har norsk uavhengig audiovisuell produsent og som er innspilt på norsk eller samisk. I særlige tilfeller kan Norsk filmfond godkjenne at filmen spilles inn på annet språk enn norsk eller samisk, såfremt den har norsk hovedprodusent (dvs. produsent som har en andel som overstiger 33,33% av totalbudsjettet i produksjonen) og inneholder en særlig kunstnerisk eller teknisk innsats, som medvirker til å fremme filmkunst og filmkultur i Norge (minimum 14 poeng etter tabellen nedenfor). Norsk versjonering er ikke alene tilstrekkelig til at en film betegnes som norsk i forhold til denne ordningen.

<i>Kategori</i>	<i>Poeng</i>
Regissør	3
Manusforfatter	3
Komponist	1
Hovedrolle 1	2
Hovedrolle 2	2
Hovedrolle 3	2
Scenograf	1
Fotograf	1
Klipp	1
Lyd	1
Location	1
Laboratorium	1
Total	19

Med *samproduksjon med utlandet* forstås en film som har utenlandsk hovedprodusent (dvs. produsent som har en andel som overstiger 33,33% av totalbudsjettet i produksjonen) og der en norsk produsent står ansvarlig for en kunstnerisk, teknisk og finansiell andel av produksjonen.

Med *norsk uavhengig audiovisuell produsent* forstås en produsent:

1. som har audiovisuell produksjon som sitt hovedformål og
2. som er et selskap registrert i Foretaksregisteret som produsent eller er et utenlandsk selskap som innehar filial registrert i Foretaksregisteret, såfremt lederen av filialen har norsk statsborgerskap eller har fast bopel i Norge og
3. som er et selskap som ikke i vesentlig grad er knyttet til et privat eller offentlig kringkastingsselskap/sendeselskap verken kommersielt eller finansielt. Vesentlig tilknytning har et selskap der

mer enn 25% av aksjene i selskapet eies av ett enkelt kringkastingsselskap/sendeselskap (50% når flere kringkastingsselskap/sendeselskap er eiere).

Uavhengige produsenter som oppfyller vilkårene i femte ledd pkt. 1 og 3 og som har sitt sete i andre land som er part i EØS-avtalen sidestilles med norske produsenter etter denne forskriften.

§ 1-4. Vilkår for tilskudd

Tilskudd etter denne forskriften kan gis til norsk uavhengig audiovisuell produsent i henhold til § 1-3, femte og sjettede ledd.

§ 1-5. Tilskuddsformer

Tilskudd etter denne forskriften kunngjøres årlig innen utgangen av februar.

Det kan gis følgende tilskudd:

1. Produksjonstilskudd til langfilm, herunder tilskudd til prosjektutvikling (jf. kap. 2)
2. Tilskudd til norsk andel av en internasjonal samproduksjon (jf. kap. 3)
3. Produksjonstilskudd etter markedsbasert vurdering (jf. kap. 4)
4. Produksjonstilskudd til kortfilm, herunder tilskudd til prosjektutvikling (jf. kap. 5)
5. Billettstøtte (jf. kap. 6).

I tillegg kan Norsk filmfond yte tilskudd til kopifremstilling, markedsføring og kinodistribusjon i Norge og utlandet og tilskudd til særskilte markedtiltak og/eller festivalpresentasjoner i utlandet.

Samlet statlig støtte for en enkelt filmproduksjon (inkludert billettstøtte) skal ikke overstige 30 mill. 2002-kroner. Beløpet justeres med virkning fra 1. januar hvert år etter Statistisk sentralbyrås konsumprisindeks (KPI), første gang 1. januar 2003.

§ 1-6. Tilbakebetaling av tilskudd

Tilskudd etter kap. 2 og 4 skal tilbaketales når filmen oppbærer nettoinntekter i samsvar med bestemmelsene i fjerde ledd.

Tilbakebetaling av tilskudd skjer til Norsk filmfond i henhold til godkjent tilbakebetalingsnøkkel.

Som grunnlag for tilbakebetaling regnes alle inntekter fra filmen i Norge og i utlandet, herunder inntekter fra kinodistribusjon, billettstøtte, utleie og salg av videogram, salg av rettigheter til fjernsynsvisning og inntekter fra distribusjonsavtaler i andre medier.

Tilbakebetaling skal beregnes av filmens netto inntekter. Produsenten plikter å betale tilbake et beløp som tilsvarer 30% av nettoinntektene multiplisert med offentlig støttes prosentandel av filmens totalbudsjett. Som nettoinntekter regnes de inntektene som overstiger godkjent egenkapital med et tillegg beregnet til 30% til dekning av produsentens omkostninger knyttet til lansering og markedsføring, salg, kopiering mv. Offentlig støttet prosentandel av filmens totalbudsjett skal gå frem av tilbakebetalingsnøkkelen.

Krav om tilbakebetaling opphører når offentlig støtte er betalt tilbake og senest fem år etter filmens premiere.

§ 1-7. Saksbehandling

Forvaltningsloven kommer til anvendelse for Norsk filmfonds saksbehandling. Vedtak om tildeling av tilskudd etter disse retningslinjene kan påklages etter forvaltningsloven kap. VI.

Tilskuddets størrelse, godkjent kalkyle, utbetalingsrater, forutsetninger for utbetaling og øvrige betingelser meddeles produsenten i et tilsagnsbrev. Etter at produsenten har mottatt tilsagnsbrevet, skal Norsk filmfond sammen med produsenten gjennomgå de bestemmelser i denne forskriften som får virkning for tilskuddet, rutiner for rapportering, regnskap og revisjon og presisere de plikter som etter forskriften pålegger produsenten.

§ 1-8. Oppfølging og kontroll

Norsk filmfond har ansvar for oppfølging og kontroll av filmprosjektet. Fondet kan ved behov foreta besøk på innspillingssted.

I henhold til § 17 i Stortingets bevilgningsreglement kan Norsk filmfond, Kulturdepartementet og/eller Riksrevisjonen iverksette kontroll med at statstilskuddet blir anvendt etter forutsetningene.

Norsk filmfond kan kreve å få forelagt vedkommende produksjonsselskaps revisjonsrapport og/eller årsberetning i forbindelse med søknadsbehandling, oppfølging og kontroll.

Etter at revisorbekreftet sluttregnskap er innlevert, skal Norsk filmfond foreta stikkprøvekontroll av regnskapsbilag for filmprosjektet. Dersom Norsk filmfond finner at revisor ikke har fulgt reglene for god revisorskikk kan fondet, som betingelse for tildeling av senere støtte, nekte produsenter å benytte vedkommende revisor.

Den valgte revisor skal uten hensyn til gjeldende bestemmelser om taushetsplikt meddele Kulturdepartementet, Riksrevisjonen og Norsk filmfond de opplysninger de til enhver tid måtte ønske.

Produsenten plikter å oppbevare regnskapet i ti år, jf. regnskapsloven § 11, og skal i denne perioden fremlegge regnskapet på anmodning fra Norsk filmfond, Kulturdepartementet eller Riksrevisjonen.

Kapittel 2 – Særskilte regler for tilskudd til langfilm

§ 2-1. Generelle vilkår

Det kan gis tilskudd til norsk uavhengig audiovisuell produsent til produksjon av norsk langfilm, jf. § 1-3.

Prosjektene skal vurderes ut fra kunstneriske, produksjonsmessige, økonomiske, tekniske og markedsmessige

kriterier. Tilskuddets størrelse fastsettes ut fra en samlet vurdering av disse kriteriene.

Det skal være et rimelig forhold mellom produsentens egenfinansiering, Norsk filmfonds tilskudd og annen finansiering. Produsentens egenfinansiering skal minimum utgjøre 25% av filmens godkjente kalkyle. Norsk filmfond kan i særskilte tilfeller fastsette en lavere andel egenfinansiering for dokumentarfilmer og filmer for barn og ungdom.

§ 2-2. *Krav til søknad om produksjonstilskudd til langfilm*

Søknad fremmes av produsent og skal følges av:

1. Ferdig utarbeidet manuskript
  2. Kalkyle utarbeidet på godkjent skjema, med markedspriser lagt til grunn for beregningen
  3. Produksjonsplan, format og antatt premieredato
  4. Markedsstrategi
  5. Intensjonsavtale med kinodistributør
  6. Stab- og skuespillerliste så fullstendig som mulig
  7. Finansieringsplan med spesifisering av samproduksjonsbidrag, offentlige tilskudd/lån og produsentens egenfinansiering
  8. Spesifisering av egenfinansiering. Som egenfinansiering kan godtas:
    - a) likvide midler
    - b) arbeidskreditter basert på gjeldende markedspriser
    - c) produksjonsselskapets kreditter på egenytelser basert på gjeldende markedspris
    - d) andre kreditter, fra distribusjonsselskap, samprodusenter, laboratorier o.l. basert på gjeldende markedspris
    - e) forhåndssalg
    - f) kontantinnsats og kreditter fra utenlandske samprodusenter såfremt denne innsats ikke er godkjent som nasjonal i henhold til nasjonale og internasjonale støtteordninger.Avtaler om betalingsutsettelse godkjennes ikke som kreditt.
  9. Likviditetsplan og tilbakebetalingsnøkkel
  10. Navn på registrert eller statsautorisert revisor og regnskapsfører.
- Søkeren plikter å opplyse om eventuelle offentlige tilskudd til manus- og/eller prosjektutvikling. Norsk filmfond kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra reglene i første ledd.

§ 2-3. *Krav til søknad om tilskudd til prosjektutvikling*

Søknad fremmes av produsent og skal følges av:

1. Manuskript
2. Kalkyle for prosjektutviklingen
3. Definert problemstilling og målbeskrivelse
4. Fremdriftsplan
5. Navn på relevante stabsfunksjoner
6. Spesifisering av egenfinansiering. Som egenfinansiering kan godtas:
  - a) likvide midler
  - b) arbeidskreditter basert på gjeldende markedspriser
  - c) produksjonsselskapets kreditter på egenytelser basert på gjeldende markedspris
  - d) andre kreditter, fra distribusjonsselskap, samprodusenter, laboratorier o.l. basert på gjeldende markedspris.

§ 2-4. *Krav til produsenten*

Etter at tilsagn om produksjonstilskudd foreligger, kan ikke produsenten foreta vesentlige endringer i manuskript og/eller kunstneriske, produksjonsmessige, økonomiske, tekniske, markedsmessige eller rettighetsmessige forutsetninger uten at dette skriftlig forelegges for og godkjennes av Norsk filmfond. Søknaden må følges av ny kalkyle og finansieringsplan.

Produsenten plikter å orientere Norsk filmfond løpende om prosjektets fremdrift. Videre plikter produsenten på anmodning å fremlegge følgende dokumentasjon:

1. Skriftlige rapporter om prosjektets utvikling
2. Dagsrapporter
3. Grovredigerte versjoner av filmen
4. Løpende spesifiserte regnskapsrapporter ført på underposter, sammenholdt med godkjent kalkyle
5. Fremdriftsplan.

Produsenten har ansvar for formuesforvaltning og regnskapsføring. Produsenten plikter å gjøre regnskapsfører og revisor kjent med disse retningslinjene og instruks for føring av filmregnskap. Produsenten plikter videre å oppbevare regnskapet i ti år, jf. regnskapsloven § 11, og skal i denne perioden fremlegge regnskapet på anmodning fra Norsk filmfond, Kulturdepartementet eller Riksrevisjonen.

§ 2–5. Krav til regnskap

Det skal føres prosjektregnskap for filmproduksjonen. Prosjektregnskapet skal inneholde kostnader og inntekter (finansiering) og føres i henhold til instruks for føring av filmregnskap. Det skal etableres egen bankkonto for filmproduksjonen. Når produsenten vurderer om produksjonen skal kjøpe eller leie utstyr, skal det alternativet som er billigst for produksjonen velges. Eventuelle egne ytelser og leie av eget utstyr skal ikke overstige markedspris.

§ 2–6. Visningsrettigheter

Norsk filminstitutt har rett til ikke-kommersiell fremvisning av filmen på festivaler og kulturelle arrangementer i utlandet. Slike fremvisninger må ikke komme i konflikt med filmens kommersielle interesser og utnyttelsesmuligheter og skal klareres med produsenten på forhånd.

Kapittel 3 – Særskilte regler for tilskudd til samproduksjoner med utlandet (norsk minoritetsandel)**§ 3–1. Generelle vilkår**

Det kan gis tilskudd til norsk andel av en internasjonal samproduksjon innspilt på andre språk enn norsk og samisk. Følgende særskilte krav må være oppfylt:

1. En norsk produsent må stå ansvarlig for den norske andelen av produksjonen.
2. Den norske produsenten skal være ansvarlig for en kunstnerisk, teknisk og en finansiell andel i samproduksjonen.
3. Det skal være et rimelig forhold mellom de(n) norske og de(n) utenlandske produsent(e)s medvirkning og kapitalinnsats i produksjonen og den norske og utenlandske kunstneriske og tekniske arbeidsinnsats.

Prosjektene vurderes ut fra kunstneriske, produksjonsmessige, økonomiske, tekniske og markedsmessige kriterier. Tilskuddets størrelse fastsettes ut fra en samlet vurdering av disse kriteriene.

§ 3–2. Krav til søknaden

Søknad fremmes skriftlig av produsent og skal følges av:

1. Ferdig utarbeidet manuskript
  2. Kalkyle utarbeidet på godkjent skjema, med markedspriser lagt til grunn for beregningen
  3. Produksjonsplan, format og antatt premieredato
  4. Markedsstrategi
  5. Intensjonsavtale med kinodistributør
  6. Stab- og skuespillerliste så fullstendig som mulig
  7. Finansieringsplan med spesifisering av samproduksjonsbidrag, offentlige tilskudd/lån og produsentens egenfinansiering
  8. Spesifisering av egenfinansiering. Som egenfinansiering kan godtas:
    - a) likvide midler
    - b) arbeidskreditter basert på gjeldende markedspriser
    - c) produksjonsselskapets kreditter på egenytelser basert på gjeldende markedspris
    - d) andre kreditter, fra distribusjonsselskap, samprodusenter, laboratorier o.l. basert på gjeldende markedspris
    - e) forhåndssalg
    - f) kontantinnsats og kreditter fra utenlandske samprodusenter såfremt denne innsats ikke er godkjent som nasjonal i henhold til nasjonale og internasjonale støtteordninger.Avtaler om betalingsutsettelse godkjennes ikke som kreditt.
  9. Likviditetsplan og tilbakebetalingsnøkkel
  10. Navn på registrert eller statsautorisert revisor og regnskapsfører.
- Søkeren plikter å opplyse om eventuelle offentlige tilskudd til manus- og/eller prosjektutvikling.
Norsk filmfond kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra reglene i første ledd.

§ 3–3. Krav til produsenten

Produsenten plikter skriftlig å orientere Norsk filmfond om prosjektets fremdrift, herunder eventuelle endringer i prosjektet.

§ 3–4. Krav til regnskap mv.

For hver enkelt samproduksjon skal Norsk filmfond fatte vedtak om avlevering av regnskap, arkiv- og reklamemateriell.

Norsk filmfond kan angi særlige krav til regnskap i tilsagnsbrevet til produsenten. Dersom likevel intet særskilt går frem av tilsagnsbrevet, gjelder bestemmelsene under § 2–5.

§ 3–5. Utbetaling av tilskudd

Det utarbeides særskilt avtale om rateutbetalinger, oppfølging og kontroll med tilskuddet. Dersom likevel intet er særskilt angitt i tilsagnsbrevet, gjelder bestemmelsene som for tilskudd til langfilm, jf. kap. 7.

Kapittel 4 – Særskilte regler for tilskudd etter markedsvurdering

§ 4–1. *Generelle vilkår*

Det kan gis tilskudd til norsk uavhengig audiovisuell produsent til produksjon av norsk langfilm, jf. § 1–3.

Norsk filmfond fastsetter årlig hvor stor andel av tilskuddsmidlene som skal øremerkes tilskudd etter markedsbasert vurdering. Tildeling av tilskudd forutsetter at Norsk filmfond har tilgjengelige midler til formålet. Norsk filmfond kan fastsette søknadsfrister for ordningen.

Norsk filmfond skal godkjenne filmens budsjett før støtte vurderes. Alle finansieringsavtaler og samproduksjonsavtaler for filmen, herunder produsentens egen investering i filmen, skal godkjennes av Norsk filmfond. Det skal fremgå av samproduksjonsavtalene hvordan filmens finansiering er fordelt mellom samprodusentene, samt hvilke rettigheter som tilkommer den norske produsenten. Samproduksjoner der den norske produsenten er minoritetspartner kan ikke søke støtte innenfor denne ordningen.

Egenkapitalen skal minimum beløpe seg til 50% av prosjektets godkjente budsjett. Tilskuddet per film kan likevel ikke overstige 10 mill. 2002-kroner. Beløpet justeres med virkning fra 1. januar hvert år etter Statistisk sentralbyrås konsumprisindeks (KPI), første gang 1. januar 2003.

Tidligere utbetalt offentlig støtte til manus- og/eller prosjektutvikling inngår i andelen offentlig støtte og vil bli trukket fra før utbetaling av første rate, og inngår slik i beregningen av prosjektets maksimale andel offentlig tilskudd.

Norsk filmfond kan kreve at produsenten tegner ferdiggjøringsgaranti. Premien tas inn i filmens budsjett.

Ved eventuell prioritering mellom ellers kvalifiserte søkere skal Norsk filmfond vektlegge forventet besøk i forhold til tilskudd, sammensetningen av egenkapitalen og målsettingen om at det bør produseres mer barne- og ungdomsfilm.

§ 4–2. *Krav til søknaden*

Søknad fremmes av produsent og skal følges av:

1. Presentasjon av produksjonsselskapet
2. Produsentens og nøkkelpersonalets cv
3. Ferdig utarbeidet manuskript
4. Kalkyle utarbeidet på godkjent skjema, med markedspriser lagt til grunn for beregningen
5. Produksjonsplan, format og antatt premieredato
6. Markedsstrategi
7. Avtale med kinodistributør
8. Kinodistributørs anslag for forventet kinobesøk
9. Stab- og skuespillerliste, samt liste over hovedfunksjoner så fullstendig som mulig
10. Bekreftet finansiering med spesifikasjon av samproduksjonsbidrag, offentlige tilskudd/lån og produsentens egenfinansiering. Som egenfinansiering kan godtas:
  - a) likvide midler
  - b) arbeidskreditter basert på gjeldende markedspriser
  - c) produksjonsselskapets kreditter på egenytelser basert på gjeldende markedspris
  - d) andre kreditter, fra distribusjonsselskap, samprodusenter, laboratorier o.l. basert på gjeldende markedspris
  - e) forhåndssalg
  - f) kontantinnsats og kreditter fra utenlandske samprodusenter såfremt denne innsats ikke er godkjent som nasjonal i henhold til nasjonale og internasjonale støtteordninger.
11. Avtaler om betalingsuttsettelse godkjennes ikke som kreditt.
11. Likviditets- og tilbakebetalingsnøkkel
12. Navn på registrert eller statsautorisert revisor og regnskapsfører.

Det skal i søknaden opplyses om eventuelle offentlige tilskudd til manus- og/eller prosjektutvikling.

Norsk filmfond kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra reglene i første ledd.

§ 4–3. *Krav til produsenten*

Produsenten og nøkkelmedarbeidere i produksjonen må dokumentere betydelig profesjonell erfaring med filmproduksjon.

Etter at tilsagn om produksjonstilskudd foreligger, kan ikke produsenten foreta vesentlige endringer i økonomiske eller produksjonsmessige forutsetninger uten at dette skriftlig forelegges for og godkjennes av Norsk filmfond.

Produsenten plikter å holde fondet løpende orientert om prosjektets fremdrift. Videre plikter produsenten på anmodning å legge frem følgende dokumentasjon:

1. Skriftlige rapporter om prosjektets utvikling
2. Dagsrapporter
3. Grovredigerte versjoner av filmen
4. Løpende spesifiserte regnskapsrapporter ført på underposter, sammenholdt med godkjent kalkyle
5. Fremdriftsplan.

Produsenten har ansvar for formuesforvaltning og regnskapsføring. Produsenten plikter å gjøre regnskapsfører og revisor kjent med disse retningslinjene og instruks for føring av filmregnskap. Produsenten plikter videre å oppbevare regnskapet i ti år, jf. regnskapsloven § 11, og skal i denne perioden fremlegge regnskapet på anmodning fra Norsk filmfond, Kulturdepartementet eller Riksrevisjonen. § 4–4. Krav til regnskap

Det skal føres prosjektregnskap for filmproduksjonen. Prosjektregnskapet skal inneholde kostnader og inntekter (finansiering) og føres i henhold til instruks for føring av filmregnskap. Det skal etableres egen bankkonto for filmproduksjonen. Når produsenten vurderer om produksjonen skal kjøpe eller leie utstyr, skal det alternativet som er billigst for produksjonen velges. Eventuelle egne ytelser og leie av eget utstyr skal ikke overstige markedspris.

§ 4–5. *Visningsrettigheter*

Norsk filminstitutt har rett til ikke-kommersiell fremvisning av filmen på festivaler og kulturelle arrangementer i utlandet. Slike fremvisninger må ikke komme i konflikt med filmens kommersielle interesser og utnyttelsesmuligheter.

Kapittel 5 – Særskilte regler for tilskudd til kortfilm

§ 5–1. *Generelle vilkår*

Det kan gis tilskudd til norsk uavhengig audiovisuell produsent til produksjon av norsk kortfilm, jf. § 1–3.

Prosjektene vurderes ut fra kunstneriske, produksjonsmessige, økonomiske, tekniske og markedsmessige kriterier. Tilskuddets størrelse fastsettes ut fra en samlet vurdering av disse kriteriene.

§ 5–2. *Krav til søknaden*

Søknad skal fremmes skriftlig av produsent og skal følges av:

1. Ferdig utarbeidet manuskript
2. Kalkyle utarbeidet på godkjent skjema, med markedspriser lagt til grunn for beregningen
3. Produksjonsplan med antatt ferdigstilling av filmen
4. Stab- og skuespillerliste så fullstendig som mulig
5. Finansieringsplan med spesifisering av samproduksjonsbidrag, offentlige tilskudd/lån og produsentens egenfinansiering. Bekreftet finansieringsplan må foreligge før Norsk filmfond kan sluttbehandle søknaden.
6. Spesifisering av egenfinansiering. Som egenfinansiering kan godtas:
  - a) likvide midler
  - b) arbeidskreditter basert på gjeldende markedspriser
  - c) produksjonsselskapets kreditter på egenytelser basert på gjeldende markedspris
  - d) andre kreditter, fra distribusjonsselskap, samprodusenter, laboratorier o.l. basert på gjeldende markedspris
  - e) forhåndssalg
  - f) kontantinnsats og kreditter fra utenlandske samprodusenter såfremt denne innsats ikke er godkjent som nasjonal i henhold til nasjonale og internasjonale støtteordninger.

Avtaler om betalingsutsettelse godkjennes ikke som kreditt.

7. Visnings- og distribusjonsplan
  8. Likviditetsplan
  9. Navn på registrert eller statsautorisert revisor og regnskapsfører.
- Det skal i søknaden opplyses om eventuelle offentlige tilskudd til manus- og/eller prosjektutvikling. Norsk filmfond kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra reglene i første ledd.

§ 5–3. *Krav til søknad om tilskudd til prosjektutvikling*

Søknad fremmes skriftlig av produsent og skal følges av:

1. Manuskript/synopsis
2. Kalkyle for prosjektutviklingen
3. Definert problemstilling og målbeskrivelse
4. Fremdriftsplan
5. Navn på relevante stabsfunksjoner.

§ 5–4. *Krav til produsenten*

Etter at tilsagn om produksjonstilskudd foreligger, kan ikke produsenten foreta vesentlige endringer i manuskript og/eller kunstneriske, produksjonsmessige, økonomiske, tekniske, markedsmessige eller rettighetsmessige forutsetninger uten at dette skriftlig forelegges for og godkjennes av Norsk filmfond. Søknaden må følges av ny kalkyle og finansieringsplan.

Produsenten plikter å holde Norsk filmfond løpende orientert om prosjektets fremdrift. Videre plikter produsenten på anmodning å fremlegge følgende dokumentasjon:

1. Skriftlige rapporter om prosjektets utvikling
2. Grovredigerte versjoner av filmen
3. Revisorbekreftet regnskapsoversikt over påløpte kostnader sammenholdt med godkjent kalkyle og prosjektets sluttkostnadsestimat.

Produsenten har ansvar for formuesforvaltning og regnskapsføring. Produsenten plikter å gjøre regnskapsfører og

revisor kjent med disse retningslinjene og instruks for føring av filmregnskap. Produsenten plikter videre å oppbevare regnskapet i ti år, jf. regnskapsloven § 11, og skal i denne perioden fremlegge regnskapet på anmodning fra Norsk filmfond, Kulturdepartementet eller Riksrevisjonen.

§ 5-5. Krav til regnskap

Det skal føres prosjektregnskap for filmproduksjonen. Prosjektregnskapet skal inneholde kostnader og inntekter (finansiering) og føres i henhold til instruks for føring av filmregnskap. Det skal etableres egen bankkonto for filmproduksjonen. Når produsenten vurderer hvorvidt produksjonen skal kjøpe eller leie utstyr, skal det alternativet som er billigst for produksjonen velges. Eventuelle egne ytelser og leie av eget utstyr skal ikke overstige markedspris.

§ 5-6. Visningsrettigheter

Norsk filminstitutt har rett til ikke-kommersiell fremvisning av filmen produsenten har mottatt tilskudd til på festivaler og kulturelle arrangementer i utlandet. Slike fremvisninger må ikke komme i konflikt med filmens kommersielle interesser og utnyttelsesmuligheter.

Norsk filminstitutt og Nordnorsk filmsenter AS har rett til bruk av filmen produsenten har mottatt tilskudd til i sin institusjonsdistribusjon.

Kapittel 6 – Billettstøtte

§ 6-1. Generelle vilkår

Tilskuddsordningen har som formål å bidra til at hovedformålet med forskriften oppnås jf. § 1-1. Ordningen skal i tillegg særlig stimulere til økt produksjon av filmer med et stort publikumspotensial, økt produksjon av barnefilm og satsing av privatkapital i produksjon av norske filmer.

Enhver norsk film som vises som selvstendig forestilling på allment tilgjengelige kinoforestillinger i Norge og som tilfredsstillere kravene i forskriften er berettiget til billettstøtte.

Billettstøtte kan i særlige tilfeller gis til filmer i samproduksjon med utlandet der den norske produsenten er minoritetspartner. Samproduksjonen må ha mottatt produksjonsstøtte fra Norsk filmfond.

§ 6-2. Krav til søknaden

Søknad fremmes av produsent før opptaksstart og skal bestå av anmodning om godkjenning av egenkapitalen for beregning av billettstøtte, samt markedsplan som forutsetter at A-kopi foreligger minimum 6 uker før premieredato.

Norsk filmfond kan i spesielle tilfeller fastsette særskilte vilkår for søknaden, herunder kreve ytterligere dokumentasjon.

§ 6-3. Beregning av billettstøtte

Billettstøtten utgjør 55% av brutto billettinntekter fra allment tilgjengelige kinoforestillinger i Norge inntil godkjent egenfinansiering og administrative kostnader er nedbetalt gjennom billettstøtte og filmleie, anslått til 25% av brutto billettinntekter fra distributør. Godkjent egenfinansiering fastsettes av Norsk filmfond. Det legges 20% administrative kostnader til den godkjente egenfinansieringen.

En økning i filmens produksjonsbudsjett etter utbetaling av 1. rate gir ikke rett til økt billettstøtte. Norsk filmfond kan i helt spesielle tilfeller gjøre unntak fra denne regelen dersom økningen skyldes kunstneriske, tekniske eller markedsrelaterte tiltak. Produsenten må søke om godkjenning av økt egenfinansiering før filmens premiere. Det aksepteres ikke administrative kostnader for den økte egenfinansieringen.

For filmer som i innhold og formspråk klart retter seg mot og synes egnet for barn under 11 år, kan Norsk filmfond gi forhåndstilsagn om 100% billettstøtte. Norsk filmfond fatter endelig vedtak om 100% billettstøtte når filmen er ferdig produsert, ikke klart avviker fra det opprinnelige konsept og forutsatt at den enten er tillatt for alle eller er gitt sensursgrense 7 år.

For samproduksjoner med utlandet begrenses egenkapitalen oppad til 100% av det beløp filmen har mottatt i støtte til produksjon fra Norsk filmfond etter gjeldende forskrift. Det beregnes ikke administrative kostnader for samproduksjoner med utlandet. Billettstøtte til utenlandske samproduksjoner utbetales til den norske samprodusenten.

§ 6-4. Utbetaling av billettstøtte

Billettstøtte utbetales til filmens produsent etter anmodning. Med anmodning må følge revisorbekreftet oppgave over filmens brutto billettinntekter fra vedkommende films distributør. Krav om billettstøtte kan ikke overdras til tredjepart.

Dersom produsentens faktiske egenfinansiering viser seg å være mindre enn budsjettet, skal Norsk filmfond beregne ny maksimal billettstøtte basert på den faktiske egenfinansiering.

For filmer som har mottatt tilskudd etter markedsvurdering jf. kap. 4 starter utbetaling av billettstøtte etter 30.000 solgte billetter. Ved 30.000 solgte billetter beregnes billettstøtte fra første solgte billett.

Billettstøtte utbetales med grunnlag i solgte billetter fra første ordinære premieredato for kinovisning i Norge og 12 måneder fremover i tid.

I henhold til lov av 9. juni 1989 nr. 32 om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokumenter § 4 skal enhver norsk film som gjøres tilgjengelig for offentligheten avleveres i to eksemplarer. Det ene eksemplaret skal være en master (interpositiv film), eventuelt duplikatnegativ, med tilhørende lydbånd. Det andre eksemplaret skal være en

brukskopi i god stand. Produsenten skal avlevere materiale til Norsk filminstituttets arkiv og utenlandsarbeid, i henhold til særskilt fastsatt skjema. Avlevering skal skje ved filmens premiere. Norsk filmfond kan etter søknad fra produsent gjøre unntak fra avlevering av materiale til utenlandsarbeid.

§ 6-5. *Krav til produsentens regnskap mv.*

Produsenten skal forelegge Norsk filmfond revisorbekreftet sluttregnskap med særattestasjon innen fire måneder etter filmen premiere. I særattestasjonen skal revisor bekrefte at produsentens egenfinansiering er innbetalt/bokført i henhold til godkjent kalkyle.

Innen seks måneder etter filmens premiere og deretter halvårlig skal Norsk filmfond ha oppgaver over inntektene fra filmens samlede distribusjon i Norge og utlandet.

§ 6-6. *Vedtak om støtte*

Dersom Norsk filmfond finner at vilkårene for støtte er oppfylt beregnes tilskuddet. Forhåndstilsagnet meddeles produsenten i et tilsagnsbrev. Norsk filmfond fatter endelig vedtak om billettstøtte etter at filmen er ferdig produsert og revisorbekreftet regnskap foreligger.

§ 6-7. *Oppfølging og kontroll*

Norsk filmfond skal:

1. Påse at ev. dokumentasjon i henhold til § 6-4 og § 6-5 foreligger
2. Gjennomgå revisors særattestasjon, for å påse at produsentens egenfinansiering samsvarer med godkjent kalkyle
3. Gjennomgå revisorbekreftet oppgave over filmens brutto billettinntekter fra vedkommende films distributør.

Kapittel 7 – Regler for utbetaling og kontroll av tilskudd til langfilm

§ 7-1. *Generelt*

Kapitlet omfatter tilskudd etter kap. 2 og 4.

Det vedtatte produksjonstilskuddet utbetales i rater. For animasjonsfilm fastsetter Norsk filmfond utbetalingsrater i tilsagnsbrevet. For øvrige filmprosjekt, utbetales tilskuddet i rater som følger:

1. rate ved prosjektets oppstart 10%
2. rate i forarbeidsfasen 20%
3. rate ved opptaksstart 30%
4. rate i opptaksperioden 30%
5. rate i etterarbeidsfasen 10% (– kr 300.000,–)
6. rate når alt materiale og revidert regnskap er levert i henhold til § 7-6, kr 300.000,–.

I særlige tilfeller kan Norsk filmfond i tilsagnsbrevet gjøre unntak fra denne oppdeling, avhengig av prosjektets likviditetsplan, fremdrift og art.

Produksjonstilskuddet kan kun utbetales til den produsent som har fått innvilget tilsagn om støtte til filmprosjektet.

§ 7-2. *Forutsetninger for utbetaling av 1. rate*

Før utbetaling av 1. rate, skal produsenten forelegge Norsk filmfond følgende dokumentasjon:

1. Skriftlig erklæring om at vilkårene for tilskuddet er godtatt
2. Bekreftelse på annen finansiering
3. Skriftlig avtale med offentlig godkjent regnskapsfører eller dokumentasjon på at produsenten har slik kompetanse
4. Skriftlig erklæring fra registrert eller statsautorisert revisor om at revisor vil foreta revisjonen i tråd med disse retningslinjene
5. Skriftlig erklæring hvor produsenten forplikter seg til å overdra vederlagsfritt følgende rettigheter til Norsk filmfond i tilfelle filmen ikke fullføres i samsvar med forutsetningene:
  - a) opphavsrett
  - b) disposisjonsrett til negativ og kopier
  - c) salgs- og utleierettigheter
  - d) rettigheter i henhold til forsikringsavtaler
  - e) rettigheter og fordringer i henhold til kontrakter.

Forbehold om dette må tas inn i alle kontrakter og avtaler som produsenten inngår. Ved samproduksjoner med utlandet gjelder denne forpliktelse for den norske produsentens andel av rettighetene. Forpliktelsen bortfaller når filmen har hatt premiere.

Før utbetaling av 1. rate, skal Norsk filmfond påse at dokumentasjon som spesifisert ovenfor foreligger og gjennomgå produsentens dokumentasjon på annen finansiering, for å kontrollere at prosjektet er fullfinansiert.

§ 7-3. *Forutsetninger for utbetaling av 2. rate*

Før utbetaling av 2. rate, skal produsenten forelegge Norsk filmfond følgende dokumentasjon:

1. Kopi av kontrakter med regissør, produksjonsleder, fagsjefer og hovedrolleinnhavere. Produsenten må også legge frem andre avtaler på anmodning
2. Bekreftelse på at følgende forsikringsavtaler er inngått:

- a) «all risk» negativforsikring
  - b) avbruddsforsikring («indemnity») for regissør og nøkkelskuespillere
  - c) ulykkesforsikring for stab og skuespillere
  - d) forsikring av teknisk utstyr og eventuelt dokumentasjon på at utleier er forsikret
  - e) ansvarsforsikring.
3. Oppdatert fremdriftsplan
  4. Oppdatert likviditetsplan som viser gjennomførte og forventede innbetalinger til prosjektet
  5. Revisorbekreftet regnskapsoversikt over påløpte kostnader sammenholdt med godkjent kalkyle og prosjektets sluttkostnadsestimat
  6. Revisors særattestasjon etter skjema fastsatt av Norsk filmfond.

Før utbetaling av 2. rate skal Norsk filmfond påse at dokumentasjon som spesifisert ovenfor foreligger, godkjenne oppdatert likviditetsplan og fremdriftsplan og gjennomgå revisors særattestasjon.

§ 7-4. Forutsetninger for utbetaling av 3. og 4. rate

Før utbetaling av 3. og 4. rate, skal produsenten forelegge Norsk filmfond følgende dokumentasjon:

1. Oppdatert fremdriftsplan
2. Oppdatert likviditetsplan som viser gjennomførte og forventede innbetalinger til prosjektet
3. Revisorbekreftet regnskapsoversikt over påløpte kostnader sammenholdt med godkjent kalkyle og prosjektets sluttkostnadsestimat
4. Revisors særattestasjon etter skjema fastsatt av Norsk filmfond.

Før utbetaling av 3. og 4. rate skal Norsk filmfond påse at dokumentasjon som spesifisert ovenfor foreligger, godkjenne oppdatert likviditetsplan og fremdriftsplan og gjennomgå revisors særattestasjon.

§ 7-5. Forutsetninger for utbetaling av 5. rate

Før utbetaling av 5. rate, skal produsenten forelegge Norsk filmfond følgende dokumentasjon:

1. Arbeidskopi
2. Markedsføringsplan utarbeidet på fastsatt skjema, med budsjett
3. Oppdatert likviditetsplan som viser gjennomførte og forventede innbetalinger til prosjektet
4. Revisorbekreftet regnskapsoversikt over påløpte kostnader sammenholdt med godkjent kalkyle og prosjektets sluttkostnadsestimat
5. Revisors særattestasjon etter skjema fastsatt av Norsk filmfond.

Før utbetaling av 5. rate, skal Norsk filmfond påse at dokumentasjon som spesifisert ovenfor foreligger, godkjenne markedsføringsplan og oppdatert likviditetsplan og gjennomgå revisors særattestasjon. Norsk filmfond skal i tillegg se gjennom arbeidskopi. Dersom denne kontrollen avdekker at filmprosjektet ikke er gjennomført i tråd med forutsetningene, kan fondet kreve videre bearbeidelse av filmen.

§ 7-6. Forutsetninger for utbetaling av siste rate

Før utbetaling av siste rate, skal produsenten forelegge Norsk filmfond følgende dokumentasjon:

1. Den ferdige filmen
2. Revisorbekreftet sluttregnskap sammenholdt med godkjent kalkyle, samt revisors særattestasjon, som senest leveres innen fire måneder etter filmens premiere. Produsenten plikter å kommentere vesentlige avvik for hver hovedkonto i kalkylen.
3. Pliktavleveringsmateriale, i henhold til lov av 9. juni 1989 nr. 32 om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokumenter § 4, hvorav det ene eksemplaret skal være en master (interpositiv film), eventuelt duplikatnegativ med tilhørende lydbånd og det andre eksemplaret skal være en brukskopi i god stand
4. Engelsktekstet kopi, videokassetter og reklamemateriell for arkivformål og utenlandsarbeid, jf. nærmere retningslinjer fastsatt av Norsk filmfond, som skal innleveres senest ved premieretidspunktet
5. Produsentens skriftlige vurdering av produksjonsforløpet, på anmodning fra Norsk filmfond.

Siste rate skal holdes tilbake inntil Norsk filmfond har kontrollert at dokumentasjon som spesifisert ovenfor foreligger, gjennomgått revisors særattestasjon og kontrollert at den ferdige filmen er fullført i tråd med forutsetningene.

Kapittel 8 – Regler for utbetaling av tilskudd til kortfilm

§ 8-1. Generelt

Kapitlet omfatter tilskudd etter kap. 5.

Det vedtatte produksjonstilskuddet utbetales i rater. For animasjonsfilm fastsetter Norsk filmfond utbetalingsrater i tilsagnsbrevet. For øvrige filmprosjekt, utbetales tilskuddet i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel som følger:

1. rate når Norsk filmfond har mottatt tilsagnsbrevet undertegnet av produsent: 25%
2. rate ved prosjektets oppstart: 35%
3. rate når Norsk filmfond har godkjent arbeidskopi m/lyd: 35%
4. rate når alt materiale og revidert regnskap er levert i henhold til § 8-5: 5%.

I særlige tilfeller kan Norsk filmfond i tilsagnsbrevet gjøre unntak fra denne oppdeling, avhengig av prosjektets

likviditetsplan, fremdrift og art.

Produksjonstilskuddet kan kun utbetales til den produsent som har fått innvilget tilsagn om støtte til prosjektet.

§ 8-2. Forutsetninger for utbetaling av 1. rate

Før utbetaling av 1. rate, skal produsenten forelegge Norsk filmfond følgende dokumentasjon:

1. Skriftlig erklæring om at vilkårene for tilskuddet er godtatt
2. Bekreftelse på annen finansiering
3. Skriftlig avtale med offentlig godkjent regnskapsfører eller dokumentasjon på at produsenten har slik kompetanse
4. Skriftlig erklæring fra registrert eller statsautorisert revisor om at revisor vil foreta revisjonen i tråd med disse retningslinjene
5. Skriftlig erklæring hvor produsenten forplikter seg til å overdra vederlagsfritt samtlige rettigheter til filmen til Norsk filmfond, i tilfelle filmen ikke fullføres innen fristen, i henhold til fremlagt fremdriftsplan. Forbehold om dette må tas inn i alle kontrakter og avtaler som produsenten inngår. Ved samproduksjoner med utlandet gjelder denne forpliktelse for den norske produsentens andel av rettighetene. Forpliktelsen bortfaller når filmen har hatt premiere.

Før utbetaling av 1. rate, skal Norsk filmfond påse at dokumentasjon som spesifisert ovenfor foreligger og gjennomgå produsentens dokumentasjon på annen finansiering, for å kontrollere at prosjektet er fullfinansiert.

§ 8-3. Forutsetninger for utbetaling av 2. rate

Før utbetaling av 2. rate, skal produsenten forelegge Norsk filmfond følgende dokumentasjon:

1. Kopi av kontrakter med regissør, produksjonsleder, fagsjefer og hovedrolleinnhavere. Produsenten må også fremlegge andre avtaler på anmodning.
2. Bekreftelser på at følgende forsikringsavtaler er inngått:
  - a) «all risk» negativforsikring eller tilsvarende
  - b) ulykkesforsikring for stab og skuespillere
  - c) forsikring av teknisk utstyr og eventuelt dokumentasjon på at utleier er forsikret
  - d) ansvarsforsikring.
3. Oppdatert likviditetsplan og fremdriftsplan.

Kortfilmkonsulenten kan i særskilte tilfelle kreve at produsenten tegner avbruddsforsikring («indemnity-forsikring») for regissør og nøkkelskuespillere.

Før utbetaling av 2. rate, skal Norsk filmfond påse at dokumentasjon som spesifisert ovenfor foreligger og godkjenne oppdatert likviditetsplan og fremdriftsplan.

§ 8-4. Forutsetning for utbetaling av 3. rate

Før utbetaling av 3. rate, skal produsenten forelegge Norsk filmfond arbeidskopi/forredigering m/synkronlyd.

Før utbetaling av 3. rate, skal Norsk filmfond kontrollere materialet som spesifisert ovenfor. Dersom kontrollen avdekker at filmprosjektet ikke er gjennomført i tråd med forutsetningene, kan Norsk filmfond kreve videre bearbeidelse av filmen.

§ 8-5. Forutsetninger for utbetaling av siste rate

Før utbetaling av siste rate, skal produsenten forelegge Norsk filmfond følgende dokumentasjon:

1. Den ferdige filmen
2. Revisorbekreftet sluttregnskap sammenholdt med godkjent kalkyle, samt revisors særattestasjon etter skjema fastsatt av Norsk filmfond, som senest leveres innen fire måneder etter filmens premierevisning. Produsenten plikter å kommentere vesentlige avvik for hver hovedkonto i kalkylen.
3. Pliktavleveringsmateriale, i henhold til lov av 9. juni 1989 nr. 32 om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokumenter § 4, hvorav det ene eksemplaret skal være en master (interpositiv film), eventuelt duplikatnegativ med tilhørende lydbånd og det andre eksemplaret skal være en brukskopi i god stand. Ettersom spesifikasjon av tekniske krav iht. pliktavleveringsloven er under revisjon, kan Norsk filmfond inntil videre spesifisere krav til pliktavleveringsmateriale i tilsagnsbrevet.
4. Annet materiale i henhold til Norsk filmfonds tilsagnsbrev.

Siste rate skal holdes tilbake inntil Norsk filmfond har gjennomgått revisors særattestasjon, kontrollert at dokumentasjon som angitt ovenfor foreligger og at den ferdige filmen er fullført i tråd med forutsetningene.

Kapittel 9 – Sanksjoner

§ 9-1. Sanksjoner

Ved brudd på bestemmelsene i forskriften og/eller dersom tilskuddet ikke er brukt i samsvar med forutsetningene for tilskuddet, kan dette få betydning for tildeling av fremtidige tilskudd til vedkommende produsent.

Ved brudd på forskriften kan Norsk filmfonds styre ilegge følgende sanksjoner:

- a) Stanse utbetaling av tilskudd til angjeldende prosjekt
- b) Stanse utbetaling av tilskudd til produsentens øvrige prosjekter
- c) Kreve hele eller deler av tilskuddet tilbakebetalt
- d) Overta produsentens rettigheter i filmen, jf. § 7-2 og § 8-2.

e) Ilegge produsenten en karantenetid på inntil 3 år, hvor produsenten ikke kan tildeles tilskudd.

Ved vesentlige brudd på forskriften skal Norsk filmfond umiddelbart stanse alle anvisninger av produksjonstilskudd og billettstøtte til angjeldende prosjekt. I påvente av styrets behandling av sanksjonsvedtak kan Norsk filmfonds direktør i særlige tilfeller fatte midlertidig vedtak etter annet ledd, bokstav a og b.

Kapittel 10 – Ikrafttredelse

§ 10–1. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks.

Forskriften gjelder i fem år etter datoen for fastsettelse.

15. feb. Nr. 175 2002

Forskrift om opphevelse av forskrift til gjennomføring av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråds resolusjon nr. 1070 av 16. august 1996 om begrensede sanksjoner mot Sudan.

Fastsatt av Utenriksdepartementet 15. februar 2002 med hjemmel i kgl.res. av 15. november 1996 nr. 1057 § 2. Kunngjort 26. februar 2002.

I

Forskrift av 15. november 1996 nr. 1057 om gjennomføring av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråds resolusjon nr. 1070 av 16. august 1996 om begrensede sanksjoner mot Sudan oppheves i sin helhet.

II

Forskriften trer i kraft straks.

19. feb. Nr. 176 2002

Forskrift om endring i forskrift om kontrolltiltak for restmengder av visse stoffer i animalske næringsmidler, produksjonsdyr og fisk for å sikre helsemessig trygge næringsmidler.

Fastsatt av Landbruksdepartementet, Helsedepartementet og Fiskeridepartementet 19. februar 2002 med hjemmel i lov av 10. januar 1997 nr. 9 om kjøttproduksjon § 4, § 5, § 11, § 17 og § 18, lov av 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. § 1, § 4, § 5 og § 7, lov av 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a. § 2 og § 5, lov av 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. § 1 og § 10 og lov av 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven), jf. EØS-avtalens vedlegg I kap. I pkt. 7.1.1 (direktiv 96/22/EF) og pkt. 7.1.2 (direktiv 96/23/EF). Kunngjort 26. februar 2002.

I

I forskrift av 27. januar 2000 nr. 65 om kontrolltiltak for restmengder av visse stoffer i animalske næringsmidler, produksjonsdyr og fisk for å sikre helsemessig trygge næringsmidler gjøres følgende endring:

§ 14 sjette og nytt sjuende ledd skal lyde:

Dersom det etter prøvetaking påvises tilfelle av ulovlig behandling, skal dyr som er funnet å være positive, straks slaktes, enten på stedet eller i henhold til offisiell veterinærattest ved utpekt slakteri eller destruksjonsanlegg. Dyrene skal deretter destrueres. I tillegg skal det for virksomhetens regning tas prøver av hele dyrepartiet som tilhører den kontrollerte virksomheten, og som kan mistenkes.

Dersom halvdelen eller mer enn halvdelen av prøvene tatt i henhold til paragrafens femte ledd er positive, kan den som er ansvarlig for virksomheten gis valget mellom kontroll av alle dyrene som kan mistenkes på virksomheten, eller avliving av disse dyrene.

II

Endringen trer i kraft straks.

20. feb. Nr. 177 2002

Forskrift om særlige betingelser for import av fiken, hasselnøtter, pistasjnøtter og visse produkter avledet av disse med opprinnelse i eller sendt fra Tyrkia.

Fastsatt av Statens næringsmiddeltilsyn 20. februar 2002 med hjemmel i lov av 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. § 6 første ledd jf. § 4 åttende ledd, jf. kgl.res. av 29. april 1988 nr. 312, jf. EØS-avtalens vedlegg II del XII, jf. beslutning 2002/80/EF. Kunngjort 26. februar 2002.

§ 1. Omfang

Denne forskriften gjelder ved import og frambud av

- fiken og tørket fiken omfattet av tollkode 0804 20 10 eller 0804 20 90
- hasselnøtter (*Corylus sp.*) med eller uten skall, omfattet av tollkode 0802 21 00 eller 0802 22 00

- pistasjnøtter omfattet av tollkode 0802 50 00
- blandinger av nøtter og tørket frukt omfattet av tollkode 0813 50 med innhold av fiken, hasselnøtter eller pistasjnøtter
- hasselnøtter, fiken og pistasjnøtter, tilberedte eller konserverte, omfattet av tollkode 2008 19 med opprinnelse i eller avsendt fra Tyrkia.

§ 2. *Vilkår for import når varepartier omfattet av § 1 kommer direkte fra Tyrkia eller fra et annet land utenfor EØS-området*

Det er forbudt å importere varepartier omfattet av § 1 som kommer direkte fra Tyrkia eller et annet land utenfor EØS-området med mindre vilkårene i denne paragrafen er oppfylt.

Forsendelser av varer omfattet av § 1 bestemt til folkemat skal følges av en rapport om resultatene av offisielle prøver og analyser, og av et helsesertifikat som fastsatt i beslutning 2002/80/EF. Helsesertifikatet kan fås ved henvendelse til Statens næringsmiddeltilsyn.

Rapporten og sertifikatet skal være utfylt, underskrevet og bekreftet av en representant for generaldirektoratet for beskyttelse og kontroll under det tyrkiske departement for landbruk og landdistrikter.

Hver forsendelse skal identifiseres ved en kode som skal samsvare med koden på den rapporten og det helsesertifikatet som følger forsendelsen.

Forsendelser av varepartier som omfattes av § 1 skal føres inn i landet og importkontrolleres ved næringsmiddeltilsynet i Oslo.

§ 3. *Krav til importkontroll*

Ved importkontroll som nevnt i § 2 femte ledd skal det foretas dokumentkontroll for å sikre at varepartiene oppfyller kravene til helsesertifikat og prøveresultater som omtalt i § 2 andre ledd. Det skal også tas ut prøver av slike varepartier for aflatoksin B1 og total aflatoksin.

Forsendelsene kan ikke frigis før resultatene av undersøkelsene i første ledd foreligger.

§ 4. *Vilkår for import når varepartier omfattet av § 1 først er importert til et annet EØS-land*

Varepartier omfattet av § 1 som importeres fra et EØS-land, skal være importert til EØS-området etter regler tilsvarende denne forskrifts § 2, jf. beslutning 2002/80/EF. Det er forbudt å importere eller fremby peanøtter som er importert til EØS-området i strid med slike regler.

§ 5. *Ikrafttredelse*

Denne forskrift trer i kraft straks, og gjelder inntil videre.

20. feb. Nr. 178 2002

Forskrift om særlige betingelser for import av peanøtter og visse avledete produkter med opprinnelse i eller avsendt fra Kina.

Fastsatt av Statens næringsmiddeltilsyn 20. februar 2002 med hjemmel i lov av 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. § 6 første ledd, jf. § 4 åttende ledd, jf. kgl.res 29. april 1988 nr. 312, jf. EØS-avtalens vedlegg II del XII (beslutning 2002/79/EF). Kunngjort 26. februar 2002.

§ 1. *Omfang*

Denne forskriften gjelder for import og frambud av

- peanøtter omfattet av tollkode 1202 10 90 eller 1202 20 00
- peanøtter omfattet av tollkode 2008 11 94 eller 2008 11 98
- røstede peanøtter omfattet av tollkoder 2008 11 92 eller 2008 11 96

med opprinnelse i eller sendt fra Kina.

§ 2. *Vilkår for import når peanøttene kommer direkte fra Kina eller fra et annet land utenfor EØS-området*

Det er forbudt å importere peanøtter som kommer direkte fra Kina eller fra et annet land utenfor EØS-området med mindre vilkårene i denne paragrafen er oppfylt.

Forsendelser av peanøtter omfattet av § 1 bestemt til folkemat skal følges av en rapport om resultatene av offentlig prøvetaking og analyse og av et helsesertifikat som fastsatt i beslutning 2002/79/EF. Helsesertifikatet kan fås ved henvendelse til Statens næringsmiddeltilsyn.

Rapporten og sertifikatet skal være utfylt, undertegnet og bekreftet av en representant for den sentrale myndighet for innførsels- og utførselskontroll og karantene i Folkerepublikken Kina.

Hver forsendelse skal identifiseres ved en kode som skal samsvare med koden på den rapporten og det sertifikatet som følger forsendelsen.

Forsendelser av peanøtter som omfattes av § 1 skal føres inn i landet og importkontrolleres ved næringsmiddeltilsynet i Oslo.

§ 3. *Krav til importkontroll*

Ved importkontroll som nevnt i § 2 femte ledd skal det foretas dokumentkontroll for å sikre at importerte peanøtter med opprinnelse i eller sendt fra Kina oppfyller kravene til helsesertifikat og prøveresultater som omtalt i § 2 andre ledd. Det skal også tas ut prøver av slike forsendelser for aflatoksin B1 og total aflatoksin.

Forsendelsene skal ikke frigis før resultatene av undersøkelsene i første ledd foreligger.

§ 4. *Vilkår for import når peanøtter med opprinnelse i Kina først er importert til et annet EØS-land*

Peanøtter med opprinnelse i Kina, som importeres fra et EØS-land, skal være importert til EØS-området etter regler tilsvarende denne forskrifts § 2, jf. beslutning 2002/79/EF. Det er forbudt å importere eller framby peanøtter som er importert til EØS-området i strid med slike regler.

§ 5. *Ikrafttredelse*

Denne forskriften trer i kraft straks og gjelder inntil videre.

21. feb. Nr. 179 2002

Forskrift om endring i forskrift til gjennomføring av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråds resolusjon nr. 788 av 19. november 1992 om våpenembargo mot Liberia.

Fastsatt av Utenriksdepartementet 21. februar 2002 med hjemmel i kgl.res. av 27. november 1992 nr. 879 § 2. Kunngjort 26. februar 2002.

I

I forskrift av 27. november 1992 nr. 879 om gjennomføring av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråds resolusjon nr. 788 av 19. november 1992 om våpenembargo mot Liberia gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om begrensede sanksjoner mot Liberia

§ 1 skal lyde:

1. Det er forbudt for norske rettssubjekter og for enhver som befinner seg på norsk territorium å selge eller forsyne våpen og tilknyttet materiell av enhver art, herunder ammunisjon, militære kjøretøyer og annet militært eller paramilitært utstyr samt reservedeler til slikt materiell og utstyr, til Liberia. Forbudet gjelder også ved bruk av norskregistrert skip eller luftfartøy.
2. Det er forbudt for norske rettssubjekter og for enhver som befinner seg på norsk territorium å gi teknisk trening eller bistand i forbindelse med anskaffelse, fremstilling, vedlikehold eller bruk av våpen, materiell og utstyr nevnt i nr. 1.
3. Unntatt fra forbudet i nr. 1 og nr. 2 er ikke-dødelig militært utstyr kun ment for humanitært eller beskyttende bruk.

Ny § 2 skal lyde:

Det er forbudt å innføre til Norge, direkte eller indirekte, rådiamanter fra Liberia. Forbudet gjelder uavhengig av hvorvidt rådiamantene har sin opprinnelse i Liberia.

Nåværende § 2 blir ny § 4.

§ 3 skal lyde:

1. Det er forbudt for ledende medlemmer av Liberias regjering og militære styrker og deres ektefeller, samt andre personer som har gitt økonomisk eller militær støtte til opprørsgrupper i Liberias naboland, å reise inn i, eller i transitt gjennom Norge. Sikkerhetsrådets sanksjonskomité for Liberia har utarbeidet en liste hvor de personene som omfattes av reiserestriksjonene er nærmere angitt.¹ Forbudet gjelder ikke i forhold til innreise til Norge for norske statsborgere.
2. Forbudet i nr. 1 gjelder ikke transitt gjennom Norge for representanter av Liberias regjering på vei til FNs hovedkvarter i New York i offisielt FN-ærend, eller deltakelse i offisielle møter i «The Mano River Union», ECOWAS eller Organisasjonen for afrikansk enhet (OAU).
3. Det kan gjøres unntak fra forbudet i nr. 1 i de tilfeller Sikkerhetsrådets sanksjonskomité for Liberia finner at dette er nødvendig.

¹ Listen over personer som omfattes av reiserestriksjonene kan finnes på FNs hjemmeside <http://www.un.org/Docs/sc/committees/Liberia2/TravelBanB.htm>

Ny § 5 skal lyde:

Denne forskrift trer i kraft straks.

II

Endringene trer i kraft straks.

22. feb. Nr. 180 2002**Forskrift om endring i forskrift om endring i forskrift til inkassoloven m.m. (inkassoforskriften).**

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. 22. februar 2002 med hjemmel i lov av 13. mai 1988 nr. 26 om inkassovirksomhet og annen inndrivning av forfalte pengekrav (inkassoloven) § 19 og § 20. Fremmet av Justis- og politidepartementet. Kunngjort 26. februar 2002.

I

I forskrift av 1. februar 2002 nr. 97 om endring i forskrift til inkassoloven m.m. (inkassoforskriften) gjøres følgende endringer:

Romertall I endringen av § 1–4 annet ledd siste rad i tabellen skal lyde:
for krav over kr   500.000   12,5   ganger inkassosatsen

Romertall I endringen av § 1–4 annet ledd siste punktum oppheves.

Romertall I endringen av § 2–2 siste rad i tabellen i første ledd skal lyde:
for krav over kr   500.000   12,5   ganger inkassosatsen

Romertall I endringen av § 2–3 første ledd siste rad i tabellen skal lyde:
for krav over kr   500.000   25   ganger inkassosatsen

Romertall II nye annet og tredje punktum skal lyde:

Endringene gjelder likevel bare ved inndrivning av krav som forfaller 1. mars 2002 eller senere. For tidligere forfalte krav beregnes satsene etter inkassoforskriften kapittel 1 og 2 på grunnlag av de reglene og det rettsgebyret som gjaldt per 1. januar 2002.

II

Endringene trer i kraft straks.

22. feb. Nr. 181 2002**Delvis ikrafttredelse av lov av 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven).**

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. 22. februar 2002 med hjemmel i lov av 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) § 60 og del VII. Fremmet av Justis- og politidepartementet. Kunngjort 26. februar 2002.

Lov av 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) med unntak av lovens § 10 første ledd bokstav c trer i kraft 1. mars 2002. § 10 første ledd bokstav c om overgangsbolig trer ikraft fra det tidspunkt departementet bestemmer.

22. feb. Nr. 182 2002**Delegering av myndighet til Justis- og politidepartementet etter straffegjennomføringsloven § 5 fjerde ledd.**

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. 22. februar 2002 med hjemmel i lov av 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) § 5 fjerde ledd. Fremmet av Justis- og politidepartementet. Kunngjort 26. februar 2002.

Kongens myndighet etter lov av 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) § 5 fjerde ledd til å gi nærmere regler om kriminalomsorgens virksomhet, organisering og gjennomføringen av fengselsstraff, strafferettslige særreaksjoner, varetekt, samfunnsstraff og andre reaksjoner når det er særskilt bestemt i lov, delegeres til Justis- og politidepartementet.

22. feb. Nr. 183 2002**Forskrift til lov om straffegjennomføring.**

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. 22. februar 2002 med hjemmel i lov av 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) § 5. Fremmet av Justis- og politidepartementet. Kunngjort 26. februar 2002.

Kapittel 1. Forskriftens anvendelsesområde og generelle prinsipper for straffegjennomføring

§ 1-1. *Forskriftens anvendelsesområde*

Forskriften gjelder for fengselsstraff, varetekt og samfunnsstraff. For strafferettslige særreaksjoner gjelder forskriften så langt den passer med forskrift om gjennomføring av forvaring. For overgangsboliger gjelder forskriften med utfyllende retningslinjer gitt av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning.

§ 1-2. *Formål*

Så langt det er forenlig med hensynet til samfunnets sikkerhet og den alminnelige rettsoppfatning, skal forholdene legges til rette for at den straffedømte gis mulighet til å endre livsførsel og hindre tilbakefall.

Varetektsinnsatte og andre som ikke kan delta i fellesskap skal prioriteres med hensyn til aktiviteter og samvær med tilsatte med sikte på å redusere skadevirkningene av isolasjon.

§ 1-3. *Barn*

Ved avgjørelser som gjelder domfelte eller innsatte som har omsorg for eller regelmessig samvær med sine barn, skal det tas særlig hensyn til hva som er til barnets beste. Barnet har rett til å uttale seg om saker som direkte angår dem.

§ 1-4. *Aktivitetsplikt*

Aktivitetsplikten gjelder for domfelte som gjennomfører straff eller strafferettslig særreaksjon. Varetektsinnsatte har ikke aktivitetsplikt, men skal gis tilbud om aktiviteter så langt det passer med varetektskjennelsen og påtalemyndighetens bestemmelser. Aktivitetene skal søkes lagt til rette etter den innsattes forutsetninger.

Kapittel 2. Administrative bestemmelser

§ 2-1. *Delegering av avgjørelsesmyndighet*

Det delegeres myndighet til lokalt nivå til å avslå søknader etter straffegjennomføringsloven § 12 til § 16, § 20, § 33, § 35 og § 42 for domfelte som er dømt til fengselsstraff i mer enn ti år eller som er dømt til sikring eller forvaring.

Det delegeres myndighet til lokalt nivå til å innvilge søknad om permisjon fra domfelte som er dømt til fengselsstraff i mer enn ti år når regionalt nivå eller Kriminalomsorgens sentrale forvaltning tidligere har innvilget ordinær permisjon og den har vært gjennomført uten svikt.

Det delegeres myndighet til lokalt nivå til å innvilge søknader etter straffegjennomføringsloven § 12, § 13, § 20, § 33 og § 35 fra domfelte som er dømt til fengselsstraff i mer enn ti år, men som ikke er idømt sikring eller forvaring og som etter beslutning av regionalt nivå eller Kriminalomsorgens sentrale forvaltning er overført til fengsel med lavere sikkerhetsnivå.

§ 2-2. *Krav til tilsatte i fengsler*

For å bli fast tilsatt som fengselsbetjent kreves det at den tilsatte har gjennomgått og bestått Fengselsskolen. Regionalt nivå kan dispensere fra dette kravet i særlige tilfeller. Kriminalomsorgens sentrale forvaltning kan gi nærmere regler om opptak av aspiranter til Fengselsskolen og innholdet i opplæringen.

§ 2-3. *Tilsynsråd*

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning oppnevner tilsynsrådets leder, nestleder og minst to medlemmer med varamedlemmer. Oppnevningen gjelder for to år.

Tilsynsrådets medlemmer har rett til å snakke med domfelte og innsatte dersom de domfelte eller innsatte selv ønsker det og uten at tilsatte er til stede.

Tilsynsrådets medlemmer har rett til å delta på møter om domfelte og innsatte og kan kreve innsyn i saksdokumentene hvis vedkommende domfelt eller innsatt samtykker.

Kapittel 3. Fengselsstraff og strafferettslige særreaksjoner

§ 3-1. *Utsettelse av gjennomføring av straff*

Domfelte som fyller vilkårene for utsettelse av gjennomføring av straff etter straffeprosessloven § 459, jf. påtaleinstruksen § 29-4, skal ikke mottas til straffegjennomføring.

§ 3-2. *Straffetidens lengde*

I forbindelse med at straffegjennomføring påbegynnes skal det foretas beregning av tidspunkt for endt straffetid, eventuelt også av dato for forventet prøveløslatelse. Domfelte skal samtidig informeres om at prøveløslatelse kan nektes dersom prøveløslatelse anses utilrådelig. Skal domfelte gjennomføre flere straffer, legges den samlede straffetid til grunn for beregningen og straffene gjennomføres i sammenheng.

Det skal gjøres fradrag for eventuell utholdt varetektsfengsling i henhold til straffeloven § 60 og straffeprosessloven § 460. Fradrag gjøres også for transporttid.

Subsidiær frihetsstraff etter straff i form av bot, skal alltid utholdes uavkortet.

§ 3-3. *Endringer i beregnet straffetid*

I straffetiden inngår ikke den tid

- a) domfelte har vært innvilget avbrudd i straffegjennomføringen i medhold av lov om gjennomføring av straff § 35
- b) domfelte har vært fraværende i forbindelse med rømning, unnvikelse eller uteblivelse etter innvilget lovlig fravær fra straffegjennomføring
- c) straffegjennomføringen avbrytes ved at domfelte overføres til varetektsfengsling i annen sak eller til annen strafferettslig reaksjon enn den han er undergitt.

Ved fravær som nevnt i første ledd skal det foretas omberegning av tidspunktet for endt straffegjennomføring, eventuelt prøveløslatelse. Domfelte skal underrettes om de korrigerede tidspunkter.

§ 3–4. Innsettelse i fengsel

Domfelte i frihet som er idømt straff av fengsel i 2 år eller mindre og som ellers fyller vilkårene for direkte innsettelse i fengsel med lavere sikkerhetsnivå, kan likevel settes inn i fengsel med høyt sikkerhetsnivå dersom dette er nødvendig som følge av bygnings- eller bemanningsmessige forhold eller plassmangel.

Selv om hensynet til sikkerheten ikke er til hinder for det, skal innsettelse i fengsel med lavere sikkerhetsnivå ikke besluttes dersom allmennpreventive hensyn eller hensynet til den alminnelige rettsoppfatning taler mot det.

Domfelte skal ved innsettelsen gjøres kjent med adgangen til å søke om overføring til straffegjennomføring i hjemlandet etter den europeiske konvensjonen av 21. mars 1983 nr. 1 om overføring av domfelte, jf. lov om overføring av domfelte av 20. juli 1991 nr. 67, eller adgangen til overføring til et av de nordiske land i medhold av lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. av 15. november 1963.

§ 3–5. Gjennomføring av straff i institusjon

Gjennomføring av straff skal som hovedregel være påbegynt i fengsel før overføring til straffegjennomføring i institusjon finner sted. Domfelte kan unntaksvis gis adgang til å gjennomføre hele straffen i institusjon dersom særlige og tungtveiende grunner tilsier det.

Opphold i institusjon skal normalt ikke strekke seg utover 12 måneder. Innvilgelse av søknad om dispensasjon fra denne regelen kan gis av nærmeste overordnede nivå dersom særlige og tungtveiende grunner tilsier det.

§ 3–6. Gjennomføring av straff i sykehus

Domfelte som blir syk i løpet av straffegjennomføringen kan søkes innlagt i somatisk sykehus eller institusjon under det psykiske helsevernet dersom lege finner det nødvendig.

Dersom domfelte selv har påført seg eller simulert skaden eller sykdommen for å avbryte eller unndra seg opphold i fengsel, og det anses urimelig at straffetiden løper, regnes ikke sykehusoppholdet som straffegjennomføring.

§ 3–7. Overføring mellom gjennomføringsformer

Bygnings- og bemanningsmessige forhold eller plassmangel kan unntaksvis begrunne overføring til et mer restriktivt fengsel enn det som sikkerhetsmessige hensyn tilsier.

§ 3–8. Gjennomføring av straff utenfor fengsel. Oppmøteplikt

I tillegg til grunnvilkårene i straffegjennomføringsloven § 16 annet ledd og eventuelle vilkår etter straffegjennomføringsloven § 16 tredje ledd, skal domfelte pålegges å møte for kriminalomsorgen eller annen offentlig myndighet, person eller organisasjon som kriminalomsorgen anviser minimum én gang pr. uke.

§ 3–9. Kontroll med fellesskapet

Fellesskapet i fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal være under stadig tilsyn og kontroll.

I fengsel med lavere sikkerhetsnivå og overgangsbolig bestemmes tilsynet ut fra de forhold som foreligger, herunder bygnings- og bemanningsmessige forhold og sammensetningen av innsatte.

De innsatte skal ved oppslag eller på annen måte gjøres kjent med at fellesrom, korridorer og andre områder hvor de befinner seg, kan bli gjenstand for overvåkning ved bruk av teknisk overvåkningsutstyr, herunder lytteanlegg og bruk av kamera- og TV-overvåkning.

§ 3–10. Bevegelsesfrihet

Innsatte i fengsel med høyt sikkerhetsnivå må ikke tillates å gå fritt omkring i fengselets bygninger eller områder for øvrig. I fengsler med lavere sikkerhetsnivå og overgangsboliger skal bestemmelsen praktiseres i samsvar med det sikkerhetsnivå som er i fengselet.

§ 3–11. Orden og disiplin. Tvangsmidler

Lokalt nivå kan gi utfyllende bestemmelser om ro, orden og disiplin i fengselet. De innsatte skal rette seg etter gjeldende bestemmelser og etterkomme pålegg og avgjørelser gitt av tilsatte i kriminalomsorgen.

Overfor innsatte som ikke retter seg etter bestemmelser om ro, orden og disiplin, kan tilsatte bruke fysisk makt når dette er nødvendig og forsvarlig og mindre inngripende tiltak forges har vært forsøkt eller vil fremstå som utilstrekkelig.

Når det gjelder bruk av tvangsmidler og vilkårene for bruk av slike midler, vises det til straffegjennomføringsloven § 38. Tvangsmidler skal være godkjent av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning før de tas i bruk.

§ 3–12. Aktivitetstilbud: forhold til aktivitetsplikten. Endring av innhold

Arbeid, opplæring, program eller andre tiltak er likestilt og fyller kravene til aktivitetsplikten. Det kan ikke pålegges den innsatte å delta i opplæring, programmer og andre tiltak som behandling og lignende mot vedkommendes vilje. Arbeid kan pålegges dersom innsatte ikke ønsker å delta i slike tiltak.

Innholdet i aktiviteten kan endres når det fremstår som nødvendig av hensyn til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av straffen eller hvis bemanningsmessige forhold tilsier det. Innholdet kan til enhver tid endres i samarbeid med den innsatte.

For bruk av datautstyr i undervisning og arbeid gjelder reglene i forskriften § 3–20 tilsvarende.

§ 3–13. Dagpenger

Inntekten av det arbeid som utføres i fengslene tilfaller staten. Deltakelse i arbeid, programvirksomhet, opplæring og andre tiltak innenfor aktivitetsplikten godtgjøres likt. Kriminalomsorgens sentrale forvaltning regulerer årlig dagpengenes størrelse og fastsetter nærmere vilkår.

Den innsatte skal underrettes om hva han får i dagpenger. Ved utgangen av hver måned skal vedkommende gjøres kjent med hvor mye som står inne på hans konto.

Innsatte kan trekkes i dagpenger ved ureglementert fravær og for dårlig arbeidsinnsats. Innsatte som uteblir fra eller nekter å ta del i den aktiviteten de er satt til, skal ikke gis dagpenger.

Innsatte som av hensyn til helbredstilstand eller arbeidsevne skjønnes uegnet til beskjeftigelse innen fengselets ordinære virksomhet, skal tilstås et mindre beløp i stønadpenger etter satser som bestemmes av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, jf. første ledd.

Tilsvarende beløp kan tilstås domfelte som isolerer seg frivillig og varetaktsinnsatte som ikke vil arbeide.

På bevegelige helligdager som faller på normale virkedager skal alle innsatte som ikke deltar i ordinært arbeid eller som nekter å delta i den aktiviteten de er satt til, godtgjøres etter satsen for stønadpenger. Tilsvarende gjelder ved fritak fra aktivitetsplikten på særskilte og klart dokumenterte helligdager der dette på forhånd er avklart med lokalt nivå.

Domfelte som gjennomfører straff i institusjon eller sykehus etter straffegjennomføringsloven § 12 og § 13 skal i alminnelighet tilstås dagpenger etter sats for stønadpenger. Det er en forutsetning for utbetalingen at den domfelte ikke mottar dagpenger eller lignende godtgjøring fra den institusjonen som vedkommende er overført til. Dersom den domfelte er trygdet bortfaller dagpengene ved overføring etter straffegjennomføringsloven § 12 og § 13, jf. folketrygdloven § 3–27 og § 3–28.

Domfelte som gjennomfører straff utenfor fengsel etter straffegjennomføringsloven § 16 skal ikke tilstås dagpenger.

§ 3–14. Frigang

Frigang kan først påbegynnes etter en sammenhengende frihetsberøvelse på minst 4 måneder. Domfelte må i tillegg ha gjennomført minst 1/3 av straffetiden.

Frigang skal som hovedregel ikke tilstås for et lengre tidsrom enn 1 år. Frigang til undervisning kan likevel tilstås i inntil 2 år dersom undervisningen er ledd i en samlet utdanningsplan.

Bestemmelsene ovenfor kan fravikes når særlige og tungtveiende grunner foreligger. Innvilgelse av søknad om dispensasjon kan gis av nærmeste overordnede nivå.

Frigang til egen eller nære pårørendes virksomhet innvilges ikke. Det samme gjelder frigang til selskaper hvor domfelte har eller har hatt betydelige eierinteresser eller viktige verv.

Samtidig med at frigang iverksettes skal domfelte gjøres uttrykkelig oppmerksom på bestemmelsene om kontroll med frigang.

§ 3–15. Arbeidsavtale ved frigang. Arbeidslønn

Ved frigang til arbeid skal kriminalomsorgen påse at det blir inngått arbeidsavtale mellom domfelte og arbeidsgiver.

§ 3–16. Helseundersøkelse og behandling av innsatte

Hvis den innsatte ber om det, skal tilsatte formidle kontakt med helsetjenesten. Tilsatte skal også av eget tiltak formidle kontakt med helsetjenesten hvis det er noe som tyder på at den innsatte er syk. Hvis innsatte er under 18 år, skal tilsatte formidle kontakt med helsetjenesten så snart som mulig etter innsettelsen.

Helsetjenesten skal yte sine tjenester i samsvar med de sikkerhetsmessige behov som finnes i et fengsel. Særlig er dette viktig i forbindelse med utdeling og oppbevaring av legemidler.

§ 3–17. Bistand fra tilsatte ved bruk av legemidler

Fengselets tilsatte kan bistå ved medisintildeling hvis praktiske hensyn nødvendiggjør dette. Hvis tilsatte skal bistå, må kommunelegen ha godkjent ordningen, og tjenestemennene skal ha mottatt nødvendig opplæring. Denne opplæringen skal gis av helsemyndighetene. Reseptbelagte medikamenter skal være dosert av helsetjenesten for tilsatte forestår en utdeling.

§ 3–18. Reportasje og intervju

I forbindelse med reportasje fra et fengsel kan det fastsettes vilkår om

- at det ikke uten samtykke fra vedkommende innsatt offentliggjøres opplysninger om innsatte i tekst eller bilde

- at det ikke tas fotografi av tilsatt uten at det klart fremgår av billedteksten at vedkommende tjenestegjør i fengselet. Tilsatte i fengsel kan nekte å bli fotografert og få sitt navn offentliggjort
- at en tilsatt skal følge reporteren rundt på fengselsområdet under reporterens opphold. Vilåret settes i fengsel med høyt sikkerhetsnivå og i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå
- at reporteren ikke henvender seg til innsatte uten at vedkommende har gitt uttrykkelig tillatelse
- at tillatelsen begrenses til bestemte områder eller lokaler i fengselet.

Andre vilkår kan fastsettes dersom det anses nødvendig for å sikre ro, orden og sikkerhet i fengselet.

§ 3–19. *Private eiendeler. Bruk av private midler*

Lokalt nivå gir nærmere bestemmelser om hvilke gjenstander og hvor mange gjenstander som tillates tatt med på rommet. Tilsvarende gjelder gjenstander som innsatte ønsker oppbevart på fengselsområdet. Overdragelse mellom innsatte innbyrdes er ikke tillatt uten forhåndssamtykke.

Innsatte kan i begrenset omfang få skaffe seg nærmere bestemte næringsmidler. Anskaffelser skjer for mottatte dagpenger.

Innsatte har ikke adgang til å bruke private midler til eget behov i fengselet, med mindre lokalt nivå gir særskilt tillatelse til det.

Det er ikke tillatt for innsatte å ha symboler eller effekter som er egnet til å skape frykt hos andre innsatte eller ringeakt for dem eller som på annen måte er uheldig for miljøet i fengselet.

§ 3–20. *Datautstyr og lignende*

Datautstyr og lignende kan bare benyttes av innsatte til arbeid, undervisning eller andre tiltak når det finnes formålstjenlig ut fra lokale forhold og når det finnes sikkerhetsmessig ubetenkelig. De samme regler gjelder for bruk av privat datautstyr og lignende.

I fengsler med høyt sikkerhetsnivå kan det bare gis tillatelse til bruk av privat datautstyr og lignende i helt spesielle opplærings situasjoner der det er dokumentert ekstraordinære behov.

Innsatte skal som hovedregel ikke kunne disponere datautstyr o.l. som er koblet til eksternt datanettverk, eksternt datautstyr eller lignende. Dette kan bare skje dersom det er særlig grunn til det og når det finnes sikkerhetsmessig ubetenkelig. Bruk av slikt utstyr forutsetter at reglene for brevkontroll følges.

Programvare og øvrig innhold må ikke i skrift, bilde, film eller lyd være av en slik art at det kan ha uheldig påvirkning på innsatte selv, andre innsatte eller miljøet i fengselet som helhet.

Alt utstyr, tilbehør og innhold kan gjennomgås og kontrolleres. Utstyret skal, om mulig, plomberes. Før tillatelse gis til å ha privat utstyr tilgjengelig, må det innhentes skriftlig samtykke fra innsatte om at kontroll når som helst kan finne sted på dennes bekostning.

Regler om elektronisk postsending fremgår av forskriften § 3–27.

§ 3–21. *Rusmidler*

Det er forbudt for innsatte å bruke enhver form for alkohol, narkotika eller andre rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet. Lokalt nivå gir nærmere bestemmelser om hvor tobakksrøyking er tillatt.

§ 3–22. *Klær, sengetøy, toalettartikler, med mer*

Oppholdsrom og innsattes rom skal ha tilfredsstillende utstyr og inventar, og holdes i ordentlig stand. Innsatte skal behandle fengselets inventar og utstyr med forsiktighet og ikke påføre det skade. Innsatte skal holde sitt rom rent og i orden etter nærmere bestemmelser gitt av lokalt nivå.

Innsatte kan ha private klær og sko etter nærmere bestemmelser gitt av lokalt nivå. Privat sengetøy og håndklær tillates normalt ikke. De innsatte skal ved behov få utdelt de nødvendige toalettartikler.

§ 3–23. *Kosthold. Innkjøp*

Kostholdet i fengselet skal være i overensstemmelse med gjeldende regler for dette. Bruk og oppbevaring av kosttilskudd er ikke tillatt, unntatt når kosttilskudd forordnes av lege av medisinske årsaker. Forbudet gjelder ikke ordinært vitamintilskudd som utdeles i forbindelse med måltider.

Innsatte skal ha adgang til å kjøpe nærings- og nytelsesmidler og toalettartikler minst én gang pr. uke.

§ 3–24. *Undersøkelse av personer og gjenstander*

Med hjemmel i straffegjennomføringsloven § 27 kan en person holdes tilbake av tilsatte i inntil 4 timer i påvente av at politiet ankommer fengselet.

§ 3–25. *Undersøkelse av innsatte, rom og eiendeler*

For å forebygge eller kartlegge uorden eller straffbare handlinger kan det foretas undersøkelse av innsattes person, rom og eiendeler.

Innsatte skal ikke tillates å ha ting hos seg som kan anses betenkelig av hensyn til uorden eller fare for straffbare handlinger.

Undersøkelse trenger ikke varsles på forhånd. Innsatte skal informeres om eventuelle skader som følge av undersøkelsen.

Undersøkelser kan foretas på fengselets område, også utenfor mur eller gjerde. Dette gjelder også overgangsbolig med tilhørende område som disponeres av overgangsboligen.

Undersøkelse kan foretas ved ankomst, til enhver tid under straffegjennomføringen og før og etter utganger. Undersøkelse av innsattes person eller eiendeler kan ved ankomst og før og etter utganger bare unnlates dersom sikkerhetsmessige grunner åpenbart ikke taler mot det. Innsatte som er løslatt, men som befinner seg på fengselets område og personer som ennå ikke har påbegynt straffegjennomføringen, men som oppholder seg på fengselets område, kan undersøkes.

I forbindelse med undersøkelse plikter innsatte å rette seg etter de pålegg som gis og skal forholde seg rolig.

Innsatte skal ikke være til stede ved undersøkelse av rom eller fellesareal uten at dette er pålagt eller tillatt av tilsatte i det enkelte tilfelle. Innsatte kan nektes å være til stede ved undersøkelse av gjenstander.

Gjenstander eller stoff som blir påvist eller funnet kan holdes tilbake for nærmere undersøkelse eller overlates politiet.

Ett eller flere kontrolltiltak kan brukes i kombinasjon.

§ 3–26. *Undersøkelser for å avdekke bruk av rusmidler, med videre*

Gjennomføring av urinprøver skal skje etter én av følgende fremgangsmåter:

- prøven avgis under tilsyn, eller
- prøven kan avgis uten de tilsattes tilsyn dersom den innsatte på forhånd har tatt av seg alt tøy. Prøve kan deretter avgis i et egnet «nakent» rom, uten vannforsyning.

Spørsmålet om eneromsplassering med spesialtoalett skal forelegges for regionalt nivå dersom det anses nødvendig å opprettholde tiltaket utover 3 dager.

§ 3–27. *Elektronisk postsending*

Innsatte kan unntaksvis gis tillatelse til å bruke og disponere datautstyr og annet elektronisk utstyr for å kommunisere med personer og tilsvarende utstyr utenfor fengselet dersom fengselet kan kontrollere slike sendinger etter de regler som gjelder for kontroll av brev, og dette kan gjøres uten ekstra omkostninger. Alt utstyr og tilbehør skal kunne kontrolleres av fengselets tilsatte.

Sendinger skal kunne kontrolleres ved at de i sin helhet gjennomleses, høres eller ses før de sendes ut av fengselet, eller før den innsatte mottar dem. Også sendinger den innsatte allerede har mottatt, kan kontrolleres.

Elektronisk kommunikasjon til og fra oppnevnt forsvarer, diplomater og andre bestemte personer skal behandles som øvrige postsendinger. Sendingens innhold skal ikke gjennomleses, ses eller høres, men det skal være mulig å kontrollere hvem avsender eller mottaker er.

§ 3–28. *Besøk*

Innsatte kan som hovedregel selv velge hvilke personer vedkommende ønsker besøk av. Innsatte kan ved innkommst føre opp inntil 4 personer som han ønsker besøk av. Disse personene kan senere byttes ut med andre.

Den besøkende kan ikke ta med seg eller levere gjenstander til innsatte under besøket med mindre det er gitt særskilt tillatelse til det.

§ 3–29. *Telefonsamtaler*

Innsatte kan selv velge hvilke personer vedkommende ønsker å telefonere med, og fengselet kan ikke begrense personkretsen med unntak av adgangen til å nekte innsatte å telefonere.

I fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal innsatte gis adgang til å føre én eller flere telefonsamtaler av til sammen inntil 20 minutters varighet pr. uke, dersom kapasitetsmessige forhold ikke er til hinder for det. I fengsel med lavere sikkerhetsnivå og overgangsboliger gjelder ikke denne tidsbegrensningen.

Lokalt nivå kan innvilge utvidet telefontid dersom det foreligger særlige grunner og kapasitetsmessige forhold ikke er til hinder for det.

Utgifter som påløper ved telefonsamtaler skal den innsatte som hovedregel dekke selv av de dagpenger fengselet utbetaler. Nødvendige samtaler med offentlig oppnevnt forsvarer, vedkommende innsattes diplomatiske eller konsulære representant eller innsattes pårørende, kan dekkes av egne midler. I tilfelle hvor innsatte ikke har private midler skal fengselet dekke slike nødvendige utgifter. Fengselet skal på rimeligste måte dekke utgifter til varetektsinnsattes nødvendige samtaler med sin forsvarer. Det kan pålegges å ringe til fast installert telefon.

§ 3–30. *Permisjon. Permisjonstid. Utgifter ved permisjon. Permisjon til utlandet*

Permisjon kan innvilges i form av ordinær permisjon, velferdspermisjon og korttidspermisjon av noen timers varighet.

Domfelte kan i tillegg til korttidspermisjon innvilges et ordinært samlet permisjonsfravær i året (permisjonskvote) på inntil 18 døgn, med tillegg av nødvendig reisetid. Etter nærmere retningslinjer fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning kan domfelte i særlige tilfeller innvilges en årlig permisjonskvote på inntil 30 døgn. Permisjonskvoten løper fra første ordinære permisjon gjennomføres. I overgangsbolig gjelder egne bestemmelser om permisjonskvote.

Utgifter i forbindelse med permisjon skal som hovedregel dekkes av private midler. Fengselet kan yte bidrag til reiseutgiftene til og fra permisjonsstedet ved særlige behov. Det samme gjelder utgifter til nødvendig kost og losji under reisen.

Permisjon til utlandet skal som hovedregel ikke innvilges.

Ordinær permisjon og korttidspermisjon kan gjennomføres etter en sammenhengende frihetsberøvelse frem til permisjonstidspunktet på minst 4 måneder. Domfelte må i tillegg ha utholdt minst 1/3 av straffetiden. Domfelte med

lengre straffetid enn fengsel i 12 år kan innvilges ordinær permisjon etter 4 års sammenhengende straffegjennomføring (permisjonstid).

Velferdspolispermisjon kan innvilges på et hvert tidspunkt under straffegjennomføringen før permisjonstid er oppnådd.

§ 3–31. *Unntak fra de alminnelige vilkår for permisjon*

Dersom det foreligger særlige og tungtveiende grunner, kan domfelte unntaksvis innvilges permisjonstid på et tidligere tidspunkt enn etter bestemmelsene i § 3–30 (fremskutt permisjonstid). Dersom det foreligger særlige og tungtveiende grunner kan domfelte unntaksvis innvilges flere døgn permisjon pr. år enn det som følger av § 3–30 (utvidet permisjonskvote).

§ 3–32. *Fremstilling*

Innsatte kan ved behov fremstilles dersom ikke sikkerhetsmessige eller kapasitetsmessige hensyn taler mot.

§ 3–33. *Straffavbrudd*

Avbrudd innvilges bare dersom det etter en konkret helhetsvurdering anses som sikkerhetsmessig forsvarlig.

Avbrudd gis i en bestemt periode av inntil 4 uker, og kan senere forlenges én gang med inntil 4 uker. Innvilgelse av søknad om ytterligere forlengelse kan gis av nærmeste overordnede nivå. I særlige unntakstilfeller kan overordnet nivå innvilge avbrudd for en ubestemt periode.

Ved avbrudd får bestemmelsene om løslatelse anvendelse så langt de passer.

§ 3–34. *Vilkår ved permisjon og straffavbrudd. Brudd på vilkår*

Det kan etter en konkret vurdering settes egnede vilkår utover de som er oppregnet i straffegjennomføringsloven § 36 dersom det fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av permisjonen eller straffavbruddet.

Ved brudd på vilkår eller forutsetninger for permisjonen eller avbruddet før permisjonstiden eller avbruddstiden er ute, kan permisjonstillatelsen trekkes tilbake for den gjenstående del av permisjonen eller avbruddet. Domfelte kan pålegges å vende tilbake til fengselet.

§ 3–35. *Utelukkelse fra fellesskapet som forebyggende tiltak*

Utelukkelse etter straffegjennomføringsloven § 37 kommer til fradrag i en eventuelt etterfølgende reaksjon etter straffegjennomføringsloven § 40 annet ledd bokstav c – e.

Skadelige følger av utelukkelse fra fellesskapet skal så vidt mulig forebygges eller bøtes på.

§ 3–36. *Umiddelbar utelukkelse som følge av brudd ved gjennomføring av fengselsstraff og strafferettslige særreaksjoner*

Utelukkelse etter straffegjennomføringsloven § 39 kommer til fradrag i en eventuell etterfølgende reaksjon etter straffegjennomføringsloven § 40 annet ledd bokstav c – e.

§ 3–37. *Reaksjon på brudd ved gjennomføring av fengselsstraff og strafferettslige særreaksjoner. Tap av dagpenger og tap av begunstigelse*

Tap av dagpenger kan ilegges for en periode av inntil 14 dager og gjelder kun tap av dagpenger som ikke er opptjent på reaksjonstidspunktet. Den dagpengesatsen innsatte ellers tilstår, skal reduseres med inntil 50% i reaksjonsperioden.

Følgende tap av begunstigelse kan ilegges (uttømmende).

- Tillatelse til å se på fjernsyn på innsattes rom.
- Tillatelse til å ha privat datautstyr på innsattes rom.
- Tillatelse til å ha tillitsjobb i eller utenfor fengselets område.
- Tillatelse til å foreta innkjøp utover nødvendige artikler.
- Tillatelse til å drive hobbyvirksomhet.

Tapet kan gjelde inntil videre eller for et bestemt tidsrom, men ikke utover 20 dager. Tidsbegrensningen gjelder ikke tap av tillatelse til å ha tillitsjobb.

§ 3–38. *Reaksjon på brudd. Uttalelsesrett. Forsøk. Gjentakelse*

Innsatte skal gis anledning til å uttale seg og det skal skrives avhørsrapport før reaksjon ilegges.

Forsøk medfører mildere reaksjon enn gjennomført brudd.

Dersom innsatte har begått flere nye brudd på reaksjonstidspunktet som ikke allerede er møtt med reaksjon, skal bruddene tas opp til felles behandling i én reaksjonssak dersom ikke tidsmessige hensyn taler mot. At innsatte har begått flere brudd, skal gjenspeiles i den felles utmåling som foretas.

§ 3–39. *Reaksjon på brudd. Betinget reaksjon. Iverksettelse. Oppsettende virkning*

En reaksjon kan gjøres betinget med en prøvetid på inntil 3 måneder dersom det etter en totalvurdering anses hensiktsmessig at gjennomføringen av reaksjonen utsettes.

En ilagt ubetinget reaksjon kan senere omgjøres til en betinget reaksjon i særlige tilfeller.

Ilagt reaksjon skal som hovedregel ikke iverksettes før klagefristen er ute. En klage har oppsettende virkning unntatt i tilfeller der lokalt eller regionalt nivå bestemmer at en klage ikke skal ha slik oppsettende virkning.

§ 3–40. Dekning av reiseutgifter ved løslatelse fra fengselsstraff

Utgiftene til billigste reisemåte til adresse i Norge, samt utgifter til nødvendig kost under reisen, dekkes av fengselet, hvis ikke særlige grunner tilsier at domfelte selv dekker utgiftene helt eller delvis.

§ 3–41. Løslatelse fra fengselsstraff. Når vedtak skal foreligge. Utlendinger

Løslatelse på prøve kan bare finne sted dersom det etter en konkret vurdering anses tilrådelig.

Dersom domfelte nektes løslatelse på prøve, skal løslatesspørsmålet vurderes fortløpende, og senest innen 3 måneder etter at løslatelsen i medhold av straffgjennomføringsloven § 42 første ledd ellers kunne ha funnet sted. For domfelte som er dømt til fengselsstraff fra 5 til 12 år, skal vurderingen skje senest innen 6 måneder, og for domfelte som er dømt til fengselsstraff i mer enn 12 år, skal vurderingen skje senest innen ett år.

Dersom det etter ovennevnte frister fortsatt er grunnlag for å nekte domfelte løslatelse på prøve, skal spørsmålet vurderes fortløpende, senest innen henholdsvis nye 3 eller 6 måneder eller ett år fra forrige vedtak, jf. annet ledd.

Et vedtak om prøveløslatelse kan gjøres betinget av at et utvisningsvedtak skal iverksettes samtidig med løslatelsen. Dersom fysisk transport ut av landet viser seg umulig å gjennomføre etter en prøveløslatelse med slik betingelse, kan lokalt nivå beslutte gjeninnsettelse inntil transport ut av landet kan iverksettes.

§ 3–42. Møteplikt i prøvetiden

Leder av fengsel skal i samarbeid med friomsorgen fastsette dato for første oppmøte og oppmøtehyppighet for tidspunktet for løslatelse. Perioden med møteplikt løper fra tidspunktet for første møte hos friomsorgen. Domfelte skal møte presis.

Lengden på perioden med møteplikt skal normalt være 3 måneder. Ved lengre dommer der det fremstår som nødvendig for å motvirke ny kriminalitet, kan perioden med møteplikt fastsettes for inntil 1 år. Ved kortere dommer kan perioden med møteplikt fastsettes for en kortere periode, men ikke under 1 måned. I tillegg til en egen saksbehandler i friomsorgen, kan det benyttes annen kontaktperson oppnevnt av friomsorgen.

Det skal utarbeides en gjennomføringsplan mellom friomsorgen og domfelte om det nærmere innholdet i perioden med møteplikt. Planen kan endres dersom det er nødvendig på grunn av nye opplysninger eller endret livssituasjon.

Domfelte skal på forhånd få adgang til å uttale seg om perioden med møteplikt for kriminalomsorgen og om eventuelle øvrige vilkår.

Domfelte skal selv dekke reiseutgifter i forbindelse med oppmøteplikten. Kriminalomsorgen skal dekke utgiftene dersom domfelte ikke selv har midler.

§ 3–43. Forlengelse av perioden med møteplikt. Opphør

Perioden med møteplikt kan forlenges med inntil 3 måneder. Regionalt nivå kan fastsette ytterligere forlengelse, men ikke utover 1 år. Perioden kan ikke forlenges ut over prøvetidens utløp.

Møtepliktperioden opphører når

- a) den fastsatte perioden utløper, herunder etter forlengelse
- b) friomsorgen bestemmer det
- c) det avses dom eller kjennelse som følge av brudd på prøveløslatelsesvilkår, og den nye dommen utelukker møteplikt
- d) oppdraget overføres annet land.

§ 3–44. Kontroll av prøveløslatte

Friomsorgen skal påse at fastsatte vilkår overholdes og kan pålegge domfelte å gi opplysninger som kan sikre denne kontroll.

§ 3–45. Brudd på prøveløslatelsesvilkår i perioden med møteplikt for kriminalomsorgen

Hvis domfelte nekter å avgi prøve for å avdekke bruk av ulovlige berusende eller bedøvende midler, skal dette regnes som brudd. Friomsorgen har adgang til å gi en muntlig advarsel hvis den domfeltes brudd ikke er alvorlig, eller det foreligger særlig formildende omstendigheter.

Kapittel 4. Varetekt og andre reaksjoner når det er særskilt bestemt i lov**§ 4–1. Plassering av varetektsinnsatte. Overføring**

Kriminalomsorgen skal stille fengselsplass til disposisjon uten unødig opphold etter at fengslingskjennelse foreligger. Kriminalomsorgen og politiet plikter sammen å sørge for at slik overføring fra politiarrest til fengsel finner sted.

I særlig unntakstilfelle kan varetektsinnsatte overføres fra fengsel til politiarrest i forbindelse med hovedforhandling i straffesaken. Dette gjelder bare dersom det ikke er mulig å finne ledig varetektsplass i nærheten av domstolen og avstanden mellom fengselet der varetektsinnsatte utholder varetekten og domstolen er så lang at det er praktisk umulig å fremstille varetektsinnsatte hver dag. Slikt opphold skal være av meget kort varighet og det skal fortløpende arbeides for å skaffe egnet rom i fengsel i nærheten av det sted hovedforhandlingen avholdes.

Varetektsinnsatte kan overføres til et annet fengsel etter anmodning fra politi- eller påtalemyndighet dersom det anses påkrevd av etterforskningsmessige hensyn.

§ 4-2. Fellesskap

Innsatte som av retten ennå ikke er besluttet fengslet, skal bare ha adgang til samkvem med andre innsatte dersom påtalemyndigheten forhåndssamtykker.

§ 4-3. Arbeid, opplæring, program og andre tiltak

Varetektsinnsatte uten restriksjoner og andre innsatte etter dette kapittelet har samme adgang som domsinnsatte til å delta i alle tiltak og det fritidsfellesskap som det enkelte fengsel tilbyr.

§ 4-4. Overgang fra varetektsfengsling til straffegjennomføring. Løslatelse

Varetektsinnsatte skal overføres fra varetektsfengsling til straffegjennomføring eller forvaring når vedkommende myndighet med hjemmel i rettskraftig dom eller beslutning om foregrepet tvangskraft har gitt ordre om det.

Varetektsinnsatte skal løslates uten opphold når retten eller påtalemyndigheten har gitt ordre om det.

Får varetektsinnsatte dom på ubetinget fengselsstraff som anses utholdt til endt tid ved varetektsfengsling, skal han løslates straks. Har varetektsinnsatte ved varetektsoppholdet utholdt så stor del av den idømte fengselsstraff at han fyller vilkårene for prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 42, kan han løslates på prøve etter disse reglene.

Kapittel 5. Samfunnsstraff**§ 5-1. Utsettelse av gjennomføring av samfunnsstraff. Beregning av straffetid**

Forskriften § 3-1 gjelder så langt den passer.

I straffetiden inngår ikke den tid domfelte har vært innvilget avbrudd i medhold av straffegjennomføringsloven § 57. I straffetiden inngår heller ikke den tid gjennomføring av samfunnsstraff har vært avbrutt i medhold av straffegjennomføringsloven § 58 tredje ledd og § 59 annet ledd. For øvrig gjelder forskriften § 3-3 første ledd bokstav c og annet ledd så langt de passer.

§ 5-2. Innholdet i samfunnsstraffen

Det skal utarbeides en gjennomføringsplan mellom friomsorgen og domfelte om innholdet i samfunnsstraffen.

Straffen skal tilrettelegges slik at den domfelte kan utføre sitt ordinære arbeid eller skolegang uten fravær. Dersom hensynet til bemanningen eller eksterne samarbeidsparter tilsier det, kan det kreves at domfelte tar fri fra arbeid eller skole.

Utgangspunktet er at programdeltakelse er frivillig, men informasjon om program i forbindelse med kartlegging av det nærmere innholdet i samfunnsstraffen kan pålegges.

Timer brukt til kartleggingsamtale er en del av samfunnsstraffen og skal komme til fradrag i antallet timer.

Domfelte skal selv dekke reiseutgiftene i forbindelse med gjennomføringen av samfunnsstraffen. Friomsorgen skal dekke utgiftene dersom domfelte ikke selv har midler.

§ 5-3. Straffavbrudd

Avbrudd gis i en bestemt periode av inntil 4 uker og kan senere forlenges én gang med inntil 4 uker. Spørsmålet om ytterligere forlengelse skal forelegges overordnet nivå for avgjørelse. I særlige unntakstilfeller kan regionalt nivå innvilge avbrudd for en ubestemt periode. Avbruddets totale lengde må stå i rimelig forhold til dommens lengde og begrunnelsen for avbruddet.

§ 5-4. Reaksjon på brudd

Hvis domfelte nekter å avgi prøve for å avdekke bruk av ulovlige berusende eller bedøvende midler, skal dette regnes som brudd.

Manglende fremmøte til informasjons- og kartleggingsamtale eller til avtalt program, regnes som brudd.

Friomsorgen har adgang til å gi en muntlig advarsel hvis den domfeltes brudd ikke er alvorlig.

Kapittel 6. Særlige regler om innsettelse og opphold i avdelinger med særlig høyt sikkerhetsnivå**§ 6-1. Avgjørelsesmyndighet og varighet**

Regionalt nivå avgjør om vilkårene for opphold i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå er oppfylt og treffer vedtak om innsettelse, fortsatt opphold, eventuell overføring til annen avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå samt overføring til fengsel eller avdeling med høyt sikkerhetsnivå.

Vedtak om innsettelse i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå kan vare i inntil 6 måneder av gangen. Oppholdet kan fortsette uten avbrudd dersom regionalt nivå etter en fornyet vurdering bestemmer dette i et nytt vedtak.

§ 6-2. Vilkår for innsettelse i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå

I avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå kan det innsettes domfelte og varetektsinnsatte som antas å medføre særlig rømningsfare, fare for anslag utenfra for å bistå til rømning, fare for gisseltaking eller fare for ny, særlig alvorlig kriminalitet.

Når andre sikkerhetsmessige tiltak har vist seg som eller fremstår som åpenbart utilstrekkelige, kan også innsatte som har gjort seg skyldig i gjentatt vold eller særlig truende adferd omfattes.

§ 6-3. Fellesskap med andre innsatte

Innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå skal ikke ha fellesskap med innsatte fra andre avdelinger.

Lokalt nivå avgjør om flere innsatte på avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå skal ha fellesskap med hverandre.

Utelukkelse fra fellesskap i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå er ikke begrenset i tid, forutsatt at utelukkelsen ikke anses uforholdsmessig.

§ 6-4. Arbeid, opplæring, program eller andre tiltak

Begrensninger i fellesskapet skal kompenseres med utvidet kontakt med tilsatte og tilfredsstillende arbeids-, opplærings- og andre aktivitetstilbud og fritidssysler.

§ 6-5. Religion og livssyn

Samtaler med prest, religiøs forstander, sjelesørger eller annen livssynsveileder skal som hovedregel skje under de kontrolltiltak som gjelder for vanlige besøk. Lokalt nivå kan gi lettelse i kontrolltiltakene ved religiøs aktivitet etter forhåndssamtykke fra regionalt nivå.

§ 6-6. Reportasje og intervju

Lokalt nivå avgjør om og når reportasje kan gjennomføres. Reporter med eventuelt følge skal til enhver tid følges av en tilsatt.

Reporter med følge har taushetsplikt om opplysninger av sikkerhetsmessig art og skal gjøres oppmerksom på dette ansvaret, samt oppfordres til å avklare med lokalt nivå om materialet det er meningen å publisere inneholder taushetsbelagte opplysninger. Media er selv ansvarlig for at presseetiske regler følges og at offentliggjøring ikke bryter andre bestemmelser.

Lokalt nivå kan sette ytterligere vilkår for den praktiske gjennomføringen av reportasje eller intervju.

§ 6-7. Helsetjeneste

Innsatte skal ha regelmessig legetilsyn. Legetilsyn og oppfølging skal som hovedregel skje inne i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå. Unntaksvis kan dette skje utenfor fengselet, men det må da på forhånd vurderes om væpnet politi skal delta som vaktstyrke til enhver tid. Samtykke fra regionalt nivå skal, om mulig, innhentes på forhånd før det treffes beslutning om fremstilling til sykehus. Regionalt nivå treffer beslutning om eventuell gjennomføring av straff i sykehus.

§ 6-8. Undersøkelse av innsatte, rom og eiendeler

I avdelinger med særlig høyt sikkerhetsnivå skal undersøkelse av innsattes person og eiendeler som innsatte bringer med seg, alltid foretas ved ankomst, samt før og etter utganger.

§ 6-9. Undersøkelse av andre personer og gjenstander

Det skal på forhånd, og minst hver sjettemåned, innhentes opplysninger fra det sentrale strafferegister om enhver som ønsker adgang til avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå, med unntak av diplomater og konsulære representanter. Om besøkende og andre personer som ikke er tilsatt i fengselet skal det også på forhånd kontrolleres om politiet har andre opplysninger av sikkerhetsmessig betydning.

Enhver som skal inn og ut av avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå skal passere metalldetektor og annen pålagt kontroll. Visitasjon kan gjennomføres etter samtykke ved positivt utslag etter kontroll med teknisk utstyr eller hund, eller ved stikkprøve- eller rutinekontroll eller etter mistanke. Dette omfatter også offentlig forsvarer og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, samt tilsatte.

Dersom undersøkelsen gir positivt utslag, skal den ulovlige gjenstanden beslaglegges og overleveres til politiet eller holdes midlertidig tilbake.

Det er ikke tillatt å ta med gjenstander inn eller ut av avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå uten særskilt godkjenning. Alle gjenstander som tas med inn og ut av avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå skal kontrolleres nøye, om nødvendig ved bruk av gjennomlysningsmaskin eller lignende. Undersøkelse av gjenstander tilhørende offentlig forsvarer og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, må ikke medføre at konfidensielt innhold i brev eller dokumenter avsløres eller ødelegges.

Ingen personer tillates å medta mobiltelefon eller tilsvarende inn i avdelingen. Eventuelt medbragt mobiltelefon eller tilsvarende skal tas hånd om av fengselets tilsatte inntil besøket er avsluttet.

Nektelse av kontrolltiltak, unndragelse eller forsøk på unndragelse av kontrolltiltak, kan medføre umiddelbar avvisning. Det samme gjelder dersom kontrolltiltakene gir positive utslag, eller det ellers er grunn til å anta at en person forsøker å ta med seg gjenstander som ikke er tillatt inn i fengselet. Personene kan av samme grunner holdes tilbake i fengselet i påvente av politiet. Dersom det antas at øvrige sikkerhetstiltak er tilstrekkelige, kan personene likevel tillates adgang til avdelingen.

Offentlig forsvarer og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, kan ikke holdes tilbake og kan bare avvises dersom de ikke medvirker til undersøkelsen.

§ 6-10. Besøk

Besøk skal gjennomføres med glassvegg og avlytting eller med en tilsatt i rommet. Lokalt nivå kan gi lettelse i disse kontrolltiltakene etter forhåndssamtykke fra regionalt nivå. Lettelser kan ikke gis dersom den besøkende motsetter seg de pålagte kontrolltiltak.

Offentlig forsvarer og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, skal ha fri kommunikasjon med innsatte, uten avlytting eller tilsattes tilstedeværelse i besøksrommet. Glassvegg skal benyttes og besøket kan i tillegg gjennomføres under påsyn.

Alle samtaler skal føres på norsk eller engelsk eller et språk den tilsatte som utfører kontrollen behersker. Dette påbud gjelder ikke innsattes samtaler med offentlig forsvarer og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant. Brudd på språkpåbud skal føre til at besøket avbrytes umiddelbart.

§ 6–11. *Postsendinger*

Postsendinger til og fra innsatte skal kontrolleres ved gjennomlysning eller lignende, og åpnes og gjennomleses før de utleveres eller sendes. Slike sendinger kan helt eller delvis inndras. Den samme kontroll kan gjennomføres av sendinger innsatte allerede har mottatt. Korrespondanse skal foregå på norsk eller engelsk eller et språk den tilsatte behersker.

Innsattes korrespondanse med offentlig forsvarer og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, skal kontrolleres ved gjennomlysning og lignende, og ved mistanke åpnes av en tilsatt i nærvær av den innsatte, men ikke gjennomleses av den tilsatte. Slik kontroll må ikke medføre at konfidensielt innhold i brev eller dokumenter avsløres eller ødelegges.

§ 6–12. *Telefonsamtaler*

Alle telefonsamtaler skal på forhånd godkjennes av lokalt nivå, og de skal gjennomføres på norsk eller engelsk eller et språk den tilsatte som utfører kontrollen behersker.

Alle telefonsamtaler til og fra innsatte skal avlyttes i sin helhet. Den innsatte og dennes samtalepartner skal på forhånd gjøres oppmerksom på avlyttingen. Samtalen kan avbrytes av den tilsatte hvis ikke språkpåbud følges, eller når det kan være grunn til å anta misbruk.

Samtaler til og fra offentlig forsvarer og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, skal ikke avlyttes.

Det skal på forhånd, og eventuelt under samtalen, foretas undersøkelser for å sikre rett identitet på samtalepartneren.

Båndopptak av en samtale kan skje dersom det er mistanke om planlegging av rømning. Slike opptak kan ikke gjøres av samtaler med offentlig forsvarer og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant.

§ 6–13. *Fremstillinger*

Fremstillinger kan bare gis i ekstraordinære tilfelle ved helsebehandling, og da bare etter reglene som fremgår i forskriften § 6–7.

§ 6–14. *Avvik eller lettelser i kontrolltiltakene*

Det skal ikke under noen omstendigheter gjøres lettelser i forhold til ovennevnte regler uten etter beslutning fra regionalt nivå.

Kapittel 7. Diverse bestemmelser

§ 7–1. *Utfyllende retningslinjer*

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning gir nærmere retningslinjer til straffegjennomføringsloven og denne forskrift.

§ 7–2. *Ikrafttredelse*

Forskriften gjelder fra 1. mars 2002. Fra samme tidspunkt oppheves:

- forskrift av 12. desember 1961 nr. 8944 for fengselsvesenet (fengselsreglement),
- forskrift av 1. februar 1965 nr. 3632 om faste besøkende i fengselsvesenets anstalter,
- forskrifter av 30. november 1984 nr. 3637 for det direkte tilsyn med innsatte og
- forskrift av 22. april 1960 nr. 6 om tvangsmidler og våpen i fengselsvesenets anstalter.

21. feb. Nr. 196 2002

Forskrift om endring i forskrift om fastsettelse av maksimalkvoter per fartøy i fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges indre farvann, sjøterritorium, økonomiske sone og fiskerisonen ved Jan Mayen for fartøy med kolmuletrållatelse og Nordsjø-/industri-trållatelse i 2002.

Fastsatt av Fiskeridirektøren 21. februar 2002 med hjemmel i forskrift av 21. desember 2001 nr. 1594 om regulering av fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges økonomiske sone og fiskerisonen ved Jan Mayen for fartøy med kolmuletrållatelse og Nordsjø-/industri-trållatelse i 2002 § 3. Kunngjort 1. mars 2002.

I

I forskrift av 10. januar 2002 nr. 50 om fastsettelse av maksimalkvoter per fartøy i fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges indre farvann, sjøterritorium, økonomiske sone og fiskerisonen

ved Jan Mayen for fartøy med kolmuletråltillatelse og Nordsjø-/industri-tråltillatelse i 2002 gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om fastsettelse av maksimalkvoter per fartøy i fisket etter kolmule i EU-sonen, Færøy-sonen, internasjonalt farvann, Norges indre farvann, sjøterritorium og økonomiske sone og fiskerisonen ved Jan Mayen 2002

§ 1 nytt tredje ledd skal lyde:

Maksimalkvoten per fartøy i fisket etter kolmule i Norges indre farvann, sjøterritorium og økonomiske sone sør for 65° N, fiskerisonen ved Jan Mayen og internasjonalt farvann er 10.000 tonn.

§ 1 nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

II

Endringene trer i kraft straks.

22. feb. Nr. 197 2002

Forskrift om endring i forskrift om unntak fra og særregler om retten til å påklage enkeltvedtak.

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. 22. februar 2002 med hjemmel i lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 28 tredje ledd. Fremmet av Kommunal- og regionaldepartementet. Kunngjort 1. mars 2002.

I

I forskrift av 16. desember 1977 nr. 15 om unntak fra og særregler om retten til å påklage enkeltvedtak gjøres følgende endring:

§ 1 punkt G nr. 1 og 2 oppheves.

II

Endringen trer i kraft straks.

22. feb. Nr. 198 2002

Forskrift om opphevelse av forskrift om gebyr for uttalelser i.h.t. byggeforskrift 1987 kap 14:15.

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. 22. februar 2002 med hjemmel i lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 27a. Fremmet av Kommunal- og regionaldepartementet. Kunngjort 1. mars 2002.

I

Forskrift av 16. desember 1988 nr. 1034 om gebyr for uttalelser i.h.t. byggeforskrift 1987 kap 14:15 oppheves.

II

Forskriften trer i kraft straks.

25. feb. Nr. 199 2002

Vedtak om endring i vedtak om delvis ikrafttredelse av og overgangsbestemmelser til lov 15. juni 2001 nr. 48 om endringer i lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond mv.

Fastsatt av Finansdepartementet 25. februar 2002 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 48 om endringer i lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond mv. del III, jf. kgl.res. 15. juni 2001 nr. 657. Kunngjort 1. mars 2002.

I

I vedtak av 31. juli 2001 nr. 863 om delvis ikrafttredelse av og overgangsbestemmelser til lov 15. juni 2001 nr. 48 om endringer i lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond mv. gjøres følgende endringer:

§ 2 første og nytt annet ledd skal lyde:

Forvaltningsselskap som per 1. august 2001 har tillatelse til å forvalte verdipapirfond i henhold til lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond gis frist til 1. mars 2002 til å oppfylle følgende bestemmelser for foretaket:

- § 2–2 tredje ledd første punktum.
- § 2–3.
- § 4–1.
- § 7–1.

Forvaltningsselskap som per 1. august 2001 har tillatelse til å forvalte verdipapirfond i henhold til lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond gis frist til 1. august 2002 til å oppfylle følgende bestemmelser for de verdipapirfond

forvaltningsselskapet per 1. august 2001 har under forvaltning, og i perioden 1. august 2001 til 1. august 2002 har fått under forvaltning:

- § 3–3 første ledd nr. 16 og 17.
- § 3–4. første ledd.
- § 6–7.
- § 6–9 annet ledd.
- § 7–2.
- § 7–3.

§ 2 nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 2 tredje ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Kredittilsynet kan i særlige tilfeller ved enkeltvedtak gi tidsbegrenset dispensasjon for kravene etter annet ledd.

II

Endringene trer i kraft straks.

25. feb. Nr. 200 2002

Forskrift om endring i forskrift om utforming og innhold i førerkort etter EØS-modell.

Fastsatt av Vegdirektoratet 25. februar 2002 med hjemmel i forskrift av 23. februar 1979 nr. 4 om førerkort og førerprøve m.v. § 1 og § 42, jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 24a (direktiv 91/439/EØF endret ved direktiv 94/72/EF, direktiv 96/47/EF, direktiv 97/26/EF og direktiv 2000/56/EF) og de tilpasninger som følger av EØS-komiteens beslutning nr. 8/97. Kunngjort 1. mars 2002.

I

I forskrift av 29. desember 1997 nr. 1466 om utforming og innhold i førerkort etter EØS-modell gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

Førerkortet skal ha to sider og være utformet i samsvar med den modell som er inntatt i direktiv 91/439/EØF vedlegg I a, som senest er endret ved direktiv 2000/56/EF, og med de tilpasninger som følger av denne forskrift og av EØS-komiteens beslutning nr. 8/97, jf. bilag 1 til denne forskrift. Førerkortet skal inneholde sikkerhetselementer.

§ 4 fjerde ledd skal lyde:

Fødested angis med en strek. På linje 4b. angis utløpsdato bare hvis hele førerkortets gyldighet er begrenset til under 10 år. Merking med strek i 4b. gjøres når en eller flere førerkortklasser har livsvarig gyldighet.

§ 5 første ledd punkt 12 skal lyde:

12. tilleggsopplysninger, bevis for kompetanse eller begrensninger i kodeform bak den aktuelle førerkortklasse, jf. bilag 2 til denne forskrift

§ 6 første ledd skal lyde:

Tilleggsopplysninger, bevis for kompetanse og begrensninger i førerretten skal angis på førerkortet med tallkoder og eventuell tekst som fastsatt i bilag 2 til denne forskrift.

II

Bilag 1 skal lyde:

Norsk førerkort utstedt etter EØS-modell:
(Førerkortblanketten er utelatt.)

III

Bilag 2 første og annet ledd skal lyde:

I de tilfeller det fastsettes utvidelse eller begrensninger i førerretten etter bestemmelser gitt i eller i medhold av førerkortforskriften, eller det nye førerkortet er en utskifting, duplikat eller innbytte av tidligere utstedt førerkort eller er et bevis for kompetanse som utrykningsfører, skal dette angis på førerkortet med følgende tallkoder, med eventuell tekst:

Harmoniserte fellesskapskoder

FØRER

01	Korreksjon av synet
02	Høreapparat eller lignende
03	Arm- eller benprotese/ortese
04	Gyldig legeattest skal medbringes (denne kode skal ikke benyttes etter 28. februar 2002)
05	Begrenset kjørerett av helsemessige grunner

- 05.01 Begrenset til kjøring om dagen (for eksempel en time etter soloppgang til en time før solnedgang)
- 05.02 Begrenset til kjøring innenfor en radius av ....km fra førerkortinnehavers bolig eller bare innenfor by/område.....
- 05.03 Begrenset til kjøring uten passasjer
- 05.04 Begrenset til kjøring med en hastighet høyst ..... km/h
- 05.05 Begrenset til kjøring med ledsager med førerkort
- 05.06 Begrenset til kjøring uten tilhenger
- 05.07 Ingen kjøring på motorveg
- 05.08 Kjøring uten alkohol

KJØRETØYTILPASNINGER

- 10 Tilpasset girkasse
- 15 Tilpasset kopling
- 20 Tilpasset bremseanlegg
- 25 Tilpasset gasspedal
- 30 Tilpasset kombinert bremse- og gasspedal
- 35 Tilpasset instrumentpanel
- 40 Tilpasset styring
- 42 Tilpasset førerspeil
- 43 Tilpasset førersete
- 44 Tilpasset motorsykkel
- 44.01 Kombinert betjening av begge bremses
- 44.02 (Tilpasset) håndbetjent forhjulsbrems
- 44.03 (Tilpasset) fotbetjent bakhjulsbrems
- 44.04 (Tilpasset) manuelt gasshåndtak
- 44.05 (Tilpasset) manuelt gir og manuell kopling
- 44.06 (Tilpasset, -ede) førerspeil
- 44.07 (Tilpassede) betjeningsinnretninger (retningsvisere, bremselys....)
- 44.08 Setehøyde som gir føreren mulighet til å ha begge føtter på bakken i sittestilling
- 45 Kun for motorsykkel med sidevogn
- 50 Begrenset til ett bestemt kjøretøy/understallsnummer VIN (for ikke registreringspliktig kjøretøy)
- 51 Begrenset til ett bestemt kjøretøy/registreringsnummer VRN
- 55 Kombinasjon av kjøretøytilpasninger (denne kode skal ikke benyttes etter 28. februar 2002)

ADMINISTRATIVE FORHOLD

- 70 Innbyttet førerkort nr. .... utstedt i.....(FN-kode for land utenfor EØS)
- 71 Duplikat/utskifting av norsk førerkort nr. ....
- 72 Begrenset til lett motorsykkel (A1)
- 73 Begrenset til tre- eller firehjuls motorsykkel (B1)
- 74 Begrenset til lett lastebil (C1)
- 75 Begrenset til minibuss (D1)
- 76 Begrenset til lett lastebil med tilhenger (C1E), dvs. at trekkbil i klasse C1 kan trekke tilhenger over 750 kg tillatt totalvekt forutsatt at a) vogntogets samlede tillatte totalvekt ikke overskrider 12.000 kg og b) tilhengerens tillatte totalvekt ikke overskrider trekkvognens egenvekt
- 77 Begrenset til minibuss med tilhenger (D1E), dvs. at trekkbil i klasse D1 kan trekke tilhenger over 750 kg tillatt totalvekt forutsatt at a) vogntogets samlede tillatte totalvekt ikke overskrider 12.000 kg og b) tilhengeren ikke brukes til persontransport
- 78 Begrenset til å gjelde automatgiret kjøretøy (direktiv 91/439/EØF bilag II punkt 8.1.1. annet ledd)
- 79 (.....) Begrenset til kjøretøy som oppfyller de i parentes angitte spesifikasjoner i tråd med direktivets artikkel 10 første ledd.

I bilag 2 tredje ledd gjøres følgende endringer:

Kode 110 skal lyde:

- 110 Geografisk begrenset førerrett (kommunenavn eller annet område angis på førerkortet (denne koden skal ikke benyttes etter 28. februar 2002))

Nye koder 146, 147 og 160 skal lyde:

- 146 Begrenset til å kjøre tohjuls moped
- 147 Begrenset til å kjøre tre- eller firehjuls moped
- 160 Rett til å kjøre utrykning (dato for utløp av kompetansens gyldighet)

IV

Endringene trer i kraft 1. mars 2002.

26. feb. Nr. 201 2002**Forskrift om endring i forskrift om føring av statistikk over sykefravær og fravær ved barns sykdom.**

Fastsatt av Sosialdepartementet 26. februar 2002 med hjemmel i lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 25–15. Kunngjort 1. mars 2002.

I

I forskrift av 25. mars 1997 nr. 272 om føring av statistikk over sykefravær og fravær ved barns sykdom gjøres følgende endringer:

§ 3 skal lyde:

Det skal føres statistikk for alle som har opparbeidet rett til lønn under sykdom.

§ 6 første ledd skal lyde:

Arbeidstilsynet kan kreve at sykefraværstatistikken fremlegges i forbindelse med sitt tilsyns- og miljøarbeid i virksomheten. Videre kan trygdeetaten kreve innsyn i virksomhetens sykefraværstatistikk.

§ 7 skal lyde:

En arbeidsgiver som ikke etterkommer plikten til å føre statistikk etter denne forskriften, kan ilegges tvangsmulkt, jf. folketrygdloven § 25–3 femte ledd.

II

Endringene trer i kraft straks.

27. feb. Nr. 202 2002**Forskrift om endring i forskrift fastsatt av Skattedirektoratet til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14.**

Fastsatt av Skattedirektoratet 27. februar 2002 med hjemmel i lov av 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 12–20 og forskrift av 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 § 12–2. Kunngjort 1. mars 2002.

I

I forskrift av 22. november 1999 nr. 1160 fastsatt av skattedirektoratet til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14 gjøres følgende endring:

§ 12–2–2 skal lyde:

§ 12–2–2. Godtgjørelse for forfatterhonorarer

(1) Som personinntekt etter skatteloven § 12–2 første ledd bokstav a, og som avgiftspliktig ytelse etter folketrygdloven § 23–2 første ledd, regnes godtgjørelse fra forelegger til forfatter og oversetter når godtgjørelsen ikke beregnes etter salg (royalty).

(2) Som personinntekt etter skatteloven § 12–10 første ledd bokstav a og b, jf. § 12–2 bokstav f, regnes godtgjørelse fra forelegger til forfatter og oversetter når godtgjørelsen beregnes etter salg (royalty).

II

Endringen trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2002.

27. feb. Nr. 203 2002**Forskrift om endring i forskrift om rester av plantevernmidler mv i næringsmidler.**

Fastsatt av Statens næringsmiddeltilsyn 27. februar 2002 med hjemmel i lov av 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. § 1 og § 4, jf. EØS-avtalens vedlegg II del XII nr. 13 (direktiv 76/895/EØF endret ved direktiv 96/32/EF, direktiv 97/41/EF, direktiv 97/71/EF, direktiv 2000/24/EF og direktiv 2000/82/EF), nr. 38 (direktiv 86/362/EØF endret ved direktiv 94/29/EØF, direktiv 95/39/EØF, direktiv 96/33/EF, direktiv 97/41/EF, direktiv 97/71/EF, direktiv 1999/71/EF, direktiv 2000/48/EF, direktiv 2000/81/EF og direktiv 2000/82/EF), nr. 39 (direktiv 86/363/EØF endret ved direktiv 94/29/EØF, direktiv 95/39/EF, direktiv 96/33/EF, direktiv 97/41/EF, direktiv 97/71/EF, direktiv 1999/71/EF, direktiv 2000/81/EF og direktiv 2000/82/EF) nr. 54 (direktiv 90/642/EØF endret ved direktiv 94/30/EØF, direktiv 95/38/EF, direktiv 95/61/EF, direktiv 96/32/EF, direktiv 97/41/EF, direktiv 97/71/EF, direktiv 98/82/EF, direktiv 1999/71/EF, direktiv 2000/48/EF, direktiv 2000/81/EF og direktiv 2000/82/EF) og nr. 54a (direktiv 1999/50/EF som endrer direktiv 91/321/EØF). Kunngjort 1. mars 2002.

I

I forskrift av 21. desember 1993 nr. 1388 om rester av plantevernmidler mv i næringsmidler gjøres følgende endringer:

Hjemmelsfeltets henvisning til EØS-avtalen skal lyde:

jf. EØS-avtalens vedlegg II del XII nr. 13 (direktiv 76/895/EØF endret ved direktiv 96/32/EF, direktiv 97/41/EF, direktiv 97/71/EF, direktiv 2000/24/EF og direktiv 2000/82/EF), nr. 38 (direktiv 86/362/EØF endret ved direktiv 94/29/EØF, direktiv 95/39/EØF, direktiv 96/33/EF, direktiv 97/41/EF, direktiv 97/71/EF, direktiv 1999/71/EF, direktiv 2000/48/EF, direktiv 2000/81/EF og direktiv 2000/82/EF), nr. 39 (direktiv 86/363/EØF endret ved direktiv 94/29/EØF, direktiv 95/39/EF, direktiv 96/33/EF, direktiv 97/41/EF, direktiv 97/71/EF, direktiv 1999/71/EF, direktiv 2000/81/EF og direktiv 2000/82/EF) nr. 54 (direktiv 90/642/EØF endret ved direktiv 94/30/EØF, direktiv 95/38/EF, direktiv 95/61/EF, direktiv 96/32/EF, direktiv 97/41/EF, direktiv 97/71/EF, direktiv 98/82/EF, direktiv 1999/71/EF, direktiv 2000/48/EF, direktiv 2000/81/EF og direktiv 2000/82/EF) og nr. 54a (direktiv 1999/50/EF som endrer direktiv 91/321/EØF).

Vedlegg II er endret som ledd i gjennomføringen av EØS-avtalens vedlegg II del XII nr. 13, 38, 39 og 54, med tilføyelse av direktiv 2000/81/EF (som endrer direktiv 86/362/EØF, direktiv 86/363/EØF og direktiv 90/642/EØF) og direktiv 2000/82/EF (som endrer direktiv 76/895/EØF, 86/362/EØF, direktiv 86/363/EØF og direktiv 90/642/EØF).

Vedleggene kan fås ved henvendelse til Statens næringsmiddeltilsyn, postboks 8187 Dep, 0034 Oslo og finnes på følgende nettsadresse:

<http://www.snt.no/rettsregler/forskrifter/plantevern/index.html>

II

Endringene trer i kraft straks.

27. feb. Nr. 204 2002**Forskrift om endring i forskrift om tilsynsavgift m.v. for kosmetikk- og kroppspleieprodukter.**

Fastsatt av Helsedepartementet 27. februar 2002 med hjemmel i lov av 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. § 7 annet ledd, jf. § 2, Stortingets budsjettvedtak for 2002. Kunngjort 1. mars 2002.

I

I forskrift av 29. januar 1999 nr. 157 om tilsynsavgift m.v. for kosmetikk- og kroppspleieprodukter gjøres følgende endring:

§ 4 første ledd første punktum skal lyde:

Avgiftspliktig med en årlig brutto omsetning av kosmetikk- og kroppspleieprodukter på mer enn kroner 100.000,-, skal betale en årlig avgift på kroner 5.000,-.

II

Endringen trer i kraft straks.

27. feb. Nr. 205 2002**Vedtak om endring i vedtak om ikrafttredelse og overgangsbestemmelser til lov 15. juni 2001 nr. 42 om endringer i lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel (regulering av handel med varederivater).**

Fastsatt av Finansdepartementet 27. februar 2002 med hjemmel i lov av 15. juni 2001 nr. 42 om endringer i lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel (regulering av handel med varederivater), jf. kgl.res. av 15. juni 2001 nr. 655. Kunngjort 1. mars 2002.

I

I vedtak av 29. juni 2001 nr. 741 om ikrafttredelse og overgangsbestemmelser til lov 15. juni 2001 nr. 42 om endringer i lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel (regulering av handel med varederivater) gjøres følgende endring:

§ 2 første ledd første punktum skal lyde:

Foretak som må ha tillatelse i henhold til lov av 17. november 2000 nr. 80 om børsvirksomhet m.m. som følge av lov 15. juni 2001 nr. 42 om endringer i lov 19. juni 1997 nr. 79 (regulering av handel med varederivater), kan utøve virksomhet uten slik tillatelse inntil 1. juni 2002.

II

Endringen trer i kraft straks.

27. feb. Nr. 206 2002

Forskrift om endring i forskrift om maksimumsgrenser for restmengder av veterinærpreparater i næringsmidler av animalsk opprinnelse.

Fastsatt av Statens næringsmiddeltilsyn 27. februar 2002 med hjemmel i delegeringsvedtak av 26. mars 1990 nr. 1227, delegeringsvedtak av 12. september 1997 nr. 1549 og delegeringsvedtak av 5. september 1997 nr. 1548, samt lov av 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med næringsmidler m.v. § 1 og § 4, lov av 10. januar 1997 nr. 9 om kjøttproduksjon § 1, § 20 og § 22 og lov av 28. mai 1959 nr. 12 om kvalitetskontroll med fisk og fiskevarer o.a. § 2 og § 5, jf. EØS-avtalens vedlegg II kap. XIII nr. 14, (forordning (EØF) nr. 2377/90 (endret ved forordning (EØF) nr. 762/92, forordning (EØF) nr. 675/92, forordning (EØF) nr. 3093/92, forordning (EØF) nr. 895/93, forordning (EØF) nr. 2901/93, forordning (EØF) nr. 3425/93, forordning (EØF) nr. 3426/93, forordning (EF) nr. 955/94, forordning (EF) nr. 1430/94, forordning (EF) nr. 2701/94, forordning (EF) nr. 2703/94, forordning (EF) nr. 3059/94, forordning (EF) nr. 1102/95, forordning (EF) nr. 1441/95, forordning (EF) nr. 1442/95, forordning (EF) nr. 1798/95, forordning (EF) nr. 2796/95, forordning (EF) nr. 2804/95, forordning (EF) nr. 281/96, forordning (EF) nr. 282/96, forordning (EF) nr. 1140/96, forordning (EF) nr. 1147/96, forordning (EF) nr. 1311/96, forordning (EF) nr. 1312/96, forordning (EF) nr. 1433/96, forordning (EF) nr. 1742/96, forordning (EF) nr. 1798/96, forordning 2010/96, forordning (EF) nr. 2017/96, forordning (EF) nr. 2034/96, forordning (EF) nr. 17/97, forordning (EF) nr. 211/97, forordning (EF) nr. 270/97, forordning (EF) nr. 434/97, forordning (EF) nr. 716/97, forordning (EF) nr. 748/97, forordning (EF) nr. 749/97, forordning (EF) nr. 1836/97, forordning (EF) nr. 1837/97, forordning (EF) nr. 1838/97, forordning (EF) nr. 1850/97, forordning (EF) nr. 121/98, forordning (EF) nr. 426/98, forordning (EF) nr. 613/98, forordning (EF) nr. 1000/98, forordning (EF) nr. 1076/98, forordning (EF) nr. 1191/98, forordning (EF) nr. 1568/98, forordning (EF) nr. 1569/98, forordning (EF) nr. 1570/98, forordning (EF) nr. 1916/98, forordning (EF) nr. 1917/98, forordning (EF) nr. 1958/98, forordning (EF) nr. 2560/98, forordning (EF) nr. 2686/98, forordning (EF) nr. 2692/98, forordning (EF) nr. 2728/98, forordning (EF) nr. 508/1999, forordning (EF) nr. 804/1999, forordning (EF) nr. 593/1999, forordning (EF) nr. 954/1999, forordning (EF) nr. 997/1999, forordning (EF) nr. 998/1999, forordning (EF) nr. 1308/1999, forordning (EF) nr. 1931/1999, forordning (EF) nr. 1942/1999, forordning (EF) nr. 1943/1999, forordning (EF) nr. 2385/1999, forordning (EF) nr. 2393/1999, forordning (EF) nr. 2593/1999, forordning (EF) nr. 2728/1999, forordning (EF) nr. 2757/1999, forordning (EF) nr. 2758/1999, forordning (EF) nr. 1286/2000, forordning (EF) nr. 1295/2000, forordning (EF) nr. 1960/2000, forordning (EF) nr. 2391/2000, forordning (EF) nr. 2338/2000, forordning (EF) nr. 2535/2000, forordning (EF) nr. 2908/2000, forordning (EF) nr. 807/2001)). Kunngjort 1. mars 2002.

I

I forskrift av 10. oktober 1996 nr. 997 om maksimumsgrenser for restmengder av veterinærpreparater i næringsmidler av animalsk opprinnelse gjøres følgende endringer:

I hjemmelsfeltet tilføyes: forordning (EF) nr. 2908/2000, forordning (EF) nr. 807/2001.

§ 2 skal lyde:

EØS-avtalens vedlegg II kap. XIII nr. 14, forordning (EØF) nr. 2377/90 om en fremgangsmåte i Fellesskapet for fastsettelse av maksimumsgrenser for restmengder av veterinærpreparater i næringsmidler av animalsk opprinnelse, med følgende endringsforordninger:

Forordning (EØF) nr. 762/92
Forordning (EØF) nr. 675/92
Forordning (EØF) nr. 3093/92
Forordning (EØF) nr. 895/93
Forordning (EØF) nr. 2901/93
Forordning (EØF) nr. 3425/93
Forordning (EØF) nr. 3426/93
Forordning (EF) nr. 955/94
Forordning (EF) nr. 1430/94
Forordning (EF) nr. 2701/94
Forordning (EF) nr. 2703/94
Forordning (EF) nr. 3059/94
Forordning (EF) nr. 1102/95
Forordning (EF) nr. 1441/95
Forordning (EF) nr. 1442/95
Forordning (EF) nr. 1798/95
Forordning (EF) nr. 2796/95
Forordning (EF) nr. 2804/95
Forordning (EF) nr. 281/96
Forordning (EF) nr. 282/96
Forordning (EF) nr. 1140/96
Forordning (EF) nr. 1147/96
Forordning (EF) nr. 1311/96
Forordning (EF) nr. 1312/96
Forordning (EF) nr. 1433/96
Forordning (EF) nr. 1742/96
Forordning (EF) nr. 1798/96

Forordning (EF) nr. 2010/96
Forordning (EF) nr. 2017/96
Forordning (EF) nr. 2034/96
Forordning (EF) nr. 17/97
Forordning (EF) nr. 211/97
Forordning (EF) nr. 270/97
Forordning (EF) nr. 434/97
Forordning (EF) nr. 716/97
Forordning (EF) nr. 748/97
Forordning (EF) nr. 749/97
Forordning (EF) nr. 1836/97
Forordning (EF) nr. 1837/97
Forordning (EF) nr. 1838/97
Forordning (EF) nr. 1850/97
Forordning (EF) nr. 121/98
Forordning (EF) nr. 426/98
Forordning (EF) nr. 613/98
Forordning (EF) nr. 1000/98
Forordning (EF) nr. 1076/98
Forordning (EF) nr. 1191/98
Forordning (EF) nr. 1568/98
Forordning (EF) nr. 1569/98
Forordning (EF) nr. 1570/98
Forordning (EF) nr. 1916/98
Forordning (EF) nr. 1917/98
Forordning (EF) nr. 1958/98
Forordning (EF) nr. 2560/98
Forordning (EF) nr. 2686/98
Forordning (EF) nr. 2692/98
Forordning (EF) nr. 2728/98
Forordning (EF) nr. 508/1999
Forordning (EF) nr. 804/1999
Forordning (EF) nr. 593/1999
Forordning (EF) nr. 954/1999
Forordning (EF) nr. 997/1999
Forordning (EF) nr. 998/1999
Forordning (EF) nr. 1308/1999
Forordning (EF) nr. 1931/1999
Forordning (EF) nr. 1942/1999
Forordning (EF) nr. 1943/1999
Forordning (EF) nr. 2385/1999
Forordning (EF) nr. 2393/1999
Forordning (EF) nr. 2593/1999
Forordning (EF) nr. 2728/1999
Forordning (EF) nr. 2757/1999
Forordning (EF) nr. 2758/1999
Forordning (EF) nr. 1286/2000
Forordning (EF) nr. 1295/2000
Forordning (EF) nr. 1960/2000
Forordning (EF) nr. 2338/2000
Forordning (EF) nr. 2391/2000
Forordning (EF) nr. 2535/2000
Forordning (EF) nr. 2908/2000
Forordning (EF) nr. 807/2001

gjelder som forskrift, med de EØS-tilpasninger som fremgår av vedlegg II, protokoll 1 til EØS-avtalen og EØS-avtalen for øvrig.

II

Endringene trer i kraft straks.

28. feb. Nr. 207 2002**Forskrift om endring i forskrift om fastsetting av kvotefaktor mv. i fisket etter norsk vårgytende sild i 2002.**

Fastsatt av Fiskeridirektøren 22. februar 2002 med hjemmel i forskrift av 11. desember 2001 nr. 1644 om regulering av fisket etter norsk vårgytende sild i 2002 § 7 siste ledd. Kunngjort 1. mars 2002.

I

I forskrift av 15. januar 2002 nr. 32 om fastsetting av kvotefaktor mv. i fisket etter norsk vårgytende sild i 2002 gjøres følgende endring:

§ 1 skal lyde:

Ved beregning av maksimalkvote i det konsesjonspliktige ringnotfisket, brukes faktoren 5,48.

II

Endringen trer i kraft straks.

Rettelser.

Det som er rettet er satt i kursiv.

Nr. 26/2000 s. 2419 (i forskrift av 13. november 2000 nr. 1135 om endring i forskrift av 13. juni 2000 nr. 660 om konstruksjon, drift, utstyr og besiktelser for fiske- og fangstfartøy med største lengde på 15 meter og derover).

§ 1-1 *første ledd* skal lyde:

Denne forskrift gjelder for nye fiske- og fangstfartøy med lengde (L) på 24 meter og derover og for eksisterende fartøy med lengde (L) på 24 meter og derover der det fremgår av det enkelte kapittel.

Nr. 4/2001 s. 437 (i forskrift av 20. mars 2001 nr. 340 om endring i forskrift av 13. juni 2000 nr. 660 om konstruksjon, drift, utstyr og besiktelser for fiske- og fangstfartøy med lengde (L) på 24 meter og derover).

§ 1-1 *første ledd* skal lyde:

Denne forskrift gjelder for nye fiske- og fangstfartøy med største lengde på 15 meter og derover og for eksisterende fartøy med største lengde på 15 meter og derover der det fremgår av det enkelte kapittel.

Nr. 17/2001 s. 2375 (i forskrift av 20. desember 2001 nr. 1588 om regulering av fisket etter sei sør for 62° N i 2002).

Forskriften er ved en inkurie blitt kunngjort 2 ganger. Forskriften utgår, slik at kun forskrift av 20. desember 2001 nr. 1519 vil være gjeldende.

Nr. 1/2002 s. 108 (i forskrift av 21. januar 2002 nr. 57 om særskilte beskyttelsestiltak for å hindre spredning av bluetongue fra Italia, Frankrike, Spania og Hellas).

Hjemmelsfeltet skal lyde:

Fastsatt av Statens dyrehelsetilsyn – Sentralforvaltningen 21. januar 2002 med hjemmel i lov av 8. juni 1962 nr. 4 om dyrehelse (husdyrloven) § 3 og § 8, jf. delegeringsvedtak av 4. januar 2001 nr. 171, og EØS-avtalen vedlegg I (vedtak 2001/783/EF og vedtak 2002/35/EF).

Oversikt over rettelser som er inntatt i 2002-årgangen

År	Feil i hefte nr.	Side	Gjelder	Se rettelse i nr.
2000	26	2419	Forskrift nr. 1135	2
2001	4	437	Forskrift nr. 340	2
2001	16	2230	Forskrift nr. 1495	1
2001	17	2375	Forskrift nr. 1588	2
2001	17	2305	Forskrift nr. 1541	1
2002	1	108	Forskrift nr. 57	2

B-blad

Returadresse:

Lovdata
Postboks 41 Sentrum
N-0101 Oslo

NORSK LOVTIDEND

Avd. I Lover og sentrale forskrifter
Avd. II Regionale og lokale forskrifter

Utgever: Justis- og politidepartementet
Redaksjon: Stiftelsen Lovdata

Manuskripter for kunngjøring

Manuskripter sendes i ett eksemplar med kunngjøringsskjema til Lovdata:

Med E-post: ltavd1@lovdata.no for avdeling I
ltavd2@lovdata.no for avdeling II

Elektronisk: Se Lovdatas hjemmesider (www.lovdata.no).

Med post: Norsk Lovtidend
Postboks 41, Sentrum
0101 Oslo

Bestilling av abonnement

Med post: Samme adresse som over.
Elektronisk: Se Lovdatas hjemmesider.

		Norge	Norden	Verden
Abonnement koster for	Avd. I	kr 970	kr 1330	kr 1490
	Avd. I og II	kr 1220	kr 1750	kr 1990

Innholdet i heftene vil bli kunngjort fortløpende på Lovdatas hjemmesider – www.lovdata.no
- også en versjon av den trykte utgaven av heftet i PDF-format vil være tilgjengelig.
På de samme sidene finnes ajourførte versjoner av lovene og sentrale og lokale forskrifter.

Samlemapper: Det vil bli sendt ut etiketter for bruk på ringpermer.

Alle andre henvendelser om Norsk Lovtidend kan rettes til:

Lovdata
Postboks 41, Sentrum
0101 Oslo

Tlf. 23 35 60 00
Faks 23 35 60 01
E-post: lovtid@lovdata.no